

G. 19538



UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT



000000157252

JAARBOEKEN

DER

SINT-JORISGILDE.

G. 19538.

G. 19538.

JAARBOEKEN

DER

SINT-JORISGILDE

VAN GENT,

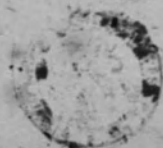
DOOR

FRANS DE POTTER.



GENT,

Drukkerij van E. HAGE, Brus-elschestraat, 8.



J A A R B O E K E N

DER

SINT-JORISGILDE VAN GENT. ⁽¹⁾

I.

Oorsprong der gilden; hoe nuttig en belangrijk zij in de middeleeuwen geweest zijn. — Aanteekeningen over eenige gilden van Vlaanderen en Brabant. — Legende van St. Joris. — De banier der St-Jorisgilden.

Een der meest in het oog springende trekken van het karakter der germaanschen stams is onbetwisbaar de geest van vereeniging, en men hoeft slechts eenen blik in de geschiedenis te slaan

-
- (1) De voornaamste bronnen, voor deze jaarboeken benuttigd, zijn :
De *Charters, Resolutieboeken, Rekeningen* en andere documenten, rakende de gilde en haar hospitaal, berustende in het Provinciaal Archief te Gent.
De *Jaarregisters* der stad Gent, en *Rekeningen* der St-Jorisgilde, berustende op het Stadhuis aldaar.
De Archieven der Gilde, nog bij haar berustende, (xv^e-xix^e eeuw).
Een bundel gedrukte en geschrevene stuks, rakende de gilde (van 1342 tot 1849), waaronder kopijen van zeer belangrijke, verloren geraakte documenten, bijeengebracht door- en deel makende van de onschatbare verzameling des verdienstelijken oudheidskenners P.-J. GOETGEBUER.
De archieven der St-Jorisgilde van Oudenaarde.
Het groot Schietspel en de Rederijkersspelen te Gent, in Mei tot Juli 1498, door PR. VAN DUYSE.
La Confrérie de St-George à Gand, par EDM. DE BUSSCHER, 32 p. in-8.
Notice sur les confréries de St-George, par ED. VAN CAUWENBERGHE. (Messenger des sciences historiques, 1853).
Notice historique sur les anciens sermens ou gildes d'arbalétriers, d'archers, d'arquebusiers et d'escrimeurs de Bruxelles, par A. WAUTERS.
Jaerboek der Sint-Joorisgilde van Brugge, door J. VAN PRAET.

om aanstonds de overtuiging te bekomen, dat die zin nooit ten onzent verflauwde. Meer en meer ontwikkeld in de tijden, dat barbaarschheid, woest geweld en regeeringsloosheid deze landen door het vuur en het zwaard teisterden, en de bevolkingen onbarmhartig uitroeiden, namelijk na de dood van Karel den Groote, was die uitbreiding een natuurlijk gevolg van het dringende gevaar, waaraan de afgezonderde mensch onophoudelijk bloot stond — eene omstandigheid, waaraan ook de *gemeenten* hare inrichting te danken hebben. Deze laatsten zijn zelfs als de vollediging van dit verbondstelsel te beschouwen. Dat zij aan eene wezenlijke, algemeen erkende behoefte beantwoordden, blijkt wel uit het feit, dat in alle standen der maatschappij dezelfde strekking, dezelfde zin van verbond en vereeniging zich veropenbaarde: rijke poorters, handelaars, handwerkers, beoefenaren der letterkunde (gelijk de Rederijkers), zien wij in de XII^e en XIII^e eeuw zich in gilden (1) of neeringen vereenigen, naast de schutsgilden, ter verdediging eener stad of van het land opgericht; naast de liefdadigheids- en half godsdienstige, half wereldsche genootschappen, onder den naam van Bogarden, Broeders van Boetvaardigheid, Beggijnen, Lollarden, en meer andere, bekend.

Deze instellingen moesten in den beginne des te meer bijval vinden, daar het voorbeeld der abdijen en kloosters, alhier reeds van de VII^e eeuw in wezen, alleszins geschikt was om de menigte van den invloed en de macht der associatie te overtuigen. Ook werd in geen land van Europa, tenzij misschien in Italië, het gemeentewezen op zulke breede en sterke grondslagen als ten onzent gevestigd, en heeft nergens de instelling der kleinere

(1) Dit woord, in het latijn *gilda*, *gildonia*, *conjuratio*, stamt, volgens sommigen, van *geld*, *pecunia*, af, als eene vereeniging bestaande bij middel van de *geldelijke* bijdragen der leden. BILDERDIJK aanziet het als verwant met *hilde*, *affectio*, *cognatio*; *ge-hilde*, samenschooling, verbond.

korpsen, als neeringen, hanzen en gilden, zulken hoogen trap van bloei en grootheid weten te bereiken.

Vlaanderen, dat gezegd mag worden in de middeleeuwen aan het hoofd der westersche beschaving te hebben gestaan, Vlaanderen vooral had zijne macht en rijkdom, zijne vrijheid en roem aan die kleine volksverbonden te danken. Bezoekt gij deze gilden en neeringen in hunne gewone vergaderzalen, hospitalen of kapellen, zij maken u met menigen zedetrek, met menige bijzonderheid nopens den gang der denkbeelden in de vervolgen eeuwen bekend; en volgt gij hen, met de wapens omgord, onder de banieren des lands, telkenmale een geschonden recht te verdedigen, eene bedreigde vrijheid te herwinnen, of een vijandelijke aanval af te slaan was — te Bouvines of te Kortrijk, bij den Peveldberg of te Rozebeke, te Woeringen, te Gavere of te Therouane, — zoo zult gij niet alleen hunne onwankelbare vaderlandsliefde, maar tevens hunne voorbeeldige dapperheid bewonderen. Slaat gij, eindelijk, de oogen op de oude naamrollen hunner leden, zoo vindt gij op iedere bladzijde het bewijs hunner zedelijke macht en aanzien: *vorsten*, *edelen* en *ridders* moesten met haar rekenen; want, neemt de gilde haren oorsprong uit het volk, zij reikt ook tot de hoogste standen, ja tot den troon, die haar beurtelings vleit en aanmoedigt, of verdrukt en sluw haren ondergang bewerkt.

Deze gilden werden ook *eeden* genaemd, ongetwijfeld omdat de door de steden bezoldigde schutters, ten dage hunner aanvaarding, verplicht waren den eed van getrouwheid aan den Vorst, aan het plaatselijk bestuur en de statuten der vereeniging, te zweren.

De krijgsinrichting der belgische gemeenten was in het begin der XII^e eeuw reeds verre gevorderd, doch op dit tijdstip was het gebruik der trekwapens nog weinig verspreid. In het leger waarmede de graaf van Vlaanderen, Philips van den Elzas, ten jare 1182 tegen den koning van Frankrijk optrok, bevonden zich tien kruisboogschutters, deel makende van de brabantse

hulphenden. — Het verdient de opmerking, dat dit wapen, hetwelk van zulk groot gewicht moest zijn vóór de vuurwapen waren gekend, en welks uitvinding aan de Phenicianen wordt toegeschreven, eerst in de XII^e eeuw bij de Nederlanders en in Frankrijk in zwang geraakte.

Het schieten met den boog gaf in den beginne aanleiding tot erge overtredingen en misdaden, tot zoo verre, dat de paus Innocentius II zich genoodzaakt zag, ten jare 1159, in het concilie van Latran, deszelfs gebruik als een « moordend en door God gehaat wapen, aan de Christenen te verbieden. (1) Alhoewel dit verbod 80 jaren later door Innocentius III vernieuwd werd, geraakten toch de verschillende soorten van bogen meer en meer in gebruik, en verminderden de misdaden niet. Het scheen, onder andere, te dier tijde nog al de gewoonte te zijn, de argelooze reizigers of andere voorbijgangers van uit de woningen met eenen pijl doodelijk te treffen, waarschijnlijk met het inzicht hen dan uit te stroopen. Deze misdaden wekten ten laatsten de bekommring der burgerlijke besturen op, en wij zien in de keure der stad Brussel, ten jare 1229 door Hendrik I, hertog van Brabant, verleend, strenge straffen voor elke overtreding of misdrijf met den boog, bepaald. Eene wond, door eenen pijl veroorzaakt, maakte den schuldige aansprekelijk wegens manslag, en strafbaar met de dood. Had de pijl niemand getroffen, men betaalde eene boet van tien ponden, eene voor dit tijdstip zeer zware som. Bleef de plichtige onbekend, eene huiszoeking werd gedaan, dáár waar de pijl was uitgevlogen, en het hoofd des gezins, of in zijne afwezigheid al de huisgenooten, die men er aantrof, werden in hechtenis genomen, en gehouden, totdat zij den schuldige

(1) « Artem illam mortiferam et Deo odibilem balistariorum et sagittariorum adversus Christianos et catholicos exerceri, de cetero sub anathemate prohibemus ».

(Concilium Romanum, a 1159, c. 50.)

hadden aangeduid. De strengheid dezer straffen duidt genoeg de grootte van het toen heerschend kwaad aan (1).

In Frankrijk verscheen de kruisboog eerst in den krijg onder Lodewijk den Dikke, die met behulp zijner voetboogschutters op Drogon de Montjai de zege behaalde. Na het hooger vermeld verbod van het concilie van Latran in onbruik geraakt, werd evenwel dit wapen zoo onmisbaar geoordeeld, dat Richard Leeuwenhart het weldra in Engeland, Philips-August in Frankrijk weder in voege brachten. Laatstgenoemde was zijne overwinning te Bouvines, in 1214, voor een groot deel aan zijne schutters verschuldigd.

De kruisboog bleef in het leger van groot nut, ook na de uitvinding des buskruits. Frans I, koning van Frankrijk, had in den veldslag van Marignan, in 1515, eene keurbende van 200 voetboogschutters, die wonderen van dapperheid deden. Ten onzent bewees de boog geene mindere diensten. Men weet dat Karel den Stoute, graaf van Vlaanderen, zijnen standaard, waarop Sint Joris was afgebeeld, aan de bewaring en de verdediging der schutters toevertrouwde: een onloochenbaar bewijs hunner erkende behendigheid en moed.

Men had *hand- en voetbogen*. De laatste, aldus genoemd omdat zij met den voet werden gespannen, waren bij de gilden alleen in gebruik, en van eene buitengewone zwaarte. Om den boog op den schouder te leggen, was de arbeid van eenen dienaar

(1) « Wie schote uut enen huse. — Wie uut enen huse iemant doet scote met armborste ofte met boge, ware die weert thus men soudene over schuldig houden tole an diere uren dat hi den schuldigen noempde, ende waere oec die weert niet thus soe waren allen die gene schuldeg die binnen den huse waren, tole uren dat si den schuldigen noemden; wie utwaert schote ende niemene en wonde, hi waers om thien pont, ende alsoo menigwerfven als hi schote, omme alsoe menege thien pont waer hys verwonnen: wie oec schote ende yemene wonde, men soudene houden over manslacht. » (Luisler van Brabant, I. 41).

noodig, die zelf een krachtig man moest zijn, en om aan te leggen, moesten de schutters in eene moeilijke houding blijven, die de hanteering van dit wapen zoo lastig maakte, dat weinigen hunner het tot den leeftijd van 40 jaren konden volhouden. Aanvankelijk had men ook, doch alleen voor den oorlog, kruisboogschutters te paard. Later werden bogen ingevoerd die gespannen werden door middel eener radderveer, en nog later bezigde men daartoe *cranekins*, van twee haakjes voorzien, om welke redenen de schutters ook weleens *cranekniers* werden genoemd. De kracht en behendigheid, welke deze oefening in hooge mate vereischte, deed de boogschutters weldra in groot aanzien komen, en het duurde niet lang of vorsten en steden begrepen het nut, dat bij de belegeringen of in het open veld te trekken was uit zulke krijgers, wier doodende pijlen zelden het doel misten, en door de kloekste harnassen heen boorden. De eenen verleenden hun machtige bescherming en groote privilegiën, de anderen eenen regelmatigen onderstand, hetzij in geld, hetzij in kleederen of in wijn. Het was op deze wijze dat al die *« souvereyne gilden of eeden van mijnheer Sint Joris, met den edelen, constighen ende eerbaren spele van den voetboghe »* in schier al de steden dezer gewesten tot stand kwamen, die in vreedestijd door hunne spelen en prijsskampen tot den luister der gemeenten bijdroegen, in den krijg de keurcompagniën uitmaakten. Het ware moeilijk te bepalen, op welk tijdstip de schuttersgilden ophielden bloot krijgsinstellingen te zijn, om vooral het vermaak en de uitspanning te betrachten; maar het is zeker, dat in het begin der XIV^e eeuw reeds jaarlijksche koningschietingen plaats hadden.

De oudstbekende boogschuttersgilde in België is die van Namen, welke, ten getalle van 100 leden, ten jare 1266, door graaf Gwijde van Dampierre werd ingesteld. (1). Dezelfde vorst

(1) JULES BORGNET. *Des corps de métiers et des sermens de la ville de Namur.*

richtte in 1295 eene andere in te Floreffe, met 20 gildebroeders. De groote Eed van Leuven, onder het patronaat van O.-L.-Vrouw, en de kleine, die S^t Joris tot beschermheilige verkoos, klimmen tot het jaar 1313 op. (1) De gilde van Bergen dagteekent van 1316 (2); die van Antwerpen wordt voor de eerste maal in het jaar 1326 vermeld, en de overlevering duidt Godfried van Bouillon, den held des eersten Kruistochts, als stichter der drij gilden van Brussel aan. Dit wordt echter tegengesproken door eene andere legende, die het jaar 1215 als het begin der groote kruisbooggilde van gemelde stad opgeeft. (3) De gilde van Turnhout bekam in 1386 van Maria van Brabant de bekrachtiging harer statuten.

De opkomst der gilden van Vlaanderen is minder juist gekend. Wij kennen het stichtingsjaar niet dergene van Dowai, de oudste van het graafschap, gelijk de charter, door Maximiliaan in 1487 verleend, beweert, en dit is ook met de andere het geval. De voetboogschutters van Brugge bevestigen dat de inrichting huns genootschaps tot de XIII^e eeuw opklimt; aanvankelijk stond zij onder het beschermchap van S^t Joris en S^t Denijs, en genoot omtrent het jaar 1500 reeds eenen onderstand van 876 ellen *kleerlaken*, (kerels van twee kleuren), voor 180 gildebroeders, bedragende 75 ponden groote, eene zeer aanzienlijke somme voor dien tijd. Deze onderstand werd geregeld tot het jaar 1500 toegeleid, wanneer deze, ten aanzien van de bekrompen geldmiddelen der stad, verminderd werd tot de som van 25 ponden groote. Ten jare 1764 werd ook deze subsidie afgeschaft.

(1) PIOT. *Histoire de Louvain*, 164.

(2) VINCHAUT. *Histoire de la province et comté de Hainaut*, 324.

(3) A. WAUTERS. *Notice historique sur les anciens sermens ou gildes de Bruxelles.*

Deze gilde verkreeg ten jare 1521 eene kapel van Maria, vrouwe van Eine en Bremen, in de St-Pieterskapel, ten Vla-mingdam. Het stedelijk magistraat, het genootschap voor de gewichtige, door haar aan de gemeente bewezen diensten, wil-lende beloonen, droeg hem eene eeuwige rent ter jaarlijksche opbrengst van 15 ponden parisis op. De oudstgekende ordon-nanciën dezer gilde zijn van den jare 1380.

De voetboogschutters van Brugge genoten, met de andere gil-den dier stad, groote voorrechten. Wanneer de graaf zich te Brugge bevond, zegt SANDERUS, dienden zij hem tot lijfwacht, en de bewaring der stad, van het stadhuis en andere openbare ge-bouwen, was hun toevertrouwd — dit laatste, meenen wij, alleen ten tijde van inlandsche beroerten.

De gilde van Kortrijk zien wij eerst ten jare 1525 verschijnen, wanneer graaf Lodewijk van Nevers haar met eenige privilegiën begiftigde. In 1542 verleende de paus Clemens VII haar verschei-dene geestelijke voordeelen, en later stond de Bisschop van Brugge haar toe, eene kapel te bouwen. Zij gaf verscheidene groote prijs-schietingen, onder andere in 1422, 1496, 1770 en 1779, en nam zelve aan talrijke schietspelen deel, namelijk te Bapaume, in 1526, waar zij den hoogsten prijs won; te Oudenaarde, in 1408, en te Brugge in 1770, 1776 en 1780, in welke laatste stad zij telkens groote prijzen schoot, in mededinging met de beste schutters van Vlaanderen. Zij trad, met de gilden van Oudenaarde en Aalst, in het bondgenootschap dat haar in 1781 door de kruisboogschutters van Brugge werd voorgesteld, en te welken gevolge ieder jaar, bij beurt, onder de vier bondsvereenigingen eene prijsschieting werd gehouden, waarvan de tweede ten jare 1785 te Kortrijk plaats greep.

De gilde van IJperen werd in den beginne door vier, nader-hand door twee leden bestuurd; de hoofdman behoorde tot den adel, en hij of de onderhoofdman was tevens ontvanger. Hoofd-man en onderhoofdman hadden de macht, nieuwe gildebroeders

te aanvaarden. Het genootschap mocht nieuwe statuten maken en vonnissen strijken, die evenwel door het magistraat der stad moesten goedgekeurd worden. De leden mochten op den bui-ten, en ook in de stad, des nachts, wapens dragen om zich te verdedigen. Bij het overlijden van een lid werd er iets uit zijne nalatenschap, ten voordeele der gilde, betaald, en haar kapelaan was verplicht over iederen afgestorven broeder te bidden.

De IJpersche gilde telde ook doorluchtige mannen in haar midden; de geslachten van Belle, Halewijn, Lichtervelde en andere rekenden het zich tot eene eer, er deel van te maken. Ten jare 1563 werden op de lijst der gildebroeders gebracht Lamoraal, graaf van Egmont; de graaf van Hoorne, en de heer van Maldegem, die door de regeering naar IJperen afgevaardigd waren om er het magistraat te veranderen. In de middeleeuwen werd op zon en feestdagen in de kapel der gildebroeders de goddelijke dienst gedaan, doch later had dit alleen plaats op de dagen, dat de gilde in plechtige ommegangen moest verschijnen.

Het oude St-Jorishof bevond zich aanvankelijk buiten, later binnen de stad, voorzien van eenen schoonen tuin.

De gilde van Thielt is mede zeer oud. Hare privilegiebrieven, welke zij van de graven van Vlaanderen bekomen had, gingen in de verwoesting dier stad, ten jare 1581 door de Gentenaren gepleegd, verloren. « Sedert 1594 » zegt A. DE VLAMINCK, in de Jaarboeken der Thieltische Rederijkkamer *het Roosje*, « vinden » wij den koning van St-Joris, die jaarlijks een hulpgeld of eenige » kannen schenk wijn van het Magistraat ontving, vermeld. » De voorrechten der gilde werden bij brieven van 14 Januari 1429 door Philips den Goede hersteld.

De gilde van Aardenburg is bekend van het jaar 1331.

Die van Aalst bestaat van vóór Philips den Goede, die ten jare 1431 hare statuten en privilegiën vernieuwde.

De Oudenaardsche St-Jorisdgilde is bekend van het midden der

XIV^e eeuw. In 1556 onderscheidde zij zich in den grooten veldslag te Scheutveld, bij Brussel, alwaar het leger van Lodewijk van Male de brabantsehe krijgsbenden eene geduchte nederlaag deed onderstaan. De Oudenaardsche schutters liepen de eersten de stad Brussel in, om welke stoutmoedige daad de voormelde graaf hen begiftigde met eenige kannen wijn, iederen zondag onder hunne oefeningen te drinken (1).

Het gemis aan juiste inlichtingen betrekkelijk de stichting der vlaamsche schuttersgilden mag, onzes inziens, tot een bewijs dienen, dat zij algemeen ouder zijn dan die uit de waalsche gewesten. Dit vermoeden bekomt eene nadere bevestiging door de omstandigheid, dat de koningvogel, waarnaar den eersten Meidag van ieder jaar te Namen, op de deur der Sint-Nikolaaskerk bevestigd, geschoten werd, in al de stuks der XIV^e en XV^e eeuw met de *vlaamsche* benaming van *papegaai* aangeduid wordt (2).

Schier al de voetboogmaatschappijen vereerden S^t Joris als hunnen patroon, en zij, die eenen anderen heilige tot voornaamsten beschermer hadden gekozen, bewezen S^t Joris niettemin eene bijzondere vereering. Zoo was het bij den grooten Eed van

(1) « Int jaer XIII^e LXI, den xvi^e augusti, als grave Lodewijk van Male den slach ghewonnen hadde tegen Wenceslaus, hertoghe van Brabant, wiert Brusseele ghewonnen; ende de eerste die de voorn. stat innamen, waren die van den cruus-boghen van Audenaerde; ende wierden daervoren begifticht met zekeren wijn, die sy alle sondaghen drincken mogen. »

(Hs. kron. van Oudenaarde bl. LXIII).

(2) « Item, estant nostre dit très redoubté seigneur en sa bonne ville de Namur, fut pour ung may Saint-George, tireir d'une arbaleste d'axier en personne après le papegay estant mis sur la porte Saint Nicolay, comme l'on a d'usage, et fist très bien son devoir. » (1490).

(Uittreksel uit het register *Jugements et conseils de la cour de Feix, du xv^e siècle*, bl. 100.

— Prov. Arch. van Namen.)

Brussel, die Maria, en bij de hoofdgilde van Brugge, die S^t Denijs tot medepatroon hadden. Dit is eene reden te meer om aan te nemen, dat deze genootschappen aanvankelijk krijgsminstellingen geweest zijn: immers de onverschrokkenheid, de behendigheid van den jeugdigen martelaar uit Cappadotië werd algemeen bij de beschaafde Europeesche volkeren den krijgslieden als een toonbeeld voorgehouden. Geen heilige werd gedurende de middeleeuwen misschien meer gevierd, geen in alle talen door de dichters meer bezongen, dan hij. Men kent de legende: Joris redt eene jonge maagd het leven, die op het punt was door eenen vreeselijken draak verslonden te worden. Uit dien hoofde werd hij den ridderlijken verdediger der schoonheid geacht, en deze denkbeelden moesten natuurlijk invloed hebben op de samenstelling van 't blazoen der St-Jorisgilden: schier in alle steden is dat wapen en de banier van zilver (*wit*), met een kruis van keel (*rood*).

Deze kleuren zijn zinnebeeldig: zilver beteekent zuiverheid, en herinnert de gildebreders dat zij moeten getrouw blijven aan Vaderland en Vorst, terwijl de roode kleur met het standaardkruis, zinnebeeld van moed en fierheid, hun voorhoudt bloed en leven voor de gemeene zaak veil te hebben.

II.

De groote Sint-Jorisgilde van Gent, sedert hare inrichting als burgerlijke gilde tot het groote schietspel van 1438.

De Groote Souverejne hooftgilde van den edelen Ridder Sint Joris, (te onderscheiden van de Jonge Gilde, die vermoedelijk uit de eerste gesproten is, en waarover wij verder afzonderlijk handelen zullen), is niet alleen de oudste der schuttersgenootschappen van Gent, maar werd, door den luister harer feesten, en door het groot getal en de beroemdheid van vele harer leden, de machtigste onder de voetbooggezelschappen des lands. Het tijdstip harer inrichting als burgerlijke gilde is ons, evenmin als der andere genootschappen van dezen aard, niet bekend, maar volgens de oude archieven van St-Joris zouden hare banieren in de XI^e eeuw op de muren van Antiochië, Constantinopel en Jerusalem gewapperd hebben. Het schijnt, inderdaad, dat reeds te dier tijde de vereering van St Joris, en bijgevolg de gilden, onder diens bescherming, in voege waren, want wij lezen bij DESPARS, dat Robrecht, graaf van Vlaanderen, uit het Oosten « den » aerm van St Joris medebrochte, die hij te Alenentin int cloos- » tere liet. » (1)

Wij zien uit de stadsrekening van Gent, van 1524-1525, dat de zelscutters, (2) omtrent 50 in getal, op gemeld tijdstip, gedurende den opstand van Brugge tegen graaf Robrecht van Nevers, op verzoek van dezen naar Aardenburg trokken, en

(1) Chronijke van Vlaanderen, I, 240.

(2) Bij KILIAAN : self-schot, *arcus automaticus : sponte et ultro jaciens*. — Zou dit woord geene samentrekking zijn van *gezellen-schutters*?

deze plaats bewaakten. De gemeente bezoldigde en kleeedde hen (1).

In hetzelfde jaar gingen zij de stad Deinze bezetten, doch werden er door die van Brugge en eenige andere steden aan de Rekkelingbrug aangevallen, en teenemaal verslagen (2). Uit dezelfde rekeningen over het opvolgende jaar blijkt, dat er ook

(1) « Item, ghaven donfangers LI selscutters die ghecoren waren tEdenburch te vaerne, ende waren ghereed, ende zy bleven thuis, ende haren cost ende seade die sy adden dat sy hare werc verletten, ende van coste die sy adden van haren wagene ende peerde te ghereedene. XXVI p.

« Item, Janne den Cousmakere van VIII strypten lakene ende de twee deelen van I laken daer de zelscutters ende P. van Varnewijk tabbarde af adden die trocken tEdenburch ward. CLXXXIX p VIII s. XI d.

« Item, van VI wagenen ende peerden die de zelscutters arnosch voerden ende ghescut van Ghend tEdenburch, met allen coste. XXIII p.

« Item, van I bursen daermen standard inne droegh. XXIII s. III d.

« Item, de trompenuren van haren dienste dat zij de zelscutters gheleeden. XIII s. d.

« Item, van ghescutte ute te dragene ende te ladene daar sij waren verlegen in thijs. XX s.

« Item, ghaven donfangers den XLV selscutters elken III gr. torn. sdags, den 8 coningstavelen ende Janne van Evergem die haren standard droegh, elken VI gr. torn. sdaghs, die trocken ute sondaghs smorgins in dertiene daghe Terdenburch ward, omme de port daer te houdene ende te hoedene sheren bouf van den lande, dat comt elc dagh XIII s. III d. gr. van harre soudeen van LXXX daghe LVII p. grote, maken in payemente. II^m CC LXXX p.

« Item, Pieter van Vaernewike van XVI dag, dat hy met hemlieden was. VIII p.

« Item, I wachle van I dag. VIII s. XI d.

« Item, meester Gill. van Hoye, haren sourgien, over sine pine. XL p.

« Item, den L zelscuts in hovessceden, VI p. gr. maken. CC p.

« Item, Janne Evergem die den standard droegh in hovesscede XII s. gr. maken. XXIII p.

« Item, van tortichen ende mennestruelen die sij met hem adden. VI p.

« Item, van XI wagenen die hare arnasc brochten te Ghend. XXII p.

« Item, over hare zelscutte die braken. XII p.

« Item, Lievine van den Velde over sine quitsinge die hi daer ontfing. X p.

(2) « Item, Willem Wenemaere van III witte lakenen daer de L zelscutters die te Deunze lagen, ende CL selscutters die te Ghend ghecoren waren, die thuis bleven,

boogschutters te paard bestendig in der stede dienst waren (1).

Eene frescoschildering van het einde der XIII^e of het begin der XIV^e eeuw, op eenen muur der kapel van het voormalige godshuis, bijgenaamd de *Leugemeete*, te Gent, ontdekt, maakt ons met de kleedij der schutters van dien tijd, hunne wijze van optocht en uitrusting bekend. De keurbende is in twee verdeeld; aan de spits stapt een hoofdman, die, evenals de overige S^t-Jorisridders, den ijzeren helm draagt, en de maliën-ringkraag, die hunne wangen, kin, hals en een deel der schouders bedekt. Een roode wapenrok met wapenschild, tot over de kin hangende, en met den zwaardriem gegordeld, laat grootendeels de glinsterende mouwen hunner maliënkolders zien, die aan de ellebogen met ronde stalen platen versterkt zijn. Tusschen de beide afdeelingen wordt de groote gildebaniër gedragen, die het schitterend roode kruis op het witte veld laat zien, en in de lengte

ende de III trompenuren, Persemier ende zijn sone tabbarde af adden, ondersneden jegen strypt. XLVII s. gr. maken

XCIII p.

« Item, van de zelscutters laken te voerne die te Deunze lagen, van Ghend met recordewaghen.

XV s.

« Item, gaven dontfanghers den XLV zelscutters elken III gr. tornois sdaghs den 8 conningstavien ende sjanne Deeren die haren standard droegh, elken VI gr. tornois sdaghs, dat was van elken dag XIII s. III d. gr., die trocken ute te Deunze ward smaendaghs nar S. Amandsdag omme de port te behoedene ende toudene sheren bouf van den lande, van harre soudeen van XXXVII daghen. XXVI p. VII s. III d. grote. Maken in payemente MLIIII p. X s. hieraf salmen slaen van III zelscutters die daer ghebraken up deerste III daghen

VII 1/2 p.

« Item, van de zelscutters arnash te voerne te Deunze, ende weder te bringene

V p.

« Claise den Zoudeniere, zelscutter over sine minke di hi ontving te Deunze,

X p. »

(Stadsrekeningen, 1514-1525, bl. 192 verso en volg.)

(1) « Item den VI zelscutters thurs thulpen haren coste van haren peerden den tijt dat sij in de poort bleven, ende niet ute en voeren elken I gr. sdaghes, XXXV daghen lang, ende als sij ute trocken soen en adden sij niet, omme dat sij adden pensioen, dat comt XXXV p. »

(Stadsrekening van 1526, bl. 68.)

van den speerstok wappert. De helm der banierdragers alléén is van een vizier voorzien. Klaroenen verkondigen de nadering der onverschrokkenen broederschap, wier roemrijke standaard door eene met lans en *goedendag* gewapende wacht omgeven is. De klaroenblazers, ten getalle van drij, gaan met blooten hoofde, en aan het speeltuig van dengene, die in 't midden stapt, hangt een van der gilde wapen voorziene strik. (1) — In den strijd hadden de schutters elk eenen *cnape*, die een schild vóór hen uitstak, om zooveel mogelijk van de slagen of pijlen der vijanden bevrijd te blijven.

Het eerste groote gastmaal, door de schutters van Gent gegeven, waarvan in de stadsrekeningen gewag wordt gemaakt, had ten jare 1530 plaats. Het werd in de Halle gehouden, en de Graaf van Vlaanderen was er met de schepenen der stad op uitgenoodigd. (2) Alhoewel nog niet met de benaming van S^t-Jorisgilde aangeduid, lijdt het geen twijfel of de schutters waren toen reeds in burgerlijke gilde vereenigd, daar het moeilijk aan te nemen is dat zij, alléén in hoedanigheid van bezoldigde gemeentesoldaten, aan den vorst des lands en het magistraat der stede een feestmaal zouden aangeboden hebben.

In den oorlog, die drie jaren later tusschen den Graaf van Vlaanderen en den Hertog van Brabant over het bezit der stad Mechelen uitbrak, namen de gentsche schutters weér aan de heirvaart deel, en schonken aan het klooster der Guillelmieten, te Aalst, langs welke stad zij optrokken, en dat hun mooglijk de

(1) Zie de afbeelding bij FÉLIX DE VIGNE: *Recherches historiques sur les corporations des métiers.*

(2) « Item ghaven dontfangers der zelscutters van Ghent tulpen haerre feesten daersi ghaven tetene in dalle te Ghent, minen Heere van Vlaendren, beeden sinen bailliuen ende dat daertoe behoord, scepenen, raet, ende die hem togboeren.....

« Ende van scakemente die met den liebard scoet ende dat daer toe behoert, ende van de taffelen en scragen te make ende te gheredene, onder dalle, daer men te feeste sat. »

(Stadsrekeningen van 1530, bl. xvi.)

herbergzaamheid voor eenen nacht verleende, eenige geschilderde glasramen (1).

Het is eerst ten jare 1556 dat de gilde duidelijk genoemd wordt. De schepenen begiftigen haar met wijn, een geschenk dat zij, ter vergelding der diensten, aan de stad bewezen, voortaan jaarlijks genieten zal : « Item (betaelt) van wine, die men sendde in Sint-Joris gulde (2). » Deze diensten moesten waarlijk niet gering geacht zijn, daar het magistraat geen enkele gelegenheid liet voorbijgaan om haar een blijk zijner genegenheidsvolle bezorgdheid te geven, en zij daarenboven het toen zeer hooggeschatte voorrecht genoot, met hare banier en wagens in krijgsoptochten en ommegangen vóór alle andere, zelfs vóór die der edellieden, te stappen (3).

In alle opstanden der gemeente tegen de vrijheidkrenkende en tyrannieke vorsten des lands, alsmede in de oorlogen die ze, hetzij alléén, hetzij in verbond met het overige des graafschaps, tegen Frankrijk aanging, schijnt het hoog belang der schutters duidelijk uit. Hiervan vindt men vooral het bewijs in hetgeen gedurende het beleid van Jacob van Artevelde ondernomen werd. Nauwelijks door de algemeene keus zijner stadsgenooten tot die gewichtige bediening verheven, was zijne eerste zorg geweest de

(1) « Item gheven sy te hulpen der glaesvenstren die de scutters van Gent ende de serjante ende de witte caproene daden maken ten Willeminen tAelst.... »

(Stadsrekeningen van 1555, bl. 144 v.)

(2) Stadsrekeningen, bl. 27.

(3) « Eerst dat niemant, so wie hi sy, edele of onhedele, en trecke noch en puere noch en logiere voor Sent Joris banniere, de banniere van Vlaenderen, ende van der stede van Ghend.

» Daer naer de banniere van der stede van Ghend.

» Daer naer de banniere van den casteele van der Ouderborch.

» Daer naer de banniere van Sent Pieters.

» Daer naer de banniere van Everghem, enz.

» Voort dat negheen caryn en trecke voor Sent Joris caryn. »

(Dit zijn der ordinanchien ende gheboden die de stede ende cassette houden in faiten van oortogen.— Witten Bouck, Stedelijk Archief van Gent.)

gemeentelijke krijgsmacht herin te richten, en deze wijze maatregel bracht niet weinig tot het wellukken zijner grootsche plannen bij. Wij zien de voetboogschutters in al de krijgsondernemingen, door Artevelde, in overeenstemming met het magistraat, ontworpen of bestuurd, in grooten getalle deel nemen, en vooreerst, met 264 gezellen en 72 schilddragers, omtrent het einde der maand April 1558, naar Assenede en Biervliet trekken, om de Leliaarts, in laatstgenoemde stad verschanst, aan te vallen. Na een hardnekkig gevecht op eene schitterende wijze te hebben uitgestaan, bleven zij meester van het veld (1).

Den 1^{en} October van hetzelfde jaar begaven zij zich naar Kortrijk, en vandaar naar IJperen, met eenige schepenen hoofdmannen van Gent, ten einde het land in vrede en rust te brengen, de wet te herstellen, en de wederspanningen te straffen. De deken Jan van Utenhove, de 5 banierdragers, de 10 constabels, 90 gezellen, en 55 schilddragers bleven daartoe 11 dagen afwezig (2).

(1) « Item sdonredages naer Quasimode so trocken doe de goede liede van de stede ute te Assenede ward, en also omme te Biervliet en te Brucghe omme de goede liede van den lande eens te maken t'eeeren van minen heere van Vlaenderen, ten payse, te vrieden en te neringhen van den landen : so gaven d'ontfangers Janne Utenhove, deken van de scutters, xii gr. sdages, Janne van Everghem, Lievine den Vlietsnider end Janne den Langen, standaert dragers, elc ix gr. sdages, en meest. Arnoul Utenhiesen en meester Sagre hare surgien (chirurgijn), en x connestavele, elken vi gr. sdages, en elc andere scutter van xc, iii gr., dat comt van hare soudeye van xviii daghen, dat sy ute waren, mids enen dobbelen daghe dat sy streden te Biervliet, en mids ix gr. dat Jan van Calkine adde elcs daghe dat hi den stedestandaert drouch : xv dage die Jan van Everghem gequetst lach.

» Item hare XLVII tergedragers.

» Item viii scutters die gheset waren ten groten boghen.

» Item haren viii cnechten.

Versterking gezonden « sdcindagen voer méydach » (28 april).

» Item L scutters.

» Item xxv tergedragers. »

(Stadsrekeningen van 1557-1558, bl. 193.)

(2) Stadsrekeningen, 1558-1560, bl. 74.

Op dit tijdstip waren de schutters, als gemeentelijke verdedigingsmacht, in drie korpsen verdeeld, ieder van 51 gezellen, dus te zamen 153. Zy werden aangevoerd door den deken, 5 banierdraggers, en 10 constabels of tiendemannen. Een heemeester en een groot getal schilddraggers vergezelde hen. De hoedanigheid van koning was eene waardigheid, die geen recht tot eenig bevel gaf. Het groote oorlogstuig der gemeente, *der stede boghen* geheeten, werd gewoonlijk door 8 kruisboogschutters en 8 helpers bediend.

Weinige dagen nadien nam de gilde, benevens de overige strijdmacht van Gent, deel aan de heirvaart, door Jacob van Artevelde tegen Doornik beleid, « omme te wederstane groete » grief en tgroete onrecht dat de coninc van Vrankerike en » sine ulpers meende te doen up tlant van Vlaenderen.... » De stad schenkt te dezer gelegenheid aan de gilde eene nieuwe banier (1).

In hetzelfde jaar 1340 begaven zich eenige der schutters naar Kassel, St-Winoxbergen en Bouchain, en de grenzen van Vlaanderen tegen de Franschen te beschutten, terwijl eenige anderen naar Sluis en de Vier-Ambachten trokken, om de fransche vloot te beletten onze kustdorpen te verwoesten (2).

(1) « Teersten gaven zy Lievine den Vliecsnider, bannieredragher en xxvii scutters. . . . »

» Item Jan van Everghem, Jan de Lange, bannierdraggers . . . en lxxviii scutters. . . »

» Item xv targedragers. . . en xliiii taergedragers.

» Item waghene, paerde coste en van beslane. . . »

» Item van eene banniere van Sente Joris wapine. »

(Stadsrekeningen, 1339-1340, bl. 166.)

(De stadsrekeningen van 1344-1347 gewagen van twee andere banieren, met het wapen van St Joris, door Gillis de Wapenmakere ten prijze van 13 p. 13 s. 4 den. geleverd.)

(2) « Some van al dat d'onfangers ebben ute ghegheven binnen desen jare van den scutteren en serjante, die men ghesent heeft te Berghen, omme daer de costen van

De moed en dapperheid onzer schutters brachten voorzeker niet weinig tot den goeden uitval dezer ondernemingen bij. Maar gewichtiger nog was het vermaard beleg van Doornik, door Jacob van Artevelde met den Hertog van Brabant, den Graaf van Henegouw en Eduard III, van Engeland, ondernomen. Al de kruisboogschutters van Gent schijnen aan deze groote krijgsverrichting te hebben deel genomen, en gaven er blijken van eene heldhaftige onverschrokkenheid (1).

Vlaenderen te verhoedene, jeghen de viande van Vlaenderen; en in baten van den ghoeede lieden daer en van den lande van Vlaenderen ghemeenlike.

» Item te Cassele. »

(Stadsrekeningen, 1339-1340, bl. 164.)

« Item dit es dat d'onfangers ebben ute ghegheven binnen desen jare van de costen die ghedaen syn van de scutters die men senden den grave van Enegawuen die lagen te Bouchain. »

(Stadsrekeningen, bl. 168)

« Item. . . . in Vier ambachten omme daer t'lant te besettene jeghen sconincs vlote van Vrankerike. »

(Stadsrekeningen, bl. 144.)

(1) « Teersten gaven d'onfangers lxx scutteren, die ute trocken dat es te wetene: Janne Utenhove, deken van den scutters, xvi gr. sdages, Janne den Langhen, bannierdragher, xii gr. sdages; vii connestavelen en haren surgien elken viii gr. sdages, dat comt haren soudeyen van viii daghe, die hem lieden betaelt was eer men ute troc.

» Item haren xxxvii taergedragers.

» Item waren gheordineert ter springalen iiiii scutters die gheleent was doe men ute voer, x p.

» Item Lievine den Vliecsnider van eene bannier van Sente Joris wapene.

» Item lxxv scutters van xl daghe soudeyen.

» Item hare xxxi taergedragers van lxxvii daghe.

» Item Jan Roche connestavel en ix ghesellen ten groeten boghen.

» Item ten springalen Jacob de Mets en iii scutters lxxii daghe.

» Item iii garsoene die met hem waren, lxxviii daghe.

» Item waren gheordineert te ligghene Tellekyn (*te Helkijn*), in den casteel, xx scutters lxxv daghe.

» Item iiiii garsoenen die met hem waren lxxv daghe. . . . »

(Stadsrekeningen, 1340-41, bl. 213-217.)

1552. — Veertien gezellen worden door het magistraat der stad naar Wondelgem gezonden, om er eenige ballingen, die ten gevolge van eenen grooten opstand der Weversnering zich in de dorpskerk verscholen hadden, te gaan omsingelen en gevangen nemen (1).

1569. — Bij gelegenheid der echtverbintenis van Margareta, dochter des graven van Vlaanderen, met Philips, hertog van Burgondië en broeder des franschen konings, worden schitterend feesten te Gent gevierd. De poorters der stad begiftigen laatstgenoemde met twee stukken gestreept en twee stukken vol laken, en uit erkentenis doet de Vorst zich in de St-Jorisgilde als lid aanvaarden.

1572. — Ten gevolge van dit huwelijk, was een oorlog ontstaan tusschen Frankrijk en Engeland. De schutters trokken dit jaar naar Grevelingen, onder de banier van hunnen vorst, en hielden er eenigen tijd bezetting. Een wapenstilstand, den 27 Juni 1575 tusschen de beide partijen gesloten, eindigde ten jare 1577, waarna de vijandelijkheden hervat werden. Ook in dit jaar trokken de gezellen van St-Joris ter heirvaart (2).

(1) « Dit es de cost die ghedaen was doe men de kerke beleide te Wondelghem, in S^t Nichasis daghe, daer inne lach Hugo van den Zomple, Ghevin syn broeder, Annekin van der Bilo ende Boidin syn broeder.

» . . . Den xiiii scutters ende meester Heinric den Mey, die voer die kercke laghen te coninctavel, meester Heinric, de viii gr. sdages, ende dandre xiii scutters elc iii gr. sdages. . . . »

(Stadsrekeningen 1532, bl. 254 v.)

(2) « Dit syn de coste van den scuttren ende serjantien van xxviii daghen die sij ute gheweest hebben.

« Teerst 1 bannierdraghere van S. Joerise xiii gr. sdages.

« Item 11 constavele van den scutters elken xiii gr. sdages.

« Item xxii scutters elke xii gr. sdages.

(Stadsrekeningen van 1577-1578, bl. 87. v.)

1576. — De gilde bekومت van den graaf een geschenk van twee vaten wijn, die op de rekening der gemeente worden gebracht. De stad bekostigt ook een deel harer feestmaaltijd, en ondersteunt haar voorts tot het delgen der aanzienlijke schuld, die op dit tijdstip op haar woog (1).

1580. — De Gentenaren, onder aanvoering van Pieter van den Bossche, zyn tegen hunnen graaf, Lodewijk van Male, in opstand. De ridders van St-Joris trekken aan het hoofd der gemeentelijke krijgsbenden naar Deinze, om de bevolking dezer stad tot hunnen kant over te halen (2).

Eenige dagen nadien begeven zij zich naar het grafelijk kasteel van Wondelgem, dat het jaar te voren door Jan Hyoens en zijne mannen door brand was vernield geworden (3).

(1) « Item van II vate wijns dat mijn heere van Vlaendren den scuttlers gaf. . . »
(Stadsrekeningen 1576-1577, bl. 63. v.)

« Item den scuttlers thulpen der maeltijd van haren ghulde. . . . »

« Item den selven in hovescheden dese waerf thulpen der grote scult van den vors. ghulde. . . . »
(Idem, bl. 75.)

(2) « Dit sijn de costen van dat ons goede lieden eerst trocken te Doinze. . . . »

« Item, den banier draghere xii grooten sdaghs, ende ix scuttren die up den voors. dach ute trocken elke viii grooten sdaghs met hare soudeye van xxxix daghen, xiii p. xiii s. gr. ende v scuttren die naar ghesent waren van xxvi daghen. iii p. vi s. viii d. gr. dat comt beede, xvii p. xix s. viii d. gr.

« Item, den selven xv scuttren van hare soudeyen van xxxviii daghen die ute ghingen sdiendeghes savonts xiiii daghe in meye. xix p. xii s. viii d. gr.

« Item, Rase van Liedekerke, Pieter van den Bossche ende Lievin Walraven, die te Doinze waert trocken donredaghs. vii daghe in maerte tharen costen iii p. gr.

« Item, den xl scuttren die met hemlieden ute trocken, iiii p. xii s. gr.

« Item Lievin van Landeghem ende xi scuttren van 11 daghen xvi s. viii d. gr. »
(Stadsrekeningen van 1580, bl. 158.)

(3) « Dit syn de coste van den scuttren ende serjante die te Wondelghem op den casteel gheteghen hebben. Teerst den v scuttren die te Wondelghem ghinghen ligghen t'sondagh op onser Vrouwe dach van spelmaend, van hare soudeye van den

Middelerwyl waren eenige schutters met de gezellen der schippersnering naar Evergem getrokken, alwaar zij de Langerbrugge afbraken, ten einde te beletten dat die van het land van Waas, gekomen om Gent onderstand te verleenen, door de Bruggelingen, die meerder in getal waren, zouden aangerand worden (1).

Reeds in dit jaar houdt de gilde hare schietoefeningen en vergaderingen op een gedeelte gronds langsheen de stadsvesten, bij de Vijfwindgatpoort, in de richting der Oude Schelde, en op den grond bijna rechtover het klein Beggijnhof. Deze plaats was in haar cijns afgestaan.

1384. — De gilde verlaat haar hof en oefenplaats bij de Vijfwindgaten, en vestigt zich bij het schepenhuis, op de Hoogpoort. Het oude hof, ter uitzondering van het hospitaal en de kapel (waarover wij afzonderlijk handelen zullen,) wordt met de nabijgelegene gronden, die haar toebehooren, verpacht (2).

tide dat zij daer laghen, xxv p. xiii sch. x gr..... Item trocken over hemlieden
xxi daghen in november iii scutters ende adden elck viii gr. 's daechs ende xi ser-
jante, elc vi gr. 's daechs van hare soudeye van xxxix daghen. ix p. xv. gr.

..... « Item Seger de Crane ende v scutters die te Wondelghem ghinghen ligghen
's dicendags xxvi daghen in Spokele xv daghen. iii p. vii d. gr.

« Item Segre de Crane die sint te Wondelghem troc swonsdags xv daghen in meye
xii gr. 's daghs, ende v scutters elc viii gr. 's daghs. comt van xx daghen.

« Item Segre de Crane ende v scuttren die daer ghinghen ligghen 's woensdags
x daghen in hoymaend. »

(Stadsrekeningen over 1380, bl. 163 v.)

(1) ... « Item den scuttren die t'Langherbrugghen ende t'Everghem waren, iii
vr., maken, xii s. vi d. gr.

... « Item van Lievin van Arsele als deken van den scutters ii s. gr. 's daghs,
Jan Toefaert, banierdragere ende iii constavele elc xii gr. 's daghs ende xxix scutters
elc viii gr. 's daghs van hare soudeye van iii daghen, iii p. xix s. gr. »

(Stadsrekeningen, 1380, bl. 166.)

(2) « Kenlic zy dat..... als deken ende proviserers van Sente Joris gulde, gaven

Talrijke afdeelingen van schutters worden naar ver-
schillige streken des lands gezonden, om den graaf of
zijne aanhangers afbreuk te doen, en de zaak, die door
Gent verdedigd werd, te bevorderen. Wij ontmoeten
ze te Assche en Vianen, in Sprokkelmaand, te Aalst, in
Augusti, te Hulst, Axel, Meenen, Liedekerke en Gavere,
in November, te Oostburch, in December 1381. — Eeni-
gen bezetten voors het kasteel van Wondelgem (1).

1382. — Na in 1380 zich met hunnen graaf verzoend te hebben,
stonden de Gentenaren vijftien dagen later opnieuw
tegen den trouwelozen vorst op. Philips van Arte-
velde, de zoon van Jacob, werd tot hunnen hoofdman
gekozen, en behaalde in den beginne gewichtige voor-
deelen op de grafelijke benden.

Den 27 September werd het kasteel van Laarne be-
machtigd en aan de vlammen overgeleverd, aan welk
feit een deel der gentsche voetboogschutters niet weinig

Jacobse van Eygerloc in pachte, t'sinen live, t'hof staende ten windgaeten
bachten der capellen, toebehoerende Sente Joris gulden voerseit, omme VI schilden
t'jaers. 15 Juni 1381. »

(Jaarregtster, bl. 32).

« Kenlic dat Jan de Vreese kende ende lijde dat hy mitgaders sijnen proviseurs
die waren dat jaer vorleden van Sente Joris gulden, verhuerde wel ende redelic
Willeim van den Zande de poorte ten windgaeten also verre also toebehoert den
voerseiden gulden, ende dit omme V schelen grooten t'jaers. 20 November 1381. »

(Idem, bl. 7).

« Kenlic dat Gerolf Sersymons als opperdeken van Sente Joris gulde, ende Jan
de Wielmaecker als onderdeken, etc. sijn comen in Schepenencaemer, kenden
ende lijdén, dat zy, binnen haren tiden, gaven in sekeren voerwaerden een huus
staende ten windgaeten, tusschen den spitale ende den poorten. 30 Juli 1391. »

(Idem, bl. 88).

« Kenlic dat Symoen Boele als cleric van Sente Joris gulde heeft verpacht, ten
selven gulden bouf, aan Heindric Pharant, vor sin leven gheduerende à drie groote
t'jaers, een huus te vijfwindgaeten onder de poorte ende ooc de garite daer neffens.
2 Juni 1427. »

(Idem, bl. 103.)

(1) Stadsrekeningen van 1381, bl. 33-45.

bijdroeg. De banierdragers Jacob de Stovere, Jan van der Bruggen en Lieven Dietaldoet maakten, met 16 gezellen, deel van dezen tocht, en ontvingen daarvoor, de eerstgenoemden, ieder 12 grooten, de anderen 8 grooten voor éénen dag uitblijvens (1).

Daarna ging Philips van Artevelde zijn kamp nederstaan te Edclare, bij Oudenaarde, met inzicht deze stad, die met Dendermonde de partij van den graaf hield, te belegeren. De meeste schutters van S^t-Joris vergezelden hem, onder anderen de *deken* Jan de Vreese, die van de gemeente 20 grooten per dag trok, zoolang de heirvaart duurde; de *koning* Mathias Amys, de *gezellen* Jan de Pape, Jan Wielmaker, Arent van Damme, Geeraard van Luchterne, Zeger de Crane, en de banierdragers Jan van der Bruggen, Jan van Overmeire en Zeger Zonnezone, die ieder 12 grooten daags trokken, benevens 53 andere schutters, wier soldij 8 grooten daags beliep. Philips van Artevelde bleef er met zijne manschappen van den 20 Augusti tot den 20 November, zoodat de kosten voor de schutters alleen, gedurende twee maanden, de som van 151 pond 12 schellingen bereikten (2).

Middelerwijl werd het kasteel van Wondelgem tot den 18 December 1382 door andere schutters bezet. (3).

(1 en 2) *Stadsrekeningen* 1382, bl. 251.

(3) « *De cost van die te Wondelghem up d'casteel laghen.* — Eerst scuttren Jan Paeldinc co'xst' ix gróten sdaghes, ende viii scuttren elken vi gr. sdaghes, van xii daghe dat zij up den casteel laghen. Comt iii p. iii s. gr.

..... « Item Lievin Soetaert hem vii^{den} van scuttren, van dat zy waechten, sbouredaghes snachts xviii daghen, in december, up den casteel, elke vi gr. snachts, comt iii s. vi d.

« Item Rase van der Brugghe, hem vierderen van scuttren, van dat zy waechten svrindaghes snachts, ii s. gr..... »

(*Stadsrekeningen*, 1382-1383, bl. 251 v.)

Philips van Artevelde, na de glansrijke overwinning op Beverhoutsveld, in 1382, zich met zijn leger van het graafgezinde Brugge bemachtigd hebbende, voerden de Gentenaren zulk eenen aanzienlijken buit naar hunne stad, dat, naar het zeggen der chronijkschrijvers, « de voerlieden en schippers van de Lieve vijf dagen lang besig waren met deselve te vervoeren. » De schutters Frans van Waes, Hendrik de Mey, en anderen, waren gelast de reliquiën en juweelen naar Gent te brengen. Zij ontvingen daarvoor, uit stads kasse, de som van 10 pond (1).

Merken wij hier in 't voorbijgaan op, dat de dienst van den kruisboog op dit tijdstip nog in het lager als onmisbaar moest beschouwd worden, alhoewel reeds het geschut met buskruit en de kanonnen waren uitgevonden.

1399. — Een document van dit jaar geeft ons te kennen dat, behalve den deken en de proviseerders, de gilde nog eenen anderen bestuurder, met den titel van *baron*, bezat, aan welke gezamenlijk het beheer was toevertrouwd. Bij het overlijden van den baron der gilde behoorde haar zijn beste boog, koker en spangetuig, welke voorwerpen voor drië schellingen groote konden afgekocht worden (2).

(1) *Stadsrekeningen* bl. 260.

(2) « Kenlic zy, enz. dat van ghesille dat was tusschen Pieteren Amelrieke als deken, mitsgaeders den proviseerers van Sente Joris gulden an deen zijde, ende der weduwen Diederic ende Claesse Diederic sijnen soene an dandere zijde, alse van dat de voorseyde deken ende proviseerders heeschten t'hebbene, des voorseyden Diedericx besten voelhoghe, koker, ghescutte, ende engiene daer met hy sijnen voorseyden hoghe placht te spannene : mits dat hi stond als *Baron* ghestelt in den boec van den guldebroederen, ende dat sy sculdich sijn te hebbene van elcken guldebroeder in den gulden van Sente Joris staende als Baron, den besten boghe

1404. — De kruisboogschutters van Mechelen noodigen de gezellen der andere steden op een groot schietspel uit, dat den 1 Juni gehouden wordt. De gilde van Gent neemt er deel, benevens die van Oudenaarde, Dendermonde, Aalst, Ninove, Geeraardsbergen, Antwerpen, Lier, Leuven, Thienen, Bergen op Zoom, Breda, 's Hertogenbosch, Aarschot, Sichein, Diest, Leeuw, Hal, St.-Truiden, Hasselt, Maastricht, Dordrecht, Rijsel, Dowaaï, S'-Amands, Doornik, Amiens, Valenciën, Aath, Bergen, S'-Quentin, en 9 andere plaatsen.

1405 — Eene engelsche vloot kwam den 22 Mei vóór Sluus, en roofde er al het goed der koopvaardij-schepen. Voet op strand zettende, plunderden de manschappen Koudekerke en Mude. De Graaf van Vlaanderen trok er heen met een leger, samengesteld uit Gentenaars en Brugelingen, doch de vijand dorst zich met hen niet meten, en zeilde naar Engeland terug (1).

metten toebehoorten, ofte drie schelen groeten daer over, ende dat staet in den wille ende keure van den voerseiden deken van den gulden (also by Schepenen ghevonest). 17 Maerle 1599. » (Jaarregister, bl. 78. — Stedelijk Archief.)

(1) « De cost van der reyse doe onse goede liede ter Sluus waert trocken jeghen dinghelsche, ter versoucke van onsen gheduchten heere ende prince.

..... « Item scutters Pieter de Pape, deken, ende de coninc elker xxx groten sdaechs Jacq. Maenkyn, Heinric Coelins, banierdraghers, Jan de Wipster, Jan van Vrochem, Moes de Tauwere, Jan Amelric, Matthijs de Wregghel, elken xv groten sdaechs ende XLIII scuttren elken x gr. sdaechs van vi daghen ende ii daghen die zij over hadden, comt, XXI p. gr.

« Item jeghen Janne den Meester, IIII alve moreyte,

Item jeghen Willelme den Riken, i alf moreit.

Item jeghen Jacoppe den Bake, i quartier moreits.

Item jeghen Pietren van Hondert, i widt lakijn.

Item jeghen Gillisse den Meyere, i widt lakijn.

Item jeghen Willem Moeraert, III quartiere van eenen witten lakinne, daer de vors. scuttren frocken af hadden, comt, XVI p. x s. vi. d. gr.

(Stadsrekeningen van 1404-1405 bl. 88.)

1408. — In dit jaar heeft een vermaard schietspel te Oudenaarde plaats. Deze plechtige oefeningen, onder de benaming van *landjuweelen* aangeduid, geraken hoe langer zoo meer in zwang, daar de burgerij die als hare eigene feesten viert. Voor het volk zijn zij, inderdaad, hetgeen de steekspelen voor de vorsten en ridders dier tijden zijn. Vereenigingen van Rederijkers vergezellen de voornaamste gilden, en vervroolijken de toeschouwers door *spelen van sinne, sotterniën*, of andere *esbattementen*, in vlaamsche of fransche taal, eene uitspanning waarvoor ook prijzen te winnen zijn.

De uitnoodigingskaart der Oudenaardsche kruisboogschutters, in het fransch opgesteld, werd in het begin van Mei des jaars 1408 rondgezonden. De schieting, die den 8 Juli daarop volgende plaats greep, werd door de gilden van 43 steden en dorpen bijgewoond, die in de volgende orde, en met het nevenstaande getal schutters, naar de doelen gingen :

Ghierve (<i>Chievre</i>)	met x schutters.
Halle	VI »
Velly-Sur-Ayne	X »
Berghe, in Henegouwe	X »
Comene	VII »
Camerike	X »
Aelst	X »
Sluus	X »
Soisson	X »
Belle	VI »
Loevene	X »
Axele	X »
Sente Amand	VI »
Arras	X »
Custerike	X »
Bruyères	VI »
Veurne	VIII »
Doornike	X »
Nivele	X »
Vatenchine	X »

Liere	met	X	schutters.
Brugghe		X	»
Vulvoerde		VI	»
Eeclo		X	»
Crivecuer		VII	»
Andworpen		X	»
Nieneve		X	»
Aed		X	»
Heedinghen (Enghien)		VII	»
Duway		X	»
Gheeraerdsberghe		X	»
Betunen		X	»
Sente Winnoxberghe		X	»
Ghend		X	»
Dixmude		VII	»
Risele		X	»
Roeslaer		VI	»
Tielt		X	»
Condeyt (<i>Conde</i>)		X	»
Maechline		X	»
Ypere		X	»
Bins (<i>Binche</i>)		VII	»
Bruesele		X	»
Eysdin (<i>Hesdin</i>)		VI	»
Dendermonde		X	»

De eerste prijs werd door de St-Jorisgilde van Gent weggedragen. Ziethier hoe eene Hs. chronijk der abdij van Eename deze feesten beschrijft :

« Int selve jaer (1408), den viij^{en} in julio, do was » d'eerste incommen van der scutterie van Audenaerde » van den voetboghe, dwele een der meeste ende scoenste scutterie was, met al datter toe behoorde van » batementen, van te vierne in alle hierbeerghen, van » scoenen spelen te spelene, die daer te voren hadde » gheweest in IX jaren, alzo die goede lieden seiden, » die daer ter scutterie commen waren om te schietene, » ende oec om te ziene den staet ende die ordonnantie » van der stede van Audenaerde; ende van den steden » die daer commen waeren om naer prys te schietene. » Zy zeiden dat zy nooyt ryckelicker spel van den

» voetboghe en zaghen, noch zo wel gheordineert ele » up tzyne. Want alle die poerters van der stede » ende die wet ende die ghezwoernen van Pamele ende » andere rycke lieden waren alleleens ghecleet, met » keerls, d'een zyde groene en d'ander zyde wit, ende » alle met caproenen. Ende die Hueverdeken van Sint- » Joris gulde, ende die ghezwoernen van der gulde, » ende die xij scutters die scoten in den name van » der stede, die waren oec alleleens ghecleet; ende » alle die poerters, ende alle dandre lieden van der » stede, die yet rycke waren, die hadden alle caproenen groene en wit. Ende de graeven Jan van Vlaenderen, hertoghe van Bourgonie, ende myn gheduchte » vrouwe zyn wyf, waren beede ter scutterie. Ende » den grave Jan scoet metter stede van Audenaerde, » ende noch menich Edelman, die in die gulde van » St-Joris te Audenaerde was. Ende den grave Jan » moeste selve zynen boghe draghen up zynen hals; » ende Jan Jacobs die spien hem zynen boghe. Den » uppersten prys waren twee selverin kannen, weert » zynde xvij L. gro. vlaemsch. Den tweetsten, twee » selverin potten, weert synde xiiij L. gro. Den » derden, twee selverin vieren deelen, weert zynde x L. » gro. Ende den vierden, twee selverin verdeckte coppin, weert zynde vj L. gro. Ende daer waeren XLIIJ » steden ter scutteries ende daer scoeten twee sdaechs. » Ende die van Ghent wonnen den uppersten prys, » ende die van Maubeuge in Henegauwe, den andere, » en die van Brugghe den derden, en die van A... den » vierden; ende dese scutterie gheduerde xxiiij » dagen, ende zo schiet ende verghine met paise ende » met groeter eeren. »

1411. — Jan, hertog van Burgondië en graaf van Vlaanderen, was langen tijd in geschil geweest met den hertog van Orleans, dien hij in zijnen gloeienden haat op 22 November 1407 binnen Parijs had doen vermoorden. Een oorlog ontstond tusschen beide machtige huizen, en in de maand September 1411 trok Jan van Burgondië zijnen vijand te gemoet. De vlaamsche gemeenten leverden een aanzienlijk deel van 's hertogen gevolg, dat uit 25,000 strijders bestond; de Gentenaren, uit erkenning om het weinigen tijd te voren verkregen voorrecht, namelijk van allerhande leenen en heerlijkheden te mogen koopen en erven (hetwelk vroeger uitsluitelijk aan den adelstand gegund was, om daardoor te beter in hoogen staat te kunnen blijven), de Gentenaren vooral hadden hunne beste krijgers aan het vorstelijk leger geleend. *De Witte Kaproenen* en de schutters van Sint-Joris maakten de voorste gelederen uit. De stad Ham, op de rivier de Somme, werd belegerd, ingenomen en aan de vlammen overgeleverd, eene ijselijke slachterij onder de bezetting en de bevolking aangericht. Nelle, Chauny, Roye en andere sterkten, daaromtrent gelegen, gaven zich, uit schrik voor de woede der hertoglijke benden, over, waarna het beleg voor de stad Montdidier werd geslagen. Deze plaats, uitermate versterkt, leverde den belegeraars lang en veel werk, tot zooverre dat het geduld der Gentenaren ten einde kwam, en zij op zekeeren nacht hunne tenten en paviljoenen opnamen, bereid om naar hunne stad terug te keeren. De Hertog kwam hen blootshoofds en met gevouwen handen smeeken, nog eenige dagen in het kamp te blijven, hun allerlei gunsten en voorrechten belovende, doch daar zij, ingevolge hunne privilegiën, niet verplicht waren buitenslands voor den vorst te strijden, deden zijne beloften

en smeekingen op hen geenen indruk, en zag hij zich genoodzaakt hen, met het overige zijns legers, tot voorbij de stad Peronne te geleiden, ten einde hen op den aftocht voor eenen aanval des overmachtigen vijands te behoeden. — Het gevolg van dit vrijwillig vertrek was, dat de gemeentekrijgers van Brugge, van het Vrije en van IJperen insgelijks huiswaarts trokken, en de hertog zijn oorlogsplan veranderen moest.

Ter gelegenheid dezer groote heirvaart werden de gildebroeders van nieuw of verbeterd geschut, van twee nieuwe geschilderde banieren, en twee tenten met de wapenschilden van S'-Joris, voorzien, en bekwamen zij, alles op de kosten der gemeente, een laken kleed. — De kapellaan der gilde vergezelde hen op dezen verreeren tocht, die niet min dan 48 dagen duurde (1).

(1) « Item Janne den Pleyhere, van xi daghen. Willemme de Coninc, van x daghen, elken viii gr. sdaechs, ende Willems Conincx wijf van vi daghen, ii gr. sdaghes, van voetboghe gescut te makene, ende te rechtene, te vervederne ende van lime der toe. iiiii groten vor alf ougst bij Janne Sersymoens comt xv s. iiiii d. gr.

» Item ii water banieren (*banieren met waterverf geschilderd*) van S. Jorisse. . . . »

» *Der scutters wedden metten voetboghe.*

» Her Adaem Taverneel, priester van S. Jorijs gulde, elc sdaechs xvi groten. Victor Everwijn, coninc van den gulde, iiiii s. gr. sdaechs, Jacob Maenkijn, onder-deken, xl gr. sdaechs, Michiel de Meester ende Jan Wicke, banierdraghers, elc xxviii gr. sdaechs.

» Item Conincstavelen Jacop van Olsene, Jān van Hautem, Jan de Mets, Symoen de Sterke ende Victor Sturtewaghē, elken xxviii gr. sdaechs.

» Item xlv scutfren elken xvi gr. sdaechs elc van den vors. personen van xlviii daghen comt al iiiii p. ii s. gr.

» Item van ii banierborssen daer men de banieren van Sent Jorisse mede drouch ii s. iiiii d. gr.

» *Der scutters lakine tharen frocke.*

» Jeghen Lauwereins Phene, iii alve roede lakine tslic, liiii s. gr.

» Item jeghen Pietren van Lucvine een wit lakijn,

xlvi s. gr.

In dit jaar waren talrijke gildebreeders in de betaling der bijdragen ten achter. De eed zag zich genoodzaakt zijne toevlucht tot den vorst en het magistrat te nemen, ten einde van hen een dringend bevel tot voldoening der achterstallige gelden te verkrijgen (1).

1415. — Een geschil ontstaat tusschen de gilde, Zeger den Meyere, pachter van het voormalige gildehof en huis, bij de Vijwindgaten, en Jacob Ghijs, eigenaar van den daaraan palenden grond, over de erfscbeiding. Het wordt door de schepenen beslecht (2).

- » Item jeghen der vrouwen van Platvoerde een wit lakijn, XLV s. gr.
- » Item jeghen Jueten in den roeden pot, 1 alf wit lakijn XLV s. gr., daer de vors. scultren frocken af hadden, comt XVII p. VII s. VI d. gr.
- » Item Boudine den Grutere, upperdeken van S. Jorijs gulde van den lakinen tsinen frocke, X s. gr.
- » Item ghegheven te dringhelde van den vors. lakene. VI gr.
- » Item jeghen Boudin van Meedom een tente ten scutters bouf coste. VII p. XIII d. gr.
- » Item jeghen Janne Diederix een tente, coste metten scilden van St-Jorisse die up beede de vors. tenten ghemaect waren van Sente Jorys wapine, XL s. gr.
- » Item van den selven tenten te vermakene uit here, XVIII s. gr. »

(Stadsrekeningen van Gent. 1411-1412, bl. 516-520).

(1) « Men ghebiedt van ons geduchte heeren sgrave halven van Ballius ende Scepenen halven, dat alle de ghuene die zijn int groote gulde van Sent Joris binnen der stede van Ghend, betalen binnen eenre maendt eerstcommende, zonder langher vertrec van tghuendt dat zy tachter zyn van den jaergoete van vier jaren, want daer zy dies in ghebreke ware men salse wettelic executerene ghelijc dat men van houden tijden gheploghen heeft te doene van wettelicken bekende sculde. Dit was aldus ghedaen ende uutghebreyt by heeren ter veynsteren, den tiensten dach van wedemaent jaer XIII^e ende VVI int Scependom mer Gillis Haghelinx ruddere, heer Pieter Hueribloex ende hueren ghezellen.

« Aldus staet in den bouc van den voorgheboden. »
(Provinciaal Archief.)

(2) « Kenlijc zij allen lieden dat van den gheschille dat gheweest heeft tusschen Ghiselbrechte den Vos, als overdeken, ende Matthijs de Wreyghel, onderdeken van Sente Jorijsgulde in Ghend, metgaders Zegheren den Meyere ende Katelinen

1415. — Een geschil was ontstaan tusschen de leden van den gildeëed, betrekkelijk de kiezing van den over- en onderdeken. Om dergelijke oneenigheid later te voorkomen, verleenden de schepenen een nieuw reglement, krachtens hetwelk de Eed voortaan samengesteld zijn zou uit eenen *heuverdeken*, eenen *onderdeken*, en drie klassen van *provisseerders*, namelijk diegene, welke tot de begoede poorters behooren; 2^o die van de kleine neringen, en 3^o, die der groote, of weversnering. Voortaan zullen deken en onderdeken ieder jaar vernieuwd, en de deken gekozen worden uit de proviseerders, leden

Nighels zijnen wetteliken wijve, dewelke thof bachten Sente Jorijs huus ten Wintgaten metten huus naest der capellen te haren live heeft, ghelijc dat een beseghelt brief, daer af es ghesegelt metten zeghele van Sente Jorijs gulde, inhoud ende verclaert, an deen zijde, Ende Jacop Ghijs den ouden, an dander zijde, alsoe omme een wettelijc verscheet, tusschen den vornomden partijen, so hebben daer gheweest scepenen van der keure in Ghend, ende met hemlieden te haren bevelne meester Daniel van Zeverne ende meester Wouter Martens, als ghezwoorne erfscbeederen in de vorseide stede, ende hebben gheseit ende ghewijst naer al dat zij bevonden hebben, dat haerre beeder erve scheidt naer dbewijs vander middewoert van eenen pale, staende bi den watre, ende alsoe voort'er straten waert streckende naer de lenghe van desen scampeljoen..... dienende op een cruusse dat staet in den zymuer bi den achtren egghe van Sente Jorishuus, nevens de cappelle vorseit, op de zijde te Jacop Ghine huusewaert. Ende so waer dat eenich van partijen te andren waert vordre es dan dbewijs vander vorseider sceedinghen, dat zal elc van partijen rumen ende inhalen tusschen nu ende tsinxenen eerstcommende, ende partijen zullen hem zelven beheymen met eenen thuune van vijf voeten hoghe, ende dien ghelden met ghemeenene coste ende denzelven thuun stellen naar dbewijs vander voornoemden sceedinghen, ende elc van partijen zal metten ooreelen hem toebehoorende zijnen wille doen vanden ouden mueren diere nu zijn. Ende hiermede partijen vereffent ende veraccordeert an beeden zijden. Dit was ghedaen den XIX^{ten} dach van maerte int jaer XIII^e ende dertiene, int scependom her Jans Sersy moens, h Jan Williaerts ende haerre ghesellen.

« Aldus staet in scepenen bouc van den zelven jare folio LII. »
(Prov. Arch.)

der poorters; de onderdeken zal beurtelings uit de proviseerders der kleine neringen en der Wevers gekozen worden. Voorts waren nog aan het bestuur der vereeniging: de *deken der schutters*, een *greffier*, een *baljuw*, een *alpheris*, een *kapitein*, een *luitenant-guidon*, alsook een *recreatiefmeester*. De nieuwgekozen deken en onderdeken waren verplicht, binnen het jaar eenen prijspapegaai te laten schieten; de overwinnaar, tot *koning* der gilde uitgeroepen, had, gedurende het jaar van zijn koningdom, eene beraadslagende stem in den Eed, en was ontslagen van betaling in de buitengewone banketten. Dit voordeel was zeker voor de meeste gildebreeders niet te misachten, aangezien de banketten niet alleen menigvuldig en kostelijk waren, maar ieder, hetzij aan- of afwezig, er zijn deel in betalen moest, tenzij geldige redenen voor eene uitzondering in te brengen waren. Bij iedere koningschieting werd gewoonlijk drie dagen lang feest gehouden.

Was de koning zoo behendig of gelukkig, drie jaren achtereen den papegaai te vellen, hij bekwam den titel van *keizer*, en was, in die hoedanigheid, voor geheel zijn leven voorzitter der gilde, en geheel en al ontslagen van de jaarlijkse bijdragen. Hij verkreeg bovendien het bezit der gouden keten, onderscheidend eerteeken van het koningdom, of mocht die aan de gilde afstaan voor de som van 50 Carolusguldens (1).

(1) « Kenlic zy dat om alle donckerheden ende gheschillen te schuwene die ghevallen zyn ende in toecommende tyden vallen souden tusschen den goeden lieden proviseerers van den grooten heere van Sente Jorisse in de stede van Ghend omme t'verkiesen ende vermaecken van den opperdeken ende onderdeken van den selven gulden, ende int ghelicke omme t'beleef ende regiment van den voorseyden

1414. — De gilde begeeft zich naar het schietspel van Kortrijk. De stad verleent haar eenen onderstand in geld, om er op eene waardige wijze te verschijnen (1).
1416. — Eene ordonnantie der schepenen bepaalt de waarde der geschenken, die den schutters lij iedere schieting, alsook op het Vastenavondfeest, en het honorarium voor de drie missen, wekelijks in hunne kapel aan St-Nicolaaskerk te lezen, zal gegeven worden (2).

gulde... by Schepenen van der Keure in Ghend gheseyt ende gheordonneert es: Dat van nu voort ane de proviseerders van Sente Joris gulde alle jaere sullen te gaeder gaen, ende kiesene eendrachtelyc de voernoemde twee dekene, in deser manieren: dat de proviseerers die zyn sullen van den lede van den poorteren up der tyt van der kiesene sullen noemen ende overgheven tot iv suffisante persoenen den anderen twee leden: te welen van den neeringhen, ende van der weveryen; ende daer ute sal men eendrachtelic kiesene eenen opperdeken voor het toecommende jaer, ende al dergelicken so sullen de goede lieden proviseerers van den lede van den neeringhen, alst haere ghebeurte wesen sal omme eenen onderdeken te hebbene van haeren lede, noemen ende overgheven vier goede ende suffisante persoenen van haeren lede, daer ute men kiesene sal eendrachtelicke eenen onderdeken omme het toecommende jaer; ende alst de ghebeurte wesen sal van den goeden lieden proviseerers van den lede van de weverye eenen onderdeken te hebben van haeren lede, so sullen zy insghelicke noemen ende overgheven iv suffisante persoenen van haeren lede omme daer ute te kiesene eendrachtelic eenen onderdeken voor het toecommende jaer: de welke dekene aldus ghecoren, sullen ghehouden syn jaerliex den papegay te doen schietene, ende van jaere te jaere rekeninghe te doene, ter presentie van Schepenen van der Amministracien van den goede toebehoerende den voorseyden gulde, ende de voorseyde dekene en sullen niet langher dienen dan een jaer, enz. 6 Augusti 1415.»

(Jaarregister, bl. 101.)

(1) « Item ghegheven den gulde van St-Jorisse thulpen haren state te houdene ten scietspele te Curtrike, x p. gr.»

(Stadsrekeningen van 1414, bl. 55 v.)

(2) « Kenlic zy, enz. dat deze syn de ordenanchen ende voersinnighe deliberacien die Schepenen van beede de bancken, mitsgaeders beede den dekenen ende die te haeren raede behoeren gheordonneert ende ghemaect hebben up t'Gouvernement ende beleef van Sente Joris gulde in Ghend dese punten: men sal gheven alle sondaeghen van nu voortan van der stede goede, den ghesellen van den gulde die

In dit jaar trekt de gilde ook naar het *landjuweel* of schietspel van IJperen (1).

1418. — Op dit tijdstip was de gilde in eenen kwijnenden toestand gevallen; weinige schutters kwamen zich met den boog oefenen, en ter groote vergaderingen verscheen ook slechts een gering getal. Om hierin te verhelpen maakt het gemeentelijk magistraat, in overeenstemming van de twee groote neringdekens, nieuwe schikkingen over de schietfeesten, krachtens welke het zondaagseh drinkgeld van 12 grooten, dat der gilde door de stad was toegeleid, vervangen werd door eene jaarlijksche bijdrage van drie pond groote, op voorwaarde dat de Eed daarmee drie prijsschietingen houden zal, namelijk op Beloken-Paschen, den tweeden zondag van Juli, en den eersten zondag van September. Bij elke dezer schietingen zullen twee prijzen te winnen zijn, geteekend met de wapens van St. Joris en van de stad, de eene 12, de andere 8 schellingen groote waarde hebbende; een derde prijs zal door de gilde bekostigd worden, en de schutter, die de eerste drie punten zal

bachter hallen schieten sullen, up datter ses ghesellen schieten ofte meer, als sy gheschotten sullen hebben, twee kannen wyns, weert synde xii grooten. Item als men de rekeninghe doen sal in *paysierers-hof* (het huus van Schepenen van Ghedeete) by Schepenen ten costen v schelen grooten. Item van den missen die men doet in Sente Joris capellen an den coeren-aert xxvii schelen grooten. Item als men het vastenavontspel houden sal, sal men t'gulde gheven t'enen cabillauwe, ende te paesschen t'enen lamme iv schelen grooten. Item van den papegay te schietene vi grooten, ende an sConings kinderen die den papegay rechten sullen, ten inbele (ontbijt) ii grooten. 3 July 1416. »

(Jaarregister, bl. 140.)

(1) « Eerst ghêgheven den goeden lieden van den gulde van S. Jorisse, die trocken ten schietspele t'Ypere, XII p. gr. »

(Stadsrekeningen, 1416; bl. 143 v.)

bereiken, ontslagen zijn van de betaling zijns verteers in wijn. Dezelfde ordonnantie duidt voorts de orde aan, in welke de schieting plaats zal hebben (1).

(1) « Kenlic sij allen lieden dat utedien dat t'gulde van Sente Joerijse in Ghend in dewelke van ouden tiden harde, vele, edelre ende notabelre persoene geweest hebben ende noch sijn, meer verweect ende ghemindert es dan ghemeerdert, ende noch meer verweecken ende verminderen mochte, mids dat so cleene menichte van ghesellen daghelix den boghe anthieren ende so selden vergadren, met schietene ende andersins. So sijn gheordonneert bi scepenen van beeden den bancken beede den dekenen ende die te haren rade behoeren, omme dat voertan t'gheselsip van den vors. gulde in broederliker minnen te samen gebaet ende onderhouden soude werden, ende den boghe te meer anthieren de ordenancien die hier naer volghen.

« Eerst dat men de twalef grooten die de ghesellen van den gulde te hebbene plaghen sondaeghs te verdrinckene, van der stede goede, niet meer gheven noch verdrincken en sal, ende daerover zal t'gulde hebben van der stede goede drie pond grooten siaers, met welker sommen de coninc, deken ende proviserers van den vors. gulden sullen ten drien tiden in djaer, te wetene es, tsondaeghs naer Paesschen, den andren sondach van Julio ende den eersten sondach van september, ghehouden wesen te doen makene, ende te ghevene telken tijt, twee prisn gheteeckent met Sente-Joeris ende der stede wapene, den eenen weert sijnde twalef scell. grooten, dat sal sijn den Upperpris, ende den andren weert sijnde acht scell. grooten, dat sal sijn den onderpris. Ende van sgulden weghe eene strenge van twee scell. grooten, de welke prise de vors. coninc, dekin ende proviserers eerstwarf uutgheven sullen, en verwerers sijn van den spele; ende die eerst drie heeft van binnen of van buten sal den wija winnen jeghen elken man t'spel omme eenen grooten zesse jeghen zesse ende niet meer, ende viere jeghen viere ende niet min. Ende so wie de drie curtste maten heeft van buten, binnen zeven scofen, sal den upperpris winnen, ende die naer de drie curtste maten heeft, die sal den onderpris winnen, ende sghelijcx die daer naer de drie curtste maten heeft, sal de strenghe winnen. Ende so wie den Upperpris wint, zal daer naer met sijnen ghesellen dandre naeste prise achtervolghende also voert weder ute gheven, ende sij sullen dan verweerers wesen van den spele also vors. es. Ende men sal altoes alsoe doen achtervolghende van gheliken, emmer verstaende dat de gene die den upperpris winnen sullen, deselve prise behouden sullen, ende hare ghesellen der af begroeten alsoet behoert. Ende waert dat hier af ghebrec ware dat ware up de verbeurte van den vors. prisn, ende voert up scepenen segghen. Ende deghene die naer dese prise schieten willen, sullen voer hendel den coninc, deken ende proviserers overgheven hare ghesellen bij namen ende bij toenamen in ghescrijfte, omme dan bi den vors. coninc, deken ende proviserers verstell, ende

De gilde aanvaardt dit nieuw reglement, en nog datzelfde jaar, op Beloken-Paschen en den 9^{en} van Oogstmaand, houdt zij schietfeesten, die door de meeste gezellen weder bijgewoond worden. Het volgende jaar, en meer andere, verleent het magistraat, behalve voor de bovenaangeduide schietingen, nog eene som van vier ponden grootte tot het bekostigen der koningschieting (1).

1420. — De kruisboogschutters van Veurne geven een groot schietspel, waar de gentsche gezellen deel aan nemen. De stad verleent hun onderstand tot het dekken der reiskosten, en eenen wimpel, met het wapen van St-Joris (2).

1422. — Een groot getal bannelingen uit Gent en eenige andere gemeenten hadden zich te Lessen, in Henegouw, nedergezet, en maakten de omstreken dier stad onveilig, inzonderheid voor de koopmanschappen die naar Gent

verwandelt te werden, updat heml. goed dinct, te dien hende dat de beste scutters niet te gadre en schieten. Ende voert so sullen de proviserers van den gulde vors. voertan alle jare, als sij verliesen sullen, maken ordenancen ende kiesse proviserers, die den boghe anthieren ende ghetidelic schieten. Dit was aldus ghedaen ende gheordenert up den zevensten dach in Sporcle in tjaer ons heeren 1418, int scependom heer Boudins sGruters, heer Wulfram Wulframs ende haren ghesellen scepenen van der keure, ende heer Willems Utenhove, heer Justaes van Straessele ende haren ghesellen scepenen van ghedecele. (*Aldus staet in scepenenbouc van der keure van den selven jare fol. LXXV.*) »

(1) « Item ghegheven den goeden lieden van Sent Joeris gulde te hulpen te harer feesten doe sy haren papegay scoten, III p. III s. gr. »

(*Stadsrekeningen van 1419, bl. 271 verso; Idem, 1428, bl. 307 verso; Idem, 1421, bl. 13, enz.*)

(2) « Item ghegheven den goeden lieden van Sente Joeris gulde die trocken ten scietspel te Veurne, XII p. gr. »

.... « Item den selven goeden lieden van Sente Joeris gulde omme 1 wimpel van Sente Joeris wapine, III p. gr. »

(*Stadsrekeningen van 1420, bl. 306.*)

werden gevoerd. De stad zendt er eene talrijke gewapende macht heen, ten einde zich van de bannelingen meester te maken; schutters van St-Joris en St-Sebastian, de eerste ten getalle van 53, de andere met meer, alsmede de Witte Kaproenen, maken deel van dezen tocht, die door eenige schepenen wordt aangevoerd (1).

1423. — Op verzoek der gilde wordt door het magistraat der stad Gent een nieuw reglement voor de voetboogschutters gemaakt (2). Voortaan zullen de voorschepene en

(1) « De coste van der reyse doe onse goede liede te Lessene trocken omme de ballinghe die daer laghen. »

.... « Item Sente Joeris gulde Ector Sturtewaghen, Andries de Drussate ende Jan Cricken, als conincstavele etc III daghen xv gr. sdaeghs. Item xxx scutteren etc III daghen x grooten sdaeghs, comt. IV p. VI s. III d. gr. »

(*Stadsrekeningen van 1422, bl. 74.*)

(2) « Eerst volghende der ordonnancie van H. Jane Saysoons, Wulfram Wulframs, dat de voorschepenen ende onderdeken van der kuere alle jaeren dekene syn saude vander voors. gulde, te weten es de voorschepenen uperdeken ende d'andere onderdeken, in dese conditien dat de voors. tweede dekenen haer officie eerst anveerden sullen, t'sondaghs voor alfasten, naer dat sy schepenen worden sijn, ghemerckt dat sy aen t'ancommen van haren schependomme soo vol belast sijn metter saken angaende dien state dat sy ten andre er qualic sauden moghen verstaen, ende dat sy daervan blijven sullen tot sondaeghs voor alfasten ommecommende ende alsoo voort van jaere te jaere, eeuwelijck gheduerende, ende es te weten dat de deken ende proviseerders die nu sijn, t'selve officie bedienen sullen tot sondaghs voor alfasten eerstcommende, ende waert soo dat eenigh voorschepen of onderdeken van der kuere ne gheene guldebroeder en waere ten ancommene van sijnen schependomme voornoemt, dat men die of die binnen der middelen tijde van alfougste ende t'sondaghs voor alfasten by Coninck, deken ende proviseerders van den gulde in de zelve ontfanen saude, metten rechte ghecostumeert, ende dat de gonne die geen guldebroeder ne ware, gehauden sijn sal guldebroeder te werdene, alsoo voorst. es. Ende waert oock dat de voors. gulde teenighen plaetsen senden moeste, waert in den dienst van onse gheduchte heeren van der stede, ter schietspele of andersints; soo termineren schepenen enz., ghemerckt dat de dekene voorst. mits den state van den schependomme qualick uutten stede moghen, dat elck vande voors. dekenen ten tijde

onderdeken der Keure telken jare, van rechtswege, wederkeerig de waardigheid van opper- en onderdeken aanvaarden; zijn zij, bij hunne verkiezing tot het magistrat, nog geene leden der S^t-Jorisgilde, zij zouden in den tijd tusschen Halfoogst, dag der kiezing, en Halfvasten, dag dat zij het dekenschap in handen moeten nemen, als gildebreders aanvaard worden. Wij

van haeren schependomme gheduerende, sullen moghen kiezen ende stellen eenen souffisanten stedehauder, proviseerder sijnde te dier tijden, elck in sijn lot, alst van noode sijn sal, omme die reyse ofte reysen te bewaerene alsoot behooren sal.

» Item ten pointe dat de vors. ordonnantie van heer Jane ser Symoens, heer Wulfram Wulframs ende haerlieder ghesellen verclaert de kues van de proviseerders te doene t'sondaeghs voor onse frauwedagh alfougste.

» Item ende de papegaey te scietene alle jaeren t'sondaeghs drie weken naer de kuere van de proviseerders. Item soo termineren schepenen ende beede de dekenen voornoemt, ghemerct dat dien tijdt es in t'achterwaert gaen ende daelen van den jaere, ende dat dan de meeste ghenoughte sonderlijnghe van den boghe te antierene overleden es, ende dat oock de termin tusschen den kues van de proviseerders ende den schietene van den papegaey te schietene te cort es omme ten voorseyden schietene, volghende der auder costume sonderlijnghe de beleders van den voorseyden gulde ghelijke habijten te hebbene, dat van nu voortaan den kues van de voorseyde proviseerders by goeder vorme hieronder verclaert ghedaen sal werden, ten selven sondaeghe voor alvasten, dat de voorn. dekenen haer officie van den dekenschape accepteren sullen in deser manieren: dat van de proviseerders de nieuwe kiesende sullen volghen der aude costume, behaudens dien dat de kues ghedaen sijnde, sy de ghecoorne overbrynghen sullen in gheschifte te schepenen waert, eer sy se uutgheven sullen, omme bij schepenen gheconfermeert te sijne, up dat sijn weerdigh sijn, twelcke es te verstaene de boghe daeghelijckx antierende, emmers schepenen ghemerct dat sy t'fondement sijn van den selven gulde de kennisse daerof hebbende ende behaudende omme de ghecoorne proviseerders te confermerene ende andere te kiesene, ten dien eynde dat negheene ghecoorn werden dan die wel schieten connen ende den boghe dagelijckx antieren, ende voort dat die ghecoorn proviseerders een jaer dienen sullen sonder meer, ende daer tenden wepelen drie jaeren eer sy wederom t'selve officie bedienen sullen, ende dat men de papegaey jaerlijckx schieten sal t'sondaghs voor Sinxen, twelcke beter es int wassen ende groeijen van den jaere ende langhen saysoene, omme de ghenouchte van den boghe te antierene, ende es te wetene dat men op dien dagh doen sal moghen de costen hier naer verclaert sonder

meenen uit deze bepaling te mogen opmaken, dat de vereeniging omtrent dezen tijd niet in al te bloeienden toestand zal verkeerd hebben, daar het bloot een middel was om de gilde in getal en aanzien te doen toenemen. De nieuwe verordeningen voorzien het geval, dat, bij oorlog of schietspelen buiten Gent, de afwezigheid der

meer, volghende der ordonnantie van heer Steven van Liekerke, heer Willem Saysoons ende haerlieder ghesellen; eerst van de papegaey te sendene, vi gr. Item van de pinninghe, vi gr. Item te vespereyene den ghesellen te voren, xii gr. Item smorghens ten inbije als men de papegaey schieten sal, iii sch. gr. Item van hanten ii sch. gr. Item van den muelne, iii sch. gr. Item de trompetters ter vespereyene viii gr. Item de selve trompetters van haren dienste v sch. viii d. gr. Item s'coninx kinderen ende de ghesellen die den papegaey recht en sullen, ten inbije xii gr. Item van den line mede te woelene, vi gr. Item van den naghelen xii gr. Item de temmerlieden, van den papegaey te rechtene ende af te doene, ii sch. viii gr. Item van den haute te haelene ende wegh te voerene, viii gr. Item s'coninx kinderen van haeren dienste xii gr. Item van den huere van den ghetainde, linen coorden ende reepe, iii sch. iii gr. Item van den croone exel ende mantel, ende den mantel te boordene, ii sch. viii d. gr. Item van de leedersshoeden ii gr. Item van den messen vi gr.

« Item achtervolghende den ordonnantie van heer Jane ser Symoens so termineren schepenen ende beede de dekenen voornoemt, dat den deken van den vors. gulde, of die de costen uutteleghet, rekenen sal moghen te costen van den voorseyden gulde als van der maeltijdt up den dagh dat men den papegaey schiete, boven de vier groote die elck guldebreders betaelen, de somme van xxx sch. gr. sonder meer.

« Dit naervolghende sijn andere diversche costen die men ghecostumeert heeft te doene met den gulden goede, die schepenen ende beede de dekenen voornoemt termineren van weerden volghende der ordonnantie van her Steven van Liekerke, her Willem Saysoon ende haerlieder ghesellen.

« Eerst dat de deken of de ghonne die t'ontfanck hebben sal vanden gulden goede, gheven sal den ghemeen gheselschepe te voren op den dagh dat men de proviseerders verkiest, v sch. gr. Item als men de rekeninghe doen sal in paysierers hof ter kennesse van schepenen, t'welcke de deken of die t'voors. ontfanck hebben sal jaerlijckx ghehouden sal sijn te doen volghende der costume ten coste der gheselschepe te voren, v sch. gr. Item ten lijfcoope van den lakene xii gr. Item op S^t Joorisdagh den gheselschepe te voren, ii sch. gr. Item op den selven dagh van eene ghesonghene messe iii sch. gr. Item als vrende schulters sullen connen schieten metten ghesellen van den gulde, esser eenen alleene, die salmen scincken een kanne

dekens, leden van het gemeentebestuur, nadeelig zijn mocht aan de belangen der stad; daarom werd den deken en onderdeken de vrijheid gelaten, in zulke gevallen zich te doen vervangen door eenen der proviseerders, om den tocht mede te doen. — Voorts bepaalt het nieuwe reglement de kiezing der proviseerders, die vroeger op den zondag vóór Halfoogst, en

wijns, ende compter meer dan een, men sal hemlieden scincken twee kannen wijns sonder meer. Item van de doelen jaerlijckx te maekene, te voorsiene ende te houden staene, vi sch. gr. Item als vander kanne wijns of twaelf grooten der vooren die men de ghesellen, schietende bachten halle, ses wesende of meer, elcx sondaeghs plaecht te ghevene, waerover de ghesellen vanden gulde sekeren termijn van jaeren ghecostumeert heeft te ghevene van den stede goede t' hulpe van dien prisen, die sy ghecostumeert sijn te schietene jaerlijcx de somme van iii liv. gr., dewelcke by her Jane Ser Symoens ende Wulfram Wulframs ende haerlieder ghesellen ghewijst was van weerden, soo termineren schepenen ende beede de dekenen voornoemt, voortaan de voors. dry groote van den stede goede den ghesellen die de voors. prisen schieten sullen, te hebbene boven de voorseyde ii kannen wijns.

« Item termineren schepenen ende beede de dekenen voornoemt, dat den deken ofte ontfangher van den gulde, de ghesellen, die prisen schieten sullen, also dickwils als ghevalt binnen den jaere, gheven sullen vanden gulde twee kannen wijns.

« Item de ghesellen die de stifeije winnen, up dat sy se te voren gheven, twee kannen wijns.

« Item al eist dat in negheene van de andere ordonnancien verclaerst staet van den wine, die men ghecostumeert heeft te schinckene de coninghen van den jonghengulde van St. Joerisse ende van St. Sebastiane up de daeghen dat sy haer papegaey gheschoten hebben, niet min schepenen ende beede de dekenen voortn. termineren ende wijzen, omme te onderhouden de goede costume, dat men dat achtervolghe, ende schincke elck up dien dagh iii kannen wijns van den gulde.

« Item dat de dekens van den gulde hebben sullen alsoo voortlijts gehad hebben, te weten es: elck ses ellen laekene t' sjaers, ende den priestere anderalf elle t' eenen caproene.

« Item den knaep van den gulde van pensioene x sch. gr.

« Item van den ornamente te bewaerne die ter capelle behooren ii sch. gr.

« Item van der belle te draeghene vier waerf sjaers, ii sch. gr.

« Item den clerq van den gulde van sijnen pensioene thien schellijnghen gr. tsjaers;

de koningschieting, die tot dan toe drie weken nadien plaats gehad had, de eerste op denzelfden zondag voor Halfvasten, en de tweede op den zondag voor Sinksen, omdat, op het eerstgemeld tijdstip, de dagen aan 't korten zijn, en dan ook de lust tot het schieten met den boog, bij minder genoeglijk weër dan in den zomer, verflauwt. Om proviseerder te kunnen gekozen worden,

ende dade eenighen onvoorsienen arbeit daerof saude gheloont syn ter ordonnancie van schepenen die 's jaerlijcx over de rekenijnghe sijn sullen.

« Item sal moghen de onderdeken of die tuutgheven heeft van den gulde goede, rekenen van onvoorsienen coste de gulde x sch. gr.

« Item sal den coninc hebben updat hy habijt maectt van den ghulde xvi sch. gr.

« Item den Bailliu updat hy habijt maectt, x sch. gr.

« Item beede de dekenen, proviserers, priester, clerq ende cnaepe t' hulpe thaeren habijte, overteekken, borduer ende alle andere verschoonesse, elck vier schellijnghen gr., updat sy habijt maeken ende anders niet, ende es de priester clerq van den voorseyden gulde, so sal hy gepaeyt sijn met eenen ghelijck eenen proviseerder.

« Item sal de voornoemde deken of ontfangher van den ghulde gheven over drie messen, die men doet alle weken in St. Jooris hospitaal, xxvi sch. gr.

« Item de messe die men doet in St. Jooris capelle aen den coornaert xxvii sch. gr.

« Item ter lichte dat men jaerlijcx verbernt in de cappelle vi sch. gr.

« Item van potage der aerme x sch. gr.

« Item van den thurven te draeghene x sch. gr.

« Item van papiere ende inct, xii gr.

« Item te vastenavontspele teenen cabilliauwe ofte te Paesschen teenen Lamme, sullen de ghesellen hebben van den gulde iii sch. gr., al dit naevolghende der ordonnancie gemaect int schependom min her Steven van Liekerke, her Willem Seysoons ende haerlieder ghesellen.

« Item utedien dat men van auts ghecostumeert heeft de coninck, deken, proviserers, clerq, bailliu ende cnaepe updat sy binnen den tijde dat sy den gulde dienden, trocken te state van huwelijke, te ghevene uut gracie te marighifte elcken naer sinen state ter discretie van de gonne die tregement van den gulde gehad hebben toter daghe van heden, sekeren juweele ofte ghelt, niet iegenstaende dat negheene van de voorseyde daerof verclaeren, so termineren schepenen metsgaders beede de dekenen, ghemerct dat wel redene bewijst dat de ghone die de last hebben van den voorseyden gulde, in sulcken state wel schuldigh sijn voorsien te sijne redelijck ende tamelijck elck in sijnen staet, dat van nu voort an, als ghevalt, dat de coninck of

moest men niet alleen goed schieten kunnen, maar daaglijks den boog hanteeren; na een jaar deze bediening te hebben uitgeoefend, moest men drie jaren wepel blijven, aler op nieuw tot de waardigheid te kunnen benoemd worden. De kosten der koningschietingen werden ook bepaald, evenals de kosten tot ontvangst van de vreemde S^t-Jorisbroeders, die ter schieting

dekenen van den voorseyden gulden binnen haeren conincschepe of dekenschepe hem betrecken te state van huwelyck, dat men dien gheven sal in marighfte van den gulden goede, een maere silvers, ende de proviserers, bailliu, clercq of cnape elck v sch. gr., emmers wel verstaende dat den gulde aen niemant anders ghehouden sijn sal als in haerlieder kinderen, neven of nichten, dan alleene in de principale dienaeren van den gulde, sonder meer.

« Dit naervolghende es de bate, die tvoors. gulde heeft jehens de kosten boven verclaerst.

« Eerst xxviii sch. ix d. iv gr. p. in ervedicke rente; item heeft de stede ghecostumeert te ghevene den voorseyden gulde vijftich ponden paresis siaers thulpe ten voorseyden coste, ende utediën dat sekeren termin van jaere de gulde belast was van caproen te ghevene schepene van den kuere, beede de bailliu, beede de dekenen, mijns gheduchten heere dienaeren ende meer andere, welck last so hooghe beliep dat sy jaerlicx vier vijf ponden grooten t'achteren ghinghen, boven der vijftich ponden paresijs boven verclaert, so daden her Jan ser Symoens, her Wulfram Wulframs ende haeren ghesellen, de voorseyde caproene af themlieden waert, reserverende de gracie voorschreven omme die te meerderen ende minderen thaerder discretie alsoot het ten vullen blijckt by haeren voorseyden ordonnancie.

« Ende mits dat lettelt eenighen guldens sijn binnen desen lande of daer ontrent, sonderlijnghe van Sinte Joris, den boghe antierende, sy ne sijn voorsien van gracie elck naer den staet van der stede daer men se haudt, ende ghemerckt dat emmers desen gulde schuldigh es gherekent te sijne de hoogste ende notabelste van desen lande, so termineren schepenen ende beede de dekenen voort., dat van nu voortan de voors. gulde sal hebben in gracen, van den stede goede, suver ende yrij thulpe ten boven-schreven coste waert, sonder in eenighe caproene belast te sijne, de somme van veertich ponden paresys.

« Item boven desen es elck guldebroeder van den voors. gulde jaerlijcx schuldigh eene groote, volghende die sy beloven te haeren incomene, ende utediën dat de voornoemde jaergrooten langhen termin van jaeren qualijck ghehint ende befaelt hadden ghesijn, ende dat omme dien te innene ende te vercrighene gheordonneert was in de

komen. De gift van eene kanne wijn, of 12 grooten, der gilde voor elke zondagschieting door de gemeente opgedragen, werd vermeerderd met twee kannen wijn, terwijl, van haren kant, de vereeniging ook twee kannen ten geschenke geven zal. De dekens zullen voorts ieder jaar zes ellen laken van de stad bekomen, en de priester der gilde anderhalve el, voor het maken

voorseyde leste ordonnancie dat men alle de guldebroeders van den voorseyden gulde connestavele saude ende registre in twee registren, de eene rustende onder schepenen ende de andere onder den deken ofte ontvangher van den gulde, so hebben schepenen ende beede de dekenen voornoemt achttervolghende der voors. ordonnancie, alle de voornoemde guldebroeders ghedaen connestavelene, ende elck connestavele ghegheven eenen hooftconnestavele, ende de voorseyde connestavele ghelast van de guldebroedre in hunne connestavelerie gheuoemt te innene de reste van haere jaergrooten, mitsgaders voort alle jaeren de jaergrooten die sy t'achteren ende schuldigh werden, ende elcke thien connestavele haeren ontfanck overbrijnghen sullen haeren hooftconnestavele, omme bij den voornoemde hooftconinstavele van hare thien connestavele rekenijnghe ende bewijs ghedaen te sijne den deken ofte ontvangher van den voorseyden gulde, die nu sijn of naemaels wesen sullen. Ende waert dat eenigh van den hooftconinstavele, coninstavele, of guldebroedere voere van lijve ter doot, dat men dat rechte voort bringhen saude ter kennisse van den deken of ontvangher van den gulde te dien hende dat men up dat eenigh hooftconinstavele of coninstavele ghestorven waere, eenen anderen bij schepenen ende beleeders van den gulde in de stede van den dooden stellen mochte, ende dat men, den dooden sijn dootghelt betaelt sijnde, royeren mochte uutten registren, die van nu voortan rusten sullen, te wetene es: eene onder schepenen ende eene onder de dekenen ofte ontvanghere van den voorseyden gulde, emmers wel verstaende dat de doode alsoo wel sal moeten gheroeveert sijn uten registre van schepenen als uten anderen, want anders en sauden de hoys van de dooden t'dootghelt, dat sy betaelt sauden hebben, geen payment doen dan alleenlijck dat sij tweder sauden moghen verhalen, ande gone waert deken ofte ontvanghere, diet sy gegheven sauden hebben onder de voors. gulde daerinne belast te sine. Ende voort es te weten dat niet alleene de naemen van den guldebroederen in de registren voorseyt ghestelt sullen worden, daerby soo elck hem selve stelt te sijnen dootghelde, ende sal den deken of ontvangher van den voorseyden gulde ghehouden sijn over te brijnghen alle jaeren alle de guldebroeders, die binnen sijnen tijde ontfaen sullen werden omme die gheenregistreert te sijne in den

hunner kaproen. Het jaarloon van den knaap werd gesteld op 10 schellingen groote; deken, proviseerders, priesters, baljuw en klerk zouden allen een kleed van de gilde ontvangen. Koning of deken, die een huwelijk aanging, moest door de gilde beschonken worden met een mark zilver (vroeger was het gewoonlijk een juweel), en de proviseerders, baljuw, klerk of knaap, ieder met eene som van 5 schellingen groote.

Ter vergoeding of gemoetkoming van deze en andere, in de nieuwe statuten uitgedrukte kosten, genoot de gilde van de gemeente jaarlijks de som van 40 ponden

voorseiden registre van schepenen, want van nu voortan niemant guldebroeder gherekent sal sijn dan die ten registre van schepenen commen sijn sal, noch hem metten voorseiden gulde ghehelpen, al had sijs te doene.

« Item utedien dat den coninc, deken ende proviseerders, mitsgrs. de andere beleeders van den voors. gulde, ghecostumeert sijn jaerelijcx habite te maeken alleens ende altijd hare divisen van hare habijten verandert hebben thaerder gheliefte, dick wille annemende divisen niet al te eerlijck of kennelijck, ende dat mits dien de guldebroeders int ghemeene dickwils hebben ghelaeten caproenen te maecken van den divise ofte parure van den gulde, ende omme dat men de guldebroeders te beter kennen sal tallen plaetsen daer sy verkeerren sullen, guldebroeders sijnde van dese stede, so termineren schepenen ende beede de dekenen voornoemt, dat van nu voortan de guldebroeders draeghen sullen de witte lelie op haren habijte, te wetene coninc, dekene, proviseerders ende andere beleeders van den voors. gulde op keerels of op heyke, ende dander guldebroeders op caproene, sonder tvoornoemd teeken van witte lelie te veranderene anders dan de veruwe van den laekene van jaere te jaere; ende sullen de voorseide beleeders ende guldebroeders ghehouden sijn hare habiten te handene twee jaeren ten minsten eer sijse iemant gheven of vercoopen sullen moghen. Ende alwaert dat sy thenden den twee jaeren iemant, gheen guldebroeder sijnde, gheven of vercoopen wilden, nochtans sullen sy tvoornoemde teeken van den lelie af moeten doen, of doen doen. — Welcke ordonnancie bover verclaert ende elck point sonderlinghe, schepenen van beede de banken ende beede de dekenen voornoemt hebben gheordonneert, ghetermineert ende ghewijst omme voleommen ende ghehouden te sijne van jaere te jaere, eeuwelick ghedurende, behoudens altoots beteren advijse van de naercommen. Actum xvii^o April an^o xxiiii. »

(Jaarregister, bl. 82v.)

parisis. Eindelijk om het groot verschil te voorkomen, dat tot dan toe bij de leden, in zake van gildehabijt, kaproen en zinspreuken geheerscht had, en om des te beter de gilde van Gent bij hare uitstappen naar elders te kunnen onderscheiden, bevolen de schepenen dat eene *witte lelie* zou geborduurd worden op den keel of de huik der hoofdmannen, en op den kaproen der overige leden; niemand mocht zijn habijt weggeven of verkoopen, tenzij na het twee jaren gedragen te hebben, en dan nog moest er de *Lelie* worden afgedaan.

1424. — Dit jaar neemt de gilde deel aan het landjuweel van Sluis, en komt overwinnend terug; als naar gewoonte voorziet de gemeente in de kosten dezer reis (1), en beschenkt zij de schutters met een nieuw blauw habijt (2).

1425. — Een der schoonste bewijzen van de verstandige bezorgheid, waarmede het magistrat der stad Gent de groote schuttersvereeniging bejegende, is ongetwijfeld de ordonnantie, in dit jaar bij gemeen overleg van de schepenen en de bestuurders der gilde uitgevaardigd(3).

(1) « Item ghegheven den goeden lieden van Sente Joeris gulde te hulpen van den prise die sy scoeten t'Sluis, boven dat hen was ghegheven in recoerde, vi p. gr. »

(Stadsrekeningen, bl. 169.)

(2) « Item ghechocht vii 1/2 blauwe lakenen sinden lakenen stic iii p. ii s. gr., daer de scutters van S^o Joeris frocke af adden, comt xxiiii p. v s. gr. »

(Stadsrekeningen, bl. 171.)

(3) « Kenlic zij dat al eist, zo dat in tijde voorleden, ende in diverssche scependommen vele scone ende notable ordonnancien ghemaect ende gheordonneert hebben ghezijn op tbelet ende regement van den grooten gulde van minen heere Sente Jorijs, alsoot bliken mach bij der copien dier of sijn, uut scepenboucken, niet min omme de meeste verkerthede ende onderhouden van den zelven gulde, so es bij scepenen van beede de banken ende beede de dekenen, bij rade, wetene en advise van de notablen van der stede, op zeker pointe gheadviseert ende overghegheven bij

Waarlijk, het was onmooglijk betere verordeningen, met het oog op den bloei der S^t-Jorisgilde, te geven. Behalve de 40 pond parisis, die zij jaarlijks reeds als onderstand van de gemeente ontving, werd haar eene som van 72 pond toegeleid, ter bestrijding van alle bestuur- en onderhoudskosten. Om den ijver onder

eenighe guldebroeders, van scepenen weghe der toe ghecomitteert, ghesloten ende gheordonneert in der manieren naervolghende. Ende eerst up tpoint van de dekenen van der voors. ghulde, van welke bij h. Jane Sersymoens ende h. Wulfram Wulframs etc. gheordonneert was, dat de voorscepenen ende onderdekenen van der kuere, alle jaere dekenen zijn zouden van der voors. gulde, ende daer naer verclaert bij h. Boudin de Grutere, h. Daneel van Zeverne etc., dat zij tzelve officie eerst aenveerden zouden talfvastene, als zij te alfougste ankommen waren an den staet van haren scepenomme, de redenen hemlieden der toe purrende in haren voors. ordonnantie wel verclaert zijnde, dat de voors. dekenen ghescepenen zullen werden naer de oude costumen, onderhouden van langhen tijde, ghemerct dat al eist dat de meeninghe van de vors. voorzaten was, de versterkenesse van den vors. gulde, de voorscepenen ende onderdekenen van der kuere mette state van scepenen so zeer belast zijn, dat zij in dien tijd hanghende niet goedlicx tot andre zaken verstaen moghen, ende hoe de jaerstaet meer ommecomt hoe de lasten meer verzwaren, ende dat zulke zaken qualic bij procureurs of stedehoudren ghedaen moghen werden, behouden emmers dien, dat men gheene dekens maken zal, dan die wel scieten connen, daghelicx den boghe ende ghezelscip van der vors. gulde antierende, ende dat zij tzelve officie een jaer bedijndt zullen hebben. Item up tpoint van den costen die tvors. gulde jaerlicx te verdraghen heeft als van scietspele, van de scoters te vizerenene, presentwijne, den papegaey te scietene, ende anders in vele diverssche manieren, belopende jaerlicx groote somme van ghelde, ende vele meer dan al de bate die tvors. gulde heeft, alzoot bliken mach bij de rekeninghen die eenighe dekens in tijden voorleden ter presentie van scepenen, coninc, dekens ende proviserers van den vors. gulde ghedaen hebben, waerof mids den aermen state van den vors. gulde, zij niet goedlicx vergheeld hebben connen gherighen, mids welke ende mids dat de last totten daghe van heden ghestaen heeft up den onderdekenen van der vors. gulde, elke vlijke ghepijnt heeft te weerene, tzelve officie te aenveerden, twelke gheremedyert zijn zoude, up dat tvors. gulde jaerlicx hebben mochte van der stede goede, te hulpe ten costen waert vors., de somme van x p. gr., So es gheordonneert dat tvors. gulde hebben zal van der stede goede jaerlicx te hulpe ten vors. coste de somme van LXXII p. parisis, vrij over de XL p. p. die de zelve gulde ghehadt heeft, wel verstaende dat tzelve gulde in

de guldebroeders te onderhouden werd besloten, dat er jaarlijks door het magistraat vijftig schutters zouden gekleed worden, gekozen onder hen, die daaglijks het hof bezochten, en best schieten konden; om geene onrechtvaardige begunstiging toegang te laten werd daarbij verordend, dat de ter kleeding uitgekozenen, op eenen bepaalden dag, in tegenwoordigheid van scepenen en

gheene capproene belast zijn zal. Maer zullen dekene ende proviserers metgaders der somme voorscreven ende der anderen bate van der voors. gulde ghehouden zijn tzelve gulde te regierene, wel ende notabelic alzoot behoort, ende van haren ontfanghene ende utghevene goede souffisante rekeninghe te doene, volghende der ouder costume, behouden emmers dien dat zij tzelve gulde niet zullen moghen tachter rekenen, maer te voren, up dat zij moghen, ende bij alzo dat zij zo regierden, dat zij tachter waren, dat zij die resten houden zouden an het zelve ende ghelden evenghelijc, zonder tvors. gulde in belast te zine. Ende evenverre dat tvors. gulde te voren werdt, dat men dat distribuieren zal ter ordonnantien van scepenen, bij rade ende advise van coninc, deken ende proviserers, in de meeste oorbuer van der vors. gulde, hetzij in de refectie van Sente Joris capelle ende dat daer toebehoort int hof, of anders daert meest van noede zijn zal. Item up tpoint van de scotters so es gheordonneert etc., omme dieswille dat voors. gulde, mids de veranderinghe van de ordonnantie der up ghemaect, ende sobre regemente datter langhen tijd of gheweest heeft, zoo verweect es van ghezellen die den boghe antieren, ende insghelijc van boghe ende van ghescutte, twelke up dats onze gheduchte heere of de stede te doene hadden, grotelic prejudicyeren ende bejeghenen mochte alzo wel onsen vors. gheduchten heere als der stede, dat de vors. stede, te wetene scepenen die nu zijn ende namaels wezen zullen, als tregement hebbende van den goede van der stede, van nu vortan jaerlicx cleeden zullen vijftich goede eerlijke ende souffisante guldebroedren, die best scieten connen, ende daghelicx den boghe ende gheselscip gheantiert hebben ende antieren, in deser manieren dat men kiezen zal bij coninc, deken ende proviseers, die nu zijne uten drien leden van der stede elke zine tax hondert guldebroedren, zulc als vors. zijn, uut welke deene vijftich zullen ghecleet zijn, deen jaer, ende hebben elc van der stede III ellen ghends lakins, ende d'ander vijftich dander jaer, behouden emmers dien, dat de vors. guldebroedren ghecoren, ghenoumt ende overghebrocht zijnde ter presentien van scepenen bij namen ende bij toenamen, met die bij scepenen vorn. confirmeren of wederlegghen zal, ende omme dat juistelic te ondersceedene, ten hende dat bij roukelooshede ende negligentie der in ghesteken werden, dan die goede scotters zijn ende

gildebestuurders, blijk van hunne behendigheid in het hanteeren des boogs zouden moeten geven; de onbekwamen zouden op staanden voet door anderen vervangen worden. De vijftig, ter kleeding aangenomen, werden dan hunne plaats in de krijgsafdeeling aangewezen, om bij het eerste bevel van den vorst of van de gemeente op te trekken. Ware het noodig, de 50 gekozenen voor het volgende jaar konden ook tot den dienst opgeroepen worden.

den boghe daghelix antieren, so es gheordonneert etc. dat al eer men eenighe confirmeren of cleeden zal, also vorseit es, men de vorn. ghecorene zal doen vergaderen teenen zekeren daghe, te zulker plaetse alst scepenen ghelieven zal, ende die ter presentie van scepenen, coninc, deken ende proviserers doen spannen metten engiene ende metten lendenen ende scietene, ende dat ghedaen zijnde, confirmeren dies werdich zijn ende wederlegghen dandre goede souffisante zulc als vors. zijn, nemende in haerlieder stede, welke vors. c personen werden gheconincstavelt, ten dien hende, hads onze gheduchte heere of de stede te doene, dat dese die dan ghecleedt zijn zouden van der stede, also vors. es, stappans zonder meer vermanens trecken zouden met haren engienen elc onder zijnen conincstavel, ende daer bereet zijn te ons vors. gheduchts heere ende der stede diensten te werden ghecostumeert, ende waert van node dander L in tghelijke. Ende werden de vorn. c personen ghehouden hemlieden te voorzien van boghen ende engienen, also wel te spannene mette lendene als anders, ende omme dat eenige bij versluderthede of anders hare boghen of engienen te niente mochten laten gaen, so zal men dat altyds bezoucken, alst scepenen vorn., coninc, dekens ende proviserers vors. ghelieven sal, emmers scepenen vorn. d'upperste laste ende mogenthede van desen ende al de andre pointe hebbende ende behoudende, ende bij also dat eenighe bij den vors. bezoucke negligent bevonden werden, dat zij dat betren binnen viii daghen daer naer, ende hemlieden voorzien van dies hem ghebreect, of dan verlaten werden ende verstecken van den vors. cleedren, ende een ander souffisant ende van den zelve der in ghestelt, ende insghelijcx storve eenich van den voorn. guldebroedren, werde onmachtich zijne leden of anders, hoe dat ware niet abel ten gone dat vors. es, so zoude men in dies stede stellen eenen andren, ende up de mate voorscreven; ende vort worden de vorn. ghecleedde ghehouden te doen makene de witte lelye up hare cleederen, met boochskens up haren cost, ende ommer den boghe ende tgezelscip te antiene, ende te commene ten ghebode van coninc, dekens ende proviserers tallen tijde als zijs vermaent werden up de peine van vive scelle paris. Ende wel es te

De schepenen en bestuurders der gulde behielden voor zich het recht van onderzoek, opdat de wapenen der schutters te aller tijde in behoorlijken staat mochten blijven; het verlies der kleedij was de straffe, den nalatigen opgelegd die, acht dagen na het onderzoek, het gebrekkige nog niet hadden doen herstellen. In de plaats van eenen, op zulker wijze verlaten, of kranken, of overledenen gildebrouder, zou telkens een andere worden gekozen. De vijftig gekozenen ontvingen ieder vier ellen gentsch laken, doch de witte Lelie, onderscheidingsteeken des genootschaps, rijzende tusschen twee boogskens, moesten zij op eigenen kost doen maken. Bovendien konden zij als de waardigsten der gemeenschap tot deken, proviserers, klerk of al andere eerebediening in de gulde gekozen worden. Deze verordeningen, den 1 Juli 1425 gemaakt, vernietigden evenwel de andere schikkingen niet, welke vroeger in het belang der gulde uitgevaardigd waren.

1426. — De gulde trekt naar het groote schietspel van St-Omaars, waar de bijzonderste voetbooggilden van Vlaanderen en Brabant deel aan nemen. Zij wint er een juweel (1),

wetene, dat de vorn. c personen boven desen zullen moghen werden dekene, proviserers, clerc ende anders over tregement van der vors. gulde, ghelijc andre, als zij der toe ghecoren werden, ghemeret dat de beste scotters ende die daghelix den boghe en ghezelscip antieren, behooren best te hebbene tregement van der vors. gulde. Ende alle andre punten verclaert in dandre ordonnantie lestwaerf ghemaect up tbelet van der vors. gulde, daer hier gheen mencioen of ghemaect en es ter contrarie stede houdende ende van weerdde blivende, behouden altoos beter advise van de naercommers. Actum 1 July 1425. »

(Jaarregister 1425, bl. 129 v.)

(1) « Item ghegheven in hoofscheden den weert van Sente Omaars, daer de goede lieden van Sent Jooris gulde thuis lagen als zij daer scoten een juweel, coste xi p. x s. gr., daer af de stede betaelde v p. xv s. gr. »

(Stadsrekeningen van 1426, bl. 524.)

terwijl de S'-Jorisgilde van Brugge er het eerste wegdraagt, bestaande in eenen gouden kop.

De kosten van dezen verren uitstap zijn zoo groot, dat zij de gemeene kas tot op den bodem ledigen, ja de gilde dwingt schuld te maken. Om die te delgen, neemt zij het jaar nadien haren toevlucht tot het gemeentelijk magistraat, ten einde de machtiging te verkrijgen om de jaar- en inkomgelden, door talrijke leden nog niet voldaan, wettelijk in te vorderen. Dit verzoek wordt toegestaan (1).

1428. — In dit jaar heeft een landjuweel te Gent plaats. Wij vinden dat de kruisbooggilde van Namen aan de prijs-schieting deel nam (2). Van hunnen kant trekken de

(1) « Kenlic zy allen lieden, utedien dat Jan van Maelderghem, coninc, Jan van Sieler, onderdeken ende de proviserers van den gulde van den grooßen heere Sente Joris in Ghend, quamen voor scepenen van der kuere hemlieden clachtelic te kennen ghevende hoe dat tselve gulde groetelic belast en beswaert stont van diversschen costen ende anderen sculden die zy ghedaen ende ghemaect hadden in de reyse van Sente Oemaers ende andersins, in diversschen manieren twellec zy niet goedlicx gheblusschen en connen, mids den ghebreke van den jaergroete ende den twee scelle gr. van incoomgheld, die diversche persooene in groeten ghetalle tacher ende sculdich zijn, van den welken zy gheen inninghe noch verghelt vercrighen en connen, het en zy dat hemlieden by scepenen voors. anders daer inne voorsien worde van remedien, so wast dat scepenen van der kuere voors. rijpelic daer up ghelet hebbende, verclaerden ende ordineerden dat de voors. coninc, deken, proviserers, cleric of haerlieder der toe gheadmitteerde, de voors. achterstellen van den jaergroeten ende incommeghelde, ende insghelijcx de toecomende jaergroete ende incomenghelde, die men daer af tachter ende sculdich werden sal, innen ende vercrighen moghen hetzy by ghebiedene ofte pandinghen, ghelijc oft bekende ende wettelike ghewijsde sculdich ware. Dit was ghedaen den vijften dach in Januari, int jaer XIII^e ende XXVIII, int scependom her Jan Sersanders ende haren ghesellen. (*Aldus staet in scepenenbonc van den setven jare, fo XXXVIII.*) »
(*Provinciaal Archief.*)

(2) « Rendut qui at estet donnet aus archiers de Namur de greit, congiet, licence, et commandement de nostre très redoubté seigneur Mons^r le conte et de plusieurs

gentsche S'-Jorisbroeders naar het schietspel, door de gezellen van Oudenaarde ingericht, en waartoe de gilden van 42 gemeenten door Jan Van den Boengaerde, sergeant der schepenenkamer van genoemde stad, waren uitgenoodigd geworden. De helft der geroepenen kwamen naar de prijsjuweelen dingen, namelijk de schutters van Wervik, Lessen, Doornik, Deinze, Veurne, Gent, Dowaa, Isegem, Kortrijk, Rijsel, Aath, Boesinge, Edingen, Chierne, de schutters van 't kasteel te Rijsel, Asper, Sijngem, IJperen, Eekloo en Geeraardsbergen. De uitslag dezer schietfeest is ons onbekend.

Hetzelfde jaar moet nog eene andere vereeniging van schutters te Oudenaarde hebben plaats gevonden, want wij vinden in de rekeningen dier stad, van 1428, de vermelding van een geschenk van wijn aan de bestuurders der gentsche gilde, en aan die van S'-Omaars, Brussel en Leuven (1).

1429. — Het moet zijn dat een nauwe vriendschapsband tusschen de vereenigingen van Gent en Oudenaarde was gesloten, want wij zien die van eerstgemelde stad, gedurende de oogstmaand van dit jaar, niet min dan twee bezoeken bij de andere afleggen (2), onverminderd hare

bonne gens de la dite ville, en alliganche des frais qu'il ont fais, en allant à le trarie des archiers qui derainement at estet faite en la bonne ville de Gand, 20 moutons. »
(*Rekeningen der stad Namen, van 1428.*)

(1) « Item ghepresenteert Janne Shersanders ende meer ander officiers van der gulde mins heeren Sint Joris, in de stede van Ghent, den XIII doch in Braecmaent, VII stope wijns XLVIII sch. paris. »
(*Stadsrek. van Oudenaarde.*)

(2) « Item ghepresenteert den scutters van S' Jorise van Ghent, III stope wijn, XXIII sch. III den. paris.
« Item den deken ende scutters van Ghent, den VI dach in Hoymaend, VIII stope wijns, XLVI sch. VIII den. paris. »
(*Idem.*)

deelneming aan de schietfeest, die er in 't begin der maand September werd gehouden, en waarop zij met 20 andere gilden naar de prijzen dong.

1453. — De gilde trekt naar het schietspel bij Liedekerke (2). Het is te bejammeren, dat er van dit tijdvak zoo weinig oorkonden betrekkelijk onze schutters bewaard gebleven zijn, zoodat wij van hunne zegepralen op verschillende landjuweelen geene kennis hebben.

1456. — De graaf van Vlaanderen, Philips van Burgondië, had den Engelschen, die Frankrijk bemachtigen wilden, den oorlog verklaard, en ging hen te Kales met eene groote strijdmacht, waaronder 50,000 Vlamingen en het puik der kruisboogschutters (3), belegeren. De vijand verdedigde zich zoo dapper, dat aan het beleg geen einde scheen te zullen komen. De schutters van Gent en Brugge hadden reeds groote verliezen geleden; in eenen enkelen uitval van de Engelschen waren niet min

(1) « Item den scutters van Ghent, IIII stoepen wijns, XXVIII sch. p. »

(Idem).

(2) « Item ghegheven in hoefscheden den goeden lieden van den groeten gulde van Sent Joerise, doesi trocken te Lyekerke ten schietspele, IIII, p. gr. honds ghelds, comt in nieuwen ghelde, III p. x s. gr. »

(Stadsrekening, bl. 343 v).

(3) » Der scutters wedden metten voetboghe.

» Eerst her Jacop van der Vloet, priester van Sent Jooris ghulde, XVI gr. sdaeghs.

» Item Andriese den Drussate, coninc van den ghulde, IIII s. sdaeghs.

» Item Jane Uygebaut onderdeken van den ghulde XL, gr. sdaeghs.

» Item Jacop Everwijn ende Weijne van den Somple banierdraghers elc XXVIII, gr. sdaeghs.

» Item conincstavelen Jacop de Laten, Jacop Mautruen, Jan Keerbeerch, Segher Bollaert ende Clays Lamoet elken XXVIII, gr. sdaeghs.

» Item XLVI scutteren metgaders Janne Boudins cnape van den vors. ghulde, elken XVI g. sdaeghs van LX daghen comt II' LIX p. XII, gr.

» Item den selvencuttren ghegheven over haerlieder bangande, IIII p. VI s. x d. gr.

(Stadsrekeningen van 1453-1456, bl. 43).

dan 120 leden der gentsche St-Jorisgilde omgekomen. Meenende verraden te zijn, pakten zij hunne tenten in, en trokken, gevolgd door die van Brugge en andere gemeenten, naar hun land terug, niettegenstaande de smeekingen van den vorst, die door hunne weigering gedwongen werd het beleg op te breken.

In plaats van vreedzaam naar huis te trekken, nemen de Bruggelingen deze gelegenheid te baat om opstand te maken. Zij weigeren naar hunne haardsteden terug te keeren, en willen, kost wat kost, die van Sluis gaan straffen, die geweigerd hadden met hen ten strijde te trekken. In den oloop vermoorden zij hunnen schout, stellen eenen nieuwen gouverneur, plunderen verscheidene huizen, en verzoeken bijstand aan de Gentenaars. Weldra waren al de onderhoorige gemeenten van het Brugsche met hen vereenigd, en begon een aanzienlijke vernielingstocht ten platten lande. Zóó ver wilden die van Gent hen niet volgen, en de Bruggelingen, voorziende dat zij door den Vorst zouden overwonnen worden, smeekten hem om genade. — Gedurende deze beroerten trokken de schutters van Gent naar Biervliet, Nieuwendijk en Bouchoute (1).

1457. — Na eene rust van slechts weinige dagen werden de Bruggelingen nogmaals oproerig; terwijl zij het land rondom hunne stad verwoesten, en Sluis gaan belegeren, zien wij de gentsche gemeente eene defensieve houding nemen, en den 30 Augusti een zeker getal

(1) » Eerst van der wedden van den voetboghe.

» Eerst betaelt Jacoppe den Late, van L voetboegscuttters elken XII gr. sdaeghs van VIII dagen, XX p. gr.

» Item Janne Boudins, cnape van den ghulde, VIII s. gr. »

(Stadsrekeningen van 1455-56, bl. 49 v).

schutters naar Biervliet zenden, vermoedelijk om eenen aanval der oproerigen buiten het Brugsche af te weren (1).

(1) Item v conincstavelen van den voetboghe elken van x mannen onder hem, elken te xii d. gr. sdaeghs van viii daghen, comt xx p. gr.

» Item Janne van Papeghem als conincstavel van x scuttren hem betaelt iii p. gr.

» Item XLIII scuttren die te Biervliet ende Ten Gafte laghen, ende daer bleven lighende boven den eersten viii daghen som van vi daghen, som van iii daghen comt xiii p. iii s. gr. »

(Stadsrekeningen van 1436-37, bl. 107).

III.

HET GROOTE SCHIETSPEL,

of landjuweel van 1440.

Deze feest, eene der prachtigste waarvan het oude, machtige Gent in de middeleeuwen getuige is geweest, verdient tot in hare minste bijzonderheden beschreven te worden (1). Wat luisterlijke plechtigheden heden somtijds worden ingericht, zij halen, op verre na, bij die optochten en prijskampen van vroegeren tijd niet, en de omstandigheid, dat daar gewoonlijk eene grootere menigte vreemdelingen deel aan namen, dan wij heden, ter viering van de grootste feesten, zien opkomen, verdient des te meer opmerking, daar de middelen van gemeenschap en vervoer, zelfs tusschen de groote steden van een zelfde gewest, toen ter tijd

(1) De documenten betreffende deze vermaarde feest zijn ontleend aan een Hs. in klein folio, op papier, dat deel maakt der hoogbelangrijke collectie des heeren P.-J. GOETGHEBUER, en getiteld: *Dit es den bouc van der scutterie toebehoorende Pieter Polet, ende zynder hoerrie, ende dat van den voetboghe van mijnen heere den edelen Ridder Sint Jorijts, int ghulde te Ghendt*. Dit Hs. vroeger toebehoord hebbende aan den heer Frans Huyttens, ontvanger der Armen van de stad Gent, werd geleend aan N. CORNELISSEN voor het schrijven eener verhandeling over de S-Joristgilde, in de maand September 1818, en is vermoedelijk door hem voortgeleend aan P.-J.-P. HEYE SCHOUTHEER, bij wiens overlijden het onder de Hs., n° 96, verkocht werd aan den boekhandelaar Dujardin, in 1833, voor 5 fr. 50 centimen.

Eene andere copie van dit belangrijk document werd in de verkooping der boeken van wijlen Borluut de Noortdonck, onder 't nummer 3841, voor 10 fr. 50 c., afgeslagen aan den heer Markies Rodriguez d'Evora Y Vega, voorzitter der S-Joristgilde, wien zij heden nog toebehoort.

zoo gebrekkig waren. Deze broederlijke vereenigingen, waarop doorgaans de Rederijkers werden uitgenoodigd om ook naar lauweren te dingen, laten ons toe eenen diepen blik te slaan in de zeden en gebruiken van het volk, waarvan ons, niettegenstaande vele en gewetensvolle navorschingen, nog zoo weinig bekend is, en waren — als de waalsche, fransche, hollandsche en vlaamsche gilden van Schutters en Rederijkers bijeenbrengende — een krachtig middel tot verbroedering en uitbreiding van onderling verkeer. Eene en andere oefening, ter ontwikkeling van lichaamskracht en van verstand, waren geschikt om eenen aanzienlijken bijval te verwerven, en zoo moet het ons niet verwonderen dat zij, in onze zeden ingeworteld, heden nog, na zooveel stormen van allerlei aard, gedurende den loop der eeuwen uitgestaan, met voorliefde gevolgd worden.

De St-Jorisgilde van Gent wendde zich ten jare 1459 tot het magistraat, ten einde den oorlof te bekomen om een landjuweel in te richten. De schepenen en de twee groote dekens der neringen stemden in dit verzoek toe, en besloten, tot dekking der groote kosten, die dergelijke feest moest veroorzaken, de gelden der verschillende stadspachten te innen (1). Ten einde de gansche gemeente

(1) « In 't jaer ons heeren als men screef duust 1459 XXXIX, int scependom Ectors van Vuerhoute, Jacobs van den Hane ende Pieter Beys ende hare medeghesellen, consenteerden dat men de pachte van der stede slaen soude omme t'scietspel daer met te houdene, ende dat by consenté van scepenen van beede bancken ende beede de dekenen, te wetenen Jan van Sycleers deken van der neeringhen ende coninc van St-Jooris gulde int zelve jaer, Arend de Brune, deken van der weverien ende dit ten verzoucke van coninc, deken, proviseurs ende ander notable van den selven gulde, omme te besoucken in wat manieren dat men best ende metter minsten quetsen ghecrighen zoude, ende dat men dede te gadre de neeringhen ende de weverije ende elc consenteerde dat hem gheliefde ghelijc dat men hier naer wel bevinden zal, ende by zinen vrijen wille sonder constraint ende an zekeren pachten hier na verclaert..... »

- » Eerst up den pacht van den wine, up de VIII sc. gr. up elc vat wijns LVI p. gr.
- » Item up de vijf scell. gr. up elc vat, XXXV p. gr.

belangstelling voor het landjuweel in te boezemen, en dit daar door den meest mooglijken glans bij te zetten, beriepen de proviseerders der schutters de groote en de kleine neringen te zamen, om' ook hunne toestemming ten deze te bekomen; tevens werd den Vorst een octroi gevraagd, want in die dagen was de oorlof des Graven geveerd om, zoowel het vermaak als het werk, genootschappelijk in te richten. Philips den Goede, zelf een behendig schutter met den boog, die reeds talrijke prijzen op de landjuweelen had gewonnen, gaf het gevraagde octroi, en tevens een vrijgeleide voor iedereen, die het schietspel wenschte bij te wonen, voor gaan en keeren, zoodat de gezellen van St-Joris, noch de leden hunner familie, om geene schuld konden in hechtenis genomen worden, en hunne goederen tegen allen wettelijken aanslag waren gevrijwaard. Dit octroi en vrijgeleide, in vorm van *vidimus* door de gentsche wethouders afgeleverd, en van den gemeentezegel voorzien, werd door drie boden, gildebroeders van St-Joris, aan de voornaamste schuttersgezelschappen van Vlaanderen en der naburige landen overgebracht (1).

» Up der III sc. gr.	XXVIII p. gr.
» Up de III sch. gr.	XXI p. gr.
» Upt vrende bier.	XII p. gr.
» Up dinbrauwen bier.	VI p. gr.
» De bevinghe.	II p. gr.
» Den pacht van der poorten.	IV p. gr.
» Den pacht van den vischmaeret, metten tafelen.	III p. gr.
» Up den watermuelene.	III p. gr.
» Somme CLXX pond groten. »	

(Voormeld HS.)

(1) « Alle den ghonen die dese presente lettren zullen zien, hooren lesen of kennese daer af hebben, ende zonderlinghe allen coninghen; heeren conincstavelen, prevosten, dekenen, ghezwooren proviserers ende auden eerbaren mannen ende ghesellen van den grooten en ouden ghilde van den edelen consteghen en eerbaren spele van den voetboghe, wesende binnen alle goede gheprivileegeeerde en vrijen steden daer men van ouden tijden gheploeghen ende gheantiert heeft van den zelve voetboghe gulden ende grooten eed te houden, bailliu, scepenen ende raed, coninc,

De opening van het landjuweel was bepaald op den zondag 3 Juni 1440; ieder genootschap, dat langs het land reizen zou, moest dien dag, vóór zonsondergang, zich bij den koning en de andere bestuurleden der beroepende gilde vertoonen; die, welke de reis te water zouden aangaan, hadden daartoe tot den maandag tijd; den dinsdag morgen daaropvolgende zouden al

deken ende proviserers ende ghemeene guldebroedren van den grooten gulde van den edelen glorieusen rudder ende helighen sant mijnen heere S^t-Jooris binnen der stede van Ghend, saluut met alder jonst, vrienden, scepenen ende minen harden eerbaren lieven medebroeders ende weerde vrienden, uutdien dat meynschelicke natuere bewijst dat alle goede creaturen ghehouden ende schuldigh zijn in allen reynen, eerbaren deuchdelicken ende solaelicken spelen te verbliden zonderlinge daer ghenouchte, eendrachtigheid en broederlicke communicatie uut spruute, onderhoud ende ghevoordert moghen werden, ende ooc dat onder alle heeren ende goede mannen hooghe, middele ende nedere van wat state of condicien zy zijn, boven alle andren spele 't spel van den edelen voetboghe mids der reynicheyt ende constegher aert daertoe dienende van ouden tijden meest in eeren, solace en weerdichede gheanteert en verheven heeft gheweest, ende noch es, ende dat by der selver eerbarer ende weerdegheer anthieringhen alle vreucht ende ghenouchten in den menschen vermeerst ende verweet werden, en alle onghenouchten verstecken ende verdreven, So *eyst* dat wy aenziende tgeunt dat voors. es, ende midsdien gheneghen zijnde blijdschapen ende alle reyne ghenouchte met ulieden naer ons vermoghen te hebben ende ghebrukene daer const, eere ende vriendschap uut sprute ende wapen moghen, u ende elken bijzondere becondeghe ende doen te wetene dat wy by der gracie ende ter weerdichede van Gode van hemelrijc zijnder ghebenededer moeder ende den vors. edelen glorius rudder ende helegghen sant mijnen heere S^t-Jooris, onze patroon ende allen Gods helegghen, ende by consente, orlove ende octroye met ons harden ghedachten heere ende natuerlicken prince den Hertoghe van Bourgoignen, etc., hebben eendrachtelic gheordonneert eene ghenouchlicke feestende scietspel te houdene binnen deser voors. stede te luvel seker ende behoorlicker plaetse, tusschen twee doelen van redelicker maten ende linghden van vive ende veertich roeden, zulcke als u de bringher van desen onsen medebroeder tooghen zal, danof wy ghelicke linghde ende exempel onder ons houden, ende omme dat elc ten voors. feestende schietspele veylich zal moghen commen, so heeft onze voors. gheduchte heere ende Prince verleent ende ghegheven by zinen openen brieven goet zeker ende vry gheleede alle personen, die ten selven scietspele ghedeputeert en gheordonneert zullen

de gilden zich bij de gemelde bestuurders weder vertoonen, om de inschrijving te doen, en des namiddags om tot de loting over te gaan. Eindelijk den donderdag zou de schieting beginnen. Niet meer dan 10 en niet min dan 8 schutters van iedere stad mochten mede schieten; ieder had recht op 12 schoten. Werd een der mededingende schutters ziek, of overleed hij vóór den

werden te commene, metgaders huren familien ende goedinghen, omme daer te wesene ende blivene den tijt van dien gheduerende en weder thuus te keerne, zonder dat men die zal moghen vanghen ofte arresteren omme eenighe sculden, lijfrenten oft ander zaken, in eenegher manieren, uutghesteken viande wesende van ons souverainen heere den coninc van Vranckericke ende van ons voors. gheduchten heere ende prinche, alzoo dat claerlic bliken mach by eenen vidium onder des voors. stede zegel, die u dese onse bode en guldebroedere toeghen zal, welke feestende van den voorn. ghenouchelicken spele beghinnen en ingaen zal, tsondaeghs den v^o dach in wedemaent eerstcommende, daer elc gheselscip te lande commende ghehouden wert te zine ten daghe voors. binnen zonnescine en hemlied. te vertoghene ende presenteerne voor den coninc en zijn gheselscip ter plaetsen daer zylieden huerlieder tincel ende staet houden zullen, ende insghelijc die te watere zullen commen, ghehouden wesen s'maendaeghs daer naest binnen zonnescine te commene binnen der zelve stede, ende hemlied. te vertoghene als boven, ende sdiesendags daer naest ter vii huren voor de noene weder te comene ter selver plaetse, omme hemlieden ende elcken besondre te doen teekenen ende scrivene by namen ende loenamen van den gheunen dies last hebben zullen, ende s'achternoons te vergaderne omme te lotene ende doen also men over een draghen zal, te dien hende dat men tsanderdaechs, naer dat gheloot werd, zal moghen beghinnen scieten te zulcker huer als men stellen zal, te wetene uut elcken stede x scutters ende niet meer, ende acht scutters ende niet min, elc xii sceuten scieten daer af uut elcken lote ghehouden werden te blivene tot zy gheschoten hebben zullen vijf personen of meer, ende insghelijc andere gheselscepe die up eeneghe prijse van scietene staen zullen, ende dat up de verbuerte van dat zy winnen mochten oft ghewonnen hadden, maer vielt zo, welke God behoede, dat in eenich gheselscip eenich van den scutters storve of ziek werde, dat hy niet en mochte schieten, zo zullen d'ander moghen scieten diere ghesont bliven zullen, ende also vele ghesellen zullen scieten van binnen omme den wijn, ende zo wie eerst ghecrieghen zal die scuuten tzy van buuten of van binnen up elc hende winnende met eender v^o, zullen winnen den wijn, te wetene up elken man twee vlaemsche groten, ende die van buuten zullen nemen also vele matene als

afloop des prijskamp (die soms maanden lang duurde), zijne beurt werd door de andere leden zijner gilde waargenomen. Men zou buiten en binnen het lokaal schieten : ter eerstgemelde plaatsen voor de juweelen, op de andere voor den wijn. Kwam de Vorst met zijn hof aan het landjuweel deelnemen, zij zouden mogen schieten ten dage en ter ure als hun gelieven zou. De

heurlieden ghelieven zal binnen haren voors. XII scooten, ende ten hende elc hem houden an zine curste maten, behouden dien dat onse meeninghe ende ordonnancie es waert also dat ons gheduchten heere prince by zijnder gracie gheliefde te scietene ofte zende zine gulde van sinen hove met eenen heudele omme te scietene, dat zy ongehouden zullen werden van incommene ende van lotene, maer zullen moghen scieten te wat tijden ende daghen dat hemlieden ghelieven zal binnen der feeste gheduerende, ende alle gheschillen gheschiet voor dese onse feeste zal men termineren en berechten voor tot ende naer lot, en zal men gheene voorledene gheschillen moghen inbringhen noch berecht daerof doen, maer ghevielen eenighe gheschillen naer tot binnen onse feeste, die zullen werden ghetermineert by ons (en) zulke anderen coninghe ende notabelen, alst ons ghelieven zal, zonder dat te betrecken in anderen plaatsen by eeneghen engiene, en waertoooc zo dat onse hode verzuymede ende achterliete by nootzaken oft anderssins eeneghe goede ghevrijde ofte ghepreviligierde steden met dese onse brieven te comene ende eenich gheswoorne gheselschap van den ouden gulde van den zelve verghetene steden tonser feesten quame, binnen den tijdt en inder condicijen vooren verclaert, dat die zullen moghen scieten naer de juweelen ghelijc of onze voors. boden daer gheweest hadde, zonder fraude, ende omme dat wy begheeren dese dinghen vooren ende naer verclaert metten condicijen in dese lettren begrepen, wel ghehouden ende gheanthiert te zine zonder eenich verbreken by eeneghen manieren, niet jeghenstaende eeneghen ordonnancien ter contrarien in ander plaetse gheordonneert, so hebben wy gheloofd ende ghelooven met desen onsen brieven te gheven alle de juweelen ende prijsen hier naer ghescrevene, te wetene :

» Zoo wie eender stede ende gulde van eenen eede, ende soonste ende eerlicxt incommen zullen, van binnen den lande van Vlaenderen, die zal men gheven twee selverin potten, weghende zeven maerc ;

» Item zo wie soonste ende eerlicxt incommen zullen van buiten den lande van Vlaenderen, die zal men gheven insghelijcx twee selverin potten, weghende zeven maerc ;

« Item zo wie soonste ende eerlicxt incommen zullen te watere van buiten oft van binnen slands van Vlaenderen, dien zal men gheven een selverin pot, weghende vier maerc ;

mooglijkheid van eenig geschil voorziende, waren de rechters voorop aangewezen om dit zonder beroep te slechten. Er werden prijzen uitgelooft 1° voor de prachtigste intrede van gilden, binnen Vlaenderen gevestigd, en 2° voor het prachtigst inkomen van buiten 't land, twee zilveren potten ; 3° voor het schoonst inkomen te water, van binnen of buiten het land, een zilveren

» Item zo wat gheselscepe van den scutters, die commen zullen omme scieten van verrest, te lande, dien zal men gheven twee selverin potten, weghende zes maerc ;

» Item zo wat scutteren commende omme scieten van verrest te watere, dien zal men gheven twee selverine fonteynpotten, weghende vier maerc, ende dese voors. juweelen voor soonsten ende verresten incommende zal men presenteren naer tot ende eer men scieten zal.

» Voort es te wetene dat tons voors. feeste zullen zijn te winnene zevens juweelen met scietene metter manieren ende up de condicijen hiernaer verclaert.

» In den eersten zo wie van buiten binnen zinen XII scooten IV de curste maten scieten zal, naest den stake in een vergaderende, dien zal men gheven 6 selverne kannen, weghende XLIII maerc, als voor t'hoochste juweel ;

» Item den gheunen die hebben zal binnen zinen XII scooten als voren gheseyt IV de curste maten daer naer, dien zal men gheven V selverne kannen, weghende 36 maerc, als voor tander juweel ;

« Item den ghone die hebben zal binnen zinen XII scooten als voore gheseyt es, vier de curste maten daer naer, dien zal men gheven 4 selverne kannen, weghende XXIII maerc, als voor tderde juweel.

» Item den ghone die hebben zal binnen zinen XII scooten als vooren gheseyt es drie de curste maten daer naer, dien zal men gheven drie selverne kannen, weghende XVIII maerc als voor tvierde juweel ;

» Item den gheunen die hebben zal binnen zinen XII scooten als voren gheseyt es, drie de curste maten, die zal men gheven twee selverne kannen, weghende XII maerc als voor tvijfste juweel ;

» Item den gheunen die hebben zal binnen zinen XII scooten als vooren gheseyt es twee curste maten daer naer, dien zal men gheven 2 selverne kannen, weghende VIII maerc, als voor tzesde juweel.

» Item zo wie van buiten die meest scieten zal vry binnen den witte en naest den stake negheen van de voors. zes prijsen winnen, dien zal men gheven eene selverne canne, weghende III maerc als voor tsevende juweel.

» Ende elc gheselschap en zal moghen winnen meer dan een van den voors. juweelen met scietene, ende dat by eenen man, hebbende also vele maten als vooren verclaert staet, ende hem houden an zine cursten maten, ende d'ander laten varen,

pot; 4^o voor de schutters die van verst ten lande zouden komen, twee zilveren potten; 5^o voor de schutters die van verst te water zouden inkomen, twee zilveren fonteinpotten. Voor het schieten waren zeven juweelen te winnen : de 1^o prijs bestond in 6 zilveren kannen; de 2^o, vijf kannen; de 3^o, vier kannen, en zoo voorts. Iedere gilde kon meer dan één dezer prijzen winnen;

ende zo wie van den scutteren die over de voors. juweelen scieten zullen, zy van buuten of van binnen also menichwaerven als zy vry scieten binnen den ringhe, die int witte van den doele gheset zal zijn, dien zal men gheven een guldenen rijnc.

» Item zo wat scutter van binnen die meest ringhen winnen zal, dien zal men gheven eenen selveren roozenhoet, waert sijnde x sch. groten.

» Item wat gheselscepe ontfanghen wert om scieten, den soonsten ende eerlicsten staet houden zal met vierne ende anderssins, daertoe dienende de voors. feeste gheduerende, dien zal men gheven twee selverne potten, weghende acht maerc.

» Item die naer den soonsten staet houden zal also voors. es, dien zal men gheven twee selverne potten weghende 6 maerc.

» Item zo wat gheselscepe van Rhetoricquen commende metten selven scutters van buuten ter selver onser feeste, de soonste ende ghenouchlicste esbatementen in dietscher talen spelen zullen, in goeden rime zonder eenighe vilonie ofte dorperheijt tselve esbatement inhebbende, twelcke zy spelen zullen voor onsen coninc ofte zijn gheselscep, daer zy tsavonts haerlieden staet houden zullen, de voorn. feeste gheduerende, dien zal men gheven twee rijckelicke selveren kannen, weghende zes maerc.

» Item zo wat gheselscepe van Rhetoricquen als vooren ter selver onser feeste commende, in walscher talen spelen zullen de soonste ende ghenouchlicste esbatementen, als boven, de selve onse feeste gheduerende, dien sal men gheven twee rijckelicke selveren kannen, weghende zes maerc.

» Item zo wat gheselscepe van Rhetoricquen als vooren ter voors. onse feesten commende, daer naer insgetijcx in walscher talen spelen zullen de soonste en ghenouchlicste esbatementen als boven, de voors. onse feeste gheduerende, dien sal men gheven eene rijckelicke kanne weghende drie maerc.

» Item die den besten zot maken zal, commende met eeneghe gheselscepe van den scutters en ghenouchten zonder scimp ofte vilonie, dien sal men gheven een juweel van vier onchen zelve.

» 2^o prijs, drie onchen.

» 5^o prijs, twee onchen.

» Emmers dat elc gheselscip en zal maer moghen spelen een esbatement up elken avond, ons overghevende van elken spele copie, omme daer terminacie up te

verders waren, voor de behendigste schutters, gouden ringen, en voor het grootste getal ringen, zilveren rozenhoeden te prijs gesteld, terwijl twee zilveren potten waren uitgelooft voor ieder der twee genootschappen, die gedurende hun verblijf in Gent den prachtigsten staat gehouden, en het schoonst hunne herberg, of verblijf, verlicht zouden hebben. — Zilveren prijzen werden

makene alst behoort, ende elc gheselscip en mach maer een van den prisen van esbatementen winnen.

» Item zo wat gheselscepe dat scieten zal met vullen lote van x ghesellen, dien zal men gheven een selverne scale, weghende dry onchen;

» Item zo wat gheselscepe die d'laeste lot gheleven zal van scietene, dien zal men gheven twee selverne staven, weghende een maerc, ende dlakin daer met de doele verdeckt zullen zijn.

» Ende alle de voors. juweelen zijn in vlaemsche maercken 6 oncen voor elc marc, ende zullen zijn verwapent met S^r Jooris ende der steden wapenen van Ghend, ende in gheene juweelen gaud noch fautsoen gerekent, ende es te wetene dat men de voors. juweelen, die te winnen zijn met scietene, met state, vierne en esbatementen, gheven zal by den advise ende rade van den lesten zeven steden, of den meesten diese ghewonnen sullen hebben naert inhouden van desen onsen brieve.

» Item zo es onse meeninghe ende wille, dat niemant zal scieten met eenen boghen daer den toep van den celien vooren oft achter ghewast, ghespelt oft met eenigher subtylheyte besteken of ghemaect zal zijn, ende met sulcken booghe en vile als elc behint te scietene om prijs zal hy vul scieten of hy en worde op tscavaut ontreert en onstelt van booghe of van vile maet up dat zijn slot liete ende die vile verlooren ofte brocken werde, zo saude hy dan moeten doen zijnen eed, uplat men begheerde dat zijns ondanc gheweest ware, ende gheen argelist daer in en zochte, ende dan zal hy moghen hem gaen stellen in de proufstake en scieten over en weder, dats te verstane twee scoten zonder meer, ende dan commen zine scoten vulscieten.

» Item dat niemant en zal moghen doen spannen zinen boghe dan Princhen, Baenraetsen, rudderden of joncheers die banerie hebben, ende ghevielt dat eenighe vile binnen den doele ghescoten werde mense zy zeghe of met die maten sal men nemen anden naesten cant van der gate, daer de vile inghinc, zonder eenich wil af te snijdene;

» Item en ghevielt dat yment scote met zijnder vile jeghen den meefstake, in zulker manieren dat zoe weder uutvielen ende verspronghe uutten doele, die scoten sal gerekent wesen mate zonder mate;

» Item zo zal men by den wille Gods twee heudelen sdaechs scieten, uutghedaen tsondaeghs ende in vigiliedaghen, dan zal men allenlic eenen heudel scieten naer

ook als belooning uitgesteken voor de bestspelende gezelschappen van Rederijkers, in vlaamsche en fransche taal. Elk genootschap mocht maar één *esbatement*, iederen avond, spelen. — Bovendien werd eene zilveren schaal uitgelooft voor elke gilde, die met 10 schutters naar de doelen zou gaan, en twee staven van hetzelfde metaal, benevens het laken, waarmede de doelen overdekt zouden zijn, werden als belooning den laatstaangebleven schutters toegekend.

Al deze juweelen waren bestempeld met het wapen der stad

noene, ende waert dat in eenich van dese punten voors. eenighe donckerheyte ware of woorden onverstandelic, ofte eeneghe zaken verzuymt te scrivenne, dienende te desen ghenouchliken spele, daer af reserveren wy de kennisse t'onswaert, omme dat te declarerne by sulcke coninghen als wy daertoe nemen zullen;

» Item ghevielt dat binnen der tijt van desen onsen spele werde onredelic wedre van dondre, blixeme of reghene, daer omme eenighe niet en wille scieten, daer af zullen wy zulc berecht doen als ons redelic dunken zal, ende omme dat wy gheneghen zijn alle eerbare vreucht, solaes en broederlicke minne te meersene die meest spruut uut conversacien van edelen goeden ende notabelen persooene, bidden u vriendelic met minlicker herten ende elken sonderlinghe dat u ghelieven wille te commene ten vors. tijde, daghe ende feeste, omme te verdienene by der conste van den edelen voetboghe de prijzen ende juweelen hier vooren verhaelt, nemende in dancke al zulcke gracie als u God verleenen zal, ende overpeinsende eenpaerlic in u herten de groote minlicke vreught, bliscap, solaes, ghenouchte ende esbatementen, die ter gheliefde van God ter deser onser feeste ghedaen ende gheantiert zullen werden, ter welker feeste ons lieve heere God ende zine ghebenedede moeder u allen verleene te commene tuwer vrome, eeren ende liefde, ende ons met u insghelijcx te wesene, bidden ooc vriendelic dat u ghelieven wille desen onsen bode ende medebroedere expedie te doene, als hy by u comt, ten hende dat hy aestelinghe mach vuldoen zine zaken, alzo wij hem ghelast hebben, ende in teekene dat hy by u gheweest zal zijn, uwen zeghel hieran te hanghene an een der steerten, ende daer up te scrivenne den name van uwer stede, ende wy by der gracie Gods willen ende zullen onderhouden ende vulcommen alle de poincten en artijclen vooren verclaert naer ons vermoghen.

» In oorcondsepen ende verzekertgheden van dien hebben wy, bailliu, scepenen ende raed der stede van Ghend voorseyt, ende coninc, deken ende proviserers boven ghenoeft deze presente lettren ghedaen zegelen met onse zeghelen uuthanghende den xiii dach van Maerte int jaer xiv^e neghen en dertich. »

(Voormeta HS.)

Gent en van St-Joris; de toewijzing van allen werd overgelaten aan de laatst aangeblevene zeven steden, of aan de meeste prijswinnende gilden. Voorts werden maatregelen genomen om het bedrog in de schieting te weren, en ook alles, wat tot twist en onmin zou kunnen aanleiding geven.

Het magistraat verzocht de gilden, bij wie de boden zich aanbieden zouden, hun zegel aan het bedoeld octroi te willen hangen, en er den naam hunner stad te willen boven schrijven, ten einde hun de goede uitvoering van den last blijken mocht.

Twaalf van de schepenen werden aangeduid, om « den last van den scietspele » te hebben, dit wil zeggen, om de verordeningen te maken, de prijzen te bezorgen, en de noodige gelden te verzamelen; het waren namelijk: Gijzelbrecht Uutenhove, schepene van Gedeele; Lieven van der Palen en Zeger Bollaert, schepenen van der Keure; Jacob de Latre, Oste de Gruutere, Michiel Feytop, Jan Keerbeerch, Jacob de Monteneere, Jan Hudzeboùd, Jacob van den Hane, Jan de Cooman, Christoffel de Grave.

Terwijl deze ter bereiding en goede inrichting van het landjuweel ijverden, trokken de drie boden, voorzien van een wettelijk afschrift des octrois, naar de gilden der andere steden en gemeenten, om hen « tot het scietspel te beroupenen. » Alom werd de uitnoodiging met vreugd onthaald, en de nederige bode, die de schutters van Vlaanderen's machtige hoofdstad vertegenwoordigde, hier met broederlijkheid, dáár met geestdrift, overal met onderscheiding onthaald. Schier in alle gemeenten genoten deze boden de volle herbergzaamheid, en het waren niet alleen de gilden, maar ook het magistraat van menige stad, of de heeren der plaats, die hen met rijke geschenken vereerden: juweelen, zilverstukks of muntspéciën van groote waarde. In eenige steden werd hun zelfs een banket aangeboden, waaronder muziek werd gespeeld, gelijk te Luik, en haalde men den bode, in stoet, met trompetten, bazuinen en fifers voorop, uit en naar de herberg,

waar hij was afgestapt. De wijnbekers gingen daarbij druk in 't ronde, en toen eindelijk de gezant vertrok, werd hem, evenals bij zijne aankomst, door eenen stoet van ruiters uitgeleide gedaan soms tot mijlen buiten de stad. In het kort : een Vorst werd in dien tijd noch wordt in onze dagen met meer onderscheiding bejegend, als toen de bode van eene ten landjuweele uitnoodigende voetbooggilde. Men zal voorzeker niet zonder belangstelling de opsomming der geschenken lezen, die hun in den naam der uitgenoodigde gilden werden opgedragen; en het verdient alleszins de opmerking, dat de schutters van het Walenland in mildheid en hartelijkheid verre boven de gezellen uit andere streken zich onderscheidden. Zie hier het verslag, door de boden over hunnen uitnoodigingstocht aan het gildebestuur overgelegd, en dit in al zijne oorspronkelijke gemoedelijkheid :

« *Dit naervolghende zijn de ghisten die Marten van Eerdbuer ghegheven waeren ten steden ende plaetsen, daer hij was omme dit voors. scietspel te beroupenne.*

» Eerst tgulde van ons gheduchten heere ende Prinche, een scale weghende iv onchen xvii inghels.

« *Sant Homaers*, een scale, i onche xi inghels.

» *Broucborch*, een vierlic van i nobele.

» *Greveninghen*, xxviii gr. — Dies loste hy hem selven uuter herberghen.

» *tSente Winnocxberghe*, een selverin torre, weghende in scheere i onche en iv inghels.

» *Duunkercke*, een scuppe, weghende i onche.

» *Veurne*, een selverin stoc met letteren daer an, weghende xxiii onche i inghels.

» *Nieupoort*, een taerge met eenen vergulden harinc, weghende een onche, vii inghels.

» *Oostende*, ii sch. gr.

» *Brugge*, ii rijders, dies loste hy hem selven uuter herberghe.

» *Thielt*, iii sch. gr.

» *Rousselare*, een leeu, weghende xviii inghels.

» *Dixmude*, eenen ridere.

» *tYpere*, iv ellen rood scaerlakins.

» *te Loo*, eenen ridere.

» *Poperinghe*, xx groten.

» *Belle*, een crone.

» *Cassele*, een croes, weghende een onche en i alve.

» *te Arien*, eenen arent, weghende i onche en iii kannen wijns van der stat.

» *Te Theerenborch*, een pieter.

» *Te Bonnen*, een teekin van Ons Vrouwen, ende loste my selven uuter herberghen.

» *Te Stapels*, een pieter.

» *Te Monstruel*, een paeu, weghende xvi inghels.

» *Te Hesdin*, een hoofd loecx ghefaucueert van silvere, weghende xvi inghels.

» *Te Sint Pol*, my selven uuter herberghen.

» *Te Bassée*, xxxii gr. en ii kannen wijns van der stede.

» *Te Rijsssele*, een scale weghende v onchen en xvii inghels, en vi kannen wijns van der stat, dies loste mi uuter herberghen.

» *Dit naervolghende zijn de ghisten die Gillis de Muelneere ghegheven waren, ten steden ende plaetsen, daer hy was omme troors. scietspel te beroupenne.*

» Eerst te *Audenaerde*, een scale gheamelgiert mette wapenen van Audenaerde.

» *Te Nieveve*, eenen ridere.

» *Te Eedinghen*, een selverin windaes, metten wapenen van Eedinghe.

» *Te Geerdsberghe*, een vergult panays gheamelgiert metter stede wapene.

» *Te Aeth*, in Henegauwe, een selverin vergulde keiserscroone met eenen papegay daer inne gheconceert.

- » De stede van *Chierve*, een selverin vergult exel met enen hert int midden hanghende.
- » De stede van *Zenneke*, een guldin butkin cleene.
- » De stede *Breyne*, een guldin vranesche croone.
- » De stede *Bins*, een guldin busan.
- » De stede *Beaumont*, in Henegauwe, eenen Dordrechtschen scilt.
- » De stede *Avennes*, eenen rijder.
- » De stede *Maubeughe*, eenen postulaets guldene.
- » De stede *Berghene*, in Henegauwe, een silv. poederpeere.
- » De stede *Sainte Ghelains*, in Henegauwe, eenen pieter.
- » De stede *Condeyt*, eenen rijdere.
- » De stede *Valenchine*, een selverin scale gheamelgiert metter stede wapene.
- » De stede *Kenoot*, een selverin goblet.
- » De stede *Sente Amands*, een selvere lichte scale.
- » De stede *Doornicke*, eenen sconen selverin verdecken croes.
- » De stede *Orchies*, eenen alven dordrechtschen scilt.
- » De stede *Douay*, een verdecken croes metter stats wapene.
- » De stede *Lens*, in Artoys, een gulden postulaet.
- » De stede *Atrecht*, een scale metter stats wapene.
- » De cyteet van *Atrecht*, een scale cleene, gheamelgiert metter cyteet wapene.
- » De stede *Camericke*, een scale metter stats wapene.
- » De stede *De Chasteel*, in Cambresys, een vranesche croone.
- » De stede van *Boheyn*, eenen saluut.
- » De stede *Sente Quintins*, in Vermendoys, een scale gheamelgiert metten wapene van Sente Quintins.
- » De stede van der *Fereseroyse*, eenen alven nobele.
- » De stede van *Loen up den berch*, eenen nobele.
- » De stede *Pieronon* in Vranckericke, een selverin lepel.
- » De stede *Bray*, en gaf niet, men zeghelde daer.

- » De stede *Corbye*, een saluut.
- » De stede *Amiens*, een selverin scale metter stede wapene.
- » De stede *Henckere*, in Vranckericke, en gaf niet, maer zeghelde.
- » De stede *Papain*, een selverin cokere met vijlen daer inne stekende.
- » Dit naervolghende zijn de ghisten die Jan Maeyaert ghegheven waren, ten steden ende plaetsen, daer hy was omme tvoors. scietspel te beroupe.
- » Te *Eecloo* eenen nacht, ende gaven de costen en ii sc. gr.
- » Te *Damme*, een maeltijt, een vlaemschen nobele ende den cost.
- » Te *Erdenburch*, een maeltijt, eenen wesemaelschen clinckaert ende den cost.
- » Te *Hulst*, twee Wesemaelsche clinckaerts, twee plecken daer up ende den cost.
- » Te *Axele*, twee postulaetsche guldene, eenen nacht ende den cost.
- » Te *Biervliet*, eenen nacht, de costen, ende beloofden juweel te sendene.
- » Te *Vlissinghe*, niet.
- » Mijneheere van der Vere, te *Vere*, dry postulaetsche guldenen zonder den cost.
- » Te *Middelbuërch*, drie nachten, een scale metter stede wapene.
- » Te *Ziericzsee*, een selverin taerge verwapent metter stede wapene, vijf nachten, de costen van drie nachten.
- » Te *Briele*, eenen nacht, een clinckaert ende betaelde de stat vry sonder cost.
- » Te *Durdrecht*, dry nachte, een juweel metter stede wapene ende den cost.
- » Te *Rotterdamme*, niet.
- » Te *Delft*, drie nachten, een juweel verwapent metter stede wapene, ende den cost.

- » Te *Leyen* (1), een juweel metter stede wapene, twee nachte ende den cost.
- » Te *Arlem* (2), twee nachte, een juweel metter stede wapene, twee postulaetsche guldene ende den cost.
- » Te *Amsterdam*, niet.
- » Te *Utrecht*, twee saluute ende eenen vlaemschen clinckaert.
- » Te *Ammersvoort*, niet.
- » Te *Arderwije*, niet.
- » Te *Campen*, niet.
- » Te *Harnoon*, eenen nacht ende twee daghen.
- » Te *Cleeve*, eenen nacht, gheseghelt, ende den cost.
- » Te *Nimmeghe*, niet.
- » Te *Mysse*, niet.
- » Te *Rijn*, in Cleven, niet.
- » Te *Grave*, eenen nacht ende den cost.
- » Te *Ruepelmonde*, eenen saluut ende den cost.
- » Te *Ghulkene* (3), daer en haddic niet.
- » Te *Lenneke*, in Ghulkerlant, en haddic niet.
- » Te *Heinsberghe* daer en hadde niet, dan min costen.
- » Te *Ludeke* (4), daer was ic wel ende rijckelic ontfanghen van xliii scutters, ende hilden staet drie maeltieden met pipers ende met trompers, ende haelden my uuter herberghen met pipers ende met trompers, ende leeden my weder daer, ende gheleeden my buuter stat wel met hondert scutters te voet, ende wel xl te voet die gheen scutters en waren, ende daer seineten zy my den wijn rijckelic, ende daer reden xx scutters meer dan een mile verre met my, ende daer moest ic weder drincken, ende zy gaven

(1) Leiden.

(2) Haarlem.

(3) Gulik.

(4) Luik.

my eenen zilverin windaes vergult, hanghende an der stat wapene van Ludeke, ende daden my uuter herberghen.

» Item te *Hoy*, daer was ic wel ende rijckelic ontfanghen van xvii scutters, ende gaven my een scale van iii onchen of daer omtrent, ende gheleeden my buuten der stat met xxvi scutters, ende iii te peerde, ende seineten daer den wijn, ende zonden eenen met my te peerde tot Chimay.

» Item te *Chimay* (1), daer was ic wel ontfanghen van vii scutters, ende gaven my eenen gulden van xxxii gr. ende ghinghen met my buuten der stat, ende zonden eenen bode met my totte Dynant.

» Item te *Dynant* daer was ic wel ende rijckelic ontfanghen van xiiii scutters, ende daden my uuter herberghen, ende gaven my een scale van iii onchen of daer omtrent, ende gheleeden my tot voor Bougins, ende daer seineten zy my den wijn.

» Item te *Bougins* (2) daer en zijn gheen ghezwoorne scutters.

» Te *Namen*, daer was ic wel ende rijckelic ontfanghen van xvi scutters, ende daden my uuter herberghen, ende gaven my eene selveren scale van vii onchen of daer omtrent, ende gheleeden my tot Floresse, met twee peerden ende twee te voet.

» Te *Floresse*, daer was ic wel ontfanghen met vii scutters, ende ghaven my de weerde van xx grooten, en zonden eenen bode met my te Flereys.

» Item te *Flereys* daer zijn de scutters al doot.

» Item te *Hetwijn*, daer was ic wel ontfanghen van xiiii scutters, ende de stad gaf my een stic gouds van xiv grooten, ende de scutters daden my uuter herberghen ende gaven my een selveren beeld van O. L. Vrouwen.

» Te *Nuvele* daer was ic wel ende rijckelic ontfanghen van

(1) Ciney, in de provincie Namen?

(2) Bouvigne?

xxxii scutters, ende daden my uuter herberghen ende gaven my een selveren scale van iii onchen of daer ontrent, ende gheleeden my buuten der stad tot Lembeke, ende voort te Halle.

» Te *Lembeke*, daer gaven zy my een selverin broke met Sente Vraeu haren patroon.

» Te *Halle*, daer was ic wel ende rijckelic ontfanghen van xviii scutters, ende daden my uuter herberghen, ende gaven my een selverin broke met Ons Vrouwen ende reden met my tot Brusselle.

» Te *Liedekerke*, daer was ic tsavonds wel ende rijckelic ontfanghen van xi scutters, ende des anderdaechs zo zant ons mijn heere van Liekerke twee carpers ende eenen grooten snouc ter eere van die van Ghend, ende daden my uuter herberghen ende gaven my een selverin scale, weert zijnde twee sc. gr., ende mijnheere scincte my twee kannen wijns, d'een wit en dander root.

» Item elc van den vier boden die dit voors. spel beriepen hadden eenen keurel, buuten groen ende binnen wit, ende eenen caproen ende al de burduere ende maegeheld, ende elc hadde een pont groot en te bierghelde, ende elc hadde tderde dat hy brochte van der juweelen voor 't verscoonen van scepenen, als zy weder quamen, up dat zy hem beclacchden (1). »

Het verwondere ons niet, dat de boden zich, bij hunne wederkomst, beklaagden over het weinige voordeel, dat hunne zending hun had opgebracht. Wel waren zij, in de meeste plaatsen, met onderscheiding onthaald, en werd hun schier overal de herbergzaamheid even mild als gul verleend, maar de vermoenissen en de last, onafscheidelijk van zulke lange reis, in eenen tijd dat de meeste wegen zoo onbruikbaar waren, konden waarlijk tegen de kortstondige eerbewijzen van de vreemde S^t-Jorisbroeders niet opwegen. Het magistraat erkende, gelijk hooger vermeld

(1) Voormeld HS. van de heeren P.-J. GOETGHEBUER en markies RODRIGUEZ D'EVORA Y VEGA.

staat, de gegrondheid hunner klacht, en schonk hun het derde van de waarde der ontvangen giften en geschenken.

De gilde van Gent verwachtte met reden eene talrijke en prachtige opkomst; ten einde met eere de genootschappen van buiten en binnen Vlaanderen te kunnen onthalen, kleeedde zij in haar gildecostuum al de personen, die zij met het beleid of den dienst van het spel gelast had: vier bewaarders der juweelen, zes muzikanten, twaalf schepenenboden, een aantal schutters en ouderlingen, ouderlingen van de kleine neringen en van de weverij. De Vorst zelf bekwam eene huik; de twee baljuws en vier knapen, elk vier ellen laken voor een opperkleed; al de schepenen van beide de banken, advocaten, klerken en ontvangers, de Amman der stad, alsmede de knapen van de twee overdekens, ieder twee ellen beste laken. Verscheidene andere personen, waaronder de knaap der gilde, bekwamen twee of vier ellen laken.

Men begrijpt, dat al die kosten tot eene zeer aanzienlijke som belooopen moesten (1).

(1) » Item de bottelgiers ende die ten tritsoere de juweelen bewaerden by daghe ende by nachte.

« Erst Gillis Haeghelin, Lievin de Weert, Everdey van Musee, Michiel de Buusere.

» Item Jan de Raet, putmeester.

» Item vi speellieden, elc hadde een abijt van der levereyen.

» Item xii scepenenboden ende elc hadde een caproen van der levereyen.

» Item heeft de souverain een heycke.....

» Item beede de Baillius ende die iv schoenknapen, elc vier ellen lakins om een habijt.

» Item alle de scepenen van beede bancken, advocaten, clercken, ontfanghers, de Amand van Ghend ende beede dekenen cnapen, elc ii ellen lakins van den besten.

» Item Loey de Vroede ende Gillis de Clerc elc ii ellen lakins.

» Item Jan Bauwins cnape van den gulde, 4 ellen lakins.

» Item Marten Ghenier up tscavaut, Jeronimus Coubrake.

» Item Lode Draghere, Jooris Gillis, ende elc van hun drie hadde vier ellen lakins.

Ook kwam de gilde met de toelage der gemeente en hare eigene penningen niet toe, om die allen te dekken; immers wij zien uit de stadsrekeningen van het volgende jaar, dat haar nog eene som van 42 pond groote voor dit schietspel werd toegeleid (1).

Ten gerieve der schutters werden galerijen opgetimmerd, en de doelen onder twee houten tenten geplaatst; de ondernemer dezer werken rekende daarvoor slechts de som van 22 grooten, doch, het hoeft nauwelijks gezegd te worden, legde daar veel uit zijne eigene beurs bij! De galerijen strekten zich uit van 't schepenhuis tot aan het Belfort.

De verhevene zitplaats voor de overheden, rechters en aanzienlijken, werd fraai beschilderd; geschilderde wapenschilden van de naar prijs schietende steden en gilden hingen daar rondom en langs de galerijen. Er werd een groote voorraad van

» Dit naervolgende waren de scutters ende aude die de cleederen droughen, ende elc hadde vier ellen groens lakins, ende eerst de scutters van der poorlerien :

Jan van Huse.	Daneel Sersanders.	Wouter Nijs.
Meester Monfrand.	Jan van Hoedevelde.	Jacob van Leys.
Christoffels Triest.	Jan Cloeckman.	Olivier Nieuware.
Jacob van Lake.	Jan Uutenhove.	Fr. de Booghmaker.
		Heynd. de Booghmaker.

» Scutters ende aude van der neeringhen :

Symoen Boele.	Jacob Moraen.	Willem Valcke,
Jacob Belloc.	Hendric Goethals.	Jan de Langhe
Jan Everwijn.	Claeis Uutenberghe.	Jan Caruman.
		Frans Cruup int hol.

» Van de weverije :

Seghere Bollaert.	Denijs de Luede.	Jan de Raet, putmeester.
Pieter de Rijcke.	Jan van der Hellen.	Jan de Looze.
Jan van Damme.	Jan de Raetghereede.	Joos Breebaert.
		Lievyn van Overackere.

(Voormeld Handschrift).

(1) « Item boven desen so es de stede belast.....

» Ende insgelijcx den gulde van Sent Joerijse, dwelke vooren in de rekeninghe niet begrepen en staet, de somme van xlii p. gr. »

(Stadsrekeningen van 1441, bl. 17.)

wijn gekocht, om iederen schutter in 't bijzonder te vergasten : eene kan (half Rijnsche, half roode), ten dage des inkomens, eene andere ten dage der schieting. In eene zaal van het schepenhuis zouden alle avonden tien kaarsen gebrand worden, op de estrade, waar de juweelen, onder goede bewaking, op schoon laken, te pronk stonden, en voorts werden kaarsen gekocht voor ieder *esbattement*-spel (1). Eindelijk, om twist en ongeluk te vermijden, werden alle kansspelen, zoo tafel- als dobbelspelen, in de stad verboden, zoolang het schietspel duren zoude.

Ten bepaalden dage was alles in gereedheid. Niet min dan 38 gilden kwamen met pracht en luister de stad binnen, ten gezamenlijken getalle van 380 schutters, zijnde het volledig beroepene getal. Ziehier de opgaaf der verschillige genootschappen, en de wijze hunner plechtige intrede.

(1) « Item zo coste tscavaut te makene en thaut te levere ende de galleijen overdeect ghestakijts en deurgaens met ii huusen, daer de doelen onder stonden met eysere ende met al dat voort ancleeft, ontrent xxii gr., maer die dit nam te makene verloes vele daer an, ende de stacken laghen den eenen an tbeelfroit en den andre voor tscopenenhuus.

» Item zo kosten de scilderie van den scavaute, de huusen duer de alleyen groen te makene metten waey ghespannen ende de wapenen en lelyen te makene.....

» Item de kannen kosten te makene zom zwart zom root, t'stic....

» Item van elker canne t'scildere ende verwere.

» Item zo was elken scuttere gheseynt een canne wijns te incommene, en een canne wijns up den dach dat zy scote, alf rijncs ende alf root.

» Item van den wasse dat men huerbuerde int scopenhuus, te wetene alle avonde x kersen up de rade daer de juweelen stonden voor tscopenenhuus, zo coste elc pont van den groten kersse ontrent vii gr. zes miten min.

» Item ende ende d'aude kosten ix gr. zes miten min.

» Item ii kerssen beneden den esbattemeters met drincke te ghevene.

» Item ende daer was gheoorbuert int gheheele.....

» Item dlaken dat men gaf drouch wel int gheheele mids den fijnen ende den auden om de doelen ende daer de juweelen voorren stonden....

» Item men verboot alle tafelscolen ende dobbelscolen den tijt van den scietspele lanc gheduerende. »

(Voormeld Handschrift).

Ten lande kwamen in, den zondag 5 Juni 1440 :

De gilde van *Rijsel*, met 10 schutters (1) en 25 ruiters. Allen namen hunnen intrek in de *Bursse*, ten Putte.

Die van *Antwerpen* (2), met 10 schutters, drij pipers (*fifers*) twee bazuinblazers en 54 gezellen, al op wagens gezeten. Zij stapten af bij Jan Raeds, « putmeester. »

Die van *Bergen*, in Henegouw, met 10 schutters (3), en 16 ruiters. Hunne herberg was bij Perrins van der Kercken, in de Onderstraat.

Die van *Kortrijk*, met 10 schutters en 40 ruiters (4). Zij logeerden bij Omaars van den Bossche, in de H.-Geeststraat.

Die van *Nieuport* (5), met 10 schutters en drie wagens vol andere lieden. Zij stapten af in de *Mane*, ten Hooiaard.

Die van *Rupelmonde*, met 10 schutters (6). Hunne herberg was op den Steendam, « bij den Regheleern. »

De gilde van *Brussel*, met 10 schutters (7), gezeten « up hoghe zadels, de peerden verdeet; » hen vergezelden 40 voetgangers, die eenen wagen voorttrokken waarin gezeten waren

(1) « Mathieu Denys, etc. »

(2) » Meester Jan van Almaer, Pieter Reynier, Jacop Wilmaer, Willem Mussche, Jan Clemme, Wouter Lenaert, Lambrecht Blileven, Clays Quisthout, Jan de Hase, Ghiselbrecht Diericx. »

(3) « Jehan de Harveng, Jehan du Parc, Lievin Herbault, Jehan du Mortier, Reynier du Four, Jehan Raul, Jooris Severin, Jaquemart de Biek, Balhasar Grigore, Anth. Magniel. »

(4) « Mer Gheeraerd van Ghistele, rudder Jacop Scaec, Pieter van de Walle, Pieter van den Bossche, Wouter Groeninc, Pieter van der Beke, Christiaen Groeninc, Willem van den Kerchove, Wouter Danyt, Olivier Van den Putte. »

(5) « Jan Zwinemeersch, Dieric Rozijn, Lodewijc Egghelein, Gheeraert Rozijn, Claeis van Bremen, Joris Scernaert, Marcellis Kelewaert, Dieric Kelewaert, Jan Herenboort, Willem Janssone. »

(6) « Jan de Smet, coninc; Cornelis van den Vagheviere, etc. »

(7) « Jan Serclaeus, roy; Mer Weeuselin Serclaeus, rudder, Willem Serclaeus, Jan Blanpain, Everaert de Slutere, Reyne Heymans, boogmakere, Zegher Anderlecht, Jan Foncke, Matthieus de Pelie, Willem van der Muelen. »

7 mannen en 2 trompetters; voorts een gewapend wimpeldrager, en 551 andere mannen, « ghecleet ende ghecapproent alleens blau en root ghescakeert, » 580 in gewone poorterskleedij, 4 pipers, een bazuinblazer en twee schilddragers, dus een stoet van ongeveer 800 personen! De Brusselaars kozen hun logement in de *Drij Coninghen*, doch namen hunne maaltijden « in meester Diericx huus, » in de Scheldestraat.

Die van *Geeraardsbergen*, met 10 schutters (1), 44 andere personen, 5 pipers, een bazuinblazer te paard, en een speelwagen. Ook zij logeerden in de Scheldestraat, bij eenen edelman met name Jonker Scraven.

Die van *Binche*, met 10 schutters; zij namen intrek bij Raas Onredene, in de Onderstraat.

Van *Veurne* waren mede 10 schutters gekomen (2), die in het *Scaec*, op de Koornmarkt, bij Jacob van den Steene, geherbergd waren.

Tien schutters van *Aalst*, (3) gehuisvest bij Steven van Liedekerke, aan den Kouter, deden eene oprecht vroolijke intrede. De koning en zijn paard waren prachtig uitgedoscht; een wagen, met zes mannen bezet, en door 80 anderen gevolgd, vergezelden hen.

De schutters van *Leuven* hadden insgelijks eene deputatie van 10 gezellen (4), en kwamen binnen met twee ridders en

(1) « Jan Robins, coninc; meester Adriaen van Ideghem, etc. »

(2) « Meester Jan de Mol, coninc, meester Joos van der Helle, Dieric Damhauder, Christiaen Stumele, Morisse Kaerl, Pieter Heynricxzone, Brixus Joerdaen, Jan de Beerch, Michiel Wedemaer, Jan de Heere. »

(3) « Eerst de Burggrave van Aelst mer Joos Tollin, Joncheer Ector Vilain, Jan de Buerchgrave, mer Joes zone, Philips van Zomergem, Reymare Moers, Everaard Moers, Jan Motte, Gabriel van Stricbere, Jan Roempot. »

(4) « Jan vanden Buerchove, Gheeraerd de boogmakere, Reynier van Hamme, Jan Steurem, Heinric van Dyoen, Heinric Mettenghelde, Heinric van der Linden, Wouter van Hove, Jan de Boot, Bastin Bate. »

30 notabelen der stad, twee fifers, een bazuinblazer en een wimpeldrager. Zij logeerden in den *Guldenen Scilt*, voor het schepenhuis.

De gilde van *Luik* had ook 10 schutters (1) gezonden, die hunnen intrek namen bij den voornoemden edelman Raas Onredene. 49 andere gezellen, al in het rood gekleed, en een wagen met twee roepers, volledigden hunnen stoet.

Uit *Vilvoorde* waren 10 schutters, gehuisvest bij Gillis Scrijvers (2).

De tien van *Sluis* gekomen schutters logeerden in den *Helm*, bij Jan Mavins, en kwamen binnen met 5 trompers, twee wagens met gezellen en 21 andere lieden.

Tien schutters van *Valencijn* (3), met 8 andere gezellen en eene kar binnengekomen, logeerden in den *Inghel*, bij den Kalandenberg.

De gilde van *Lier*, door 10 schutters vertegenwoordigd, die van 9 andere personen vergezeld waren, namen hunnen intrek bij Jan van den Bossche, in de Kammerstraat.

Een trompetter, 8 poorters en een wagen vergezelden de tien schutters van *Rouselare*, die in het *Gulden Hoofd* waren afgestapt.

Die van *Edingen*, met 10 schutters en zes andere personen, waren gelogeed bij jonkvrouw Bets, op den Kouter (4).

Die van *Bergen op Zoom*, met een getal schutters en vier

(1) « Wilhamme de Selle, Roy; Alexandre de Seraing, Seigneur de Houtain et Douche, maistre pour le temps de la cité de Liège, Arnoul Beabbys, Arnoul Cranenb., Colart Quentin, Gevar Dethis, Johan de Stokhe, Colart Lorfevre, Pierain de Lautremeuse, Jacquemin de »

(2) « Heynric van der Noot, coninc, etc. »

(3) « Jehan du Gardin, roy, etc. »

(4) « Pauwels Rousseel, coninc; her Martin Maes, priester, Zegher van Hemhiese, etc. »

andere lieden (1), stapten af bij de weduwe van Jan de Rijke, in de Kouterstege.

Van *Nijvel* waren 10 schutters, en 17 andere, met eene kar, herwaarts gekomen. Zij namen hunnen intrek in den *Gulden Scilt*.

Die van *Liedekerke*, 10 schutters en vier anderen, logeerden in de *Causse*, ten Putte.

Uit *Axel* kwamen 10 schutters, met eenen wagen, twee trompers, en 52 ruiters (2). Zij genoten de herbergzaamheid in het huis des heeren van Axel, aan de Leie.

Deinze leverde 10 schutters, waaronder een keizer, alsmede 55 ruiters. Het huis van Michiel de Buuser, op den Brabantdam, verstrekte hun tot herberg.

Aath zond 10 schutters, die logeerden in het *Moeriaens hoofd*, in de Brabantstraat (3).

De gilde van *Halle* zond insgelijks 10 gezellen, die bij Jan van Lot, ten Putte, intrek namen (4).

Die van *Bethune*, 10 schutters, vergezeld van eenen moorschen danstroep, bestaande uit zes personen, logeerden in den *Scilt van Vranckericke*.

Die van *Hulst*, 10 schutters, zeven ruiters en een trompetter, kozen voor hunne herberg den *Papegaey*, bij de Leie.

Uit *Meenen* kwamen tien schutters, 18 ruiters en een wagen, voorgestaan van eenen trompetter. Zij logeerden bij eenen kruide-nier buiten de Braampoot.

De gilde van *Thienen* zond 10 schutters, die bij Jan van der Ameyden, in de korte Koeistraat, de herbergzaamheid ontvingen.

Uit *Dendermonde* kwamen ook 10 schutters, die op den

(1) « Pieter Beys, coninc, etc. »

(2) « Jan Christiaen, coninc; meester Jan van Masseme, her Yman Moer. »

(3) « Mestre Rollant le Vinois, connestable, etc. »

(4) « Gheerem tStaerts, etc. »

Steendam, bij Jacob Puls, logeerden; 38 andere gezellen kwamen met hen mede.

De gilde van *St-Amands* was door 10 gezellen vertegenwoordigd, die in *den Leeuw*, ten Putte, met 4 andere, afstapten (1).

Die van *Aarschot*, 10 schutters en 5 andere gezellen, namen hunnen intrek nevens het *Cupershuis*.

Die van *Diest*, 10 schutters en 6 andere personen, met twee trompetters, verbleven in *den Helm*, op de Vrijdagmarkt.

De 10 schutters van *St-Omaars*, vergezeld van 9 andere, eenen trompetter en eenen wagen, logeerden in den *Bonten Hert* (2).

Die van *Quesnoy* logeerden « te Pasteykins voor 's Gravensteen » (5).

10 schutters en 4 andere gezellen van *Dixmude*, verkozen de herberg de *Zwaene*, buiten de Torrepoort.

Die van *Eekloo*, met 8 andere, en drie volbezette wagens, namen hunnen intrek bij *Zeger* van den Briele.

Het huis van Jan van der Helle, bij het *Beelfroot*, verleende herbergzaamheid aan de 10 schutters van *Thielt*. « Den eertsche bisscop » (4) vergezeld hen. — Het magistraat dezer stad had hun eene toelage van 60 pond parisis gegeven « te hulpen huere » cost mede te doene ende te cleedene hemlieden ende huere » familien, om de eere van der stede ende van der gulde » (5).

Van *Chierene* kwamen 10 schutters, die logeerden in den *Bonten Hert*.

(1) « Damp. Mahieu Lierquet, Damp. Jehan Tornemine, Damp. Gherard Cou-treel. »

(2) « Jooris de Wyssoc, sire David d'Ardres, Jaq. Dyvenin, Jehan de Nueverne, Jaques Dey, Jehan le Man, Fransoys le Poix, Jehan Scudi, argilleur, Florens Prelat, Pierre le Visque. »

(3) « Jehan de Sampris, roy. »

(4) De *ezetbisschop* van Allerkindereyndag, in de middeleeuwen telken jare onder de vlaamsche schoolkinderen gekozen?

(5) « Roegier Colve, coninc, etc. »

Van *Wervik* een gelijk getal, die in het huis van Lodewijk Piex, in de Burchtstraat, verbleven.

De Sint-Jorisdigilde van *Brugge* gaf haren 10 schutters een geleide van 224 mannen, allen gelijk gekleed; de koning was met buitengewone pracht uitgedoscht, en achter hem reden 171 man, in gewone poorterskleedij, allen te paard, « ende met een pluweele. » Drie karren, bedekt met prachtige tapijten, drie trompetters, een bazuiner, drie fifiers en een wimpel, volledigden dezen heerlijken optocht.

Die van *Amiens*, ten getalle van 10, stapten af bij Pieter Alaerts, in de Veldstraat.

Die van *Atrecht* (1), vergezeld van twee trompetters, zes « epelrosse met eenre groetenessen » en een wimpeldrager, namen hunnen intrek in den *Bonten Hert*.

De tien schutters van *Damme*, vergezeld van eenen trompetter en eenen wimpel, en gezeten op twee karren, verbleven in de *Drij Mannekens*.

Bij de schutters van *Oudenaarde* waren twee trompetters met 88 man, zonder bogen; 565 gezellen met bogen en twee trompetters; een speelwagen met 9 personen; drie trompetters met 539 ruiters, zonder bogen; drie fifiers, een bazuinblazer, de koning der gilde, voorgegaan van 50 man zonder bogen, allen op dezelfde wijze gekleed, en gevolgd door 49 mannen in gewone poortersdracht; voorts eene kar. Zij genoten de herbergzaamheid in de Refuge der abdij van Eename, bij Sint-Janskerk.

De 10 schutters uit *Waasten*, met trompet en wimpel, logeerden nabij het klooster der Minderbroeders.

Van *Kamerijk* waren insgelijks 10 schutters, met eenen speelwagen. De *Orscam* was hunne herberg (2).

(1) « Martin le Brun, dit Hollan, roy, etc. »

(2) « Robrecht le Sawin, connestable, etc. »

Eindelijk van *Aardenburg* kwam een gelijk getal gezellen.
Den maandag, 6 Juni, deden de volgende gilden, langs het water gekomen, hunne intrede :
Berst die van *Duinkerke*, met 10 schutters; zij kwamen « in een buusse, » met drie trompetters.
Vervolgens die van *Breda*, welker 10 schutters insgelijks « in een buuskin » toegekomen, bij Jan Goethals, aan den Wannekingsaard, (Groot-kanonplaats) logeerden (1).
Uit *Zoutleeuw*, in Brabant, kwamen « in een plaeytkin » 10 schutters en negen andere gezellen. Zij kozen hunne herberg in de Langemunt.
De gilde van *Doornik*, door 10 schutters, twee trompetters, vijf zotten en twintig andere gezellen vertegenwoordigd, « quamen in eenen sey, verdeet met x dobbelijchen. »
Die van *Dowaai*, « quamen in een scip verdeet, » 10 schutters, met tien andere gezellen en twee trompetters. Zij logeerden in hun eigen vaartuig (2).
Eindelijk die van *Mechelen* kwamen in twee kleine schuiten met riemen; een derde vaartuig, verbeeldende eene draak; eene bargie met de beelden van Sint Joris en de Maagd, verlicht door vier groote kaarsen, en bezet vol gewapende lieden, roeiende met 28 riemen. Daarachter volgden twee andere bargiën, de eene vol mannen, gansch in het rood, en de andere met mannen in het wit gedoscht, ook ieder voortgeroeid door 28 riemen; eene schuit, die den vorm had van eenen eenhoorn; eene andere verbeeldende een sterk kasteel, met zeven maagden in de zeven poorten van het slot, gansch in het wit gekleed, en ieder eene letter verbeeldende, welke te zamen het woord *M e c h e l e n* vormden, en die, « comende tsavons up

(1) « Pieter Stevins, coninc, etc. »

(2) « Martinet Poulain, roy, etc. »

eenen wagen, een zoete representatie » deden. Tot slot, de verbeelding der Maagd van Gent, en een pleitschip met ongeveer 24 lieden.

« 's Princhen lot, » het schuttersgezelschap van het Hof, was samengesteld uit « Mons^r de Nevers, Mons^r de Criki, Mons^r le » Amirael, Mons^r de l'Isle-Adam, Berteloot Lambyn, Jacop » Lеспelier, Jacop de Lescaert, Hankin la Trompet, Chr Mattheus » de Brakele, en Aug. Hermans. »

De vreemde gasten werden met buitengewone eer en onderscheiding onthaald. En inderdaad, de gentsche S^t-Jorisbroeders mochten fier zijn, dat hun oproep zoo glansrijk beantwoord werd, want elke gilde, zooals wij zagen, was met het hoogste getal schutters, door den beroepingsbrief vergund, herwaarts gekomen. « De vier boden voorseit, die tspel beriepen, reden (*naar*) alle » poorten ende gheleeden de steden, als zij inquamen, ende zij » quamen alle van den Vischmaerct up, ende reden zoo naer ten » Beelfroote, ele tsijnder herberghen waert, ende hem was ghe- » vraecht waer zy thuis waren, om hemlieden den wijn te » zendene.

« Item de wet lach in scepenenhuus, ende alle andere die de » cleederen droughen, stonden up tscavaut (*estrade*) ende daden » hemlieden eere, alzoot behoort. »

De verwelkomwijn werd in name der gemente, al de medeschietende edellieden, ridders en magistraten van elders naar hun verblijf gezonden :

» Item alle de baenraetsen, ruddereren, die zant men den wijn » van der stede, ende allen wethouders daer boven ende cassel » rien. »

Men begrijpt, dat een zoo aanzienlijk getal schutters, als ten landjuwele waren opgekomen, niet allen aan dezelfde doelen schieten konden. Men richtte er, met 's Vorsten oorlof, twee op in het *hof ter Posterne*, vier in *den Wal*, of het *hof ten Walle*, (Prinsenhof), en twee op den Kouter. Een proefstaak was in het

hof der jonge Gilde, achter de Halle; opgericht, en dáar oefenden zich allen de schutters, die denzelfden dag om prijs zouden schieten. Eindelijk in het lokaal der beschrijvende gilde waren twee doelen opgericht.

Het schietspel ving echter niet aan zonder oneenigheid; onder eene zoo talrijke schaar van vreemdelingen, (er waren niet min dan 8,000 gildegzellen en 50,000 nieuwsgierigen van elders) waarvan de meesten op andere worstelperken reeds nevens elkander hadden gestaan, en afgunst misschien in het spel gemengd was, kon dit moeilijk anders. De schutters van Luik, die eenen hekel hadden op die van Liedekerke, wilden laatstgenoemden uit het strijdperk dringen, en bejegenden hen met de beleefde groete dat zij kwamen van « een wilt veldorp. » De Liedekerkenaars, op alles behalve den titel van *boeren* gesteld, verweerden zich dat zij niet uit een « veldorp, » maar uit eene vrijheerlijkheid kwamen, bezittende vanouds eene vrije weckmarkt, en hebbende eigene maat en gewicht, evenals menige andere vrijheden, niet meer besloten dan Liedekerke, en welker schutters op het landjuweel aanvaard waren. Voorts brachten zij in, dat hunne gilde door de heeren van Liedekerke gesticht, en ten kastele aldaar gehouden werd, en voerden, tot staving van hunne vrijheid, aan, dat, toen hertog Philips alle gilden in zijne staten, buiten de vrije steden verbood, die van Liedekerke in stand bleef. Het geschil werd door den eed van St-Joris bijgelegd, en de Liedekerkenaars dongen, zoowel als die van Luik, naar de prijzen (1).

(1) « Eerbare, waerde, wijze ende voorsieneghe heeren Coninc, dekin ende viseurs van den grooten gulde van Sente Joerijse in de stede van Ghend.

» Hu doen oedmoedelijke supplieren ende bidden de coninc ende..... van Sente Jorijsgulde van Liedekerke, dat hu wille ghelieven te visenteerne ende te anhoerne zekere pointe, die de voirs. van Liedekerke hu heeren overgheven in vorme van supplicacie aengaende den jegenwoordighen scutterie upghestelt in der stede van Ghend.

Reeds den maandag werden de prijzen voor het luisterrijkst inkomen toegewezen. Daartoe vergaderden al de koningen der mededingende genootschappen, en de uitspraak had bij meederheid van stemmen plaats. De prijzen voor de gilden, die ten lande waren ingekomen, vielen aan die van Brussel, voor de buitenlandsche, en aan die van Oudenaarde, voor de inheemsche, « niet

» Erst hoe dat hu heeren..... heeft ghelieft ute te zendene zekeren boden ghedeputeert..... voirs. scietspele dien alle goede stede ende vrijhede te vermanen ende te..... ten voirs. scietspele naer inhoude van huwen openen brieven etc., van welken boden de twee, te wetene Pieter Polet ende Guill. de Mulder comen sijn deen voer ende dander naer te Liedekerke, bi den coninc ende guldebroederen van Liedekerke int hende up eenen dach..... die haer boodscap vromelijc daden, zegghende dat de heeren ende wet, coninc, dekens ende proviserers van der groeten gulde van den groeten heere St. Joerijse in de stede van Ghend, hemlieden ghelest hadde ende elken tzonderlinghe te commene aen tvoirs. gulde van Liedekerke, om hemlieden te ontbiedene ende te vermaenene tot voirs. feeste ende scietspelle te commene, etc.

» Up dwelke mijn heer van Liedekerke, die altijd bereet es om alle eere, weerdichede obediencie ende vrientscap te bewijsene, der voirs. stede van Ghend, hoopt ende meent dat ghij voirsieneghe heeren sijn voirs. gulde niet en hebt ontboden sonder cause, des hij ende sijn voirs. gulde hem gedraghen in de eerbare wijze, discrete van hu heeren voirs.

» Up dwelke mijn heeren voirs. de voirs. van Liedekerke komen sijn tuwen ontbiedene ter eerer ende liefsten van hu schutterlijc binnen der stede van Ghend met vollen..... hebben hem ghepresenteert, sijn bij u ontfanghen ende gheteeckent ende ten late ghecommen ghelijc den anderen.

» Ende achtervolghende tinhoudene van den brieve die wel verclaert dat men alle gescil termineren sal voor lot, ende in conforte van dien ghesloten es voir lot ende naer lot, dat men naer lot gheen nyewichede noch geschil inbringhen soude, des hem de voirs. van Liedekerke ghedraghen in hu heeren ende..... ghemeenlijk up welc ordonnance tvoirs. lot voortgheghaen es sonder eenich tebat.

» Ende aenghesien dat die van Ludic naer der hant gecommen sijn, hebben de voirs. van Liedekerke ghebatteert, zegghende dat sij sijn een wilt veldorp.

» Andworden hierup dat sij niet sculdich en sijn gherekent te sine over een wilt veldorp, maer sijn sculdich gherekent te sine over een vrijhede, ghemerent dat sij hebben een vrije weeckmarc alle woensdaghe van ouden tiden ghedescendeert, ende dat men daer gheeft tol ende assise, ende eenpaerlijck hent alle kuere, maten ende

- » jeghenstaende dat die van Audenaerde aengheseijt was dat al
- » huerlieder vole in hare stede niet en woonden, maer mids
- » dat zij al van aender gulde waren, zo wast hemlieden aen-
- » ghewijst » (1).

ghewechten van backene, bruwene ende auden ambachte ghelijc dat men doet in andren vrijhede, die hier oec gheloot sijn, die niet te meer besloten en sijn dan sij.

» Item dat tvoirs. heerscap van Liedekerke sculdich es gherekent te sine oyer een vrijhede es wel ghebleken, want als in den lesten dieren tijt, als in Vlaendren ghe-meenlijc verboden was te bruwene al..... sonder in vrijen stede, ende daer weeckmaercte laghen ende assisen ghinghen, soe bleef men te Liedekerke bruwende op de vrijhede die sij hebben sonder yemens wederzegghen of eenich ympechement.

» Ende in conforte van dien hebben die van Leeuwe vercrighen zekre bezeghelte van der stede van Ghend, dat sij bruwen moghen ende alsoo voirs. sijn als die van Liedekerke, ghemerct dat een vierscare es.

» Item soe es tvoirs. gulde van Liekerke van zeer ouden tiden ghefondeert, ghespruyt ende ghehouden van den casteele van Liedekerke, ende mach wel bliken dat sij out vrij es, ghemerct in hertoghe Philips tide dat alle gulde in Vlaendren buten vrijen steden verboden ende afgheroepen waren, doe bleef de gulde van Liedekerke staende in haren vigoer ende virtute bleven, haren voghel scietende ende gheselschap houdende ghelijc sij voren ghedaen hadde.

» Item soe hebben tvoirs. gulde onlanx leden ghehouden een notabel scietspel van der stede, daer vele moghende steden, coninghen ende scutteren quamen als hem allen wel kenlijc mach wesen die daer waren, hebben oec de voirs. van Liedekerke gheschoten tander tide binnen deser stede, te Lovenene, ende in andere plaetsen, metten stede daer sij niet ghebatteert en hebben ghesijn.

» Zegghende de voirs. van Liedekerke mids alle redenen ende oec mids dat wel ghesceeden was int lot dat men naer dlot gheen nyewichede noch ghescil inbringhen en soude, dat voirs. battement die van Ludick naer loth op hem ghemaect hebben, of eeneghe anderen soude moghen maken, niet sculdich en es ontfankelijc te sine noch van gheender weerde.

» Waerbij zeer eerbare, wijse, discrete ende voorsieneghe heeren bovenghenoemt uwe onderdanighe onderzaten, coninc ende guldebroeders van Liedekerke oedmoede-lijc supplieren ende bidden, ghemerct alle redenen voirs. dat hu ghelieven wille hem-tieden te houdene in haeren goeden rechte, ende zulke voirsienichede daerin hebben als uwer eerbaer wiser discrecie ende voirsienichede toebehoort, ghemerct dat wij tuwen ontbiedene, eere ende liefdene commen sijn alsoe voirt. »

(Archief der gilde).

(1) Voormeld HS.

De gilde van Oudenaerde had, om dezen prijs te verdienen, verbazende kosten gedaan. De stad had haar een hulpgeld verleend van 751 pond 18 schellingen groote (1), en zij had de behendigste borduurders uit Brugge tot de versiering harer gansch witte gildekledij te werk gesteld. Daar niet minder dan 900 ingezetenen aan die feest deel namen, begrijpt men licht dat de uitslag van keuring en schutterij, te Oudenaerde met groot ongeduld verwacht werd; ja het magistraat zond tot tweemaal den schepenenbode naar Gent, om, ware het mogelijk, eerder, dan anders het geval ware geweest, te weten of hunne stadsgenooten prijs hadden behaald (2). Wij zullen verder zien, dat dit ongeduld niet te leur werd gesteld, en de Oudenaardsche gilde even glansrijk van de schietdoelen als van den praaloptocht terugkeerden.

De prijzen voor verstaforgelegenheid werden weggedragen door Amiens en Luik, en hierbij gaven de schutters van laatstgenoemde stad nogmaals het bewijs, dat zij weinig vredelievend waren.

Men wist te Gent niet goed, welke van beide plaatsen het verstaforgelegen was, en daarom had het magistraat twee boden, op kosten der stad, daarheen gezonden, ten einde den juisten afstand te kennen. Natuurlijk had de bode, die naar Amiens was gezonden, eenen grooteren afstand opgegeven dan die van Luik; maar nog bepaalden zich de koningen bij deze proef niet, en de oude kooplieden en messagiers werden geraadpleegd; de Luikenaren hielden zich met dit alles niet te vreden, en poogden die van Amiens uit de baan te schuiven, door te beweren dat zij geene

(1) Stadsrekeningen van Oudenaerde, 1440.

(2) « Item, Peerchen den Messelier ghesonden te Ghent of ons den prijs toebehooren soudon van den scoepsten incomme, eenen dach ute, xvi sc.

» Item, noch Peerchen te Ghent doe men de prise thuiswaert bracht, xvi sc. »
(Stadsrekeningen van Oudenaerde 1440).

aanspraak of recht op den prijs hadden, aangezien zij zonder koning en zonder gildecostuum gekomen waren. Deze reklaam kon evenwel niet in aanmerking worden genomen, daar de uitnoodigingsletteren duidelijk bepaald hadden, dat men zonder eigene gildekleedij en met koningstavels, in plaats van eenen koning, ten landjuweele verschijnen mocht. Men was zoo edelmoedig, den twistzoekers eenen prijs van gelijke waarde als aan Amiens, te geven, « maar eenighen zeyden dat men die van » Ludicke payen wilde. » Het heerlijk onthaal, dat laatstgenoemden den gentschen bode in hunne stad hadden gedaan, werd waarschijnlijk bij de toewijzing van dezen prijs in overweging genomen.

Een ander geschil was opgerezen tusschen de schutters van Duinkerke en Zoutleeuw : men gaf hun elk eenen fonteinpot. Eerstgenoemden wonnen daarenboven in de loting, « bij eender jongher maecht, » den eersten der prijzen, « dweleke waren » zwaenkins. »

Na de loting gingen de schutters in de volgende orde naar de doelen; wij zetten de namen derzulken in *cursijf*, die het gewone wijngelage wonnen :

Duinkerke, Aardenburch, Aarschot, Bergen, Brussel, Dendermonde, Sint-Truiden, Geeraardsbergen, Rijsel, Rupelmonde, Breda, 's Prinsen lot, Amiens, Kamerijk, Edingen, Brugge, Axel, Vilvoorde, Bergen op Zoom, Lier, Binche, Halle, Hulst, St-Winocx Bergen, Aalst, Wervik, Aath, Valencijs, Diest, Oudenaarde, St-Amands, Bethune, St-Omaars, Dixmude, Eekloo, Ninove, Thienen, Waasten, Leuven, Antwerpen, Damme, Atrecht, Nieuport, Mechelen, Quesnoot, Doornik, Deinse, Thielt, Sluis, Veurne, Rouselare, Leeuwe, Nijvel, Dowaaï, Kortrijk, Chierne, Luik, Liedekerke.

Evenals bij hunne intreë ter stede, werden de schutters met eere ten doele opgeleid. Aan vier en twintig van de deftigste ingezetenen van Gent, gedoscht in de kleuren der gilde, was deze

taak opgedragen (1), die des te meer vereerend mocht heeten, daar hertog Philips den Goede aan het hoofd der Kortrijksche kruisboogschutters optrad. Erkentelijk voor deze eer, onthaalde de gentsche gilde den vorst op een prachtig banket, dat nog door andere werd opgevolgd, en welke allen werden bijgewoond door den Prins-Bisschop van Luik, den graaf van Nevers, den graaf van Estampes, den heer van Kleef, den Staatskanselier en een groot getal andere lieden van uitstekenden rang, die van wijd en zijd, met staatsie, naar Gent gekomen waren om van die merkwaardige schietfeest getuigen te zijn, en bij de spelen der Rederijkers eenige aangename avonduren door te brengen (2).

Inmiddels ging de schieting maar altijd dapper voort. Slechts één toeval schijnt zich daarbij te hebben voorgedaan, doch het had geen ernstig gevolg. Het is het meergemeld handschrift van Pieter Pollet, dat er ons ook mede bekend maakt in de volgende bewoordingen :

(1) « Dit naervolghende sijn de notable die de scutters gheleeden, ten doele ende niet scooten, ende alle ghecleet van den leverreijen van S^r Jooris, en daertoe zo hadde ele van hem lieden 4 ellen lakins.

» Eerst de priester van den gulde, H. Heyndric Bollaert.

» Jan van Sycleer, coninc; De Bailliu van den gulde; Mer Adriaen Vylain, voorsepenen; Mijnheer van Praet; Mer Wauter van Melle; Glaes van Hoevelde; Pieter Sersiemoens.

» Jan Uutenhove, watergrave; Jacop van Melle; Rogier Temmerman; Jan van Buggenout; Joos Pijl; Hughe Goethals; Claeis Smet.

» Lieven de Clerc, deken van den gulde; Lodewijc d'Hamer; Thomaes Bruninc; Bauwin de Grutre; Heyndric de Haghe; Laureyns van der Eeeken; Item ontfangher en hooftmeester Lieven van den Pale; Meester Jan Hudzebaud; Pieter Buys; Item cleric Jan van Arends.

(2) « Item van den costen die ghedaen waren bij onsen ghedachten heere ende prinche, den bisscop van Ludeke, den grave van Niviers, den grave van Estampes, den Joncker van Cleve, den canselier ende veel meer andre diversche heeren, te velen diverschen stonden bij daghe ende avonde, als sij quamen scieten ende esbatemente sien, te vele diverschen stonden in crude, wine ende andre costen, x p. xii s. gr. »

(*Stadsrekeningen van Gent, 1459-1440.*)

« Item den stake was ane ghescoten doe die van *Aerschoot*
» scoten, ende begheerden datte also bliven zoude; die van
» Duunkerken begeerden eenen auden rechter te hebben; daer
» af wijsden de coninghen dat hij zoude bliven staen also hij
» ghescoten was, haren heudel ghedurende. »

Eindelijk waren, met het laatste schot, al de prijzen gewonnen. Zie hier den uitslag : de hoogste prijs, aan de schutters van Bergen op Zoom ; de tweede, aan die van Veurne ; de derde, aan de gilde van Brugge ; de vierde viel aan de Kortrijkzanen, met wie de Vorst des lands had medegeschoten ; de vijfde, aan Aath ; de zesde aan Lier, en de zevende aan de schutters van Bergen ; deze laatste prijs zou te beurt gevallen zijn aan die van Rijsel, hadden deze het einde der schieting willen afwachten.

Er waren, zoo wij weten, ook prijzen uitgelooft voor « den soonsten staet, » dat wil zeggen, voor het uitspreiden der meeste weelde en pracht, hetgeen *het grootste verteer* gedurende hun verblijf te Gent vorderde. Deze belooning bewijst, hoe de algemeene welvaart, zelfs bij feesten die niet algemeen waren, onzen voorouderen ter harte lag, door de vreemdelingen te noodzaken op eenen breeden voet hof te houden. Het waren de gilden van Brussel, Antwerpen en Doornik, aan welke deze prijzen te beurt vielen.

Wat de Rederijkers betreft, niet minder dan zeven gezelschappen van « esbatementers » hadden naar den lauwer gesteken, namelijk van Bethune, Wervik, Geeraardsbergen, Atrecht, Kortrijk, Doornik en Oudenaarde. Voor het schoonste esbatement in vlaamsche taal, werd de prijs behaald door de gezellen van Oudenaarde ; die van Doornik wonnen dengene voor « 't soonste in walsche. » Daarenboven werd den Oudenaardschen « ghesellen van der conste, » zooals men toen nog de opkomende Rederijkers noemde, een zilveren pot als buitengewonen prijs gegeven, omdat zij kostelijkst gelogerd waren geweest, en buiten den prijskamp, gedurende de feest, vertooningen hadden gegeven. Maar die van

Kamerijk en Geeraardsbergen verzetteden zich hiertegen, en kwamen met de bewering voor den dag dat *zij* best gespeeld, en bijgevolg den prijs verdiend hadden. De schepenen, wie het in deze omstandigheden blijkbaar te doen was om vrede te onderhouden, met allen, zooveel in haar vermogen lag, genoeglijk te laten huiswaarts keeren, sloegen raad, en beslisten dat aan de Kamerijksche en Geeraardsbergsche « esbatementers, omdat « zij wel ghespeelt hadden, » ook een zilveren pot zoude gegeven worden. Ons magistraat, ziet men, deed de zaken met oprecht vorstelijke mildheid !

De prijs voor « den besten sot » schijnt niet te zijn toegewezen ; althans, het meergemelde handschrift, waaraan wij bovenstaande bijzonderheden ontleenen, rept er niet van.

Het gentsche landjuweel van 1440 bleef bekend als een der prachtigste, die ergens waren gehouden. Behalve de kleine geschillen nopens de schieting, die om zoo te zeggen onvermijdelijk waren in zulke aanzienlijke vergadering van vreemde lieden, en die, ten overige, geen het minste gevolg hadden, daar zij in der minne werden bijgelegd, liep de feest in vrede en eensgezindheid af, en verstrekte allen gilden tot eene vernieuwing en versterking van die hartelijke broederlijkheid, waarvan de middeleeuwsche geschiedenis onzes volks zoo menig treffend bewijs oplevert. In hunne stad of dorp teruggekeerd, beijverde zich ieder om het betere, dat bij de gezellen van elders was opgemerkt, in te voeren en zich eigen te maken, om zich alzoo den eigen bloei te verzekeren die het eene of andere genootschap met luister overstraalde. De gildeverordeningen werden herzien, verbeterd en volledigd, en het valt niet te betwijfelen of het groote schietspel van 1440 heeft menig gezelschap genoopt tot het invoeren zulker wijze wetten, als te Gent bij de mannen met den voetboog kracht hadden. Trouwens, het was niet bloot de lichaams oefening, het waren de ontwikkeling der kracht, de behendigheid des arms, de scherpte van den blik niet alléén, welke door onze voorvaderen

bij de doelen beoogd werden, maar in even ruime mate de bevordering van orde, tucht, zedelijkheid, broederlijke, en bovenal, de belangen des vaderlands! De eed, door elken nieuwgekozen proviseerder af te leggen, laat daaromtrent geen den minsten twijfel over :

« Dat zweerdi, proviseerdere te zijne van den grooten gulde » van mijnen heere den Edelen Ruddere Sent Jooris binnen deser » stede van Ghendt, de catholijcke Roomsche religie tonderhau- » dene ende vooren te staene ; onsen souveraine ende heere graeve » van Vlaenderen, metgaeders heeren ende wet deser stede goedt » ende ghetrauwe te zijne ; de rechten, vrijheden ende preëmi- » nentiën van den zelven gulde te beschermen ende doen onder- » hauden, ende voorts al te doene dat eene goedt ende ghetrau- » w proviseerdere schuldich es ende behoort te doene. Alzo moet u » Godt helpen ende alle zijne helegghen ende den Edelen ruddere » St. Jooris. »

Even zooals te Gent, heerschte dezelfde geest van orde en broederlijkheid onder alle genootschappen van die dagen. JACOB VAN OUDENHOVE, in zijne *Beschrijving van 's Hertogenbosch*, zegt dat aldaar bij de schutters zulke goede wetten heerschten, dat daaruit het spreekwoord ontstond : *Heusheid hoort den Bogaard toe*. Hoe oneindig verre staan, onder dit opzicht, de middel-eeuwsche broederschappen boven die der tegenwoordige tijden !

IV.

SEDERT HET LANDJUWEEL VAN 1440

tot dat van 1498.

1440. — In hetzelfde jaar, dat de gentsche kruisbooggezellen hun vermaard schietspel hielden, namen zij deel aan het landjuweel van Rijsel. De *Jonge Gilde van St-Joris*, van welke wij verder gewagen zullen, vergezelde hen. Als naar gewoonte, voorziet de gemeente in een deel der kosten (1). — De St-Jorisbroeders van Aalst wonnen te Rijsel verscheidene prijzen, en hielden het volgende jaar zelve een schietspel, waarop die van Gent verschenen (2). Het is ons niet bekend of zij er prijzen wonnen, evenmin als te Sluis, waar zij in 1442 heen-trokken, en waar de schutters van Oudenaarde de eerste overwinnaars bleven (3).

(1) « Item ghegheven den goeden lieden van den gulde van den grooten heere Sent Joerysse, thulpen haren staet mede te houdene, doe zy trocken ten schietspele te Rysele, viii p. gr. »
(*Stadsrekening van 1440*, bl. 350.)

(2) « Item ghegheven in hooftscheden den goeden lieden van den ghulde van den grooten heere van Sent Jooryse thulpen den costen die zy deden int schietspel tAelst, comt iii p. gr. »
(*Idem*, 1441-1442, bl. 20 v.)

(3) « Item ghegheven in hooftscheden den groeten gulde van minen heere Sent Joerisse, te hulpen harer costen doe sy trocken ten schietspele te Sluus, vi p. gr. »
(*Idem*, 1442, bl. 79.)

1444. — De gilde van Brussel houdt een groot landjuweel. Die van Gent trok er heen met 62 edellieden, een onloochenbaar bewijs van het hooge aanzien, hetwelk de vereeniging genoot; zij behaalde er « den prijs die den » schoonste was, maer die van Audenaerde hadden den grootsten prijs (1). » Om met glans in de hoofdstad van Brabant te kunnen verschijnen, had het magistraat de gentsche schutters eenen buitengewonen onderstand van 40 pond groote verleend, die het volgende jaar met eene toelage van 50 pond gr. werd vermeerderd (2). Het beoogde doel werd dan ook bereikt, want de stoet der Gentenaren spreidde zooveel pracht tentoon, dat men eerder eene verzameling van prinsen, dan van schutters meende te zien.

De schieting, eene der merkwaardigste die te Brussel heeft plaats gevonden, ving aan den 14 Juni. De groote markt was rondom beplant met fruitboomen, en men had er een vrouwenbeeld geplaatst, dat water uit den boezem spatte. De prijzen bestonden in juweelen van groote waarde. Als eene bijzonderheid dient vermeld te worden, dat het hoogste juweel geschoten werd door het laatste schot van den laatsten schutter van het laatste peloton der laatste stad. De overwinnaar heette Geeraard de Tavernier, en was een der

(1) *Memorieboek van Gent*, I, 217. Het jaartal 1442, aldaar opgegeven, moet 1444 zijn.

(2) « Item ghegheven den goeden lieden van Sent Joeris ghuilde ten beveelne van scepenen thulpen haren costen, die zy daden te Bruessele ten schietspele, xl p. gr. »
(*Stadsrekeningen*, 1434-1444, bl. 159 v.)

« Item ghegheven den goeden lieden van Sent Jooris ghuilde thulpen haren costen die zy daden te Bruessele ten schietspele boven (ghüent dat scepenen de voorsaten int jaer voorleden den zelven toeleyden, de somme van xxx p. gr. »

zestien schutters van Oudenaarde, die men *Frockeniers* noemde, naar het kleed dat hun jaarlijks door de stad gegeven werd. De prijs bestond in zes schoone vergulde kømmen. Het magistraat van Oudenaarde was zoo verheugd over dezen schoonen en merkwaardigen zegepraal, dat het den gelukkigen schutter, voor geheel zijn leven, « d'officie van de huerklokke » verleende, welke hem jaarlijks 24 pond parisis opbracht, en waarvan hij ook tot het tijdstip zijns overlijdens, in 1475, genot had. Bovendien betaalden de scepenen niet alleen de aanzienlijke som van 620 pond, die de Oudenaardsche St-Jorisbroeders en hunne gezellen der Rhetorika te Brussel hadden verteerd (1), maar noodigden hen nog, bij hunne terugkomst, op eene feest uit.

1448. — De gilde van Gent neemt deel aan de schieting te Rousselare (2).

1449. — Schietfeest te Axel. Gent keert terug met den tweeden prijs. Den 10^{en} Augusti van ditzelfde jaar trekt de gilde ten landjuweele van Kortrijk (3), alwaar die van Geeraardsbergen prijs schoten.

1450. — De gilde koopt een huis, voorzien van eenen hof, nevens haar lokaal op de Hoogpoort, uitkomende in

(1) *Oudenaardsche Mengelingen*, VI, bl. 72-73.

(2) « Item ghegheven den goeden lieden van Sente Joeris gulde thulpen der costen die zy daden te Roesselare ten schietspele, in hoofscheden, iv p. gr. »

(*Stadsrekeningen*, 1447-1448, bl. 367.)

(3) « Item ghegheven ten beveelne van scepenen den coninc, deken ende provi-serers van den gulde van den grooten heere Sente Jooryse, thulpen den costen by hemlieden ghedaen doe zy den naprys wonnen ten schietspele te Axele, ii p. gr. »

« Item ghegheven ten beveelne van scepenen den goeden lieden van den houden gulde van Sente Jooryse, thulpen haerlieder costen in trecken ten scietspele te Cur-terycke, den x dach in ougste, ii p. gr. »

(*Stadsrekeningen* van 1448-1449, bl. 423 en v^o.)

de Regnessestraat, en dit voor de som van 100 pond groote (1). Zij neemt ook deel aan de schietfeest van Dendermonde (2).

(1) « Kenlic zij allen lieden dat Cornelis van der Loeve, joncvrauwe Mergriete van der Loeve ende joncvrauwe Lysbette van der Loeve, broeder ende susteren, alle haar sellefs heden zynde, commen zyn voor Scepenen van der keure in Ghend, kenden ende lyden dat zy hebben vercocht wel ende redelic, Janne van den Hane, f. Jacobs, als coninc, Willemme Valken, als deken van den grooten gulde van mynen heere Sent Jooris in Ghend, metgaders den proviserers van den selven gulde, ende ter gulden behouf voort., een huis ende stede ghestaen ende gheleghen up de hoochpoort vooren naest den scuttershove, den voorn. grooten gulde toebehoorene, an deen zyde, ende meester Martin de Gheent an dander zyde, metter plaetsen ende lochtinc, ende metten huusen der up staende achter uutcommende in de Ringhesse, tusschen Claeys van der Zickelen an deen zyde ende meester Janne van der Eecken an dander zyde, ende voort met allen den rechten, aeysementen ende ghelaghen diere an allen zyden toebehooren, van vooren tot achtere, al huus ende erve zynde belast met twintich scelle groote siaers erliker sourrenten, eener cappelrien in Poortackere die nu bedient her Lodewijc van der Weeden, priestre, emmer de vercoepers ombegrepen, staende zulke rente alst es, ende voort belast met tien scelle groote siaers lyfrenten ten live van Mergrieten Alaerts, fa Jans, zonder meer commers, van welken voorn. huus ende stede de voors. vercoepers waren wettelic onthout, onthuust, ontheerft ende ontgoedt, ende de voors. coninc ende deken inden name van den voors. gulde ende ter gulden behouf voort. waren wel ende wettelic toe ghedaen der in verghift, ghehuust, gheheerft ende ghegoedt, als inder voors. gulde proper goed, huus ende erve, metten laste vander rente vooren verclaert, ende de wettelike waerscip wasser af beloofd ende weder bevolen naar de wet van der poort. Desen coep es ghedaen omme de somme van hondert pont groote, daar af de voors. vercoepers kenden ghereet ontfaan hebbende vyftich ponden groote, ende dander vyftich ponden groote te betaelne te drien paeyementen, te wetene, twintich pondt groote te Lichtmesse int jaer xiiii^e een ende vyftich, twintich pondt groote te Lichtmesse int jaer twee en vyftich, ende tien pondt groote den eersten dach van ougste daernaer int jaer drie en vyftich, welke voors. drie paeyementen van vyftich ponde groote coninc deken ende proviserers hebben versekert ende bewyst up tvoorn. huus ende stede ghelijc dadt vooren verclaert staet, in deser manieren dat zy tselve huus ende stede niet en zullen vercoepen, becommen, belasten noch beswaren, voor de voors. somme al vul betaelt zal zyn, ende dat de voorn. Cornelis, joncvrauwe Mergriete ende joncvrauwe Lysbette haerlieder voors. paeyementen up dat zy eenich gebrec van dien hadde, al dat ghebrec daer an souden

1431. — De St-Jorisgilde van Oudenaarde noodigt de gensche schutters op eene broederfeest uit, en onthaalt hen met wijn (1). Het volgende jaar, in de maand April, 1432 trekken zij nogmaals naar die stad, doch ditmaal met gansch andere bedoelingen. Een oorlog was tusschen Gent en den Vorst uitgeborsten, die langdurig en bloeczijn zou, en waarin de gemeente door overmacht en verraad zou verpletterd worden. Aan eene groote heervaart tegen Oudenaarde, dat de partij van den vorst hield, namen 62 der gentsche schutters deel (2).

moghen verhalen ende verreeken by pandinghen ende eyghendomme, naer de wet van der poort. Voort es voorwaerde dat Cornelis, joncvrauwe Mergriete ende joncvrauwe Lysbette tvoorn. huus ende stede bewoonen ende besitten moghen een jaer lanc duerende sonder haerlieder cost. Ende waert dat zy tselve niet en besaten, so soude t gulde hand der an slaen. Dit was ghedaen den xix sten dach van Spoorde int jaer xiiii^e ende vyftich. Int scependom mer Stevins van Liedekerke ridder, her Arends sBrunen ende hueren ghezellen. — Aldus staet in scepenenbouc van den selven jare, folio CXVI. » *(Prov. Archief.)*

(3) « Item ghegheven by beveelne van scepenen den xvi sten dach in septembre, Willem Valken, uter name ende als dekin vanden houden ghulde van Sente Jooryse thulpen den costen die de goede lieden van den selven ghulde ghedaen hebben te Denremonde ten schietspele, xx p. gr. » *(Stadsrekeningen, 1430, bl. 82.)*

(1) « Item ghepresenteert den scutters van Ghend den xviii dach in Bloeimaend iiii stope wyns, xvi sch. viii den. p. » *(Archief der gilde van Oudenaarde.)*

(2) « Dit naervolghende zijn de costen ghedaen in de eervaert voor Audenaerde, beghinnende svrindaechs den xiiii sten dach in Aprille, anno Lii, waren ute tooten xxiiii sten daghe inde zelve maendt....

« Eerst ghegheven by der hand van Janne van den Poele by laste van scepenen den xiiii sten dach in Aprille, den xxx ghesellen van den voetboghe, die eerst trocken metten heere voor Audenaerde elken iv s. gr. comt, vi p. gr.

« Item ghegheven den xx sten dach in Aprille by den selven Janne van den Poele, omme den voorn. scutters, v p. iv s. gr.

« Item den xxi sten dach by der hand van Lodewijc Rijm, over xii persoonen ghesonden ter voorn. plaetsen, scutters zynde, ii p. viii s. gr.

« Item den xvii sten dach by Lieven den Amman, xix scutters van den voetboghe, ghesonden te Geeraerdsberghe, elken iv s. gr., comt iii p. xvi s. gr.

1453. — Na het eindigen van den ongelukkigen krijg, die in de vlakten van Gaver zijne ontkenning had gevonden, en waarin tal van gildebroeders hun leyen voor de volkszaak hadden ten offer gebracht, geeft de gilde van Gent zich weder aan hare gewone oefeningen over. Zij trekt dit jaar naar het schietspel van Rijsel (1).

1455. — Door de gilde van Doornik wordt een groot schietspel beroepen. Het bestuur der waalse schuttersvereniging had van de wethouders dier stad eene som van 200 pond ontvangen, en drie schoone prijzen van zilver waren voor de beste schutters uitgelooft. Vier boden, in het groen gekleed, gingen de voornaamste gilden van Neder-Duitschland en Frankrijk uitnoodigen, en deze oproep werd door niet min dan 59 schuttersgenootschappen beantwoord, die op 11 Augusti 1455 hunne plechtige intrede in de feestgevend stad deden, en in de volgende orde naar de doelen traden :

« Item by der handt van Janne van den Poele, omme Jacob de Cocker, scuttere van den voetboghe voor Audenaerde, viii s. gr.

(Stadsrekeningen, 1451-32, bl. 217 v.)

« Item ghecocht jeghen Mattheus Kerchof, vi doussinen voetboghe ghescuts, te iv gr. de doussine, comt 115 gr.

« Item jeghen Heinric Lampins, ix doussinen voetboghe ghescut onghesert, te iii gr. de doussine ende ii doussinen gheysert xi gr., comt iii s. ii d. gr.

« Item jeghen Janne de Scaelgedeckere, ii dousinnen voetboghen ghescut te ii d. gr. de doussine onghesert, comt v gr.

« Item jeghen Arent Lantin xxiv dousinen voetboghen ghescut te iii gr. de doussine onghesert, comt vi s. gr.

« Item van iij xxv yseren omme voetboghe ghescut te xx gr. thondert, comt vi gr.

« Item van ii doussinen voetboghen ghescut metten yseren te ix gr. de doussine, comt xviii gr. »

(Idem, bl. 237.)

(1) « Item ghegheven ten bevelne van scepenen den goeden lieden van den honden gulde van den grooten heere Sent Joeryse, thulpen den costen die zy daden te Rysele ten schietspele, iii p. gr. »

(Stadsrekeningen, 1453-54, bl. 386.)

Soignies, met 9 mannen; Bethune, 's Hertogenbosch en Edingen, met 10 mannen; Hesdin, met 8 mannen; Rouselare, met 7; Bergen, met 9; Waasten, met 8; de groote gilde van Brussel, Maubeuge, de groote gilde van Nijvel, het gezelschap van den graaf van Nevers, Dendermonde en Montreuil, elk met 10 schutters; Chièvre, met 9; de groote gilde van Gent, IJperen en Atrecht, elk met 10 mannen; Condé, met 7; Brugge en Damme, elk met 10 mannen; de Jonge Gilde van Antwerpen, met 8; Thienen, met 10; de Jonge Gilde van St-Omaars, Atrecht en Belle, met 9; de Jonge Gilde van Nijvel, met 7 mannen; Leuze, met 8; Luik, Nieuport, Leuven, de groote gilde van St-Omaars en Oudenaarde, met 10 schutters; Kortrijk, met 9; de jonge gilde van Gent, met 6; Wervik, met 9; de groote gilde van Antwerpen en Orchies, elk met 10 mannen; de jonge gilde van Mechelen, met 9; Rijsel, Valenciën, de groote gilde van Mechelen, Aath, de kleine gilde van Brussel, elk met 10; Mortagne, met 9; Dixmude, met 8; Aalst, de groote gilde van Kortrijk, de Senechal van Henegouw, Dowaaï en Haulx, elk met 10 mannen; St-Truiden, met 8; Avesnes, met 9; de heer van Antwoing, de kleine gilde van Brugge, met 10; Sluis, met 8 mannen.

Het gezamenlijke getal schutters beliep tot 553. De schieting begon den 15 Augusti, en had plaats op de groote markt. De beurtloting geschiedde in de groote gildekamer; daartoe was een groot, draagbaar parterre gemaakt, met struiken en bloemen, en voorzien van een zoo groot getal vrouwenbeelden als er mededingende genootschappen waren — dit alles vervaardigd uit was. Elk vrouwenbeeld droeg aan het hoofd een gesloten briefje,

waarop de naam eener gilde geschreven was. Een jong meisje, in een geborduurd rood kleed gedoscht, raakte met een stokje beurtelings een der beelden aan, waarna telkens het briefje geopend, en de naam der gilde opgeschreven werd om in die orde ter schieting te gaan.

De prijs voor de prachtigste intrede werd toegewezen aan de gilde van Rijsel, die Antoon, bastaard van Burgondië, in hare rangen telde, en wier leden al een zelfde costume droegen. Die van Oudenaarde waren even prachtig gekleed, doch bevredigden zich met den tweeden prijs, uit aanzien voor den prins. De prijs voor de verstkommende werd door Luik weggedragen.

De schieting had den volgenden uitslag: de 1^o prijs (drie zilveren kruiken van 12 mark), werd behaald door de groote gilde van Mechelen; de 2^o door de jonge gilde derzelfde stad (drie zilveren kruiken van 6 mark); de 3^o (twee kruiken van 6 mark), werd gewonnen door de schutters van St-Truiden; de 4^o door die van Avesnes (twee kruiken van 4 mark), en de 5^o (een zilveren beker met deksel, van 1 mark), door de gilde van Valenciën.

De opperprijs voor de schoonste verlichting gedurende den nacht (eene zilveren kruik van 5 mark), werd weggedragen door die van Rijsel, hoewel Gent, Mechelen en Brugge zich evenzeer onderscheidten. Aan Mechelen werd de tweede toegewezen: eene zilveren kruik van 2 mark.

Eindelijk de prijzen voor de *esbatementspelen* werden behaald door Rijsel, voor het fransch, en IJperen, voor het vlaamsch: ieder kreeg eenen beker met deksel, van twee mark zilver. — Dit landjuweel, dat onder de belangrijkste gerekend wordt welke gedurende de

XV^e eeuw plaats hadden, duurde tot 20 Augusti (1). 1437. — De gentsche St-Jorisbroeders namen deel aan het landjuweel te Vilvoorde (2).

1438. — Het jaar nadien verkoopt de gilde het huis, nevens haar hof, dat zij in 1430 had aangekocht. Die woonst paalde aan den bouw, die heden nog onder den naam van *Grooten Moor* bekend is, en dat op zijnen voorgelvel, in halfverheven beeldwerk, nog de sporen vertoont van een moorenhof, met de woorden: *dit es den Moor* (3).

1439. — De gentsche schutters trekken naar Veurne, alwaar door de gilde dier stad een groot schietspel was ingericht (4). Omtrent den uitslag weten wij alleenlijk, dat de gilde van Brugge er eenen prijs won.

(1) *Fêtes d'arbalétriers à Tournai*, par J. DE S-GENOIS. — (*Revue de Bruxelles*, 1839, III, 37.)

(2) « Item ghegheven ten bevelne van scepenen den goeden lieden van den houden gulde van den grooten heere Sente Joorijse thulpen der costen die zij daden ten schietspele te Vilvoorde, III p. gr. » (*Stadsrekening*, 1437-38, bl. 26.)

(3) « Kenlic dat.... als deken, proviserers, bailliu ende clere van den grooten gulde van Sente Joris binnen Ghend over hemlieden ende over selve gulde gemeenelic comen sijn, etc., kenden ende lijden dat sy hebben vercocht Glaise van der Zichele, filius Victors, een huus ende stede dat voortijts ten voornoemde gulde behoef ghecocht jeghen l'hoir van Janne van der Loeven gheleghen up de Hoochpoorte, voren ter straete naest den schutters hove van den voorseyden grooten gulde an deene zijde, ende de huus gheheeten *den grooten Moor* an dander zyde, ende meester Jans van den Heckens huus ende stede an dandre zyde, voort met tweent utganghen ende inganghen in ende deur tselve schutters hof te beeden henden ut ende incommende; ende ooc eenen uut- en inganc dienende teender deure staende int voorseyde vercochte huus, gheheeten *de groote Loeve*, weyt vijf voeten sonder meer, ende dandere ut ende inganc dienende ten huuse ende hove gheheeten *de Groote Zichele*, met eender deure oft poortkin weyt als vooren, etc., 14 maert 1438. » (*Jaarregister*, bl. 67.)

(4) « Item ghegheven uut laste van scepenen Janne van Vaernewije, heere van Bost, in den name ende als deken te wetene van den houden gulde van den grooten

1463. — Nieuwe lauweren kwamen dit jaar de krijgstrofee der gilde vermeerderen. Antoon, bastaard van hertog Philips den Goede, werd door dezen gelast den Paus Pius II tegen de Turken te gaan verdedigen. Een leger van 14,000 Vlamingen nam aan dien kruistocht deel, waaronder omtrent 600 Gentenaars, die den 20 April en den 4 Mei te Sluis, op twaalf galeien en een aantal kleinere vaartuigen, inscheepten. De keur der gentsche voetboogschutters behoorde tot dit getal; allen waren uitgedoscht « met eene swarte jorneye met eenen « rooden cruusse up de slinke borst, een selveren G « vooren ende achter gheborduert, in teekene dat zij « van Gent waren (1). »

Die zoo verre en gevaarvolle tocht werd echter met den gewenschten uitval niet geheel bekroond. De Paus, die zijne verdedigers vergezelde, stierf op de zee; de Venetianen, zijne bondgenooten, werden zijner zake ontrouw en sloten een geheim verdrag met de Turken; de meeste vlaamsche troepen zeilden naar hun land terng, behalve Hector de Costere, een der drie gentsche kapiteins « die trac met eenighe van Ghent ende andere plaetsen overe int lant van de Mooren, daer hy « casteelen ende huusen afwerpende was, de Heydenen « dootslaende. » Ten laatste werden zij echter door hunne vijanden op de vlucht gedreven, en gedwongen af te varen.

1464. — Een nieuw landjuweel wordt door de gilde ingericht,

heere van Sent Joorijs thulpen den kosten die de guldebroeders van den zelven gilde hadden int schietspel te Vuerne.... Actum xxiiii October LIX.... v p. gr. »

(Stadsrekeningen, 1459-60, bl. 268.)

(1) *Memorieboek van Gent*, I, 261-262.

doch had, op verre na, het belang niet van dat des jaars 1440; zelfs kwam de stad voor niets in de kosten dezer schieting tusschen. De Kortrijksche schutters wonden er drie prijzen.

Hetzelfde jaar neemt de gilde deel aan de schietfeest te Oudenaarde(1).

1466. — De gilde van Lier, wier eerste privilegte dagteekent van 1384, noodigde dit jaar door vier boden de voornaamste schuttersgezelschappen van Brabant, Vlaanderen, Holland en Zeeland, op een prachtig landjuweel uit. Of de St-Jorisbroeders van Gent, die er heentrokken, eenige onderscheiding verwierven, is ons niet bekend(2).

Hetzelfde jaar trokken zij ter schietfeest van Dixmude, en werden bij hunnen terugkeer, te Deinze, door de schutters dier stad, op eene kan rijschen wijn onthaald(3).

1469, 1475. — Het gildehuis wordt afgebroken en herbouwd. De gemeente geeft tot gedeeltelijke bestrijding der kosten eene som van 25 pond groote, betaalbaar in

(1) « Item ghegheven ten beveelne als voren den coninc deken ende proviserers vanden jonghen gulde vanden grooten heere minen heere Sent Jooris binnen dezer stede thulpen huere kosten die zy ghedaan hebben int schietspel te Denremonde.... 11 p. gr. »
(Stadsrekeningen, 1463-64, bl. 24.)

(2) « Item ghegheven ten beveelne als boven den coninc, deken ende proviserers van den houden gulde van den grooten heere Sent Joorisse, thulpen den kosten die zy daden int schietspel te Liere, onlanx ghehouden.... vi p. gr. »

(Stadsrekeningen, 1463-1466, bl. 24 v.)

(3) « Item, up den selven dach so waren in de selve herberghe (Sinte Joris) de coninc ende veel notable guldebroeders van myn heere Sent Jooris binnen der stede van Ghendt ende van de scietspele van Dixmudden; haerlieder ghepresenteert 4 canne rynsche wyn aen viii gr. den stoep, heft xvi s. par. »

(Stadsrekeningen van Deinze. Rijksarchief te Brussel.)

vijf jaren (1). Een der vensters van het schutterslokaal was versierd met een geschilderd wapen der stad, dat ook door het magistraat bekostigd werd (2). Behalve dezen onderstand werd, in den jare 1475, ter gemoetkoming van de groote bouwkosten, aan de Gilde eene som van 500 pond groote verleend door den raad der vereenigde schepenen, die daarvoor ook de toestemming der twee opperdeken van de neringen hadden bekomen (3).

In het jaar 1472 won de Gilde eenen prijs van het magistraat, bestaande in zes kannen rijnschen wijn, om, bij gelegenheid der plechtige intrede, binnen Gent, van aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk, het schoonst gevierd en den plechtigsten staat gehouden te hebben (4).

(1) « Item ghegheven ende betaelt den houden gulde van den grooten heere Sent Jooris, binnen dezer stede ter causen van den xxv p. gr. denzelven gulde by scepenen int jaer voorleden toegheleyt te betaelne met v p. gr. siaers, thulpen den nieuwen weercke van den huuse staende an tscutters hof, den voorn. gulde toebehoorende, van welke betalinghe van den eersten jare ghedaen was int zelve jaer voorleden.... v p. gr. »

(Stadsrekeningen, 1470, bl. 173 v.)

(2) « Item ghegheven ten beveelne van scepenen voorn. den dekin van den ouden gulde van den grooten heere van Sent Joorijs, omme tmaken van eender nieuwe weynster metter voors. stede wapene int huus den voors. gulde toebehoorende, staende an tscutters hof, ... iii p. gr. »

(Stadsrekeningen, 1471.)

(3) « Item betaelt den ouden gulde van den grooten heere Sent Joorijs binnen deser stede over de vulle betalinghe van den iii^e p. paris. den voors. gulde by scepenen van beide den bancken ende beide de dekenen de leste voorsaten in hoofscheden toegheleyt, die te betaelne stonden by paymenten, twelke den zelve gulde al nu betaelt es mids den grooten last van weerke daer voors. gulde an thus toebehoorende den zelve gulde, binnen dezen jare ghehadt heeft ii^e p. maken xvi p. xiii s. iv d. gr. »

(Stadsrekeningen, 1473-1474, bl. 276.)

(4) « Item betaelt van den prijzen die uut laste van scepenen ghepresenteert waren, enz..., ter causen van scoone vierne ende staet te houdene.... den goeden lieden van den ouden gulde van den grooten heere Sent Jooris, ... vi kannen rijns wijns. »

(Stadsrekeningen, 1471-1472, bl. 46.)

De voetbooggilde van Brugge vergezeld den Prins, die uit laatstgenoemde stad naar Gent kwam.

Ten voormelden jare 1475 begaf de Gilde zich naar het landjuweel van IJperen (1).

Omtrent dezen tijd had te Bassevelde eene schieting plaats, waarop, naast de voornaamste voetbooggilden van het land, ook die van Gent verscheen. Het ongeluk, dat dezen aldaar trof, bleef eeuwen lang, ja tot op onze dagen, bij de Gilde in herinnering. Het was ook geen gewoon geval: de gentsche schutters spanden vijftienmaal den boog, en veertienmaal werd de prijsvogel geraakt, doch, kwam niet ééns naar beneden! Dit echt zonderling geval gaf ten jare 1815 aan eenen poëet (lid van St-Joris, van Gent, en dien wij denken CORNELISSEN te zijn geweest), stoffe tot eenen *Nieuwjaarswensch* voor de beide Gildeknappen, Jan Hossiaux en Jan Coryns, waarin het « gentsch ongeluk » op geestigen trant werd verteld, en dat wij hier, om der aardigheid wille, overschrijven. Het is met eenige dichterlijke vrijheden opgesierd, die de lezer wel zelf zal weten uit te schiften:

« 't Was kermis, en de zon die scheen te Bassevelden,
In 't midden van de kerk; de staelen-boogsche helden
Met vorst Adolphus van Bourgognien aan het hoofd (2),
Die gongen naer de miss' en God die wierd geloofd
In chooren en geschal van orgel en tymbaelen,
En meyskens-stemmen van groen-rokkige criealen;

(1) « Item ghegheven ten beveelne van scepenen den coninc, dekin ende proviseurs van den ouden gulde van den grooten heere Sent Joorijs, thulpen den costen die zy doen sullen in trecken ten schietspele binnen der stede van IJpre... viii p. gr. »

(Stadsrekeningen, 1475, bl. 161 v.)

(2) *Adolf*, een der talrijke bastaarden van Philips den Goede.

Den *Vastenavonds*(1) van dat dorp speelde op zyn best,
En niemand gong 'er weg voor *Ite, missa est!*
Den coadjutor, aen het hoofd van g'heel de bende,
Ging naer de doelen daer de peersch' stond over ende,
En met wy-water en den misse-boek heel fraey,
Beleesde hy den Prins, de bogen en den gaey;
Elkeen heeft zyn gebruyk.... Maer 't schieten gaet beginnen.
Vertelt my 't order en den rang, ó Zang-godiinnen!
Van all' de schutters, want aen U is 't al bekend:
Het maegden-ryke *Brugghe*, en 't wever-ryke *Ghend*
Zyn aen het hoofd; met hun zyn zes en twintig zotten
En honderd wagens; schoon gekleed in blauw capotten;
Volgt *Leuven*, door zyn zes Mon-dekens vergezelt;
Naer *Leuven* volgt *Signoor* en 't volksken over *Scheld'*,
Den vromen *Ypriot*, de snelle *Ninoviten*,
't *Furn*-ambacht, verr' befaemt door hengsten en door pieten,
Het volk dat *faro* drinkt, *cavisse* en diesters bier;
Het vinnig *Eectoo*, vol van jeugdig heldenvier,
Gevolgd van eenen tryn *Eeclootenaersteroggen*;
En *Mech'ten* van aldan bekend,... 'k en deif 't niet zeggen,
't Is misschien calomnie, en *Deynze* en *Watervliet*;
Dermonde, daer in *Scheld'* de kromme *Dender* vliet;
En honderd andere, elk door trommels voorgetreden;
Den reus van *Wetteren* kwam op een karr' gereden;
Den Reus van *Brussel*, met den Reus van over *Scheld'* (2),
Die was van 't *Reuzenras* van *Geeraertsberg* verzeld;
Rhetoricas, musiek, poëten, refereynen,
En incarnatioens (3) die kwamen met dozynen;
Signoores ommeganck, het groot canon van *Ghend*,
Den *Draeck* en 't gulde *Vlies*, in d'ouw cronym bekend,
't Was alles op de been. Men leze in ons historie
Hoe in dit luysterlyk beschryf, zoo roem als glorie,
O *Maegd* van *Ghend*, aen uw banner wierd toegepast!
Den opper gaey die stond op vyftien scheuten vast;
Gy schoot, o *Maegd*! gy schoot van deze vyftien scheuten,

(1) *Vastenavonds*, een vermaard gentsch muzikant in het begin dezer eeuw.

(2) *Antigoon*, van Antwerpen.

(3) *Chronicums*, dus genoemd omdat de jaerletters van incarnaatkleur waren.

Gy taekte veertien mael den vleugel; o wat leute!
Maer ziet! een boerke schiet, en schampt de persch, en paf
(Het was van *Zotteghem*) den veugel die valt af.
Ghend zugt, en *Brugghe* lacht; de *Basseveldsche* schaeren
Die roepen *Sauto* (1); *Adólf* spreekt tot de *Gentenaeren*:
« Hebt gy den veugel niet, gy hebt hem wel verdient!
« Heeft *Zotteghem* den prys, *Ghend* heeft *Adolf* voor vriend. »
Zoo sprak den Vorst; den boer die kreeg dry goude gaeyen:
En *Ghend* dry mandekens gevult met *Liersche* vlaeijen,
Cortrykschen blixem, en ook *Mechelschen* onthyt;
Hier mé ging *Ghend* naer huys, en sedert diën tyd
Is 't spreekwoord onder 't volk, zoo veel geleerde meenen:
« Ge taekt hem veertienmael, en daer en valt niet eenen,
Den tweeden schiet hem af, den eersten maekt hem los;
En daerom zegt men in 't latyn: *Sic vos non vos...* (2) »

1474. — De gilde koopt een gebouw, nevens haar hof, op het plein vóór het schepenhuis, ten einde in deszelfs plaats eene kapel voor haar eigen gebruik te bouwen. Op dit tijdstip was de gilde weder in vollen bloei en voorspoed. Karel den Stoute, hertog van Burgondië en graaf van Vlaanderen, had zich als medebroeder doen inschrijven, en gaf het genootschap menig blijk van hooge bescherming. Hij verleende namelijk het jaar nadien een oetroot tot opening eener loterij, gedurende vier jaren, om haar in staat te stellen gildehof en kapel te herbouwen (3). Uit de oude oorkonden der vereeniging blijkt, dat zij der vorstelijke familie zeer was aangekleefd. In 1477, toen Maria van Burgondië hare plechtige intrede te Gent deed, richtte zij groote vreugdebedrijven in, en gelastte eenen schilder dezer

(1) Van 't latijnsch *Io!* vreugdgeroep.

(2) *Sic vos non vobis*, bedoelt men. (Het stuk maakt deel van de verzameling des heeren GOETGHEBUER.)

(3) Zie verder: *kapel van S'-Joris*.

stad, Lieven van den Bossche, een zeker getal wapens te schilderen, die als versiering aan den gevel van haar hof prijkten.

Van haren kant vereerde haar de jeugdige vorstin, vergezeld van hare moeder, den 20 April deszelfden jaars, met een bezoek, en legde er den eersten steen der gemelde gebouwen, die werden opgericht ter plaatse van de oude Lakenhalle, door de gilde ten jare 1450 gekocht. Zelfs beloofde de vorstin, tot beloop eener zekere somme, in de kosten dier vernieuwingswerken bij te dragen (1). Deze omstandigheid wordt ons door de volgende aantekening op het in 1468 vernieuwde gilderegister bekend gemaakt :

« Dat up den xx^{en} dach van Aprille, int jaer LXXIV »
» naer Paesschen, onze gheduchte joncvrouwe ende »
» prinsesse Marie, in hueren levene hertoghinne van »
» Bourgoingen, wesende in Sent Joorishuus, met ende »
» ter presentien van onzer gheduchte mevrouwe der »
» douaigiëre van Bourgoingnen, die doe aldaer den »
» eersten steen leyde int maken van den nyeuwen »
» wercke, doe angheleyt ende begonnen..... »

De echtgenoot van Maria van Burgondië, Maximiliaan van Oostenrijk, toonde zich ook den weldoener en beschermer der voetbooggezellen. —

De oudste verhuringsacte van de herberg der gilde, welke wij hebben kunnen aantreffen, dagteekent van den jare

1478. — Wij zien er uit dat de pacht verleend werd aan voormelden Lieven van den Bossche en zijne echtgenootte Isabelle van den Paercke, voor de somme van drie

(1) Deze som werd eerst ten jare 1494 betaald.

pond groote 's jaars, dat zij en hunne dienstboden, telkens dat de Koning, Deken, Provisieers of andere leden der gilde hun lokaal bezochten, gehouden waren te hunne verzoeken de tafels te dekken, boven of beneden, voor ontbijten, noon- en avondmalen. Er mocht in de herberg geene nering uitgeoefend, noch getapt worden voor andere lieden, zooals men deed in openbare taveernen; men mocht er geene bruiloftfeesten houden noch spel; op de dagen dat de gilde hare banketten hield, namelijk op de papegaaischieting, het sluiten der rekeningen, de prijschietingen, St-Jorisdag, enz., moesten de huraars de tafel voorzien van al het zilver, maar de gilde leende telkens haren herbergier twaalf zilveren schalen, waarover hij gehouden was voor de schepenen der stad borg te stellen; zij waren ook gelast met de bereiding der hun toegezonden spijzen, voor gemelde banketten, en mochten daarvoor slechts 12 grooten eischen, zijnde de som die vroeger aan andere herbergiers der stad voor een dergelijk werk was betaald geworden, tenzij ten dage der papegaaischieting, waarop men hun vier schellingen, en op de rekeningdagen, waarop men hun twee schellingen betaalde (1). — In dezen pacht waren niet begrepen de

(1) « Kenlic zy allen lieden dat Lievin Van den Bosche ende joncvrouwe Ysabella Van den Paercke, zijn wijf, komen zijn voor scepenen van der kuere in Ghend, kenden ende lijden dat zy wel ende deughdelic ghehuert hebben jeghen coninc, dekens en proviserers van den ouden ende grooten gulde van mijnen heere Sent Joorijs, binnen dezer slede, een huus den zelven gulde toebehoorende, staende up de Hoochpoort in tscottershof van den zelven gulde, omme de somme van drie ponden grooten siaers, beghinnende ende ingaende tSente Baven daghe eerstcomende in dit jaer acht ende tzeventich, met zulcken besprecken ende condicien als hiernaer volghen, te wetene: dat de voors. Lievin als concierge metgaders zijn wijf, boden ende mesmeden ghehouden werden t'allen tijden alst den voors. coninc, dekens, proviserers ende andre goede mannen van den gulde ghelieven zal te comene int voors. huus hemlieden daerof ontvinc te doene ende thueren versoucke de tafele

woont van den gildeknaap, noch de voordeelen die het schuttershof opleverden en den gemelden knaap waren toegeleid.

1477. — Hertog Karel van Burgondië, graaf van Vlaanderen, was in 1477 in den veldslag te Nancy gesneuveld.

of tafelen te deckene, boven up de camere ter straten of beneden inde zycameren ghe-lieven zal te comene omme daer te hetene vander maeltijt snoenens ende snavons, tsachternoenens of voornoens, betalende ende ghenough doende van huere ghe-laghen, also men in aude plaelsen gemeenlic ghecostumeert es te doene. Item men ne zal int voors. huus gheene neeringhe noch ambacht moghen doen, noch gemeene taverne, cabaret met teekenen nutstekende of hanghende, houden brulochten noch ooc spel, daerof zy prouffijt of wasdom hebben moghen of nemen van kerssen oft andersins in eenegher manieren. Item ende omme de goede heeren vander wet ende andre guldebroeders die daer commen zullen hun maeltiden houden ten daghe ghecostumeert, te wetene, als men den papegay schiet, de rekeninghe doet, de prijzen van der stede schiet, de hoedekins houdt op Sent Joorijs dach, ofte wat daghen het zijn, te stoffeerne in redelicheden van dat nootsaklic wesen zal van zel-vere, so zal men den voors. concierge huere twalef scalen den voorn. gulde toebe-hoorende, weghende tsamen..... maere troisch, daerof zy van der jaerlixscher huere werden ghehouden zekere ende borchtocht te doene, voor scepenen voorn., dat weder te leverne als zifs van den gulde weghe verzocht werden Voort zo zullen de voors. concierge zijn wijf ende boden ghehouden zijn als men van den gulde weghe of vanden gheselscepe van den gulde int generale maeltiden houdt. ghelijc de hoedekins, ende dat men de raeuwe spijsje zendt int voors. huus van Sent Joorijs, omme daer bereedt te zijne, die spijsje te ghereedene, mids voor de moeyte, cost ende beelchie alleenlic thebbene ende tontfane twalef grooten, also men voortijts in cabar-etten van der stede, daer men zulke maeltiden ghehouden heeft, ghecostumeert was te befalene, uutghedaen up den dagh van den papegay, zo zalmen gheven vier schell. gr. ende up de daghen van der rekeninghe ende van den ponsdaghen twee scell. grot. zonder meer. Ende in dezen pacht of huere en es niet begrepen thuus daer de cnape van den gulde inne woonde, noch ooc de prouffiyten van der scotterhove, die den cnape toebehooren of emmer daer of distribuere zal ter discretie van den voors. coninc, dekins ende provisors. Voort zo es bespreec dat zo wanneer de coninc, dekins ende proviserers van den zelven gulde eenen anderen concierge int voors. huus hebben of stellen willen, of dat de voors. Lievin Van den Bossche of zijn wijf of eenich huerer up dat dien overlede deser weerd uten voors. huuse scheeden ende vertrecken zouden willen, dat elc van den partijen, wie hij zy, orlof gheven of nemen mach te vooren zegghende een alf jaer, deen int orlof gheven ende dander int orlof nemen..... Dit was ghedaen den XIX^{en} dach van wedemaend int jaer veertien honderd acht ende tzeventich, int scependom van mer Joos van Ghistele, ruddere, her Gheerds Goetghebuer ende haren ghesellen. Aldus staet in scepenenbouc van den zelven jare, f^o CXLI. »

(Charters van S^t-Joris. — Prov. Arch.)

Lodewijk XI, koning van Frankrijk, oordeelde nu het oogenblik gunstig om te beproeven ons graafschap te veroveren. Hij viel met een machtig leger in het land, doch de gemeenten wapenden zich om eenen krachtigen wederstand te bieden. Gent, Brugge, IJpe-ren en het Vrije, met hunne onderhoorigen, gansch ten strijde toegerust, trokken in de maand Mei den vijand te gemoet. Het deel des legers waarvan de Gen-tenaren deel maakten, sloeg zijn kamp op te Spiere, omtrent Meenen. In de volgende maand werd het beleg geslagen voor de stad Doornik, die de Fransehe banier had opgesteken. De Gentenaars en Bruggelingen deden den 15 der gemelde maand eenen uitval, en veroverden op den vijand eenen aanzienlijken buit. Daags nadien, bij eenen uitval van de Doornikers, werd de bevelheb-ber des legers, de hertog van Gelderen, gedood, waarna die van Gent met den buit naar hunne stad terugtrok-ken. — De voetboogschutters van Gent namen aan deze heirvaart deel (1).

1479. — Dit jaar had te Brugge een schietspel plaats, waaraan die van Gent, S^t-Winoksbergen en elders, deel namen.

1480. — Het volgende jaar, den 8 Mei, werd aan den hoek van het gildehuis een Lieve Vrouwebeeld geplaatst, gebei-teld door den vermaarden beeldhouwer Willem Huyghe. De gilde nam op dit tijdstip ook deel aan het Landju-weel van Hulst.

1481. — Weinig tijd nadien ontstond een geschil tusschen de vier groote en kleine voet- en handbooggilden der stad,

(1) « Item betaelt over de vracht van te Ghendwaert te bringhene, de voetboghnen van den scutters, met der artillerie, der stede van Ghend toebehoorende..... »

(Rekening van Gent, 1477, bl. 596.)

nopens den voorrang in den stoet, die ten dage der koningschieting bij de jonge schuttersverenigingen, uitging. De eere werd, bij bevel der schepenen, den koning der voetboogschutters gelaten (1), dit wil zeggen, dat men bloot de overoude gewoonten moest blijven in acht nemen : bij de schieting der jonge voetbooggezellen, die den zondag na beloken Sinksen gehouden werd, zou dit genootschap aan de rechte zijde der oude gilde aanstappen, voor of na de koningen, naar geliefte van de oude gilde. Niemand dan een lid van den eed mocht zich met elks optocht bemoeien, op straffe van *verbanning gedurende tien jaren*. Voorts moest ieder met zijn gildekleed, en op deftige wijze, telken schiedtage in den stoet verschijnen (2). De strengheid van de straf, door

(1) « Up den XXIII^{en} dach van wedemaend int jaer XIII^e LXXXI quaemen voor scepenen van der keure in Ghend de coninc, overdekin, dekin, ende proviserers van den ouden grooten gulde van Sent Jooris binnen dese stede, hemlieden bedanckende van den goeden vonnesse ende ordonnantie, onlanx ghewijst ende ghemaect ter causen van den gheschille, gheresen ende upstaende gheweest tusschen den voors. van den grooten gulde ende die van den Sente Sebastiane over den ganc ten daghe van den schutte van den jonghen gulde van Sent Jooris, welc vonnesse zylieden van den grooten gulde van Sent Jooris begheerden te vulcommene ende achtervolghene, nemaer baden ende versochten scepenen voorn., in wien de interpretatie ende tverstand lach van den voorn. vonnesse, omme te wetene in dien zy van den zinne worden haren jonghers eere te doene, ten daghe van haerlieder schote, daer af zy verstonden oft hemlieden datte prejuditien zoude moghen ende bejehenen den naercommers in eede, welc versouc by scepenen ghehoort, gheconsenteerd hebbende, de copie van den voors. vonnesse in daten van den XIX daghe van Meye int voorn. jaer LXXXI jeghenwoordich seyden ende verclaersden scepenen voorn., dat voortan elken eed in elc jaer van den voors. grooten gulde van Sent Jooris die verstaen zoude huere voorn. jonghere eere te doene ende boven hemlieden te laten ganc ter rechter zijde, ten daghe van haerlieder schote, oft niet achtervolghene den voors. vonnesse zonder int doen of laten den eenen of den anderen van den ouden oft nieuwen eede prejuditie of consequentie te draghene, van den welcken de voorn. van den grooten gulde baden thebbene acte, die hemlieden gheconsenteert was. Aldus staet int scepenenbouc van den zelven jare f^o CXIII. »

(Prov. Archief.)

(2) « Up de questie ende gheschillen ende handelinghe te meer stonden gheresen ende upstaende gheweest in cameran ende in wettelijke vierschaeren voor scepenen vander keure in Ghend, tusschen den coninc, overdekin, dekin ende proviserers vanden

de schepenen voor de overtreders bepaald, laat veronderstellen dat de oneenigheid tusschen de Gentsche schutters tot vrij erge tooneelen aanleiding moet gegeven hebben.

De gezellen van S^t-Sebastiaan konden zich met deze uitspraak niet bevredigen; zij weigerden het volgende jaar deel te maken van den optocht, die na de koningschieting van S^t-Joris plaats had, waaruit volgde dat ook deze gilde zich liet zoeken, wanneer dergelijke plechtigheid ter eere van den nieuwen koning der handboogschutters ingericht werd. De oneenigheid hield verscheidene jaren aan, totdat, in 1495, de schepenen bevel gaven aan de bestuurders van de beide jonge genootschappen om den twist te vereffenen. Men gaf echter nog van weerskanten niet toe, zoodat geene overeenkomst tusschen hen mogelijk was. De schepenen onthoden daarop de vier gilden op het gemeentehuis, en bevolen hun, het oude gebruik der inhaling weder in voege te brengen, met dien verstande, dat, op de

ouden gulde van Sent Jooris an deen zyde, ende keyser, coninc, overdekin, dekin ende proviserers vanden ouden gulde van Sente Sebastiaen, ter causen enz. vanden ghanc byde vier gulden ghemeenlic up den dach dat tjonghe gulden van Sente Jooris schiedt den gay, etc. dat men den ganc ende tconvoyeren vanden coninghen vanden grooten gulde van Sent Jooris, d'oude ende tjonghe gulde van Sente Sebastiane van nu voort an eeuwelic gheduerende, onderhouden soude ende zal, ghelyc men totten daghe van hedent ghedaen ende gheuseert heeft, ende ter daghe vander scote ende ganghe vanden jonghen gulde van Sent Jooris dienende altoos tsondachs naer beloken Sinxenen dat tselve jonghe gulde houd de rechte zijde neffens den ouden gulde van Sent Jooris, onder ofte boven naest den coninghen, daert hemlieden van den ouden gulde ghelieft, daer af scepenen voorn. hemlieden ter kuere stellen, hoewel dat die vanden ouden gulde van Sente Sebastiane huere jongheit ten daghe van huerlieder schote alle eere gheerne ende mildlic thuerlieder selfs heere doen ende bewijzen; ordonneren voort dat hem niemant en moge innestellen, ende ordonneren van elc ganghe, dan de ghone die vanden eede zijn, up den ban van tien jaren, ende dat elc met zijnen habijte ga ende hem voughe ten ganghe telcken schieddaghe metten nieuwen coninc, sonder achter te bliवेने oft hemlieden oneerbaerlic, ende niet divisien ende gheschillen te draghene ende hebbene up de correctie van scepenen.... (19 mei 1481). Aldus staet inden scepenenbouc van tselve jaer, f^o CXVIII. »

(Prov. Arch.)

schiëting van St-Joris de beide koningen dier gilde *rijden*, en de beide koningen van St-Sebastiaan *gaan* zouden op de plaats, die zij vanouds in den stoet gehad hadden. Het tegenovergestelde zou gebeuren ten dage van de koningschiëting bij de handbooggilde (1).

1485. — De oude schutters van Gent richten, gezamenlijk met de jonge gilde van St-Joris, een nieuw landjuweel in. Eerstgenoemde bekomen daartoe van de gemeente een hulpgeld ten bedrage van vijf pond, en de anderen een ten beloope van twee pond groote (1). Nopens den

(1) « Als van der questie ende gheschille langhe ende vele jaren gheweest tusschen de coninghen, dekens ende proviserers van den ouden ende jonghen gulden van den grooten Sent Jooris binnen der stede van Ghend, ter eender, ende keyser, coninghen, dekens ende proviserers van den ouden ende jonghen gulde van den grooten heere Sente Sebastiaen binnen derzelver stede, ter andre, sprutende uut causen ende omme thoven gaen vanden coninghen vanden jonghen gulde van Sent Joris ende Sente Sebastiaen voornomt, up den dach dat toudes gulde van Sente Sebastiaene huere gay schieten, waer by de zelve gulden van Sent Jooris ende Sent Sebastiaen zekere jaren verscheeden ghezijn hebben ende elc andre de eere niet ghedaen int inhalen vande coninghen, als zy van ouds ghecostumeert hadden van doene, daer uut vele questien, gheschillen ende beroerten namaels binnen deser stede onder de ghemeene insetene van diere, ende zonderlinghe onder de guldebroeders van beide den voorseyden gulden ghescepen ware te rijsene. up datter niet inne voorsien en worde, omme twelke te remedierne ende belettene, ende alle minne, vrientscepe ende eendracht te voedene ende met elc anderen te onderhoudene, naer dien dat hy bevele van scepenen de notabele van beede de voors. gulden, die elc int zine hoofden zyn van huere jonghers, verghadert ghezijn hadden omme tselve gheschil af te legghene ende wederomme te veraccorderne ende vereeneghe, up dat zy consten, ende daer neen, dat zy wederommen zouden bi scepenen, ende dat de zelve notabele goedelicx niet veraccoorden en consten, so was hemlieden van elcx anders rechte van nu voort an wederomme vergaderen ende vereeneghen zullen, ende elc andren inhalen volghende der ouder costumen, behauden ende welverstaende dat zo wanneer den voetboghe schiet, dat dan beede de coninghen vanden zelve gulde, rijden zullen, ende dander twee vanden handboghe zullen gaen ter plaatsen gecostumeert. Ende in contrarien zo wanneer de handboghe schiet, dan zullen beede de coninghen vanden zelve boghe rijden, ende dander twee van Sent Jooris zullen te voet gaen alsboven. Ende ditte zonder prejudicie ende onghemindert van elcx anders rechte tot anderstont dat bi scepenen oft huere naercommers anders daer up gheordonneert zal werden.... Dit was ghedaen den xxvii dach van Aprille a° xiiii^e drie ende neghentich. »

(Prov. arch.)

(1) « Item ghegheven den coninc, dekin, ende proviserers van den grooten gulde van Sent Joorijs, ende coninc, dekin ende proviserers vanden jonghen gulde van

uitslag dezer schietfeest, die den eersten zöndag van September aanving, en verscheidene dagen duurde, is ons alleen bekend dat Andenne den eersten prijs wegdroeg, bestaende in eenen prachtigen hert en eene schoone geit. Ook de voetboogschutters van Oudenaarde, die vergezeld waren van vele notabelen, wonnen er eenen hert en eene hinde (1).

1485. — Het gildehuis wordt verhuurd aan den boogmaker Laurens de Vos, benevens het schrijfhuijzeke onder de vensters van het lokaal, en staande op den hoek der straat. Wij zien uit den pachtbrief dat de gilde op dit tijdstip haren hospes geene zilveren schalen meer in leen gaf, en de gemeente den poortier jaarlijks 58 schellingen, ter ontlasting van zynen pacht, toelegde. De meubels, te dien tijde onzen schutters in 't lokaal toebehoorende, bestonden uit eene kas, vier tafels en eenige schragen, twintig zitschabellen, eenen hoogen gebeeldhouwden zetel, een rondeel en twee kandelaars (2).

Sent Joorijs, in hoöfscheden thulpen den costen die zij ghehadt hebben int schietspel van Sent Joorijs, v p. gr. ende tjonghe gulde ii p. gr.... »

(Stadsrekeningen; 1482, bl. 66.)

(1) « Item ghepresenteert de scutters van den voetboghe doen zy kwamen met huere prisen van Ghent, ix in September, xii stopen wijns, v lib. v sch. par. »

..... « Item betaeld Jacöb Illoirs, als dekin van Sent Jooris gulde, van den costen ghedaen binnen der stede van Ghend niet menichte van notablen deser stede omme de prysen aldaer ghewonnen metten voetboghe, ende bedraghen LX lib. xii sch. par.

« Item betaelt meester Putoir, van xii weken dat hy by laste den hert ende hinde bewaert heeft te vi sch. par. de weke.... »

(Archief der St-Jorisijde van Oudenaarde.)

(2) « Kenlic zy allen lieden dat Lauwereins de Vos, boogmakere, ende Catheline Spolieren, zyn wettelic wijf, commen zyn voor scepenen van der kuere in Ghend, kenden ende lieden dat zij hebben ghehuert jegen Lodewije van Maercke ende Claeys de Ghier, als dekens van den ouden gulde van mijnen heere Sent Jooris binnen der selver stede ende den ghemeenen eedt, der voors. gulde huus up de hoechpoert

1486. — Het gildehuis voltooid zijnde, werd nu, op het binnenplein, de hand geslagen aan den bouw eener met de doelen gelijklopende galerie, ter lengte van niet minder dan 450 voet, en die zich achter de woningen recht over het schepenenhuis, op de Botermarkt, tot tegen het Belfort uitstrekte. De gemeente verleende eenen onderstand voor deze galerie, die schijnt zeer schoon te zijn geweest (1).

Het gildchuis, met uitzondering van eenige uitwendige versieringen, bestaat heden nog. De gildekamer, op het eerste verdiep, was zeer groot, en verlicht door

an tscuttershof, ende een cleen schrijfhusekin onder Sent Joeris huus voors. up den houc van der straten, om drie ponden vier scell. gr. tsiaers, eenen termijn van zes jaren gheduerende.... Uutghedaen dat t gulde onghehouden wert den voors. Laureins eeneghe scalen of zelve te leverne of doen hebben.... Ende in beteren zekere zo heeft de voors. Laureins den voors. gulde in handen ghegheven twee edullen, deene inhoudende *acht ende dertich scell. gr., die hem de voors. stede jaerlicx toeleyt te hulpen zijnder huushuieren*, ende dander cedulle inhoudende xxiii sch. gr., die hem Jan de Vos, bontmaker, jaerlicx schuldich es vanden huere vanden voorscreven cleenen schrijfhuseken.... Ende boven desen kennen de voors. Laureins ende Katheline zijn wijf onder hen lieden hebbende, den voors. gulde toebehoorende, een scaprade inde kuckene, vier tafelen, zeven scraghen, een ende twintich scabellen, een treseer van hooch ghesneden setele, een rondeel ende twee branders. Dit was ghedaen den x dach van maerte int jaer xiiii^e ende lxxxv. »

(Prov. Arch.)

(1) « Item ghegheven ten bevele van scepenen ende by hemlieden int legghen van den eersten steene van den anlegghe van de galerien int hof van den groten heere S^t Jooris binnen deser stede, den xvii^e in April lxxxvi naer Paeschen, twee Andries ghulden..... »

(Stadsrekeningen, 1485-1486, bl. 41.)

« Item betaelt den ouden gulde van den grooten heere Sent Joorijs, binnen deser stede, over de vulle betalinghe van den iii^e p. paris, den voors. gulde by scepenen van beede den bancken ende beede de dekenen de leste voorsaten in hoofdscheeden toegheleyt die te betaelene stonden by payementen, tweleke den zelven gulde al nu betaelt es, mids de groote last van wercke daer svoors. gulde an thus toebehoorende den zelven gulde binnen desen jare ghehadt heeft iii^e p. x maken xvi p. xiii s. iv d. gr. »

(Stadsrekeningen, bl. 276.)

dertien vensters, nevens elkaar, zicht gevende op de Hoogpoort. Vóór deze zaal was eene kleinere, en men had er toegang langs eenen gothischen trap in hardsteen, met dubbelen opgang langs de straat. Beneden was de kapel, en rechts de groote ingangpoort, waar boven het blazoen der gilde prijkte. Op de plaats vóór 't schepenenhuis strekte zich de zijgevel uit, en de beide kanten waren versierd met 19 wapenschilden, van welke men heden, langs de zijde der Hoogpoort, nog de schilden bemerkt. —

Dit jaar trekt de gilde naar het landjuweel van Sluis, in gezelschap van de Rederijkersgenootschappen van S^te Barbara, op S^t Pietersparochie, en van O.-L.-Vrouw, op S^t Jacobs (1). Deze laatste vereeniging behaalde er den hoogsten prijs « van de esbatementen »; de gezellen van S^te Barbara, op S^t Jansparochie, droegen den tweeden, en die van S^te Barbara, op S^t Pieters, den derden lauwer weg (2).

1488. — De gilde begeeft zich dit jaar nogmaals naar een landjuweel, en behaalt den 1^{en} prijs. De stad verleende haar voor dien uitstap eene som van 20 schellingen groote (3).

Voortdurend blijven innige vriendschapsbetrekkingen tusschen de voetboogschutters van Gent en Oudenaarde

(1) « Item ghegheven ten bevele van scepenen den coninc, deken ende proviserers vanden ouden ghulde van den grooten heere Sent Jooris, binnen deser stede, te hulpen den costen die zij hadden int reysen ten schietspele, beroupen ter Sluis. Actum xxi in Meye lxxxvi, vi p. gr. »

(Stadsrekeningen, 1485-86, bl. 41. v.)

« Item ghegheven ten bevele van scepenen den gheselscepe van den ghulde van Sente Barbelen (Sente Pieters ende van Onser Vrouwen van Sent Jacobs hulpen van dat zy trocken omme esbatementen ten schietspele upghestelt ter Sluis, elcx xx schell. groten..... »

(Idem, bl. 41.)

(2) Stadsrekeningen, 1486, bl. 41.

(3) Stadsrekeningen van Gent, 1488, bl. 267.

bestaan. Het archief van laatstgenoemden vermeldt, onder het jaartal

1490, dat de Gentsche S^t-Jorisbroeders, den 2 Maart, met vier stooopen wijn onthaald werden; den 20 September 1495, alsmede in 1497, werden op een dergelijk onthaal acht stooopen wijn geledigd.

1495. — In de maand April had een schietspel plaats te Dendermonde, dat door onze schutters wordt bijgewoond (1). Den 10 September trekken de oude en jonge gilde ten landjuweele van Kortrijk, waarop die van Brugge verschenen, ten getalle van 55, al te paard, met witte honden, en vergezeld van de stadsspeellieden.

In de maand October van hetzelfde jaar neemt de gilde deel aan een schietspel te Brussel (2). Daar de Graaf van Vlaanderen op dit feest aanwezig was, verschenen zij er met buitengewone pracht, om de waarheid hunner stad te handhaven.

(1) « Item betaelt daude gulde van den grooten heere S^t Jooris binnen Ghend, thulpen den cost by de guldebroeders ghedaen int schietspel te Dendermonde....
viii p. gr. (Stadsrekeningen, 1494-1495).

(2) « Item betaelt d'aude gulde van mijnen heere S^t Jooris binnen Ghend, thulpen den cost by de guldebroeders van den zelven gulde, gedaen int schietspel te Brucelle, viii p. gr.

« Item betaelt tzelve oude gulde van mijnen heere S^t Jooris..... boven den viii p. gr. over de groote extraordinaire costen by hemlieden ghehadt int voors. schietspel te Brucelle, mids der presencie van mijnen ghenadighen heere, ii p. gr. »

(Stadsrekeningen, 1494-1495, bl. 140).

HET GROOT LANDJUWEEL VAN 1498.

Onder de talrijke schietspelen, die gedurende de middeleeuwen met zulke ongemeene pracht en luister in de Nederlandsche gemeenten werden ingericht, muntte het Gentsche landjuweel van 1498 uit, dat met den naam van « het groote » bestempeld bleef (1). Het octrooi van graaf Philips, verleend te 's Hage, was gedagteekend van den 18 Juli 1496 (1497, nieuwe stijl), en verzekerde allen personen, die het schietspel wenschten bij te wonen, vrijgeleide om te komen en te keeren, zoodat men de schuttersgezellen om geene schulden mocht aanhouden.

Dit octrooi en vrijgeleide, in vorm van *vidimus*, door het magistraat der stad Gent afgeleverd, en van 't gemeentezegel voorzien, werd door de gildeboden van S^t-Joris aan de voornaamste schutterskringen van Vlaanderen en de naburige landen overgebracht. Als beweegreden, in den aanvang van de uitnoodigingsbrieven uitgedrukt, staat vooral dat « het spel van den edelen voetboghe » alleszins geschikt is om den mensch tot genoeg en vreugd te stemmen — terwijl aan het slot voorgehouden wordt,

(1) Zoo noemde men het nog in 1566. — PR. VAN DUYSE heeft in de *Annales de la Société royale des Beaux-Arts et de Littérature* eene uitgebreide beschrijving van dit merkwaardig landjuweel geplaatst, waar wij enkele regelen aan ontleenen.

dat het schietspel der broedermin en algemeene vrede bevorderlijk is (1).

« Het oorlogsvuur, zegt Pr. VAN DUYSE in de voorgeselde verhandeling, had een goed deel dezer eeuw door geblaakt : men hoopte op rust, vrede en welvaart. Hierbij kwam dat de ronde,

(1) « Allen den ghenen die dese presente letteren sullen sien oft hooren lesen, oft kennisse daer of hebben, sonderlinghe alle Keyseren, Coninghen, Heeren, Coninckstavels, Provoosten, Deken, ghesworen, Provisours, ende ander eerbaere mannen ende ghesellen van den groten ende ouden Gulde van den Edelen Consteghen ende Eerbare Spele van den Voetboghe, wesende binnen alle vrye gheprivilegerde steden daer men useert ende gheploghen heeft te hantieren van den selven Voetboghe, Baliu, Scepenen, ende Raet, Coninck, Deken ende Provisours, ende die ghemeene Guldebroeders van den grooten Gulde van den Edelen Gloriosen Ruddere ende Helegen Sant Mynheere Sint Joris binnen der stede van Ghendt, salut met alder Jonsten, vrientschepe ende minne.

» Hoe die Edete ende eerbare lieve Heeren medebroeders ende weerde vrienden, wt dien dat die menschelyke natuere bewyst, dat alle goede creaturen gehouden ende schuldich syn in allen reynen, eerbare, duehdelycken en solacelyken Spele, te verblyden, sonderlinghe daer genouchten, eendrachtigheyt ende broederlycke communicatie uut spruuten mach, onderhouden en gevoordert moghen werden, en ooc dat onder alle Heeren ende goede Mannen, hoghe, middelle, ende nedere, van wat state oft condicien dat si syn, boven allen anderen spelen, tspel van den Edelen Voetboghe, midts der reynicheyt ende consteghen aert daer toe dienende, van oude tyden meest in eeren ende consolacie oft weerdicheden ghehantiert ende verheven heeft geweest ende noch es, ende dat by der selve eerbare hantieringhe alle vrucht ende genouchte in den mensche vermeerst ende verwect werden, ende alle ongenouchte versteken ende verdreven.

» So est dat wy aenzien 't ghene dat voorseyt es, ende midts dien gheneghen synde de blytschap ende alle reyne genouchte met u lieden naer onsen vermoghen te hebbene ende te ghebruuckene, daer conste, eere ende vrientschap uutspruuten moghen, u en elck in 't besondere becondegghen ende doen te weten, dat wi by der gracen ende weerdichede van Gode van Hemelrycke, synder ghebenedider moedere, ende den voorseyden Edelen Gloriosen Ruddere ende Helegghen sant Sint Joris, ende alle Godts Helegghen, ende bi consente, orlove ende octroye van onsen Edelen Gheuchtighen Heere en Erfachtighen Prinche, enz. Hebben eendrachtelick gheordonneert eene ghenouchlicke feestende schietspel te houden binnen deser voorseyde stede van Ghent, ter maten ende lengden, te weten van XLIII roeden lanck, lettelt

vrolijke vlaamsche inborst dergelijke feestspelen zoo noodzakelijk als 't brood voor onzen landaard maakte. En waarlijk die arme middeleeuwen hadden wel wat verlustiging noodig : zij voelden het, en het ging zoo verre zelfs dat koningen en rederijkers geene officiële zotten konden of wilden missen. »

min oft meer, sulcks als hi die brengher van desen, onsen medebroeder ulieden tooghen sal, daer van wy ghelycke lengde ende exempel onder ons houden.

» Ende om dat elc ter voorseyde feesten vrylyck ende verzeckerlick sal moghen comen, soe heeft onse voorseyde gheduchte Heere ende Prinche verleent en ghegeven by syne opene letteren, goet, sekere ende vry gheleede, allen persoonen die ten selven schietspele sullen ghelieven te komen, midts gaders huerlieden familie ende goedinghen, omme daer te wesene en te blyvene den tyd van dien geduerende, ende weder t' huus te keere sonder dat men dien sal moghen vanghen ofte arrestieren om eenegherhande schulden, het sy renten oft ander saecken in eenigher manieren, wel verstaende, dat hier niet in begrepen en syn die schulden van onsen gheduchten Heeren ende Prinche, ende ooc die persoonen ghebannen, rebellen ende fugitive van synen voorseyden lande, alsoo ulieden dat blycken mach bi eenen Vidimus onder deser stede seghele, die u dese onse bode ende Guldebroedere brengt.

» Welcke feeste van den voorseyden ghenouchlick Schietspele sal beginnen ende ingaen tsondachs den XXsten dach van Meye eerst commende, daer elc gheselschap commende van binnen den lande van Vlaenderen, ghehouden werden te syne ten daghe voornoemt binnen sonnenschyne, ende hemlieden te vertooghene ende te presenterene voor den Coninck ende syn gheselschap, ter plaetsen daer sy haerlieder tanneel ende staet houden sullen.

» Ende die ghene van de schulters, die schieten sullen, ende elc sonderlinge aldaer te selven daghe te doen teekenen ende inscriven bi namen ende toenamen van den ghenen die last hebben sullen omme te loten, alsoo hier naer verclaerst sal staen. Ende 's maendaechs daer naer werden ghehouden alle die gheselschappen van buuten den lande van Vlaendren, te commen oock binnen sonnenschyne ende hemlieden te vertooghen ende te doen scriven als vooren.

» Insgelycx die te watere sullen commen, tsy van binnen den Lande van Vlaendren oft van buuten, werden ghehouden sdysendaechs daer naer binnen sonnenschyne te comene binnen der selver stede met huerlieder schepen ende gheselschepen in de coorneleye, tusschen sinte Michiels Brugghe ende die Veebrugghe, lyende voor de taneelhauwers aldaer. Ende dat ghedaen, utgaende ten lande ende hemlieden vertooghen voor het princepael taneel, ende dan hemlieden te doen teekenen ende scriven, als voren.

» Wel verstaende dat geen geselschap int incommen te lande ende te watere,

Tot de bijzonderheden en voorwaarden der schieting zelve, verzenden wij naar de hieronder medegedeelde prijskaart; alleen zullen wij aanmerken, dat de schietbaan 45 roeden lang was, hetgeen heden omtrent 155 meters zou uitmaken. Daar men nu

ander Gulden van boghen onderstant doen en sullen in persooen noch in habyte, op verstecken te syne van pryse.

» Ende twoensdaechs daer naer, den XXIII^{sten} dach van der selver maent ten seven huereen voor noene, weder te commene ter selver plaetsen, omme alle voorgaende gheschillen, gheschiet sichten den lesten ghehouden Schietspele onghedissideert, te dissideere, termineeren ende berechten. Voor 't lot ende naer tlot en sal men gheen voorleden gheschillen moghen in brenghen noch berecht daer of doen, Maer ghevielen eenige gheschillen naer tlot binnen onsen voorseyden Schietspele oft feeste, die sullen werden ghedissideert, ghetermineert ende berecht bi ons ende bi sulcken andere Coninghen ende notabele mannen, als ons ghelieven sal daer toe te nemen, sonder dat te betrecken in eenighe ander plaetsen bi eenighe jugen. Ende naer die decisie van den selven gheschillen sal men vergaderen omme te lotene ende te doene also men over een draghen sal, ten dien eynde daer men t'sanderdaechs, paer dat gheloot sal syn, sal men moghen beghinnen te schietene, ter sulcker huereen als men stellen sal.

» Te wetene over elck stede oft plaetse XII Schutters ende niet meer, X Schutters ende niet min, elc XII schueten schietende, daer af uut elcken lote ghehouden werden te blyvene tot dat sy geschoten sullen hebben, vier personen oft meer van de voornoemde scutters en niet min.

» Ende insghelyc ander gheselschepen die op eenighe pryzen van schietene, incommen oft andersins staen, sullen werden ghehouden met IV persooen oft meer, te blyven ligghen t'schietspel ghedurende, ende dat op de verbuerte dat sy winnen mochten oft ghewonnen hadden. Maer ghevielt so, dat God verhoede, dat in eenich gheselschap eenich van den schutters storve oft siec worde, dat hi niet en mochte schieten, sullen d'ander die ghesont blyven moghen schieten, ende alsoo veel persooen als van buuten schieten, sullen t'elcken lot alsoo vele persooen van binnen schieten om den wyn. Ende so wie eerst ghecryghen sal drye schueten, t'sy van binnen oft van buuten, op elc eynde winnende met eender vyle, sullen winnen den wyn, te wetene op elcken man twee gr. Vlaemscher munte. Ende die van buuten sullen nemen alsoo vele maten als hemlieden ghelieven sal, binnen haren voorseyden XII schueten, ende ten eynde elc hem houdende aen syn corlste mate, behouden dien dat onse meeninghe ende ordonnancie es, waert alsoo dat onsen gheduchten Heere ende Prinche bi synder gracie gheliefde te schieten, dat hy ongheloupen sal syn van incommen ende van lotene, maer sal moghen schieten te wat tyde ende daghe alst hem ghelieven sal binnen der feesten ghedurende.

slechts op eenen afstand van 52 tot 55 meters met den kruisboog schiet, komt zulk een afstand ons te recht raadselachtig voor, al neme men ook in aanmerking, dat de hedendaagsche bogen bij de middeleeuwsche niet te vergelijken zijn. Ieder gezelschap uit Vlaanderen was gehouden, op verbeurte van zynen

» Ende waert ooc so dat ons bode versuumde ende achterliet binootsake oft andersins, eenighe goede, ghevryde ende gheprivilegeerde steden oft plaetsen met desen onsen letteren te comen, ende eenich ghesworen gheselschap van den ouden Gulden van der selver vergheten stede oft plaetse t' onser feesten quamen binnen den tyde endecondicien te voren verclaerst, dat die sullen moghen incommen, loten, schieten, en spelen naer de juweelen, ghelyc oft ons bode daer gheweest hadde sonder fraude.

» Ende om dat wi begeeren dese dingen voornoemt, ende om met den condicien in dese letteren begrepen, wel ghehouden ende ghehantiert te syne sonder eenighe ghebreken bi eenighen engiene, niet yeghenstaende eenighe ordonnancie ter contrarien in ander plaetsen gheordonneert, soo hebben wy beloofft te gevene alle die juweelen ende pryzen hier naer bescreven.

» Erst te wetene, so wat schutters van eender stede, van eenen eede ende cleede schoonst ende eerlicxt incommen sullen binnen den voornoemden lande van Vlaendren te lande, die sal men geven twee silvere kannen, weghende vyf marck.

» Ende so wie daer naer schoonst ende eerlicxt incommen sullen van binnen den lande van Vlaendren te lande, die sal men gheven twee silveren kannen, weghende drye marck,

» So wie schoonst ende eerlicxt incommen sal van buuten den voorseyden lande van Vlaendren, die sal men gheven twee ryckelicke kannen van silvere, weghende vyf marck

» Ende so wie daer naer schoonst en eerlicxt incommen sal van buuten den voorseyden lande als boven, die sal men geven twee silvere kannen van drye marck.

» Item so wie schoonst ende eerlicxt incommen sal van binnen den lande van Vlaendren te watere, die sal men gheven twee ryckelicke silveren kannen, weghende drie marck.

» Ende so wie dat daer naer schoonst ende eerlicxt incommen sullen van binnen den lande van Vlaendren te watere, die sal men gheven twee ryckelicke silveren kannen, weghende twee marck.

» Item so wie schoonst ende eerlicxt incommen sullen te watere, van buuten den lande van Vlaendren voornoemt, die sal men gheven twee ryckelicken silveren kannen weghende drye marck.

» Ende so wie daer naer schoonst en eerlicxt incommen sullen te watere van buuten den voornoemden lande van Vlaendren, die sal men gheven twee ryckelicke silveren kannen, weghende twee marck.

prijs, zich ten bepaalden dage binnen zonneshijn te Gent aan te bieden, zonder manschappen of kleederen aan eenige andere gilde te mogen ontleenen; het moest zich vóór den koning der intschrijvende gilde aanbieden, ter plaatse daar deze haar « taneel »

-
- » Item so wat gheselschap van den schutters, die commen sullen omme te schieten van den verrensten lande, die sal men gheven twee ryckelicke silveren kannen, weghende drye marck.
 - » Item so wat schutters commen ende schieten van verrensten te watere, die sal men gheven twee ryckelicke silveren kannen, weghende twee marck.
 - » Dese voornoemde juweelen van schoonste ende verrenste incommen sal men presenteren naer tlot ende eer men schieten sal.
 - » Item voort es te wetene, dat tonser voornoemder feesten sullen syn te winnene acht juweelen met schietene, in maniere ende in de condicie hier naer verclaerst.
 - » Voor eerst so wie van buuten, binnen syne XII schueten viere die cortste maten schieten sal naest den stake in een vergaderende, dien sal men gheven sesse ryckelicke silveren kannen, weghende XXXII marck, als voor thoogste juweel.
 - » Item den ghenen die hebben sal binnen syne XII schueten als voren gheseyt es, vier die cortste maten daer naer, die sal men gheven vyf ryckelicke silveren kannen, weghende XXVIII marck, als voor tander juweel.
 - » Item die ghene die hebben sal binnen synen XII schueten als voren gheseyt es, vier die cortste maten daer naer, die sal men gheven vier ryckelicke silveren kannen, weghende XVI marck, als voor tderde juweel.
 - » Item so wie van buuten de voorseyde eerste corste vier maten in persone, in der manieren boven verclaerst, ghescoten sal hebben, daer mede dat hy tvoorseyde hoogste juweel winnen sal, die sal men gheven voor synen persoon te hebbene ende te behouvene eenen ryckelicken silveren verdecken croes, weghende een marck silvers, als voor tvierde juweel.
 - » Item die ghene die hebben sal binnen synen XII schueten als voren gheseyt es, drie de cortste maten, dien sal men gheven drie ryckelicke silveren kannen, weghende X marck, voor tvyfde juweel.
 - » Item die ghene die hebben sal binnen synen XII schueten als voorseyd es, drie die cortste maten daer naer, die sal men gheven twee ryckelicke silveren kannen, weghende VI marck, als voor tsesde juweel.
 - » Item die ghene die hebben sal binnen synen XII schueten als voren gheseyt es, twee die cortste maten daer naer, dien sal men gheven twee ryckelicke kannen, weghende IV marck, voor tsevenste juweel.
 - » Item so wie van buuten die meest schieten sal vry binnen den witte ende naest den staecke, ne gheen van den voorseyden VII juweelen winnende, dien sal men

(vereeniging) hield. — De mededingers moesten zich doen inschrijven, en drie dagen nadien ter zelfde plaatse komen om al de geschillen, die sedert het laatstgehoudene schietspel waren voorgevallen, te vereffenen, en vervolgens tot de beurtloting over te gaan.

-
- gheven een ryckelicke silveren canne, weghende vier marck voor tachste juweel.
 - » Ende es ons meeninghe ende ordonnancie, dat uut eicken stede, plaetse, oft gulden maer een gheselschap tonser voorseyde feesten commen sal, omme naer die voornoemde juweelen te schietene. Ende oock dat elc gheselschap met schietene niet meer dan een juweel oft prys van den voornoemden sevene juweelen, die met cortste mate van schietene te winnen syn, en sal moghen winnen, ende dat bi een man, hebbende also vele maten als voren verclaerst staet ende hem houden aen syne cortste mate, ende dandere laten varen sonder argelist.
 - » Ende so wie van den schutters die omme die voornoemde juweelen schieten sullen, tsy van buuten oft van binnen, also menichwerven als sy vry schieten sullen binnen den ringhe, die int witte van den doele ghestelt sal syn, dien sal men gheven een gulden rinck.
 - » Item so wat schutters van binnen die meest ringhen winnen sal, dien sal men gheven een silveren roosen hoet, weghende II oncen.
 - » Item so wat gheselschap ontfanghen wert om te schieten, den schoonsten heerliesten ende ryckelicsten staet houden sal met vierene, ende andersints daer toe dienende, die selve onse feeste gheduerende, die sal men gheven twee ryckelicke silveren kannen, weghende VI marck. Die daer nae schoonst staet houden sal so voorseyd es, dien sal men gheven twee silveren kannen, weghende vier marck.
 - » Item so wie het achterste lot ghebuert van schietene, die sal hebben twee ryckelicke staken, weghende ses oncen, ende het laken daer die doelen mede vercleet syn.
 - » Item so wat gheselschap van Reihorycken commen met den selven schutters van buuten, ter selver onser feesten, die schoonst ende ghenouchlix esbatementende, spelen sullen in Duutschen talen, goeden ryme, sonder eenighe vylonie oft dorperheyd tselve esbatement in hebbende, de welcke sy spelen sullen voor onsen Coninck oft syn gheselschap, daer sy savonts huerlieders staet houden sullen de voornoemde feeste gedurende, die sal men geven 2 ryckelicke silveren kannen weghende 6 marck.
 - » Item soo wat geselschepe van Rethoriquen ter selver onse feesten commende, daer naer oock in Duutscher talen spelen sullen de schoonste ende genouchlicste Esbatementen alsvooren, die sal men geven eene ryckelicke silveren canne wegende drie marck.
 - » Item soo wat geselschepe van Rethoriquen alsvooren ter selver onse feeste commende, in Walscher talen spelen sullen de schoonste ende genouchlicste Esbatementen als boven, die sal men geven 2 ryckelicke silveren kannen wegende 6 marck.

« Bij gelegenheid van dit politico-nationale feest ontvouwde het einde der vijftiende eeuw de oostersche pracht, die van ouds, en vooral sedert den beginne dier eeuw, in Vlaanderen bij openbare vertoogen had uitgeblonken. De zoogezegde Groothertog van het

» Item soo wat gheselschepe van Rethoriquen alsvooren ter voorseyde feeste commende ende daer naer insgelix in Walscher talen spelen sullen, de schoonste ende ghenouchlicste Esbatementen als boven, die sal men geven eene ryckelike silveren canne, wegende drie marck.

» Ende onse meeninghe ende ordonnancie, dat elck gheselschap maer een Esbatement en sal gehouden syn van spelene, daer men den prys mede winnen mach op elken avont, ons ook dan overgevende eer men spelen sal, van elcken spele copie, om daer op terminacie te maeken, alsoo behooren ende nood wesen sal, ende ook dat elck gheselschap met den voorseiden Esbatementen, maer een van den voorseiden pryzen winnen en sal mogen, ende als van de ordonnancie hoe dat de Esbatementers van elcken stede geordonneert sullen worden van spelene, het sy drie ofte vier spelen elck savonts ofte anders, dat reserveeren wy tonswaert, om dat te ordonneeren ter minste questie van de Esbatementers die tonser feeste commen sullen.

» Wel verstaende, dat men loten, ende delotinge ordonneeren sal, op den voornoen van den eersten daege dat men sal beginnen te schietene, om savonts te beginnen te spelene ende alsoo te continueeren elck synen tour, tot het eynde van onser feeste, op de verbeurte van haerlieder prys, in sulker ordonnancien als sy dan gestelt ende gelot sullen worden, welcke pryzen, by ons ende andere wyse eerbaere mannen die daer aen gevroeden mogen, gejugeert ende ghewyst sullen worden op elcke stede naer huer verdienste, soo wy aldernaest sullen connen en mogen, dat by ons daer af ghedetermineert sal werden, sal moeten hebben syn vol effect, sonder daer op te nemen eenige contradictien van appelle ofte reformatie in eenigher maniere.

» Item voorts soo wat geselschap die eerlicst ende cierlicst synen prys haelen sal, die hy met schieten gewonnen sal hebben, ende savonts voor haerlieder vertreck eerbaerlicst syn tanneel houden sal, dien sal men geven eene ryckelike silveren canne, wegende twee marck.

» Item die daer naer insgelix den selven synen prys die hy met schieten gewonnen sal hebben soo voorschreven staet, ende ook savonts voor haerlieder vertreck eerbaerlicst syn tanneel houden sal, die sal men geven eenen ryckelicken silveren croes wegende een marck.

» Item die best den Sot maeken sal, commende met eenigen gheselschepe van den schutters in ghenouchten, sonder schimp ofte vilonie, diesal men geven een juweel van vier oncen silvers.

Westen, die hier vroeger graaf was, zou er het harte bij opgehaald hebben! »

De *Excellente Chronicke van Vlaenderen* geeft ons eene uitvoerige beschrijving van de blijde intrede der een en dertig

» Item die daer naer den besten Sot maeken sal als boven, sal hebben een juweel wegende drie oncen silvers.

» Item die daer naer best den Sot maeken sal als boven, die sal hebben een silveren juweel wegende twee oncen.

» Wel verstaende, indien dat soo gebeurde, dat twee gheselschappen ofte meer stonden op eenen prys, in sulker wyse dat men niet jageeren en coste, soo es ons advis te ontstaene met eenen pryse sonder meer.

» Ende alle de voorschreven juweelen syn in Vlaemschen marken, ses oncen voor elck mark ofte beter, ende sullen syn verwaepent met St. Jooris ende der stede wapenen van Gendt, ende in geene juweelen en is goud noch fatsoen gerekent.

» Ende es te wetene, dat men de voornoemde juweelen, die te winnen syn met schietene, met schoontst staet te houdene, schoontst te vierene ende niet te Esbatementene, geven sal by advise ende raede van der selve stede ofte meesten deel van dien, die alle die feeste gesien sullen hebben, elck die se gewonnen sullen hebben, naer tinhouden van desen onsen brieve.

» Item soo es onse meeninge ende wille, dat niemant en sal schieten met eenen boghe daer den loop van der tallure achter ofte vooren gewast, gesplet ofte met eenige subtilheyt besteken ofte gemaekt sal syn. Ende met sulcken boghe ende vyle als elck begint te schietene om prys, sal hy volschieten ofte hy en worde ontroert ende ontstelt van boghe ofte van vyle, maer oij dat syn schote liepe ende syn vyle verlooren ofte verbroken wierde, soo soude hy dan moeten doen synen eed, op dat men begeerde, dat syns ondanks was ende geen arglist daer in en sochte, ende dat sal hy hem moghen gaen stellen in den proefstaeke ende niemant eene andere vyle ende prouven in den voorseyden proefstaeke eenen schot ende niet meer, ende dan komen syn schoten volschieten; ende indien eenigen schutter ontroert worde van boghe doende alsvooren, sal hem moghen stellen in de proefstaeke, ende schieten over ende weder, dat is te verstaene twee schoten sonder meer, ende dan commen syn schoten volschieten, behoudens dat elck schutter ghehouden wert te staene met bede de voeten vry binnen der latten, die voor elcken doel gheslaegen sullen syn.

» Item dat elck sal moghen doen spannen synen boghe door die hy believen sal, ende geveelt, dat eenige vyle binnen den doel gheschoten worde, weder mense saghe ofte niet, de maete sal men nemen aen den naesten kant van den gate daer de vyle inne ging, sonder eenig wil af te snydene.

» Item ghevele het soo, dat niemant schote jegens de maetstaeke, in sulker maniere dat de vyle weder utviele en spronge uut den doele, die schote sal gherekent syn maete sonder maete; ende es onse ordonnancie, dat men in dit voornoemde schietspel niet schieten en sal met eenigen staelen boghe naer de voorseyde pryzen.

steedsche schutterskringen, waarin al de bijzonderheden van hunnen optocht, met gezellen en zotten, wagens en paarden, haarklein zijn blootgelegd.

» Item soo sal men by den wille Godts eenen huedele daegs schieten, uute gedaen Ascencioens-dagh, Sinxen-dagh, Heylig Sacraments-dagh, St. Jans-Baptisten-dagh, St. Pieters en Paulus dagh, ende onsen Vrouwen dagh den tweeden in Julio, ende alle andere daegen sal men schieten ter sulker hueren als by ons geordonneert sal syn,

» Item dat soo geviele, dat iemant eenige donkerheyd ofte tweevoudig verstand maekte in eeniger punten ofte articulen van den voorseyden onsen schielspele, alsoo wel van dies in de principale letteren mentie gemackt was, ofte niet gemackt en by dien geschillen ofte debatten resen, dat al dat, en tgone dat daer uitspruuten mochte, reserveeren wy tonswaerts, om daer af te ordonneeren ende te appointeeren met den gonnen dietons gelieven sal daer toe te nemene ende te roupene, op dats nood waere, sonder condicie.

» Ende omme dat wy genegen syn alle eerhaere vreught, solaes ende broederlyke minne te vermeersene, die meest spruut uut conversatien van edele, goede ende notabele persoonen, bidden wy u vriendelyk, met minneliken herten ende elck sonderlinge dat ulieden gelieven wille te commene ten voorseyden tyde, dage ende feeste, omme te verdienen by der consten van den edelen voetboghe ende Relho-rique, de pryzen ende juweelen hier vooren verhaelt, nemende in dancke al sulke gracien als u God verleenen sal, ende overpeysende eenpaerlyk in u herten, de groote minnelike vreught, blydschap, solaes ende genouchte, die ter geliefte van Gode, te deser onse feeste gedaen ende gehantiert sullen worden, ter welker feeste onsen lieven Heere God, en syne gebenedyde Moeder u alle verleene te commene tuwer vroomme, eere ende liefde, ende ons met u insgelyx te wesene, biddende ook vriendelyk dat u gelieven wille desen onsen bode ende medebroeder expedicie te doene, als hy by u komt, ten eynde dat hy kortelyk mag voldoen syne saken, alsoo wy hem gelast hebben, ende in teekene dat hy by u geweest sal hebben, uwen segele hier aen te hangene aen eene van de steerten ende daer op te schrivene den naeme van uwer stede ende plaetse. Ende wy by der gracien Godts willen en sullen onderhouden ende volkomen alle de punten ende articulen, hier vooren verclaert naer ons vermogen.

» In oorondschepe ende versekerhede soo hebben wy Bailliu, Schepenen ende Raed van der voorseyde stede, Coninck, Deken en Provisours hier boven genoemt, dese presente letteren met den Walschen hier ondergeschreven, twelke wy hebben doen translateeren van woerde tot woerde uut den Vlaamsche, omme de diversche marchen en elck te bet te gelievene, gedaen segelen met onsen segele uuthangende den 16 dagh in Lauwe anno 1497. » J. VAN PRAET, *Jaerboek van S.-Jorisgilde van Brugge.*

De plaats van het schietspel wordt daar volgender wijze in beschreven :

- » Van den stadhuyse tot aen theelfroot
- » Sachmen verdeckt een schoon alleye,
- » Met twee doelen, II schutters huyzen bloot,
- » Bedect met schaelgien, binnen der Gentscher contrye,
- » Twaelf silveren stoopen, tot elckens greye,
- » En XIII kannen al silveren fijn,
- » Onder XXI vierendeelen, ende (vry van ghescreye)
- » Een croes, twee maefstaken, eenen roosenhoet, (als 't sou sijn). »

De schuttersgilde, die eerst hare intrede te Gent deed, was die van

IJperen.

- » Ipre in Vlaendre sach men eerst incommen
- » XX in Meye tsondaechs voor noene
- » Daer hertoghe Philips' lach tonser vromen
- » Ende ons prinsesse bi haren baroene
- » Passerende tanneel in reynen doene.
- » Eerst eenen waghene wit hoven ghecleet
- » Met haren wapenen vol schutters coene,
- » Dander waghene met bagaedgien root verdeckt gereet
- » XII peerden een tamboerijn sot int beleet,
- » Een man van wapenen die de standaert drouch,
- » Twee herauden, III trompetten naer tbeleet
- » Doe den Coninc daer menich int herte overlouch,
- » Een paedgie met eenen boghe wel int ghenouch
- » Vergult, daer naer LII peerden
- » Root en wit ghecleet chierlic ghenouch,
- » Bonnetten tanneyt met wrongen van weerde. »

Na deze volgde

Rijsel.

- » Rijssele quam daer na met II wagenen voren
- » Verdeckt met peersch laken, vol lelyen reyne
- » Ende met hertoghe Philips wapene hoge geboren,
- » Daer na XII peerden en II sotten niet cleyne
- » Up een peerts rugghe, ghemeyne
- » Hen volchde een root vercken daer up so sadt

- » Een sot ghemact, ende tverken in den pleyne
- » Metten sot melc huyten pollepel adt.
- » Noch XII peerden volchden up stadt
- » Doe den standaert en den coninc verheven
- » Daer naer, XV peerden van moede niet mat
- » In peersce abijten, swarte hoeden, net bescreven. »

De S^t-Jorisbroeders van *Damme* kwamen met vijf wagens; hun standaard was van blauwe zijde, met versierselen; de koning was gekleed met een habijt, zwart en peersch, en was omringd van acht ruiters.

De gilde van *Aulst* kwam met acht wagens, waarvan de laatste de stadspijpers voerde. Op ieder paard stond eene banier. Na den standaard, die begeleid was van zes ruiters, hüppelde een zot, die eenen ring door den neus had... De Koning werd aangekondigd door twee gekken, en gevolgd door drie en twintig ruiters, gekleed in de stadskleur, rood, met zwarte hoeden.

Brugge.

- « Brugge van haer rykelyke maniere,
- » Brachten V waghens met haer Reihorykê;
- » Ende ooc vol schutters met blyder chiere.
- » XII paerden, daer naer, den standaert de ghelyckê;
- » Ende vier stad pipers (t'was baerblyke);
- » Doen hondert peerden ende noch meer;
- » Twee honden trocken eenen wagen te prijckê
- » Daer eenen sot op sat, niet al te teer.
- » XXV peerden volchden hun int ghekeer,
- » Ses trompetten ende claroenen schone,
- » Doen XXIV paer peerden; elc scheen een heef
- » Van Lombardien ende uytter spaenscher woë,
- » Ende ooc Duytschen buyten keyserlike crone,
- » Daer naer quam eerlic van Brugge die wet,
- » Met XXVI peerden in reynen jersoonê,
- » Noch IV trompetten met S^t Jooris wapen net,
- » Doen hertoghe Philips eerlick opgeset,
- » Als coninc van S^t Goris ghilde,
- » Want hi met syn edele handen onverset,
- » De papegaey afscoot, dies elc dragen wilde

- » Blau en taneyt, ghelie hoen, duervlochten milde
- » Met witte en roode bandekens, syn syden,
- » Som capproenkens, t'waer wart dat men 't onthielde,
- » Gheboekelt van 't Duytsche t'was onverblyden. »

De gilde van *Dendermonde* trad binnen in fluweel, met zwarte hoeden, en eenen pijl in de hand houdende. Acht wagens volgden hen, waarna de standaard, de koning en veertien ruiters.

De *Kortrijkzanen* deden hunne intréde als volgt: vooraan reed een man, gevolgd door twee wagens, die de schutters voerden; de standaarddrager en de koning, begeleid door vijf ruiters, en gevolgd door twee andere wagens. De gezellen waren in 't rood gekleed, en droegen zwarte hoeden.

Uit *Oostende* kwamen zes trompetters, een zot, de standaarddrager en de koning met zes ruiters. Hun kleed was van fluweel.

De *Nieuportsche* schutters hadden, behalve hunnen zot en eenen tromslager, acht ruiters ter begeleiding van den Koning, en twee wagens. Hun kleed was van peers.

De gilde van *Hulst* kwam met klaroenen en trompetten, vier en twintig mannen, waaronder zes schutters, een zot, de standaarddrager en de koning; hun kleed was van fluweel.

De gilde van *Oudenaarde* had zich ongemeen zware kosten getroost, om met glans naast de beroemdste en rijkste gilden van Nederland te verschijnen. Te dien tijde waren niet min dan 816 schutters, zoo van die stad als van de naburige dorpen, bij deze gilde ingeschreven. Het magistraat van Oudenaarde gaf Jan van der Meere, hoogbaljuw, en deken der schutters, eene som van 512 pond parisis in hand, « omme te bewaerne de eere van der stede ter scutterie te Ghend. » Voorts werden al de trompet- en blaoenblazers der stad, die den stoet vergezelden, in het nieuw gekleed, nieuwe blaoenen vervaardigd, enz., enz.

Oudenaarde.

- « Oudenaerde quam inne met vervolge groot,
- » Eerst twee wagens, daer inne drie lieden
- » Een trompet, tabijt wit, die hoeden root
- » Doen C ende XXX wagens reyn om bedieden,
- » Overdeet met wit laken dus was tgescieden
- » In elck III schutters, daer naer een tamboerijn,
- » Doen CC mannen, wilt vruecht bespieden
- » Vier trompetten ende een trommelijn.
- » Doe die stadt bode volchde hem fijn
- » Doen quamen te peerde LVIII paer,
- » Den standaert, en doen VIII peerden twow sijn
- » Doen vier schalmeyen volchden daer
- » Ende veel scutters voor den coninc tes claer
- » Met pijlen in die hant, daer na noch ghereden
- » Den coninc volchden XXIII peerden naer
- » Ende eenen waghen met baegaedgien met vrolicheden. »

De gilde van *Winoksbergen* bracht twaalf paarden mede. De schutters droegen een kleed van zwart fluweel, en een pijl aan den hals.

De gildebroeders van *Veurne*, met eenen zot en klaroenblazers, hadden insgelijks twaalf paarden met zich; zij waren in peers en zwart gekleed, met zwarte hoeden, en droegen, getrouw aan den spotnaam van *Veurnesche Slapers*, een oorkussen aan 't hoofd.

Die van *Waasten* hadden ook een tiental paarden, en evenals de overige gilden, eenen standaard.

Nu volgden de vreemde gilden. *Maastricht* deed de plechtige intrede op den maandag, 21 Mei, onder het geschal van trompetten en klaroenen. De kleur der schutters was groen; hun hoofddeksel was rood; zij droegen witte strikken op hun habijt, en voerden twee en tachtig paarden met zich. Des konings kleed was vol zilveren versierselen; hij ging te midden van vier, hem

ten dienste staande, lakeien, terwijl drie pages, mede met zilveren versierselen omhangen, hem na — en eene cerewacht van acht ruiters hem voorgingen. De standaard schitterde van zilver. De graaf van Vlaanderen vond zooveel genoeg in de intrede dezer gilde, dat hij haar verzocht den optocht te herhalen.

De schutters van *Doornik*, met zestien paarden, zaten op eenen versierden wagen, die vooraan hun stadswapen droeg. Zij waren in het zwart gekleed, en droegen witte hoeden.

De gilde van *Mechelen* deed hare intrede met tien wagens, waarvan de eerste vol schalmeiers zat; al de wagens waren gedeekt met peersch laken; daarachter volgden vijf en dertig ruiters, en de koning met vier pages. Hun kleed was peers, hun hoed rood; zij kwamen ten getalle van ruim 100 personen.

De schutters van *Halle* kwamen binnen met zes wagens; in den eerste zat een zot, die met eenen kleinen molen speelde; in ieder der andere zaten vier schutters. De koning was vergezeld van ruiters. Allen waren in het rood gekleed.

Die van *Bergen* (Henegouw), kwamen af met zestien ruiters, in 't rood gekleed.

Van *Leuven* kwamen drie wagens en twintig ruiters; de zot zat op het paard van den voorsten wagen, en richtte daar zijne gekke kuren uit. In iederen wagen zaten zeven schutters, in het zwart gekleed.

De gilde van *Ath* verscheen met eene kar en elf ruiters. Hun kleed was van zwart fluweel.

De *Nijvelsche* schutters droegen dezelfde kleur. Hun zot zat « averecht, boerdelijk van gheeste, » en in ieder van hunne drie wagens zaten zes mannen.

De Sint-Jorisbroeders van *Antwerpen* verschenen met eene glans en pracht, die alle toeschouwers verbaasden :

- « Antwerpen treyn Julius ghestichte
- » Quam in, up elcx mauwe den roosen hoet
- » Al root abijt, tanneyt int ghesichte

- » Was elcx hoet, ende ooc tgevlchte
- » Was een witte vaesche die edelick stoet
- » Twee trompetten, ende twee, half sot half vroet;
- » Daer na quamen hondert wagens en vijfve
- » In elc vier mannen, doen quamer te voet
- » Twee hondert paer en half al rustich van lijve
- » Bet dan IX^e wasser in vraeyen motijve
- » Daer nae vier silveren trompetten ic scrijve
- » Daer dye burch in syde ghemaect aen hinc,
- » Daer scheen een olifant sijnde in den bedrijve;
- » Acht peerden vermeerderden der feesten rinc,
- » Daer naer den standaert noeyt schoonder dinc
- » Doen sach mer, XII peerden commen
- » So schutterlick als oeyt herte bevinck,
- » Noch vijftich peerden groot tharer vromen,
- » Die mauwen vol peerlen ende ghesteenten huutgenomen,
- » Daer naer een musele soot was aenschijn
- » Doe quamen er noch II^e en dertich ghereden
- » Noch moestender VI silveren trompetten sijn
- » Daer noch menichte van peerden tusschen leden;
- » Die statpijpers quamen ooc met vrolichede,
- » Daer naer die wet ende de rudderlicke staet
- » Mijn Joncker van Colenburch, vol edelder seden,
- » Ende dye coninc metten halsbande naer den raet
- » Den sceptre van goude, hadde dedel gelaet,
- » Met den papegaey in die hant seer schoone
- » Hem en gebrac niet dan een coninclike croone
- » Meer dan VI^e peerden, twelck ick helye,
- » Hadden si in haerlieder compaengye. »

De *Excellente Chronicke* teekent bij die beschrijving nog den volgenden zedetrek der Antwerpsche gildebreders aan :

- « Item des ander daechs sijn die van Antwerpen seer statelije
- » met groter triumphe ter kercken gheghaen, ende deden daer
- » een messe singhen seer solempenelic, met XII sangers al int
- » roode ghecleet. Daer sachmen seer rijckelicke ornamenten,
- » omme den dienst Gods mede te doene, ampullen van silveren,
- » ende silveren wijwatervat, silveren quispele, een gouden kelc
- » en eenen Enghelc rijckelic vergult ende groot, dabijte, die

- » casufele, ende dyaken rocx waren van gouden lakene. Daer
- » offerden die heren ende rudders seer eerlicke; daer naer
- » hielden si open hof, die spijse, schotelen, potten gaven si
- » alle om Gode des aermen. Ende alle die roode lakens van
- » C ende V waghens die deelden si alle den aermen, om Godts
- » wille, ende ontrent elcken waghene waren ontrent VIII ellen
- » breedts. »

De schutters van *Atrecht* droegen ieder een banierken op den hoed. Hun kleed was van fluweel, hun hoed zwart. Achter den koning volgden twee en twintig paarden, en twee wagens die gedekt waren met blauwe stoffe, waarop witte leliën prijkten.

Brussel.

« Bruessele quam seer lustich inne :

- » Deerste waghens vol sotten, gheen overdecken,
- » In elc ses mannen betooghende minne;
- » Root abijt, swarte hoen eest vertrecken,
- » Vijftich waghens, reyn sonder vlecken,
- » Ende noch ander vol fluten ende ruyspijpen;
- » Doen XXXVI waghens sonder ghecken
- » Ende twee root verdeckt, niet onbegrijpen,
- » Ende noch waghens verdeckt hier willet nijpen,
- » Met foelgien vergult, abelic gheveilt,
- » In elcken waghens een toortse, om vreucht doen rijpen,
- » Dier wasser XXIII, twaer schade gheheelt,
- » Met Sint Joris wapene, dies therte speelt.
- » Een waghens noch vol volcx, al met selver mauwen,
- » Noch eenen waghene, viercant wien verveelt
- » Daer men die rethorisijnen up mochte scauwen,
- » S^t Michiel, een maecht, S^t Joris, vol trouwen,
- » Sachmen elcken met toortsen daer lichten
- » Noch C en XV peerden sonder flauwen
- » Ende elc man hadde een toortse sonder swichten.
- » Noch XII peerden, daer up die schutterlicke ghestichten
- » Vol silvers haer mauwen, van boven tot ondre,
- » Doe XII verdecken, niet van den lichten
- » Met ghebeelt verfoelget laken, twas wondre,
- » In elc sadt een man te peerde, besondre

- » Die peerden hadden ooc gebeelde couvertueren.
- » Doe quamen die schalmeyers, dye dreven druck tondere,
- » Ende een trompet, noch V peerden te dier hueren;
- » Men sach daer den cancelier, int labueren
- » In een root pauwelloen, ende bescreven
- » Met gouden letteren, wat reynder kueren,
- » Daer achter volchden hertoge Philips, verheven
- » Als Coninc van den scutters, al vast beneven. »

De gilde van 's *Hertogenbosch* kwam mede met veel luister op :

- « Bossche met vier waghens, vol kisten
- » In quam, die II overdeekt int sien,
- » Met peersch laken, die nae prijs ooc ghisten
- » Daer VII wagens na volchden boven dien,
- » Ende in elcken waghens saten drye dicke die lien
- » Die waghens rontomme met peersch laken behanghen
- » Sy saten up bancxkens, so men in Holland siet gheschien,
- » Haer wapen hinc rontomme, na rechte gangen,
- » Een waghens quamer noch, om prijs tontfangen,
- » Daer vier leeuwen, up elcken houc een' saten,
- » Ende een maecht, elc mochte nae tsien verlangen
- » In witte damaste, schoone boven maten,
- » Een wilt man met eender cudse willet vaten
- » Van den Bossche die wapene voor hem hielt;
- » Ende de maecht sat, tmocht elcker herten baten,
- » In een purperen pauwelloen weselick gestilt
- » Ront bescreven met gulden letteren, wiet schilt;
- » Die II leeuwen saten elc ter sijden van haer
- » Sint Joris standaert houdende, niet te wilt
- » In een silveren bosch scheent sijnde dats claer
- » Daer waren twee ceptren, deen hadde een croone eerbaer,
- » Dander sceptre een papegaey so ick lye
- » Die drougen II heraulen metten standaert daer
- » Voor den Coninc, wat lievelicker raminge
- » Bet dan LII peerden waren in haer versaminge. »

De schutters van *Binche* zaten in twee wagens, die geheel besteken waren met meien. Zij hadden ook eenige ruiters bij zich.

Die van *Diest*, ten getalle van achttien, gekleed in moreit, kwamen te water binnen. Aan hunnen standaard prijkten negen wijnpotten en negen rijke schalen, van zilver, de vroeger door hen behaalde prijzen. Op hun schip, met moreit laken behangen, brandden tien toortsen, waarop het stadswapen was gestikt. Te midden van het schip stond een boom, waarop, bij hunne inkomst, een prachtig vuurwerk werd afgeschoten. De Gentsche schuttersgezellen voeren hen met de barge te gemoet.

De gilde van *Meenen* kwamen binnen langs de *Leie*, en werd insgelijks ingehaald. De standaard dezer gilde wapperde vooraan in het schip, dat geheel beloovt en beplant was, en aan 't oog als een drijvend bosch voorkwam. De schutters, achttien in getal, droegen een zwart kleed en eenen witten hoed; op het vaartuig was een doel opgericht, en hunne bogen stonden kruiswijze langs weersijden van den boord. Ieder schutter droeg eenen pijl aan den hals.

De gilde van *Bergen-op-Zoom* kwam met niet min dan elf vaartuigen binnen, die geheel met rood laken behangen waren, waarop het wapen van *S^t Joris* prijkte. Zeven bannieren wapperden van de stengen, en een « wildeman » hield het wapen hunner stede. De schepen waren glansrijk verlicht met toortsen; op een van die bodems was een berg gemaakt, waar op zes zilveren wijnpotten stonden, en konijnen zich verlustigden, benevens eene « schoone maecht. » Zonderlinge mengeling, voorwaar! zeker door eenen « constenaer in de Rhetorijeke » opgevat... De koning zat in een der schepen op eenen troon, waarvan het verhemelte uit gouden laken was vervaardigd. De schutters hielden eenen pijl in de hand.

Die van *Lier*, zes en twintig in getal, verschenen op een schip in 't groen geverfd (de kleur van hun kleed); zij hielden eene toorts in de hand, en vertoonden ook de zilveren prijzen, die aan hunne behendigheit op andere landjuwelen ten deele gevallen was. De koning dezer gilde zat in eene tent van gouden

laken, waarbij een troep trompetters en klaroenblazers speelde.

Het waren niet alleen de schietingen, die de bevolking van Gent te been bracht : buiten den kamp naar de prachtige zilverprijzen, die op het stadhuis uitgesteld stonden, en buiten de vertooningen der Rederijkers werden nog andere spelen door de vreemde gilden ingericht, eensdeels om de aandacht op zich te vestigen, anderdeels om het gulhertige onthaal, dat zij te Gent genoten, te vergelden. Zichier wat, onder andere, de schutters van Maastricht uitvoerden. Het is de *Excellent Chronike*, die spreekt : « Ende sonderlinge so rechten si eenen mast in een » een schip, ligghende in dye Schelde, ende up dien mast was » ghetemmert een casteel, ende si daden een gebot doen, so wie » dat casteel beclennen ende ghewinnen conste, hy soude daer » mede winnen C gouden guldene, huyten welcken datter vele » fraeye ghesellen van schippers ende andere naer clommen, » maer also saen als si die hant vast hadden aen teasteel, om dat » te beclennene, so wort dat casteel zo zeere draeyende, dat si » mits dien gheworpen worden in die Schelde, ende swommen » huyte ten besten dat si consten, so dat tvoors. casteel van nye- » mant ghewonnen en was, meer dan van haerlieder sot, die si » mede brochten om haerlieder ghenouchte. »

Uit eene omstandige rekening, in het stedelijke archief van Gent bewaard, en door Pr. VAN DUYSÉ in zijne meergemelde verhandeling letterlijk overgeschreven, blijkt, dat de kosten voor deze prachtige en langdurige feesten — zij hielden niet min dan *dertien weken* aan! — gevonden waren bij de personen, die voordeel uit het landjuweel zouden trekken, als daar waren : de pachters der stedeaccijzen, de slijters van drank- en eetwaren, gedurende de schieting verbruikt; de herbergiers en andere personen, die den vreemden gezellen herbergzaamheid gaven; voorts de verschillende giften van eenige neringen, en de waarde van het zilver, dat de boden van het schietspel boven het hun toegekende derde deel, hadden ingebracht. De totale

ontvangst bedroeg de som van 658 pond 10 schellingen 2 deniers groote; de uitgave, 755 pond 10 schellingen 1 denier. Er was dus een tekort van 74 pond 19 schellingen 10 deniers groote, dat vermoedelijk door de gilde gedekt werd.

De prijzen voor de schieting vielen ten deele aan de drie steden, welke den naem van *Bergen* voerden, namelijk de 1^e, aan Bergen, in Henegouw; de 2^e, aan St-Winoksbergen; de 3^e, aan Bergen-op-Zoom.

Die van Brugge wonnen den wijn, en hadden den prijs voor de schoonste en statigste intrede onder de gilden van Vlaanderen, gelijk zij ook het luisterrijkste hof hielden. De gemeene kosten, door de Bruggelingen te Gent gedaan, beliepen tot 88 pond groote. — Brussel behaalde den prijs voor het schoonst inkomen onder de uitlandsche gilden; hun stoet, dien wij hooger beschreven hebben, was uit zoo vele wagens, ruiters en voetknechten samengesteld, dat die meer dan een uur tijds noodig had om voorbij te trekken. De meeste hunner wagens hadden wielen, die, aan den binnenkant, met goud en zijde beslagen schenen, en dit, naar het zeggen van eenen kroniekschrijver, dank aan een middel dat te gelijk vernuftig, weinig kostbaar, en bevallig aan 't oog was (1).

De Nicuportenaars droegen « de silveren staken met den doel » ende tlaken » mede : deze vergoeding was bij de prijskaart aan de laatste schutters toegekend.

De prijs voor de schoonste intrede, te water, onder de Vlaamsche gilden, viel te beurt aan de schutters van Meenen. Zij hadden geene mededingers.

Men moet betreuren, dat geen bijzondere prijs verleend werd aan de gildebreeders van Antwerpen, die eene waarlijk triomphante inkomst gedaan, en zich daarvoor aanzienlijke kosten

(1) DE WÆL, *Historia Carthusiæ Beatae de Gratia*, I, 168.

moeten opgeleid hebben. Hun stoet, samengesteld uit 600 paarden en 100 wagens, waarvan ieder gedekt was door zes ellen rood laken, die zij den armen der stad Gent uitdeelden, bestond in het geheel uit 1700 mannen, allen gehuld in een lang kleed, op welks mouwen een rozenhoed geborduurd was (1). Men kan het betreuren, zeggen wij, dat zooveel zorg en moeite te vergeefs waren besteed geworden, maar in die dagen hield men zich stipt aan de prijskaart: zeer zelden werden, buiten de uitgelooftde palmen, bijzondere belooningen vergund. — Wat de vertooningen der Rederijkers en de boerderijen der zotten betreft, daaromtrent is ons niets te wete gekomen. Alleen is ons bekend, dat meester Vincent Stuerbaut ter verheerlijking van de vreemdelingen, op last der stad vijf spelen vervaardigde, die door de Gentsche rederijkers vertoond werden (2).

Het landjuweel van 1498 vermeerderde niet weinig den luister en het aanzien van de Gentsche hoofdgilde, die thans haren hoogsten bloei beleefde, en, behalve de krachtadige ondersteuning van vorst en magistraat, schoone privilegiën bekwam. Zoo zien wij uit eene sententie van 12 December 1498, verleend door den Raad van Vlaanderen (3) (en den 12 Maart 1509 opnieuw

(1) *Bibliothèque des antiquités Beligues*, Anvers, 1854, IV, 122.

(2) « Item betaelt meester Vincent Stuerbaut 2 p. 14 sch. 8 d. gr., te wetene de 2 p. gr. over de moeite by hem ghedaen int stellen ende maken van vijf spelen, die ter incomst van den schielspele ghespeelt waren, ende tsurplus by hem verleit voor spelen van de voornoemde spelen..... » (*Stadsrekeningen*, van 1497-1498).

(3) « De Raedsliden des ghecozen keyzers allyts vermeerders ryx, coninc van Germanien, enz., ende Kaerle, eertshertoghen van Oostrycke, enz., grave van Vlaendren, enz. Gheordonneert in Vlaendren, den baillius van Ghendt ende van den Ouderburch van Ghendt, des baillius vander stede van Brugghe ende lande van den vryen, vander stede ende casselrie van Ypre, ende allen andren baillius vanden goeden steden ende casselrien vanden lande ende graefschepen van Vlaendren hunnen huere stedehoudren; allen mannen van leene, burchmeesters scepenen ende andren Justiciers vande voors, seden ende casselrien, saluut. Omme diswille dat wy te

bekrachtigd) (1), dat het dragen van den voetboog alleen toegelaten was aan den vorst en zijne dienaren, en aan de leden der St-Jorisgilde.

vullen gheinformeert zyn ende dat al notoire es dat inde voors, steden ende casselrien hemlieden houden diversche rouckeloose knechten, gheen goet hebbende, neeringhe noch ambachten doende, daghelycx groote chiere makende, de welke ooc mede voorzien gaen van wapenen inna sine als langhe messen, stalen boghen, moortpriemen ende meer andre, alzo wel by nachte naer de clocke als by daghe ten anziene van elken, zonder eenighe vreesse justicien by den welken es te duchtene vele quaets ghebuert van moordene, roovene de arme ondersaten te travelierene, oppresserene ende exactionerene, also wel inde goede beslotene steden als ten platten lande, dat niet en behoort ghedoocht te zyne int vurs. Iant dat by der graciën Gods nu in paeyse ende rusten es ende daer in behoort onderhouden te zyne ter welvaert vanden coopmanschepen ende vanden ghemeenen orbore. So eyest dat wy gheneghen zynde hier in te voorziene ende te remedierene, ter welvaert van allen goeden lieden, ende userende in dít stic van de macht, hoocheyt ende auctoriteit ons voors. heeren, gheordonneert hebbende ende by desen onsen lettren ordonneren, dat van nu voortan niemende wie hy zy gheoorlooft en wert de voors. wapenen inna sine te draghene, te wetene, coleuvrinnen, stalen boghen ghespannen noch onghespannen, langhe messen, moortpriemen noch andre van ghelycken, *utghedaen den heere zyne dienaers, den ghuldebreders van S' Jooris ende van S' Sebastiaen, naer tverclaers van huere privilegen die zy hebben van onse voorn. heeren, ende de cooptlieden ende andre goede mannen huere rechten wech duergaende of paistvelic achtert Iant reysende*. Ende daer yemend wie hy zy ende wien hy toebehoort bevonden werdt de contrarie doende den voors. heere zyne dienners *ghuldebreders ende andre inder manieren voorscreven utghesteken*, dat heml. huere voors. verbode wapene ghenomen worde als verbuert tons voors. heeren proflyte. Ende voort de persoonen diese bevonden waren draghende, ghevanghen ende ghehouden te zyne tot zy betaelt zullen hebben de boete van x p. paris., de tweedeel tons voors, heeren proflyte, ende tderde ten proflyte van den officier, die texploit doen zal zonder eenich verdrach of dissimulacie. Ende ten hende dat elc hier af gheadverteert wesen moghe ende gheen cause en hebbe van ignorancie, wy ontbieden u ende elcken van ulieden zonderlinghe, dat ghy dese onse lettren publiceert tallen plecken daer ghy publicacien gheploghen hebt van doene, de zelve ordonnancie strictelic by ulieden baillius ende officiers onderhoudende up ghecorrigeert te zyne tonsen discretie ten exemple van andren. Ordonnerende voort ulieden ende elcken van ulieden dat ghy publiceert ende utroepet ten plecken alsboven interdicerende ende verbiedende van ons voors. heeren weggen allen brootbidders, zy mannen of vrouwen wie zy zyn,

Zelfs ontlastten de schepenen van de Keure der stad Gent, den 31 October 1504, Hanneken van den Bossche van een ver-
volg, tegen hem ingespannen om gewapend te zijn geweest met

vroom ende huere ghesonde leden hebbende, dat zy hemlieden voortan verdragen broot te biddene tzy in beslotene steden of ten platten lande, maer hemlieden vou-
ghende te dienene huere ambachten, die eenighe connen, te doene of anders gheoor-
lofdelic huer broot te winnene, up die ghecorrigeert te zyne tzy metter eender oore
ghenaghelt an eenen stake met roeden gheslegghen, ghebannen uuten lande of anders
arbitralic ghecorrigeert te wesene met zulcker pugnicle naer de gheleghenthe-
vanden sticke, alsoot behooren sal up de peynen ende verbuerten verclaert in ons
voors. heeren ordonnancie. Ghegheven te Ghendt onder den zeghele vander camere
vanden rade in Vlaenderen, in voorme van placcaete hierop ghedruet den xviii^e dach
van decembre int jaer duust iii^e achte ende tnegentich. » (*Archief der gilde*).

(1) « De Raedsliden des ghecooren keyzers allyts vermeerders ryex, enz. Gheor-
donneert in Vlaenderen den eersten deurwaerdre van der camere van den Rade ons
voors. heeren in Vlaenderen hierup versocht, Saluut. Wy hebben ontfaen de sup-
plicatie van den coninc, deken ende proviserers van der jongher gulde van St Jooris
binnen der stede van Ghend als in dit slick bescuddende Jan Hannekin f^r Ghisel-
brechts huerl. guldebroeder metgaders coninc, dekin ende proviseurs vanden ouden
gulden van St Jooris binnen der zelver stede inhoudende hoe dat elcken gulde-
broeder van St Jooris by privilegien onzes gheduchts heeren gheoorlooft es te mo-
ghen draghene achter tlandt huerlieden boghen, thuerl. recreatie, zonder dat zy in
eenegher manieren ansprekelic zyn by eeneghen officirs ofte bailliu ter causen van
dien, desen nietteghenstaende het es ghebuert dat nu onlanx gheleden de voors.
Jan Hannekin commende van der prochie van Calckene, met zynen booghe ende
twee of drie bauten tot inde prochie van Scellebelle, de bailliu vande voors. prochie
van Scellebelle heeft hem vervordert den voors. guldebroeder die maer en quam met
zynen booghe uut recreacien vanghene ende zynen booghe te calengierene, zeg-
ghende dat die verbuert was ende hem ansprekelic vanden boete bevelende, met-
dien zynen scoutete oft amman dat hyne in scerpe vanghenesse ligghen zoude, waer
of de voors. Jan Hannekin verandwoorde dat hy guldebroeder was van St Jooris
binnen der stede van Ghendt, presenterende dat te doen blyckene binnen zekeren
daghe by lettren van certificatie vander voornomder gulde, twelcker hoorende de
voors. scoutete es booghe bedeghen voor den voorn. guldebroeder, ende es also
den zelve zynen booghe gherestitueert ende hem ontslegghen; nu es waer dat vol-
ghende de voors. belofte de voors. Jan Hannekin heeft vercreghen van den voorn.
supp^r lettren van certificaten daerby dat blyct dal hy guldebroeder vanden voorn.
jonghen gulde es, de welcke hem in behoerlicken tyden ghetoocht heeft den voorn.

een mes, waertoe hij, als medebestuurder der groote gilde, het
recht had (1).

Het gewijsde van 1504, dat wij hiervoren in zijn geheel me-
dedeelen, is ook tot kennis van de zeden des tijdvak van belang.
Het verbiedt namelijk de landlooperij en bedelarij, waarvan toen,

bailliu van Scellebelle, ten fyne dat zy hem ende zynen booghe onghemolesteert
zouden laten ende al behoorde de zelve bailliu hem te verdraghene van eeneghe pro-
ceduren of wettichede te oorbooren up den voors. guldebroeder of zynen booghe
niet min heeft hem vervoordert den voors. scoutete up te roupette by justicien
omme te hebbene de boete ende boghe vanden guldebroeder, de welcke hy mainte-
neert verbuert hebbende ende es de voors. guldebroeder also by den voors. scoutete
upgheroupen te garante also zy zegghende ende verzoekende onse provise, waer-
omme wy, anghesien de zaken voors. u ontbliden ende bevelen van ons voors.
heeren weghe daertoe committerende by desen onsen lettren ast noodt dat ghy up
dat u blycke vanden privilege ende dat hy guldebroeder es..... van huere
halven up groote peine van ghelde tapplyckierne tons gheduchts heeren profflyte den
voorn. bailliu van Scellebelle dat hy terstont ende zonder delay de proceduren
ghedaen ende beghonnen doen te nienten doe ende late varen tsynen propren costen
ende hem verdraeghen *meer eenighe guldebroeders vanden voorn. gulden te
trancillierne by vanghene van huere persoon ende anverdinghe van huere
booghen, noch anderssins*, ende int cas van oppositie ofte delaye dachvaert dop-
posanten ofte delayanten te compareren hier int hof teenen competenten daghe,
omme te tooghene de cause van diere den supp.^{tes} te..... ter cause voor-
screven met datter anleven mach het ende te vullen te verclaersene in tyden ende
in wylen up dats noodt zy ende voort te procederene als behooren sal.....

» Ghegheven te Ghendt onder den zeghele vanden voors. camere den xi^e dach
van maerte int jaer duust vyf hondert neghene. »

(*Charters der gilde. — Prob. Archief*).

(1) « Schepenen van der Keure in Ghent ghehoort den heesch voor hemlieden
ghemaect by Janne Ghevaert als heere up ende ten laste van Hanneken van den
Bossche, omme den zelve ghewyst te hebbene in die boete van thien ponden pare-
syse volghende den bevelen ons gheduchts heeren, ghewaghende onder andere zakeit
als dat niemant draghen en zoude langhe messen, ende overmeds dat hy verweerdere
in contrarien van dien ghedaen hadde, in tghuent dat hy hem ghevonden hadde
up strate by nachte ende ontyde, met eenen langhen messe. De voorn. verweerde
by zynder andwoorde zeyde, dat de guldebroeders van St-Jooris zo gaeprelegiert
zyn by princen als dat zy moghen draghen zulcke stocken, boghen, messen als
hemlieden ghelieft, niet uutghesteken, ende ooc in tselve mandement staet hy

naar het schijnt, in geheel Vlaanderen een groot misbruik werd gemaakt, en bedreigt de overtreders, met het oor aan eenen staak gespijkerd, met roeden gegeeseld of gebannen te zullen worden.

Eindelijk onder de gelukkige gevolgen van dit landjuweel mag de nauwe vereeniging gerekend worden, die tusschen onze en verscheidene andere gilden tot stand kwam. De uitstapjes der Gentsche S^t-Jorisbroeders naar Oudenaarde, onder andere, werden jaarlijks voortgezet (1), en het valt niet te betwijfelen, of de Gentenaren onthaalden op hunne beurt hunne gezellen van Oudenaarde op feestjens, waar de oefening bij de doelen gevolgd werd door een gulhertig gastmaal. Aldus bloeide bij de schutters de oudgermaansche geest van associatie voort, waardoor,

ghereserveert hy verweerdere es guldebroeder van S^t-Jooris by den welke hy concludeert ontvanghen te zyne van onweerden ende weder thebbene zyn mes. Elck met meer redenen, ende up al gheledt, appointieren ende wysden tvanghen by den heer up Hannekin van den Bossche ghedaen van onweerden, ende by dien dat de heere hem verweere restituere zyn mes. Actum den laetsten in octobre anno xv^e viere. »

(*Charters der gilde. Prov. Arch.*)

(1) (1506.) « Item ghepresenteert xxvii in september den scutters van Ghent, viii stope wijns, iii lib. xvi sch. par. » (*Stadsrekeningen van Oudenaarde.*)

(1507.) « Item ghepresenteert de scutters van Ghent, in Sacramentsdaghe, viii stope wijn, van vii sch. den stoep, xxviii sch. par. » (*Idem.*)

(1508.) « Item den scutters van den voetboghe van Gent, in sacramentsdaghe, iii stope wyns, xxii sch. par. »

(1508.) « Item den vii in November den scutters van Ghent ende Brugghe, iii stope wyns, xl sch. par. » (*Idem.*)

(1510.) « Betaelt voor de costen, ghedaen in de maeltiden, die men schonc den schutters van den voetboghe van Ghent, die hier binnen deser stede quamen schieten in groten ghetalle, daer de hoochbailliu van Ghent ende meer andre notable mede waren, mids vii lib. xvi sch. par., voor braetveerkens. » (*Idem.*)

(1512.) « Item ghepresenteert den xvi in April den schutters van den cruusboghe van Ghent, viii stope wyns, te xx sch. den stoep, iii lib. xii sch. »

(1512.) « Item den schutters van den cruusboghe van Ghent (Sacramentsdagh), iii stope wyns, xxxvi sch. par. » (*Idem.*)

gedurende eeuwen, in het vaderland zoo veel gewichtigs was tot stand gebracht, ofschoon sedert lang onze vorsten hardnekkige pogingen hadden aangewend om dien geest te verzwakken, ten einde aldus hun gezag sterker te vestigen, en straffeloos de aloude privilegiën en vrijheden des volks langzamerhand te kunnen vernietigen.

Men bewaart nog in het archief der gilde het zegel van dit tijdvak, een onder betrek van gravuur zeer merkwaardig stuk, verbeeldende S^t Joris te paard, den Draak verwinnende, met de legende :

✠ SIGILLUM VAN S^t GORISGHULDE
V̄A DE STEDE V̄A GHENDT.

VI.

Sedert het Landjuweel van 1499 tot de afschaffing der gilden
in 1803.

Het begin der XVI^e eeuw zag den luister en de grootheid van deze landen nog vermeerderen, en was, bij gevolg, de ontwikkeling en den bloei der Vlaamsche gilden niet ongunstig. Evenwel is het landjuweel van 1499 het laatste van de middeleeuwsche schuttersfeesten, die in Gent zulken buitengewonen opgang maakten, en als gebeurtenissen van belang in 's lands kronieken geboekt werden. Te beginnen van dit tijdvak, zien wij de schuttersgilden langzamerhand en in den krijg en in de burgerlijke samenleving het belang verliezen, dat hen eeuwen lang tot eene geduchte macht in de gemeenten had gemaakt. De aanzienlijke wijzigingen, toegebracht aan het voeren van den krijg, waarin voortaan de vuurwapens van alle slach de voornaamste rol te vervullen hadden; de veelvuldige oorlogen die tijdens de regeering van Karel V ontstonden, waarna de zoo langdurige en bloedige twisten over den godsdienst, in de tweede helft der XVI^e eeuw — al deze omstandigheden waren voorzeker niet van aard om gunstig op de gilden te werken, die wij van lieverlede tot de rol van tuitspanningsgenootschappen zullen zien afdalen, al den invloed en het gezag verliezende binnen de gemeente, en de vermaardheid daar buiten. Nu en dan, nogtans, zullen wij den weerschijn vinden van de schoone dagen, die ze beleven mochten, en de gilden

als het ware zien optreden in kamp tegen het lot, dat de menigte tot onverschilligheid jegens hen noopte, en hen zelve tot eene werk- en moedeloosheid stemde, die voor velen op verval en vernietiging uitliepen.

Nogtans in de plechtige gelegenheden, openbare feesten, blijde inkomsten der vorsten, en bij het vieren van heuglijke zegeprelen der vaderlandsche wapenen, zullen wij de roembanier van Sint-Joris getrouw zien wapperen, als getuige van verledene grootheid, krijgsroem en behendigheid.

Te dezen tijde behoorden de aanzienlijkste edellieden van Vlaanderen tot de Gentsche gilde van S^t-Joris. De registers van dit tijdstip noemen, onder andere, als gildebroeders op : Philips van Burgondië, heer van Beveren, die voor zijne doodschuld eene som van 100 gulden beloofde; Jan van Fromelis, heer van Oostkerke; Jan van den Walle, hoogbaljuw der stad Kortrijk; Jan van den Haute, heer van Vleteren; Jacob van Gistel, heer van Dadizele; Arend van Schoorisse; Thomas Malet, heer van Berlettes; Jan van der Boueverye, heer van Wyeere; Joos van de Woestine; Willem, heer van Heule; Jan van Barbanchez, heer van Ligny; Lodewijk van Praet, enz., zonder de Gentsche edellieden te rekenen, die deel van de gilde maakten.

1500. — In dit jaar werd door de hoofdgilde van Brussel een landjuweel beroepen, waaraan niet minder dan 56 genootschappen deel namen. De Gentsche schutters gingen er heen in gezelschap van den Hoogbaljuw, « eenighe » van de wet ende andere edele ende goede mannen, » die er gezamenlijk « deser stede eere bewaerden. » De gemeente bekostigde dien uitstap met de som van 124 pond 15 schellingen 5 deniers groote, voor het magistraat en de notabelen, en gaf 8 pond aan de schutters. Deze schieting had in de maand Augusti plaats. Toen al de gilden den 22 dier maand op de Grootte Markt

vereenigd stonden, werd hun, door toedoen van de Brusselsche S^t-Jorisbroeders, een schouwspel aangeboden dat voor de meesten zeker nieuw mocht heeten. Een man klouterde namelijk, langs den buitenkant, tot het hoogste punt van den S^t-Michielstoren, trok, op deze gevaarvolle plaats, den degen uit de scheede, en zwaaide dien in de lucht ten teeken van triomf, onder de toejuichingen van de door verbazing en angst getroffen menigte.

Op dit landjuweel behaalden de Gentsche schutters verscheidene prijzen, onder andere 16 maten wijn, als tweeden prijs voor de schoonste houding bij de intrede; (de eerste prijs, 24 maten wijn, viel den Antwerpenaren ten deele); vier zilveren bekers, in verdeling met die van Doornik, voor het schoonste inkomen; en dan nog een zilveren beker, ook met die van Doornik, als prijs voor het grootste getal schutters. Bij hunne wederkomst werden zij door hunne stadsgenooten luisterlijk ingehaald (1).

In dit jaar verkreeg onze gilde van Philips den Schoone de machtiging, om de doodschulden, die bij het afsterven der leden nog niet betaald waren, of door dezer nagelatene betrekkingen niet vereffend werden, rechterlijk te doen innen. Dit *doodgeld* bestond in eene zekere somme, die ieder nieuwe gildebroeder, bij zijne intrede in de vereeniging, beloofde te betalen als bijdrage tot het verrichten der goddelijke diensten in de gildekapel, en tot onderhoud van het hospitaal. Het

(1) « Item betaelt Jan Vanden Voorde, trompet, van dat hy ghebood dat zo wien den gulde van S^t-Jooris eere doen wilde, dat zy hem vinden zouden te . . . , omme den prys ghewonnen te Brucelle, in te haelene. . . . xx gr. »

(Stadsrekeningen, 1500, bl. 81).

beloop van dit doodgeld was niet bepaald; ieder gildebroeder schonk naarmate van zijn vermogen of van zijne mildheid (1).

1502. — Eenige schutters van Gent doen een uitstapje naar Deinze,

(1) « Philippe par la grace de Dieu archiduc d'Austrice, etc. a tous ceulx qui ces presentes lettres verront, Salut. Receu avons humble supplication de nos biens aimez les roy, doyens, proviseurs et confreres de l'ancienne confrerie de Saint George en notre ville de Gand, contenant comme icelle confrerie est une notable es fraternité qui dancieneté a este institue par loctroy de nos predecesseurs ou de tout temps a eu ung livre ou registre qui est et toujours a este tenu et reputé pour autentique auquel lon est accoustume enregistrer ceulx que lon admet y estre receuz ensemble aussi ce que de leur pure et bonne volonte ils ordonnent apres leur deces estre paye et delaissee a icelle confrerie, que l'on appelle en thioys *dootghelt*, que l'on employe es affaire de ladite confrerie meismes pour l'entretement du saint service divin ainsi comme de six messes ou plus, qu'ils y font celebrer par chacun jour aussi de certains hospitaux et maisons Dieu, servans a herbergier les pauvres jusque au nombre de six lits ou plus que en plusieurs aultres aulmosnes et charites, le tout pour le salut des ames tant de nosdicts predecesseurs que desdicts confreres et de toutes autres ames attendans le merchy de Dieu, et combien que journellement les veuves et hoirs ou ayans cause diceulx confreres aussi alant de vie a trespas les aucuns de deux et les autres dehors notre ville de Gand et ailleurs en nos pays et seigneuries sont deurement sommez et requis de vouloir payer icellui *dootghelt*, neantmoins ils ont este et sont de ce faire refusans par quoy ausdicts supplians en faire plusieurs longues poursuites en divers lieux qui prennent long train a leurs très-grand fraix et depens qui aucune fois portent et montent plus que le principal a laquelle cause de leur est ne. . . . possible entretenir ladite confrerie ne faire continuer lesd. service divin, aulmosnes et charites comme ils ont fait le temps passé, se n'est que par nous leur soit sur ce pourveu, etc. Octroyons, consentons et accordons de grace especial, par ces presentes que les veuves heretiers ou ayans cause de ceulx ou celles qui doresnavant entrent et seront receuz en icelle confrerie de Saint George en notre ville de Gand, et a leur vivant nauront paye leur *dootghelt*, si apres le trespas desdicts confreres ils font difficulté ou refus de paier icellui *dootscult*, ils seront en ce cas, apres leur trespas, poursuivables par justice pour raison ou dudict *dootschult*, par devant la loy du lieu ou ils seront demourans. Donné en notre ville de Bruges le viii jour de mars, l'an de grace 1500. »

(Bouc van der Sculterte. — Copie uit de verzameling van wijlen P.-G. Goetghebuer.)

schieten er met de leden van St-Joris dier stad, en worden er gulhartig vergast (1).

1508. — De gilde viert de heerlijke intrede te Gent van Maximiliaan en den jongen prins Karel, welke laatste als Graaf van Vlaanderen gehuldigd werd. Op het hof van St-Joris brandden in den avond van 25 Januari niet min dan 500 toortsen.

Omtrent dit jaar ontstond een twist tusschen de kruisboogschutters en de Gentsche Rederijkkamer *Maria t'eeren*, over het dragen der *Leliebloem met den wortel*, als onderscheidingsteeken, op de mouw van het habijt van den deken en de proviserers. De schutters verzetten zich tegen hetgeen zij eene ongeoorloofde aanmatiging van de « ghesellen der Rhetorike » noemen, en de schepenen van den Keure, aan wie de beslechting des geschils was overgelaten, gaven den 24 November 1509 een besluit, waarbij den voormelden Rederijkeren geboden werd « van niet meer zulke ofte » ghelijke lelyen ende blomme up de mouwen van » haerlieder kerels te draghene, nemaer, indien zy die

(1) « Item up den zelven xxiiii^m in Hoymaent xv^e twee quam te Deynze meester Cornelis Boullins, raet myns gheduchs heeren, ende meer andre met hem, metten guldebroers van mynen heere St Jooris van der stede van Ghent, omme te scietene mindelic metten guldebroers van der stede van Doynze; doen ghesconcken den zelven heeren ende guldebroers ut name van der stede viii kannen wyns ten vi s. p. den stoep, comt..... iii l. xvi s. p.

» Item, up den zelven dach snavons zo vergaderde de heere ende wet vander stede van Deynze met meer ande goede mannen metten guldebroers van der stede van Ghendt ende Deynze up der stede huus, daer hemlieden de guldebroers vander stede van Ghent presenteerden ende sconcken den guldebroers van Doynze den wyn; de heere ende wet vander stede van Doynze sconcken den gemeenen guldebroers viii kannen wyns ten vi s. p. den stoep, comt..... iii l. p. »

(Rekeningen der stad Deinze. — Rijksarchief te Brussel.)

» draghen, dat te doene beneden aen den keerle, zo zy » hier te voren ghedaen hebben. »

1515. — Op het banket, dat den 15 April door de gilde gehouden wordt, teekent de jeugdige prins Karel zich als gildebroeder in, met eene doodschuld van 700 gulden. Isabella, koningin van Denemark, en Maria, koningin van Hongarië, Karel's zusters, werden naderhand ook als gildezusters aanvaard.

De gilde bouwt zich eene nieuwe galerie van blauwen steen, lang 154 schreden, en doelen, die bijna dezelfde lengte hebben. Twee jaren later wordt ook het gildehof herbouwd, den trap met eene gothische leuning en de gevel met talrijke wapenschilden voorzien. Deze werken hadden niet alleen de kas der schutters uitgeput, maer ook bezwaard met schulden, waarom zij den vorst verzochten, eene loterij te mogen inrichten waarin verscheidene schoone prijzen van zilver zouden te winnen zijn, als potten, bekers, zoutvaten, kopjes en dergelijke, om, met den opbrengst daarvan, de werken te doen voltooiën, en de schuld te betalen. Het verzoek werd hun, bij brieve van 15 October, toegestaan, benevens een vrijgeleide, gedurende de acht dagen vóór en na den lotingsdag, voor al de buiten Gent wonende lieden, die naar deze stad zouden komen om aan de loterij deel te nemen (1).

(1) « Charles par la grace de Dieu, Roy de Cassille, etc. A tous ceulx qui ces presentes lettres verront, salut. Receu avons humble supplicacion de nos bien amez les roy, doyens et proviseurs de l'ancienne confrarie et grant serement de Mons. Saint George en notre ville de Gand contenant comme les dits supplians, a l'onneur de Dieu et Mons^r Saint George aussi pour la decoracion, subside et ayde de nos officiers et gens de Loy de la dicte ville ont edifie une belle chapelle et maison aupres et a l'opposite de la maison eschevinale dicelle ville pour en estre de tant

1519. — Op den zondag van H.-Sacramentsfeest ontving de gilde het bezoek van don Ferdinand van Oostenrijk, broeder van Karel V, met zijn gevolg van Brussel gekomen; men noodigde den prins uit, deel aan de koningschiëting

plustost secouru et ayde par les notables et confreres de ladicte confrarie quant besoing seroit, et aussi commencie de faire edifier une belle et magnifique galerye, en la court de ladicte confrarie pour mieulx hanter le jeu de l'arbalestre, lesquelles maison et galerye leur ont couste excessives sommes de deniers, tellement que ladicte confrarie en est grandement a l'arriere, et redevable envers plusieurs et diverses personnes en grosses sommes de deniers, et est impossible ausdictes supplians de payer ne aussi parachever les ouvrages par eux encommenchez en ladicte court obstant que icelle confrarie est povre et ne a autre revenu annuel que de recevoir apres le trespas des freres dicelle tel don legatoire que par chacun diceulx endroit soy luy est legatee sur lequel don leur couvent, entretenir ung hospital de mondict Seignr Saint George auquel sont journallement receuz et alimentez plusieurs povres et miserables personnes, et y faire celebrer tous les sepmaines huit messes pour le salut des ames des confreres trespassez sans mettre sur l'espace de six a sept ans certaine lotrye en laquelle seroient a gagner plusieurs beaux prix d'argent, tant poltz, tasses, gobbeletz, sallieres, que autres semblables pieces de vaisselle, et tenir ladicte lotrye en nostre dicte ville de Gand, a tel temps en chacune desdictes six annees qu'il leur sembleroit estre le plus prouffitabile a ladicte confrarie, ce qu'ilz noseroient ou pourroient faire sans prealablement avoir sur ce, nos lettres patentes de licence et consentement en tel cas pertinent, pour lesquelles ils nous ont tres instamment supplie et requis. Savoir faisons que nous les choses dessus dictes considerees, desirans l'entretenement et avancement de ladicte confrarie et en ladvis de nos amez et feaulx les president et gens de nostre chambre de conseil en Flandres, audictes roy, doyen et proviseurs supplians inclinans favorablement a leur dicte supplicacion et requeste, avons octroye, consenti et accorde, octroyons, consentons et accordons en leur donnant congé et licence de grace speciale par ces presentes que doresnavant durant le temps terme de six ans continuels et entresuyans l'un l'autre commençans aujourdhuy date de cestes, ils puissent et pourront lotir et bailler par maniere de lotissement chacun en a telz jour et lieu en nostre dicte ville de Gand que bon leur semblera, telz et semblables prix en joyaulx et de telle valeur que leurs predecesseurs gouverneurs de ladicte confrarie ont parci devant accoustume bailler a leur lotissement et que chacun lot qu'on mettra pour acquerir lesdictes prix soit dan, deux ou trois solz de gros de nostre monnoye de Flandres, sans pour ce aucunement mesprendre envers nous pour les deniers qui viendront et resteront dudict lotissement estre convertis et employez au payement des charges et debtes

te nemen, hetgeen hij met veel welwillendheid aanvaardde. Don Ferdinand was gelukkig in zijn schot, want hij verwierf de koninklijke waardigheid (1).

Dit jaar werd ook een landjuweel te Gent voor de kruisboogschutters gehouden.

1521. — Ditmaal schoot zich koning de heer van Fiennes, graaf van Gaver. Groote feesten werden te zijner eere ingericht; de vier kamers van Rhetorika, onder andere, gaven een *esbatement* op het banket, dat na de koningschiëting volgde (2).

Behalve de jaarlijksche schiëtingen, die de gilde voortdurend met plechtigheid onderhoudt, en eenige

deues par ladicte confrarie et a la reparacion et entretenement desdictes chappelle et hospital a ornemens et aultres affaires plus necessaire diceulx, et non ailleurs, pourveu toutesvoyes que desdictes deniers lesdictes supplians seront tenu rendre bon et loyal compte et reliqua une fois en chacune desdictes six annees, pardevant les eschevins de la Kuere de nostre dicte ville de Gand, et de nostre plus ample grace et par ladvis que dessus, avons aussi donne, octroye et accorde, donnons, octroyons et accordons par ces presentes a tous ceulx et celles qui voudront venir en nostre dicte ville de Gand, pour mettre et avanturer leur argent en ladicte lotrye, bonne et leale seurte et saulconduit durant le temps et terme de quinze jours en chascun desdictes six ans, a commencher huit jours devant le jour dudict lotissement et huit jours apres icellui, sans que ledict temps de quinze jours durant ils soient ou puissent en alant, venant ou retournant estre pris, arrestes, detenus ne empesches en corps ne en biens pour raison des debtes des villes et lieux ou ils sont demourans en aucune maniere, saulf que pour raison de leurs propres debtes ils seront poursuivables par justice ainsi qu'il appartiendra, exceptez et reservez en ce nos ennemis et les bannis et fugitifs de noz pays et seugnouries..... Donne en nostre ville de Bruxelles le xiiii^e jour doctobre lan de grace mil cinq cens et dixsept..... »

(Archief der gilde).

(1) *Cleene chronycke van Justo Billet*, in Hs., op het Stadhuis te Gent.

(2) « Item men betaelde aen de vier voornoemde gildene van der rethoryken, van dat zy speelden ende esbatementen ter feeste ende maelyt van den heere van Fiennes t'zynder Conincfeeste van den auden gulden van St-Joris, 14 s. gr. »

(Stadsrekeningen.)

uitstapjens naar de schuttershoven van naburige steden (1), wordt er thans weinig door de St-Jorisbroeders verricht, de tijdsomstandigheden aan die vreedzame oefeningen weinig gunstig zijnde.

1552. — De schoone voorrechten, welke de gilde reeds genoot, worden door Karel V nog vermeerderd. Deze vorst verklaart namelijk iederen gildebroeder, die den papegai zal vellen, ontslagen van alle belasting op wijn en bier. — Bij dezelfde brieven bepaalt de vorst het aandeel, dat de koning der schutters voortaan in zekere kosten, voor de vereeniging te doen, zal te dragen hebben. Schepenen van der Keure verleenen bedoelde vrijstelling van belasting bij besluit van 8 Mei 1552 (2). Dit octrooi werd door het magistrat den 2 Juli 1558 nader bekrachtigd, onder beding, dat de koning zich den wijn zoude doen leveren bij vaatjens, ten minste twaalf stooopen inhoudende.

Den 16 April 1547 werd, op voorstel van den eed der gilde, eene nieuwe schikking hieromtrent genomen. De gildebestuurders verhoogden het magistrat,

(1) « Betaelt den Deken ende den ghesellen van St-Joorisgilde t' hulpen van zekren grooten costen by hemlieden ghedoocht int feestieren van den scutters van Ghendt, daer mede was Mr Cornelis van Schoenhove, advocaet phiscael, Cornelis Bouillin, greffier van der Camere van den Rade, den hoochbailliu en andere, de somme van xxiiii p. par. » (1521).

(Stadsrekeningen van Oudenaerde).

« Item ghepresenteert den iiii^{en} dach in october den Cueninc van den cruusboghe ende de scutters van Ghendt, tsamen xx stope wyne, te xii sch. xii lib. par.

« Petacit Jooris van Quicquelberghe voor de maeltyt by hem verlest als Deken van St-Joorisgilde int reveillieren van den Coninck, Deken van den cruusboghe ende andre scutters van den zelven gheselscepe, metgaders diversche goede mannen met hemlieden ghecomm en vander stede van Ghendt, hoven tguent dat de goede mannen deser stede houdende gheselscip den Deken, Coninc ende andre van der gulde van St-Jooris deser stede, daer inne ghecontribueert hebben, hier toegheleit L lib. par. »

(2) Register A, bl. 210. — Stadsarchief.

(Idem.)

dat ten aanzien van de groote kosten, die de koning gedurende een geheel jaar te dragen had « omme zynen » goeden name, fame ende renommee te bewaerne, » het meeste deel der schutters zich onthielden deel aan de papegaaischietsing te nemen. Ter verbetering van dien staat van zaken stelde de eed dan aan schepenen van der Keure voor, dat al de leden « die van nu voortaan zouden willen schieten den papegaey, ghehouden » zouden zijn ende elc van hemlieden inne te legghene » onder den staecck drie Karolus guldenen elc jaers, » ten prouffyte der voorseide stede van Ghent. . . . » Zij hoopten, dat niemand daarom laten zou ter koningschietsing te komen, daar de overwinnaar ontslagen was van de rechten op wijn en bier gedurende den tijd van tien jaren. Het magistrat nam dit voorstel aan (1).

1540. — In de voorbeeldige straffe, die Karel V na het oproer van 1539 aan zijne geboortestad oplegde, kregen ook de vier gilden hun aandeel. De Keizer verbood hun dit jaar den ommegang te houden en den papegai te schieten.

1542. — De koningschietsing, uitgesteld tot de aangekondigde komst in Gent van de Landvoogdes, werd gehouden in de week voor Sinksen. De vorstin schoot mede, en de vogel werd geveld door den heer Joos de Bil. — In dit jaar liet zich als gildebroeder inschrijven Lodewijk van Nassau, zoon van Hendrik, welke laatste reeds sedert 1531 gildebroeder was.

1545. — Bij besluit der schepenen van der Keure wordt het

(1) « Chartlers der gilde. — Prov. Archief.

jaarlijksch pensioen van den boogmaker der gilde met 20 schellingen verhoogd (1).

1556. — Bij gelegenheid der komst, te Gent, van Philips, koning van Spanje en graaf van Vlaanderen, worden schoone feesten en vreugdebedrijven door de stad ingericht. Koning Philips had zijnen intrek genomen ten hove van Fiennes, bij S^t-Michielskerk; de hertogin van Lorreinen, dochter van Christiern, koning van Denemark, en hare zuster ten huize van Jan Baers, in de S^t-Michielsstraat. De Hertog van Savooie aanvaardde de gastvrijheid, hem aangeboden in het hof van Ravestein. Tot de volksfeesten behoorde eene prijssteking op het water. De opperprijs, bestaande in 24 kannen wijn, of 12 gulden, viel ten deele aan de geburen der Koornmarkt; de tweede prijs, 18 kannen of 9 gulden, aan die van den Kalandenberg; de derde, 8 kannen of 4 gulden, werd in verdeeling toegewezen aan de Sint Jorisgilde en anderen. De gilde bekvam bovendien nog een derden prijs (vier kannen wijn), om gevoeglijkst haren palm afgehaald te hebben, en den eersten prijs (veertig kannen wijn), « omme intrije te doen te watere

(1) « Allen den ghoonen die dese presente lettren zullen zien oft hooren lesen, scepenen ende Raedt van der stede van Ghent, saluut, met kennessen der waerheden, doen te welene, dat wij ghehoort tvertooch ons by supplicatie ghedaen by coninc, dekens ende proviserers van den ouden ende grooten gulde van mynen heere sente Jooris, binnen deser stede, ende omme de redenen in de selve supplicatie al int langhe begrepen, hebbende over ons ende onsen naercommers in wetten, den selven gulde over hemlieden ende huclieder naercommers, coninc, dekens ende proviserers van den gulde, ghegheven ende toegheleyt, gheven ende toellegghen by desen, thulpen den pensioene van den boochmakers van den voorn. gulde die nu es ende wesen zullen, de somme van twintich schell. grooten tsaers boven tordinaire dat de stede daertoe jaerlicx betaelt heeft. Ghegheven in kennessen der waerheden onder den seghele van saken der voors. stede van Ghent, den xi^{me} in Julio xv^e drie ende veertich. »

» ghenouchelick ende behachelick. » De andere prijzen werden behaald door de schippersmaats, de buren der Lange-Steenstraat, die der Nieuwpoort, de Rederijkamer der *Barbaristen*, en de wijk van den Lampaart.

1559. — Bij gelegenheid van de plechtige vergadering der ridders van het Gulden Vlies, in S^t-Janskerk, ontving de gilde het bezoek van de volgende personen, die tenzelfden tijde zich als medebroeders lieten inschrijven: Christina van Denemark, hertogin van Milaan; zij stelde, als doodschuld, eene som van 500 gouden kronen; — Sabina van Beieren, prinses van Gavere, gravin van Egmond (50 gouden kronen); — Anna van Rensburg, gravin van Hoogstraten (25 gouden kronen); — Leonora van Montmorency (50 Karolus-gulden); — Lodewijk, graaf van Nassau, broeder des Prinsen van Oranje (50 Karolus-gulden) (1).

Het jaar nadien werd dit getal beroemde leden vermeerderd met de bijtreding van Lieven Baers, prelaat der abdij van Drongen. — Deze was de eenige geestelijke niet, die zich bij de schutters aansloot; wij vinden nog op de lijst der gildebreders: « Mr Jaspas Simoens, » presbyter, pasteur van Latem, ghebooren van Thielt, » quam int gulde te Rijsbrugge, als de scutters aldaer om » den prijs scoten, wesende den xvii Octobris 1560 » (2).

1560. — Bij de papegaaischieting, die dit jaar den 26 Mei gehouden werd, reed een groote stoet met ruiters ter eere van den koning Joos van Brackele, bijgenaamd Van den Bossche. Niet min dan 162 ruiters namen aan den optocht deel.

(1) *Handbouck* der gilde, 1549-1611. — Archief der gilde.

(2) *Handbouck*, 1549-1611, bl. 46.

Verscheidene hooge personages komen dit jaar de reeds lange rei van de in staatkunst beroemde gildebroeders vermeerderen, zooals wij zien uit het volgende uittrek des voormelden *Handboucks* :

« Op den xxiiii July xv^el^x, soo quam in t gulde onsen
» allergenadigsten heere ende prince Philips, coninck
» van Castillien, grave van Vlaenderen, etc., zone van
» keiser Caerle de vyfde, ende stelde tsynder doot
» zeven hondert Carolus guldenen.

» Lamorael Degmond, R. van der ordre, prince van
» Gavre, grave van Egmond, heere van Fiennes, Zot-
» teghem, enz. vyftich gaude croonen.

» Philippus Montmorency, ooc R. van der order,
» grave van Horn, heere van den Lande van Nevele,
» gelyck vyftich gaude croonen.

» Jehan, marquis de Berghes, ooc R. van der ordre,
» gelyck vyftich gaude croonen.

» Philippus de Saint Aldegond, R., heere van Nor-
» cames, Commissaris, dertich gauden croonen. An-
» no 1560.

» Mer Willem de Nassau, prince d'Oraigne, heere
» van der ordre van den gulden Vlieze, hondert gauden
» croonen. »

Ook Margareta van Parma, zuster van Karel V en Landvoogdes der Nederlanden, liet zich als gildezuster inschrijven.

1561. — De jaarlijksche prijschieting werd dit jaar te Maria-kerke gehouden : « tZondaechs als men schoot de drie
» gayen te Mariekercke, so quam int gulde Jan Si-
» moens, deurwaerder in den Raedt van Vlaenderen ».

Koning Philips II verleende dit jaar, op verzoek van den eed, een privilegie, volgens hetwelk geen vervolg

kon worden ingespannen tegen den schutter, die bin-
nen 't hof, schietende tusschen doelen, de omstanders
voorop gewaarschuwd had met den kreet : *vast*, of
hors (1).

(1) « Philips, by der gratie Gods koning enz. Allen den gonen die desen onsen briefzullen zien, saluyt. Doen te wetene dat wy ontfangen hebben die oetmoedige supplicatie van den coninck, hueverdeken, deken ende proviserers van der oude ende groote gulde van Sint Jooris binnen onser stede van Gendt, thoofgulde van onsen lande van Vlaenderen, inhoudende hoe dat dezelve gulde by onsen voersaeten gedoteert ende beghift es geweest van diversche schoone privilegien, ende onder andere van der privilegie ende exemptie, dat zoe wanneer yemandt wie hij zij, schietende metten cruusboghe in huerlieder hof, tusschen doelen daertoe geordonneert, ende voor eenich schieten geroepen hebbende *vast* ofte *hors*, dat men tzelve van den eenen doel totten anderen hooren mochte, dat zulcke persoenen vry, exempt ende libre waeren van allen griefve, dat by zulcken schietene zoude moegen gebeuren, zoet tzelve hier te voeren verleent es geweest die van der gulde binnen onser stede van Audenaerde, welke privilegie van den supplianten by lanchede van tyde ende duer de incurie van eenlge voorgaende dekens ofte anderssins gedemaniert es, zulcx dat diversche persoonen die de zelve gulde ende tschieten metten cruusboghe gehanteert hebben ende noch geerne hanteren zouden, tzelve laten ende abandoneren, by faulte van de voers. privilegie, 'twelck wel causeren mochte de geheele ruine ende destructie vander zelve gulde, die nochtans ten onderhoudene van der voers. onser stede van Ghendt onsen dienst ende dassistencie van der justicie aldaer zeer noolelicken es, ons daeromme zeer oetmoedelicken biddende hemlieden tvoers. privilegie te willen octroyeren, ende daerof doen expedieren onse behoorlicke brieven. Soe eyst dat wy de saecken voers. overghemerct ende hierop gehadt tadvys van onsen lieven ende getrouwen den President ende luyden van onser camere van den raede in Vlaenderen, den voers. supplianten genegen wesende tot huerlieder bede ende supplicatie, hebben geoctroyeert, geaccordeert ende geconsenteert, gonnen, octroyeren ende accorderen hemlieden gevende orloff ende consent uyt zunderlinghe gratie mits desen, dat indien hier namaels gebuerde dat by eenige van den voers. guldebroeders al schietende metten voers. cruusboghe in huerlieder hof ende gevryde plaetse ten behoorlickem tyde, tusschen twee doelen, naer dat hy geroepen zal hebben den gewoenelicken roupe, te wetene : *hors*, *vast*, oft anderen gewoenelicken roupe, met zoe luyder stemme dattet van den bystaenders ofte bezienders goelick gehoort zoudé mogen wesen, gemandt by messchiene ofte quaede fortune, zonder argelist ofte upgezedeit propoost gequetst wierde, zulcx datter inconvenient, mijncke ofte de doot naervolchde, dat in dien gevalle de ghone die de voers. schuete geschoten

1562. — De graaf van Egmond omtrent den tijd der jaarlijksche papegaaischieting in Gent gekomen, werd door den eed der gilde begroet, en aanzocht aan de feest deel te nemen. Er werden hem drie vergulde bouten aangeboden, en des namiddags tusschen vijf en zes ure schoot hij den koningsvogel. Men kan denken welke vreugd en geestdrift deze gelukkige uitslag onder de gildebroeders moest verwekken. Het magistraat zelf, eene gelegenheid ziende om den Gouverneur van Vlaanderen eere te bewijzen, deed vóór zijn hof eene prachtige verlichting

zal hebben, noch oock de voers. supplianten, ofte anderen bystaenders daeromme eenichsins mesdoen en zullen jegens ons, ofte justicie, noch vallen in eenige peyne ofte boete corporelle, criminelle ofte civile, ende en zullen te dier cause niet gehouden zyn eenige brieven van remissie oft pardoene te vercrygen, noch vervolcht worden in lichame noch in goede, noch oick eenige satisfactie te doene der partye in eeniger manieren. Behoudelyck nochtans dat tusschen den voers. roup ende der schuete eenen redelicken tyt ende delay oft intervalle zy, in zulcker wys dat een yeghelic daer en tusschen mach vertreeken ende achterwaerts treden buyten dangiere. Behoudelick oick dat die ghoë die de voers. schuete geschoten zal hebben, zal gehouden zyn, souffisantelick te doen blijcken *voor den rechter ordinaris van der plecken*, dat tzelve gebuert zal hebben by messchicne ende quaede fortune naer den gewoenelicken roup geroepen, waeraf hij partye daer over geroepen oft gecontumaceert, zal moeten vercrygen van den zelve rechter sentencie declaratoire. Ontbieden daeromme lieven ende getrouwen stadthouder generael van Vlaenderen, den voers. van onsen raede in Vlaenderen, hoochbailliu van Ghendt ende allen anderen onsen rechteren, justicieren, ende ondersaeten dien dit aengaen ofte roeren zal moegen, dat zy van desen onsen octroye bevrydenesse ende van allen den inhouden van desen doen laten ende gedoogen den voers. supplianten ende huerlieder naercommers in de voers. gulde, naer dat zy den behoerlicken eedt gedaen zullen hebben, te wetene degene die nu zyn inde voers. gulde in handen van onsen voers. hoochbailliu van Ghendt, ende huerlieder naercommers tot huerlieder receptie in handen van den deken ende gezwoorens van der voers. gulde, vryelick, rustelick ende eeuwelick genieten ende gebruycken, sonder hemlieden te doene ofte laeten geschien eenich hinder, letzel oft moeyenisse ter contrarien, in wat maniere dat het zy..... Ghegheven in onser stadt van Bruessele, den xvi^m dach van Januario int jaer ons Heeren 1561. »

(Archief der gilde. — Prov. Arch.)

stellen, waarmede het twee verdienstelijke kunstenaaren, Jan en Lucas de Heere, gelastte, en richtte op de Leie verschillende waterspelen in, welke niet minder dan drie dagen duurden (1).

1565. — Zekere Hughes, geboortig van Rijsel, boogmaker der Antwerpsche S^t-Jorisgilde, kwam den 29 Maart in het hof der Gentsche schutters, en nam op zich een getaf van 200 vrije witten te schieten, van den ochtends vier tot des avonds acht ure. Hij schoot tot zes ure 's avonds, en had 220 zulker witten gemaakt. De wonderschutter won met deze weddenschap meer dan 200 gulden.

1564. — De gilde neemt deel aan een landjuweel te Bergen, en besluit aldaar, vergaderd in hare tent, dat de kosten der koningschieting voortaan zouden gedekt worden door de proviseerders, zoo wel deze door banketten, verlichtingen, muzikanten, als andere, veroorzaakt, en dat de koning, hetzij hij deel maakte van den eed of niet, eventeel recht als een proviseerder hebben zou, onder beding dat hij niets zonder toestemming van den eed zoude doen (2).

(1) « Betaelt M^r Jan Mynsheeren beeldsnydere, ende Lucas zyn zone, mitsgaders Marcus van Vaernewyck, samen 20 s. gr. over den wyn ten respecte van den dienst by hun gedaen in de vieringe voor 't hof van Egmont, als mynheer den graef van Egmont, gouverneur van Vlaenderen, afgeschoten hadde den papegaey van den grooten gulden van S^t-Joris, te weten, de voorn. M^r Jan en Lucas van dat sy ordonnerden en helpen maken den candeleeere ofte vierlicht voor 't voers. hof van Egmont, ende voorn. Marcus van Vaernewyck ende Lucas Mynsheeren, over dat zy jegeren waren van den prisen van den spelen in de Leye gehouden ende van stede weghe upgezet, omme de voers. vieringhe. » (Stadsrekeningen, 1565).

(2) « Den xiiii^m May 1564 zo was by den overeendraghene van de meeste voyseren van desen eedt gheresolveert ende gesloten, tzondaechs te Berghe wesende in de tente, den gay van t gulde, die alsdoen gherecht was, te weere ende af te schietene en ghemeenene coste van den proviserers, zo van maelyden, banketten, vieringhe,

In de maand October des zelfden jaars werd dooden eed, met toestemming der gemeentelijke overheid, besloten, dat voortaan maar één stadszilverprijs ter schieting zoude worden gegeven, en de waarde er van te vermeederen, ten einde de groote kosten, bij dergelijke feesten door de schutters gemaakt, te verminderen.

1576. — De religieberoerten, die gansch Nederland zoo diepteisterden, waren ook der gilde noodlottig. Hoewel met de staats- en godsdiensttwisten ongemoeid, ja hoewel de voornaamste aanleiders der beweging als gildebreders waren ingeschreven — gelijk Willem van Oranje en de andere prinsen van Nassau, de graven van Egmond en Hoorne, Marnix van S^{te}-Aldegonde, en meer anderen — kon het hospitaal der gilde, dat dagelijks weldaden aan de behoeftigen bewees, aan de vernieling niet ontsnappen waartoe in dien storm alles, wat een katholiek karakter bezat, veroordeeld was; het hospitaal werd door de Calvinisten verwoest.

Het moest zijn, dat de gilde nog andere zware verliezen had uit te staan, ja misschien met afschaffing bedreigd was, daar wij haar in 1579 al de haar toebehoorende juweelen zien verkoopen, niet alleen der kloosterkapel, maar zelfs haar glansrijk ceetrophee van zilverprijzen, die zij in de Landjuweelen had gewonnen. De volgende opgave van deze stukken kan, inderdaad, wel in dit vermoeden versterken, daar zij als

speelieden als andere onkosten, ende dat den coninc weer hy van den eedt waere ofte daer buuten, ontfanen zoude gelyc een proviserer, wel verstaende dat den coninc ooc nyet en vermach te doene dan by advise vanden eedt, maer wel vermach om den mey te rydene tzynen coste indient hem goet dinckt. » (Archief der gilde).

eente algemeene rekening en vereffening van baten en schulden is aan te merken :

» *Juweelen van zelve toebehoorende mynen heere Sent Jooris, zo hier na volght.*

» Eerst vyf kannen vergult boven met eenen Inghete, zonder de vysen daer de Inghelen inne staen, ende wegghen xviii maere ii onchen.

» Item eenen scheeren voetboghe die ghewonnen was ten Damme, weghende een troische maere.

» Item een helichdom met vier torrekens, daer inne es vanden helegghen crucee ons liefs Heeren ende ander helichdom, weghende metter cristallen pype iii maere ii onchen.

» Item twee scalen die te Dendermonde byden guldebreders van Sent Jooris ghewonnen waren int leste scietspel aldaer, weghende beede xii onchen, gheamelgiert metten wapene van Dendermonde.

» Item noch drie stalen, die nu int leste scietspel te Brusselle byden guldebreders van Sent Jooris ghewonnen ende vercreghen waren, ghescildt metten wapene van mynen ghenadegghen heere.

» Item men rest Jannie Uutenhove volghende den sloete zyndre rekeninghe die passeerde den xxi^{en} dach van aprille xv^e naer Paeschen, de somme van vi p. i sch. ii d. gr. Daer vooren de voors. Jan in zynen handen houdende es twee vanden guldenen kannen voors.

» *Sculden van baten diemen Sent Jooris tachtre staet.*

» Eerst Lievin vanden Bossche, scildre, over dbeset ende huere van Sent Jooris huus, lxxxvi. xx s. gr.

» Item Andries de Bakre ter causen van buerchtichten over Jan de Mey, filius Lievins, boven alle betalinghen, xxvii s. v d. gr.

» Item Pieter van Kersbeke ter causen van ghelycker buerchticht voor den selven Jan de Mey voor een viii^e deel,

xxiiii sch. vii d.

» Item diverse dootsculden... inhoud den verclaerst danof wesende, ghetrocken uutten boucke, hanghende an diverse per-soonen.

» Juweelen van goudt ende zelve toebehoort hebbende den ouden gulde van Sente Jooris binnen der stede van Ghendt, by den overdeken, deken ende proviserers van den zelven gulde, an Stevin vanden Durpe, goudtsmet, vercocht den 4 july 1579.

» Eerst de twee vergulde kannen, eenen vergulden kilk, een patteelken ende noch vergult fretyn vanden helichdom, weghende tot viii sch. gr. donce. Comt 59 p. 4 sch. gr., xii maerck, twee oncen.

» Item twee ampullen een doeskin om broot in te legghen, een schaelkin, een paesbert, ende diverse sticken van den heelichdom, weghende tsamen met een lepelkin ten vii sch. gr. Compt 12 p. 5 sch. gr., xxxv oncen.

» Item de gouden kethene met eenevyftich schakels tot xxii yng. en alf, weeght vii oncen drye ingelschen en half.

» Bedraecht 26 p. 18 sch. 1 gr.

» Somma totalis lxxviii p. vii sch. i gr.

» Copie van de venditie vanden cazulen, halfven ende andre lynwaet.

- » Eerst Pieter vande Biest, officier deser stede voor drie autaer cuskins xii gr.
- » Erman Verstelt, cazule ende stoole xix gr.
- » Jan Schauteete, voeringhe ende andersins xxxiii gr.
- » Herman Verstelt, een autaerleedt vercocht vi gr.
- » Den zelven, een halve iiiii sch. ii gr.
- » Willem de Keyser, een halve ii sch. ii gr.
- » Herman Verspelt, lynwaet xx gr.
- » Caerle Redon, een dwaele xxv gr. ii d.
- » Jan Bauwens, Yperstraete, een ander dwaele iii sch.

» M. Lichvoet, een damasten dwaele vii sch. viii gr.

» Pieter van de Biest, officier, van troodt damast vanden cazul. vii sch. vi d.

» Denzelven, noch van tzelve root damast. xxxiii gr. vi d.

» Jacob Scheldewaert, blau fluweel xiiii sch. v gr.

» Ende zyde gordynen. xv sch.

» Somma. ii p. xi sch. iiiii gr.

» (Afgetrocken xx gr. voor zyn sallaris.)

» Noch vercocht an Jan Cause Kethelaere het metael vande capelle van Sinte Jooris, te wetene twee candelaers ende twee wywater vaeten, weghende tsamen tnegentich pont heffen, ten vii gr. en half thondert, comt xxii sch. vi gr., afghetrocken twaeghegheldt ende vervoeren.

» Betaelt Laurens Rubbins, knaep vanden gulde die hem toe-gheleyt zyn, vi sch. gr.

» Actum den 17 september 79. (1) »

1585. — De gilde, aan wie sedert het einde der XV^e eeuw voor iedere wekelijksche vergadering door de schepenen eene som van 2 schellingen was toegeleid, om de leden met iets meer dan twee kannen presentwijn te beschenken, en aldus de bijeenkomsten aanlokkelijker te maken, vraagt en bekomt van het magistraat het dubbel van dit geschenk (2).

(1) *Chartes der gilde. — Prov. Arch.*

(2) « Op de supplicatie ghepresenteert van weggen hieverlekin, dekin ende proviserers van den souverainen ende grooten gulden van S^e Jooris, metgaders den dekin met de ghemeene scutters van den cruusboghe van de voorn. gulde deser stede van Ghendt, daerby vertooghende hoe scepenen de voorzaten uuter name der zelve stede onder andere ghiften den voorn. gulde ende de scutters gheleden sichten den jare veerthien hondert ende omtrent zeventenveghentich voor een gra-tuitleyt ende eender beyder vergaderinghe telcken zondaghe ghegheven ende ghejont hebben voor zekeren ordinair presentwijn de somme van twee scellynghen grooten, aldoen uulbrynghende bet dan twee canne wyns, omme alzo tsamen te recreeren

1601. — De akt tot aanstelling van eenen boogmaker der gilde leert ons de diensten kennen, welke in dezen tijd door hem aan de vereeniging moesten bewezen worden, en welke voordeelen daaraan gehecht waren. Hij genoot, zoo van de stad als van de gilde, een jaargeld ten bedrage van 12 pond groote, de opbrengst van het gras of hooi, groeiende op het gildeplein, het snoeihout van de boomen aldaar, het gebruik der smidse, van den winkel en den kelder der gilde; voorts eene woonst in het gildehuis, of eene kamer daar dicht bij, door de vereeniging voor hem gehuurd. Zijn dienst bestond in het herstellen en onderhouden der schietdoelen, het bewaken van het gildehof, het handhaven van de rechten der proviseerders en gezellen, en het bedienen van deze, of andere vreemde schutters. Het was hem verboden zonder toelating van den eed de stad te verlaten (1).

ende vergaderen telcken vier huere naer den noene, met ooc diversche notabelen ende guldebroeders, de welcke van den voorn. gulde ende scuttershove, duer de veranderynghe ende benautheyt van den jeghenwoordeghen tydt ende duerte van alle zaken, hemlieden veraremnden ende absenteerden, daerby tscuttershof zeer declinerende ende vergaende was, zo omme de cleene weerde van den voornomden presentwyn van twee scellynghen grooten, alle zondaghe nu niet utbrynghende midts de groote assysen, een stoop wyns als anderssins met meer redenen breeder in huerlieders voors. requeste behelst ende verclaerst, soe eyst dat scepenen voornomt in consideratien van den voorscreven redenen hebben gheacordeert ende gheaugmenteert, accorderen ende augmenteren by desen der zondaegsche canne wyns van twee scellynghen grooten up vier scellynghen grooten, ordonnerende den tresorier deser stede hem van nu voorts an daernaer te reguleren, wel verstaende dat den zelven wyn niet ghedroncken zal worden dan naer den vier huere naer noene, de predicatie ende Godtsdienst ghedaen zynde, up peyne ghepriveert te worden van den zelven presentwyn, ende de boete daertoe staende. Actum int collegie van scepenen voornoemt den 14^{ten} January 1585. »

(1) « Heuverdecken, deken ende proviseerders van den gulde van S^{te} Jooris onderhouden metten cruusboge binnen deser stede van Ghendt, omme de goede rapporten heml. ghedaen van den persoon van M^r Andries van Lambrouck, s^r M^r Andries,

Voortdurend zien wij de gilde door het lidmaatschap van aanzienlijke personages vereerd. Uit een « *Register, ancommende het oude ende Souverain gulde van den Ed. Rudder S^{te} Jooris, onderhouden metten Cruusboghe binnen der stede van Ghendt, daer inne gheregistreert staen de dootschulden, die alle guldebroeders uut pure ende liberale goetjonsticheit theurlieden doot,*

boghemaker, mitgaders van zyne conste idonicheyt hebben den zelven M^r Andries by ende met advise van deken ende de ghemeene schutters ende auerlyngghen van den zelven gulde anveert als boghemaker van den zelven gulde, ende dienvolghende hem toegheleyt ende beloofte te doen zyne ten pensioene deser stede, mitgaders hem te doene hebben zoo van dese voorn. stede als van t gulde weghe zy als tot twaelf ponden gr. tsjaers, in ghelde, inneghegaen van S^{te} Joorisdach lesleden herwaerts, zoo over het ordinaire pensioen, kerrelaken toelech van desen voorn. stede, als andersins boven tprofflyct van den gherse binnen den zelven hove wassende, d'afsnoyelyngghen van den boomen zoo verre hy die snyot oft doet snyoen, ende andere cleene vervallen ende profflycten die zyn voorsate ghehadt heeft, welc gherse hy ghehouden is af te doen maeyen ofte snyden, sonder eenighe peerden, coyen, ofte andere beesten daer inne te laten weeden ofte pastureren, ende boven al dien zal hy van nu voorts an t ghebruuck hebben van den wynekele ende smesse, mitgaders den keldere binnen den hove vanden zelven gulde, ende acces hebben tot het pervaet boven up den soldere, ende zo langhe als schepenen van ghedeete ende heurl. conchierge ghebruncken zullen de reste vande huusaige, zoo zullen die vanden voorn. gulde den zelven M^r Andries huere ende jaerlicx betaelen eene camere ontrent den zelven hove, ende ten uitscheeden vande zelve schepenen van ghedeete zal de voorn. M^r Andries ghebruucken de reste van de huusaige, emmers tgonne dat de voorn. conchierge nu es ghebruuckende, in alder voughen ende manieren ghelyc zyn voorsate M^r P^r Bonnewyn tzeve ghebruuckt heeft. Up al dwelcke conditien ende bespreken de voorn. M^r Andries tvoorn. boghemakerschip anveert ende gheaccepteert heeft, ende beloofte tzeve lovelyck ende ghetrouwelyck te bedienen, de doelen schuttelyck te vermaecken, te doen cuusschen, mitgaders de huusen ende tzeve hof behoortlyck gaede te slaene ende bewaeren, tvoorn. gulde in alle zyne rechten vooren te staene, die van den eede ende den schutters, tzy vreemde ofte andere, ten dienste ghereet te zyne mitgaders vreemde schutters oft andere liefhebbers van boghen, pylen ende winddazentecommoderen, ende uuter stede niet te gaene sonder behoortlyck consent van den voorn. gulde, achtervolgende al welck den voorn. M^r Andries heeft ghedaen den behoortlycken eedt naer costume. 1 Juli 1601. »

den zelven gulde ghestelt hebben, ende noch daghelicx zyn stellende ende jonnende, « nemen wij uit het » *capittele van Keyzers, Coninghen, Princen, Graven ende Edelmannen* » het volgende over :

Actum IX^{to} January 1588.

« Edele hooghe ende wel gheboren Charles, grave van Mansvelt, stelt tzynder doot twee hondert gauden croonen in specien.

« Edele ende wel gheboren heere Floris van Barlaimont, burchgrave van Ghendt, prince van Espinoy enz. ter doot hondert gauden croonen.

« Edele hooghe ende wel gheboren Pierre, grave van Bossuyt, Faymont enz., ter doot een hondert gauden croonen van iii gulden tstie.

« Philippe de Croy, heere van Molenbais, tzynder doot LXXXIX gauden croonen.

« J^r Guillebert de Likerecke, heere van Moortsele, twintich gauden croonen. » Anno XVI^{to} XVI^{to} Juny.

« Robbrecht van Ligne, ghefusteerde grave van Arenberghe, grave van Aigremont, vryheere van Barbason, coronel over een regiment hoochduitsche knechten, capitein van de archiers van de garde van hunne hoochheden, stelt tzynder doot deen heelft den schutters, dander heelft gulde, hondert gauden croonen. »

1603. — Niettegenstaande de gunsten en bescherming, die de gilde van de stadsregeering genoot, geraakte zij langzamerhand in verval. Een dergelyk lot was ook aan de overige gilden, namelijk van S^t-Antoon en S^t-Michiel, beschoren. Om eenen algeheelen ondergang te voorkomen gaf het magistraat, op verzoek van de bestuurders van S^t-Joris, een bevelschrift uit, waarbij allen schepenen, ontvangers, klerken en bedienden, die van de

stadsregeering afhingen, gelast werd zich als lid van eene der drie hoofdgilden (van busse, kruis- of handboog), te laten inschrijven (1).

Deze beslissing werd den 9 Januari 1606 door den Raad van Vlaanderen bekrachtigd, op welken dag de landvoogden Albrecht en Isabella den Koning der S^t-Jorisgilde oorlof verleenden om in de openbare plechtigheden het ordeteeken van 't Gulden Vlies te dragen.

Het meergemeld *Handbouk* leert ons nog, hoe, in het begin der XVII^e eeuw, de optochten bij de groote jaarlijksche schietfeesten ingericht waren. Vooraan stapte een « upleeder van 't corroy », gevolgd door een

(1) « Alsoo men metter daet bevonden heeft dat de dry guldenen deser stede, als te wetene die van den cruusboghe, handt boghe, ende busse, zyn daghelicx diminerende ende declinerende deur dien diversche notable poorters ende ander ghegoede deser stede zwaricheyt maecken van hemlieden daerinne te stellen, in der voughen, dat newaere daerinne metter tyt voorsien, zaude te beduchten wesen dat de selve dry gulden souden in corten tyde op niet commen, soo eysl dat schepenen van der keure begheerende te maintaineren de voorseyde drye guldens, als dienende voor een ciraet ende eere, metgaders tot defensie vande zelve stede in tyden van noode, hebben gheresolveert ende goet ghevonden te ordonneren, soo sy doen by desen, dat alle de ghene die in stede diensten syn, ende noch commen zullen voor den toecommenden tyt, als te wetene : Schepenen, pensionarissen ende secretarissen van beede de bancken, tresorier, ontfangher, gheswoorne cleercken ter tresorie, controlleurs, commisen, onderontfanghers vande comptoiren deser stede, ende alle andere wesende ende die noch commen sullen in dienste der zelve, die schepenen adviserer sullen bequaem ende ghestaet te zyne, omme te anveerden een vande voors.^e guldens ghehouden sullen wesen elc te kieser eene vande voorseyde guldens, ende hemlieden als guldebroeder van dien bekent te doen maken, ten fyne daerby de voorseyde drye guldens in wesen te houden naer behooren, ende ten eynde alle tselve beter effect sortere ende volcommen worde by alle de ghene diet behooren zal, hebben schepenen raetsaem ghevonden tgene voorschreven te doen advoueren by myne heeren van den priveen raede van haere hoochheden, ende danof te doen lichten acte in forma. Aldus ghedaen ende gheresolveert in collegie desen XXIX^{to} van november 1603. »

(VIII^e Swarteboeck van Schepenen van der Keure in Ghend).

trommelaar, twee trompetters en den standaarddrager; daarop volgden schalmieers, de gildeknaap met het blazoën, de overdeken, de notabelen der Gilde, die niet schoten of geen deel van den eed maakten. Het tweede deel van den stoet werd geopend door twee trommelaars, waarna de overige notabelen volgden, met den teekenaar aan de doelen, den deken der schutters, een deel der gezellen, die schieten zouden, en geen deel van den eed maakten; voorts pijpers en nog twee trommelaars, het vándel, het andere deel der schutters, trompetters, het beeld van S'-Joris, enz. Daarna stapte de Koning der Gilde, omringd door de leden van den eed en van het stadsmagistraat.

1659. — De questie van voorrang wordt opnieuw onder de vier hoofgilden opgeworpen. Bij de papegaaischieting waren die van S'-Antoon en van S'-Michiel den Koning der schieting eerst gaan geluk wenschen. Die van S'-Sebastiaan daartegen opkomende, werd het geschil op de volgende wijze bijgeleid: voortaan zouden de Gildebroeders van S'-Joris de eersten gaan, en gevolgd worden door die van S'-Sebastiaan, S'-Antoon en S'-Michiel.

Ditselfde jaar rees eene betwisting op tusschen den eed van de vier hoofgilden, om te weten of die van S'-Antoon en van S'-Michiel wel het recht hadden zich « *souvereine Gilde* » te noemen. Wat de eerstgenoemde betreft, deze had, ten jare 1614 wel degelijk een oetroot in dezen zin van de Aurtshertogen verkregen.

1651. — Niettegenstaande de hooger medegedeelde beslissing van het magistraat, ter begunstiging van de Gilde, bleef deze in kwijnenden toestand; het getal leden groeide niet in zulke mate als aan voor haar onderhoud noodig was, en zij werd door vele schulden bezwaard. Ten aanzien van dien ongunstigen toestand verlcenden de schepenen aan

S'-Joris twee vrije mannen, uit iedere van de 18 compagnieën der Burgerlijke Wacht, destijds te Gent ingericht (18 November 1651). (1)

1662. — Eene groote schieting wordt onder de gezellen geopend. Negen prijzen, bestaande uit zilveren voorwerpen, als een zoutvat (ter waarde van xii pond groote), een tafelbord, twaalf lepels, een kroes, schaalte, enz., zijn uitgeloofd. Uit de voorwaarden van dezen kamp nemen wij de volgende bepalingen, die ons de wijze van schieten in die dagen leert kennen: « Men zal schieten op een » cleet, breet in't vierkant een elle ende quart, daerop » zijn vast ghenaeft rynghen, waervan in yder hoek » eenen rynck staet, ende zal in't ghetal doen 2 rynghen, » t'elcken mael daerinne schietende. »
» Item wie zal schieten in den swarten lap, wesende » eenen rynck in't midden ghestelt, sal hem dienen » voor dry rynghen, soo dickmaels als hy daer inne sal » schieten.

» Item niemandt en sal vloecken of sweeren op de » boete van vi gr. t'elcke reyse sulckx gheschiedende. »

Omtrent dezen tijd werd de prachtige galerie in S'-Jorishof sterk beschadigd door de herhaalde instorting van het getimmerte, dat diende bij de herstelling van het Belfort. Deze galerie, zoo getuigt eene eventijdige aantekening, was « een duer stuck, staende » in't midden van de stad, ende wesende een van de » schoonste wercken van de zeventhien provincien. »
— Ten tijde van Karel V was ze merkelyk verfraaid.

1690. — Tijdens den oorlog, die omtrent het einde der zeventiende eeuw door Lodewijk XIV in deze gewesten,

(1) Register WW, 82. — Stedelyk Archief van Gent.

welke hij zocht in te palmen, gevoerd werd, moesten de hoven der groote stadsgilden met vreemde troepen belegd worden. Het lokaal der voetboogschutters, ook de kapel, werd bezet door Engelschen en Spanjaards. Men begrijpt lichtelijk wat schade door die krijgslieden, om wier overmoed alom bittere klachten oprezen, aan de gebouwen moest toegebracht worden.

Dit bezetten der gildehoven door de vreemde troepen moest al deze vereenigingen noodlottig zijn; in alle waren groote werken moeten uitgevoerd worden, om de lokalen tot hunne nieuwe bestemming te schikken. Hierdoor ontstonden, van den kant der gilden, vragen tot schadevergoeding, die van stadswege betwist en niet ontvankelijk verklaard werden. Dewijl de gemeente, na het eindigen der oorlogs, zou gedwongen geweest zijn de hoven in hunnen vroegeren staat te herstellen, hetgeen eenen grooten kost zou veroorzaakt hebben, en, van den anderen kant, de gilden geen openbaar nut meer stichtten, en de meeste leden tot de geringe burgerklas behoorden, wie het verteer ten hove, op zekere gelegenheden, ijdel van beurs en hoofd maakte, diende het magistraat bij den Koning een verzoekschrift in, strekkende om de vier schuttersgilden te Gent af te schaffen (1). In het bijzonder werd ten opzichte van

(1)

« Aen den Coninck.

Verloonen in alle oodtmoedigheyt Schepenen van der Keure ende raedt van Ghendt, dat sylieden gheduerende de voorleden ende jeghenwordighe oorloghen ghenootsaekt syn gheweest de vier ghildenhoven aldaer, als te weten die van S^t Jooris, S^t Anthone, S^t Sebastiaen ende S^t Michiel, onderhouden by de gildebroeders, hun respectif exercerende met den voetbogh, de busse, den handbogh ende het sweert, t'emploeyeren tot het logieren van soldaeten, voor hospitaelen van siecke en ghequetste militairen, ende soo voort alles ten diensten van syne Majest., ten welken effecte

S^t-Joris als beweegreden opgegeven, dat Gent eene lakenhalle noodig had, geen geld bezat er eene te bouwen, of te vinden, en het hof der voetboogschutters, als te midden der stad gelegen, daartoe best geschikt voorkwam.

In het beluyck van de voorseyde ghildehoven ten grooten coste ghemaect syn verscheide nieuwe wercken, soo als caemers ende andere commoditeyten, als van groote stallinghen voor de cavallerie, ende alsoo de verthoonders alreede tot dier oorsaecke veele processen ende swaere oncosten hebben onderstaen, ende t'eynden den orlogh in veel meerdere staen te vallen, soo over preteuse schaeden ende intersten als erstellinghe van de voors. hoven op hunnen auden voet tot het ernemen van de voors. exercitien, daertoe de ghemelde nieuwe ghebouwen ende stallinghen sauden moeten gheweert worden, ende dat nochtans de voorst. ghildehoven andersins inutil syn, jae ter contrarien maer en strecken tot groote beswaeringhen van de borchers, soo ten respecte dat idereen van de ghildebroeders, bestaende den meerderen deel in ghemeene insetenen, alle seven jaeren schuldigh is te dooghen tot 8, 9 of 10 ponden grooten, soo wanneer sy moeten dienen als proviseerders, als ook door dien in andere menichvuldighe particuliere ocasien ende byeenkomsten van sommige grootelycx wordt ghedroncken ende ghespeelt, ende daer door ydel hoofden ende ydel burssen ghemaect, causerende ordinaires groote craekeelen, twisten ende andere dierghelycke sorghelycke inconvenienten, midtsgaeders dat menighen werckman in plaetse van gheheel den dagh syn werk te continueren, t'halven den naermiddagh uytseeft, ende in deselve hoven gaet verteeren tgone hy den selven dagh ghewonnen heeft tot subsistentie van syne familie, ende dat van den anderen cant de voors. vier guldens gheen privilegien en hebben nochte eenighe functie en doen ten diensten van het publicq, ghelyck in sommige andere steden, alwaer sy de sleutels oft poort bewaeren, oft deel maecken van de vergaedinghe over het ghemeynte resolverende, dat sy oock met vele passive renten, sloten van rekeninghen ende andere lasten beswaert syn, soo verre dat die van S^t Anthone en S^t Sebastiaen door hunne crediteuren begonst syn afghedecreteert te worden, dat oock de verthoonders van weghens syne Maj^t gheordonneert is eene laekenhalle t'erigeren ofte procureren tot vermeerderinghe van de negotie ende manufacturen van de wolle laekenen, daertoe het guldenhof van S^t-Jooris, ghelegghen int midden van de stadt, ten uytersten bequaem is, ende by ghebreck van gheldt, door de stadt gheen ander en can ghemaect nochte gevonden worden, ende dat oversulcx van alle canten saude wezen van den dienst van de stadt, van het ghemeynte ende van het publicq, dat de voors. vier guldens quaemen t'onderblyven, de verthoonders adresseren hun aen syne Maj^t.

De Koning, na zijnen raad gehoord te hebben, verleende den 3 April 1705 het gevraagde afschaffingsdecreet, en beval, dat het hof van S^t-Joris tot halle, dat van S^t-Antoon tot eene wijkplaats voor oude en kranke officieren en soldaten, en die van S^t-Sebastiaan en S^t-Michiel tot huisvesting der soldaten, of tot eenig ander openbaar gesticht, zouden gebruikt worden. Er werd den Schepenen last gegeven, de rekeningen van baten en schulden der gilden met derzelve dekens te vereffenen, en het te kort, dat er zoude bestaan, benevens de op gemelde lokalen gehypotekeerde renten, op zich te nemen, ter uitzondering van de renten op het hof van S^t-Antoon, die de Koning te zijnen laste nam. De inkomsten der gilden werden het gemelde Invalidenhuis toegeleid, en zekere voorrechten, als de verkoop der commissiën van 100 mannen, vrij van de Burgerlijke Wacht, aan de gilde van S^t-Michiel, en het verleenen van jachtpermissiën, aan die van S^t-Antoon toebehoorende, ten voordeele der stad verbeurd (1).

« Deselve biddende in alle oodtmoedigheid dat believe ghedient te wesen te verclaeren dat de voors. vier ghuldens commen te cesseren ende dat de voors. ghildhoven voortan an de stadt sullen worden gheappliqueert, midts by de voorn. verthoonders ontlastende de ghildebroeders van hunne respectieve passieve renten, sloten van rekeninghen ende andere schulden te voldoen uyt de voorst. effecten.

» Ende alsoo alleen diensticht ende noodicht is dat blyve continueeren het corps van de hondert mannen de welke hunne commissiën, behelsende vrydom van de borgherlycke wacht, coopen van 't voors. ghilden van S^t-Michiel ter oorsaeke so verobligeert syn ten dienste van de Majesteyt ende van de stadt hun 'telcken te presenteren in periculouse ghevallen, als van brant, beroerte, ende oock anderssints, ter ordonnantie van de verthoonders, supplieren de selve verthoonders dat syne Maj. oock believe te declareren dat aen hemlieden voortan sal competeren het vercoopen ende verleenen van de commissiën van de selve hondert mannen ten profytten van de stadt, 't welck doende etc. »

(1) « Le Roy en son Conseil, sa Majesté ayant en rapport du contenu en cette requête et considéré que les quatre confréries de S^t-George, S^t-Antoine, S^t-Sebastien

Te vergeefs protesteerden de gilden tegen de uitvoering van dit koninklijk besluit; zij deden de diensten gelden, vroeger door hen aan de stad bewezen, alsmede de bepaling, voorkomende in de akte van overgave der stad, van 9 Maart 1678, waarbij uitdrukkelijk besproken en toegestaan was, dat de gebruiken, voorrechten, enz. der gilden, neringen en andere vereenigingen van Gent zouden gehandhaafd worden.

Ziehier wat wij in het schepenenboek daarover nog verder aangeteekend vinden :

« Actum in het collegie van mijn Edelen heeren

et S^t-Michel ne sont d'aucun service pour le publicq. mais au contraire à charge des particuliers qui en sont, a par advis de son conseil et a la délibération de son commandant général de ces pays, supprimé et esteint comme elle supprime et esteint par cette lesdits confréries de S^t-George, S^t-Antoine, S^t-Sebastien et S^t-Michel, de la ville de Gand, ordonnant sa dicte Majesté que la maison de la dite confrérie de S^t-George soit appropriée à une halle pour les manufactures des laines au bénéfice de la fabrique de lad^e ville, celle de S^t-Antoine à une maison des officiers et soldats invalides, qui à cause de leur grand âge ou blessures ne seront plus en état de continuer les services, et que sa Majesté a resolu d'y entretenir à ses fraies; que celle de S^t-Sebastien et S^t-Michel seront employées pour le logement des troupes ou a tel autre usage que ceux du magistrat trouveront convenir au bien publicq de lad^e ville, si ordonne sa Majesté aux suppl^{ts} de compter avec les doyens desdits confreries de leurs effects et revenus et debtes, et de prendre à leur charge la courtresse des comptes à la décharge desd^{ts} confréries, ainsi que les rentes hipotequées sur lesd^{ts} maisons, Sa Majesté pronnant à sa charge celles hipothequées sur la maison de S^t-Antoine, si déclare sad^e Majesté que le revenant bon desd^{ts} confréries, apres les debtes payées, sera uni et incorporé au revenu de lad^e maison des invalides, permettant sa Majesté aux suppl^{ts} du disposer au profit de la ville des commissions de cent hommes exempts des guet et garde en la mesme manière et aux mesmes conditions et charges que la confrérie de S^t-Michel en a disposé cy devant, et veut sa majesté que les permissions de chasse, que la confrérie de S^t Antoine est donné ensuite de son oetroy, viennent a cesser, ordonnant sa dite majesté aux suppl^{ts}, a ceux desd^{ts} quatre confréries a tous autres qu'il appartiendra de se regler et conformer selon ce fait. A Bruxelles le 3^e d'avril 1705. (Signé), EL MARQUÉS DE BEDMAR. (Et plus bas signé :) COMTE DE BERCEYCK.

- » Schepenen van den Keure der stad Ghendt, den
 - » xiiii April 1705.
 - » Ten voornoemden daghe sijn ghecompareert in het
 - » collegie voornt. als ex officio ontboden sijnde den
 - » adv^t. heer ende meester Philippe François van der
 - » Mandere, d'heer François van de Vijvere, S^r Richard
 - » de Rinch, ende Dominicus van Opstale, de drij eerste
 - » respectieve dekens van de drij confreriën van S^t-Joris,
 - » S^t-Anthone, ende S^t-Michiel, ende den vierden greffier
 - » van de confrerie van S^{te}-Sebastiaen, mits teghenwoor-
 - » dich gheenen deken van de selve leste confrerie en is,
 - » aen de welcke voorenghelesen sijnde het decreet van
 - » Sijne Majesteijt, van derden deser maent April, daer-
 - » bij ghesupprimeert ende gheëxtingueert sijn de voorn.
 - » viere confreriën deser stad, heeft den voors^d. adv^t.
 - » van der Mandere, als deken van de confrerie van S^t-
 - » Joris, het woord draghende, versocht copie van het-
 - » selve decreet, waerop naer versoeck van de voorn. vier
 - » personen gheresolveert is aen elck van hun te verlee-
 - » nen eene copie van hetselve decreet, niet in ordine om
 - » daerover eenighe vergaderinghe te houden, nemaer
 - » wel en alleenlijk ten effecte van by hun in het par-
 - » ticulier, inghevolghe van het selve decreet, daeraen
 - » precis te voldoen en de privilegens aen het collegie
 - » respectivelijk over te bringhen eene specifieke de-
 - » claratie van alle de effecten ende incommen, mitsgrs.
 - » active ende passive schulden van de voornoemde res-
 - » pectieve gesupprimeerde confrerien, en volgens het
 - » selve decreet te rekenen van voorder te doen als by
 - » het selve decreet gheordonneert ende gepresenteert
 - » is..... »
- De stad nam al de eigendommen der schutters in bezit, ook hunne schilderijen, archieven en juweelen.

Het hof van S^t-Joris werd door de schepenen verpacht voor « herberghe ofte huys van teere; » de andere, der gilde toebehoorende huizen, werden aan bijzonderen verhuurd, behalve de groote gildekamer en kapel, die ten dienste der bezetting werden gelaten.

VII.

SEDERT DE HEROPRICHTING DER GILDE

in 1727 tot heden.

De gilden afschaffende, die in vroegeren tijd zulke gewichtige diensten aan de gemeente bewezen hadden, toonde de stad zich te hunnen opzichte weinig dankbaar, en schijnt hare geheime drijfveer enkel geweest te zijn, in het bezit van hunne prachtige lokalen te komen. Onderstonden onze schutters de begeerte van het magistraat, wet geworden door het besluit des Konings, het was niet zonder het vaste voornemen om te goeder ure de klaagstem te doen opgaan, en de herstelling te vragen van genootschappen, die nog veel tot den luister der gemeente konden bijdragen, en zoo wenschelijk geacht waren ter bevordering van de broederlijkheid der verschillende standen. Het duurde dan ook niet lang, of de gilde van S'-Michiel werd heropgericht (1706). De Buschieters dienden, in 1719, een verzoekschrift tot herstelling in, die echter maar in 1742 plaats had. Maar gelukkiger dan deze laatsten, zagen zich de Voetboogschutters, op hunne herhaalde aanvraag, in 1727 recht wedervaren.

De gilde werd hersteld « in alle deszelfs oude functien ende » exercitien, mitsgaeders privilegiën, prerogativen ende eygen- » dommen..... op conditie nochtans dat de voorschreven sup- » plianten gheen vrydommen nochte exemptien sullen ghenieten » van de Provincie, nochte stadsrechten op wijn ende bier, die

- » gheconsommert sal worden in hunne conciergerie, ende dat sy
- » niemant en sullen vermoghen te obligeren van in hunne con- » frerie te commen. » (12 November 1727.)

Bij hare afschaffing, in 1705, had de gilde met de stad eene overeenkomst aangegaan, volgens welke zij, in geval van heroprichting, weder in bezit harer goederen en voorrechten moest gesteld worden; in dien tusschentijd zou de stad de inkomsten der aan de gilde toebehoorende goederen genieten, doch daarentegen de schutters van de kroozen der renten en van de fondatiën, die te hunnen laste waren, bevrijden.

Het koninklijk octrooi der heroprichting werd den 12 November van hetzelfde jaar verleend. Wij laten het hier in zijn geheel volgen :

- » Carel, by der gratie Godts, enz. Alle de ghenen die dese
- » teghenwoordighe letteren sullen sien, saluyt. Wy hebben ont-
- » fanghen d'oodtmoedighe supplicatie ende requeste van de gul-
- » debroeders van het gulde van den Edelen Ridder Sint Jooris,
- » onderhouden met den voet- ofte cruysboghe binnen onse stadt
- » van Ghendt, hoofstadt van Vlaenderen, innehoudende dat sy
- » ons ten jaere 1711 ghepresenteert hebbende, dat wy op het
- » vertoogh ende versouck van schepenen van der Keure der
- » voornomde stadt, op den derden April 1705, ghedient sauden
- » syn gheweest te supprimeren soo t'selve, als d'andere dry gul-
- » dens der voors. stadt, breeder vermeld by d'acte daerop gheex-
- » hibeert, ende alsoo wy tsedert op den 7^o September 1706
- » souden erstelt hebben het gulde ofte confrerie van Sint Michiel
- » in alle haere functien ende exercitien, gheattribueert by de
- » lettren van fundatie, met alle de privilegien ende prerogativen
- » daervan dependende, soo ende ghelyck sy te vooren hebben
- » ghejouisseert, midtsgaeders eensweghs verclaert, dat daer-
- » mede is commen te cessen de voorschreven suppressie van
- » den derden April 1705, soo dat de verthoonders verhoopten dat-
- » ter gheene mindere redenen en souden syn, jae selfs meerdere

» omme het vornomde gulde van Sint Jooris insghelyx te er-
» stellen in heurlieder oude functien ende exercitien, midtsghae-
» ders privilegien ende prerogativen, te meer regard nemende
» dat d'huysinghen ende erfve van tselve gulde, tsedert de voor-
» ghemelde suppressie, niet en syn gheemployeert gheworden
» volghens de destinatie by de selve requeste gheroert, nemaer
» dat selfs het guldenhuys van wegghen de vornomde schepenen
» verpacht es voor herberghe, ofte huys van teere, ghelyck het
» selve daer te vooren was, ende dat d'ander huysen daer annex
» aen de verthoonders al in eygendom competerende, oock ver-
» huert worden aen particuliere persoonen, ghereserveert de
» groote guldecaemer ende de ghone van de cappelle, welcke
» voor het garnisoen ghebruyckt worden tot het doen van hunnen
» dienst, ende daerby ghetendeert tot d'erstellunghe van het
» voorseyde hun gulde, wesende het hoofgulde onser voorschre-
» ven provincie, in alle haere aude functien, privilegien, prero-
» gativen ende eyghendommen, soo ende ghelyk het selve gulde
» voorgaendelyck hadde ghejouisseeert ende toebehoort, alsmede
» dat wy beliefdien ghedient te wesen eensweeghs te verclaeren
» dat daarmede int regard van 't voors. hun gulde soude commen
» te cesseren de voorschreve suppressie van den 3^o April 1703
» verleent, sonder de verthoonders daeroppe alvoorens t'hebben
» ghehoort, dat alcer op de selve requeste te disponeren, wy
» soudien dien aengaende ghevraeght hebben het advys van die
» van onsen Raede in Vlaenderen, daer oppe alvooren ghehoort
» schepenen van der Keure der voorseyde stadt Ghendt, t'welck
» door de verthoonders besorghet gheweest synde, soudien de
» vornomde requeste benefens het ghevraeghte ende verleende
» advis ten jaere 1712 van wegghen voorseyden Raede van Vlaen-
» deren aen ons toeghesonden gheweest syn, waer op wy by brief-
» ven van den 14^o Meye ende 6^o July van den selven jaere 1712,
» aen de vornomde schepenen van der Keure gheordenneert
» hebben te verleenen hun advys, op de voorseyde requeste aen

» hun voorgaendelycken gheinsinueert, ende hemlieden daerby
» eensweeghs pertinentelyck te expliceren, op de fouten, mid-
» delen ende versouck daerinne begrepen, daervan sy lieden hun
» des te vooren in onsen vornomden Raede van Vlaenderen
» hadden ghepooght te exuseren, op pretext van de connuncture
» van oorloghe, ende dat onsen dienst hun tot ander affairen
» saude gheoccupeert hebben, waer omme de voorseyde sche-
» penen van der Keure oock voldaan hebbende van in de maendt
» van Augusty van den selven jaere, sonder dat de verthoonders
» daervan soudien hebben connen expeditie ende dispositie be-
» commen, ter oorsaecke van de menigvuldighe andere empor-
» tante affairen, daarmede onse ministers van tydt tot tydt syn
» gheoccupeert gheweest, ende alsoo de vornomde requeste met
» de voorder stucken daertoe relatief erghens ghedemanueert,
» ofte in het onghereede bedegghen syn gheworden, midtsghae-
» ders dat de verthoonders naer veele ghedaene debvooren al
» t'selve niet en hebben connen achterhaelen, ende dat sy onder-
» tusschen gheerne soudien gheraecken tot de voorseyde versochte
» erstellynghe van hun meer gheroerde gulde, soo veel te meer
» om dieswille dat den oorloghe in dese landen is ghecesseert,
» dat de gulden van dander steden ende selfs oock van den plat-
» ten landen, ghelegghen onder onse ghehoorsaemheyt, hun liber
» exercitien doen, midtsghaeders oock syn jouisserende van
» hunne prerogativen, privilegien ende eyghendommen, jae
» datter op verscheyde plaetsen nieuwe gilden worden opghe-
» recht, ende dat de verthoonders verhoopten, dat wy niet rede-
» lyck en sullen vinden dat het vornomde gilde langher saude
» ghesupprimeert blyven zonder materie ofte subject, gheconsi-
» dereert dat het selve gulde is het hooft ende het audste van
» onse voorschreven provincie van Vlaenderen, t'welck voorsien
» is van importante goederen ende effecten, midtsghaeders al-
» tydt ghedient heeft tot meerderen luyster, decoratie ende slete
» onser voorseyde stadt Ghendt, alwaer de respectieve guldens

» in sulckdaenighe reputatie sauden syn gheweest, dat in de
» capitulatie, ghesloten in het overgaen van de selve stadt aen
» de croone van Vranckryck, op den 9^e Maerte 1678, by separate
» articulen expresselycken besproken ende oock gheaccordeert
» is gheworden, dat de selve guldens, daer onder het ghone voor
» handen van de verthoonders, alsmede de ambachten ende ander
» ghemeenten, sullen ghenieten ende ghemainteneert worden in
» hunne privilegien, usantien ende costumen, naer uytwysen
» van het extraict van de selve capitulatie daer op van ghelyc-
» ken gheexhibeert; voorts oock de edele ende notabele van de
» collatie, representerende het ghemeen lichaem van onse voor-
» nomde stadt Ghendt, wel wetende dat de erstellinghe van de
» guldens der selver stadt aldaer teenemael noodtsaekelyck ende
» anderssints oock profitabel is, ter convocatie ende collatie ghe-
» houden den 6 October 1716, selve versocht hebbende de erstel-
» lynghe van diere, soo niet min ghesien can worden uyt het
» resultat van de selve collatie, berustende ter secretarye aldaer,
» daer toe nogh voeghende dat de selve verthoonders gulde van
» gheen argher conditie en saude syn als de meerghemelde gul-
» dens van al ander steden ende plaetsen, nochte oock niet voor-
» der ghefrusteert blyven van hunne exercitien, prerogativen,
» privilegien, eyghendom ende proprieteyt, midtsghaeders dat
» sy tot beter faciliterynghe ende uytwerkinghe van dien, als-
» mede omme alle umbraige te weeren, wel willen declareren,
» dat sy hun sullen contenteren ofte verghenoughen met van
» weghe de voorseyde schepenen van der Keure t'hebben ende
» te ghenieten d'overleverynghe, ghevolgh ende restitutie van
» de silvere vergulde coppen, juweelen, gaude ketynghe, tinnen
» inctpot ende Resolutiebouck in proprieteyte toebehoorende aen
» t'voornomde gulde, op den jaere 1704, by ordre van de selve
» schepenen overghedraeghen aen hunnen secretaris, midtsghae-
» ders oock de meubelen ende cattheylen, tselve gulde insghe-
» lyx in proprieteyte toebehoorende, voor soo veel de selve

» meubelen ende cattheylen als noch in wesen ofte nature syn
» existierende, en door de verthoonders sullen connen aenghe-
» wesen worden; voorts oock, de voorseyde conchierge ofte gul-
» denhuys ende cappelle, benefens de voorder huysinghen,
» cheynsen ende ander incommen, t'voornoemde gulde van ghe-
» lycken in proprieteyte competierende, al t'saemen jaerelyx
» renderende tot zeven a acht hondert guldens onbegrepen, ende
» alleenelyck belast wesende met 217 guldens 16 stuyvers sjaers
» renten, ende welcke huysinghen, cheynsen ende andere incom-
» men de voorseyde schepenen hun souden hebben aenghetroc-
» ken ende van de revenuen ghenoten t'sedert de voornomde
» suppressie, soo sy alsnoch doen doen, waervan t'voorseyde
» gulde, ende de verthoonders als daerinne guldebroeders synde,
» notoirelycken niet langher en behoorden berooft ende ver-
» vremd te blyven, behoudens ende onder expresse conditie
» nochtans, dat de voorn. schepenen de voorseyde huysinghen
» ende merckelyck de cappelle, gaelderye ende doelen sullen
» stellen in behoorelycken staet ende refectie, alsmede oock su-
» gueren ende betaelen d'achterstellen van de voornomde ren-
» ten, tot de daete van de voorseyde overleverynghe, benefens
» d'onbetaelde pensioenen van den greffier, bailliu, cnape ende
» spander van t'voornomde gulde, ende eensweeghs aen de ver-
» thoonders boven dien oock doen eenen bylegh, soo ter causen
» van het missen ofte derfven van de voorseyde jaerelyxsche
» revenuen ofte incommen van t'voornomde hun gulde, ende
» eenighe meubele goederen door de voorseyde schepenen pu-
» blicquelycken ghedaen vercoopen, als voor alle andere, ofte
» voordere pretentien, soo van logementen van militaire dan
» anderssints, gheene uytghesteken nochte ghereserveert, wes-
» aengaende sy met deselve schepenen seer gheerne sullen com-
» men in conferentie, ende tot een equitabel accord, oorsaecke
» de verthoonders ons seer oodtmoedelyck hebben ghebeden hun
» voornomde gulde alsnu te erstellen in alle desselfs oude functien

» ende exercitien, mitsghaeders privilegien, prerogativen ende
» eyghendommen, ghelyck als het selve hier te vooren heeft ghe-
» hadt, ghejouisceert ende toebehoort, alsmede eensweeghs te
» verclaeren dat daarmede compt te cessen in int regardt van
» t'selve gulde de voornomde suppressie van den 5^e April 1703,
» — *doen te weten*, dat wy t'gonne voorschreven is overghe-
» merckt ende daerop ghehadt d'advisen soo van onse lieve en
» ghetrouwe die Raeden fiscaelen van onsen voornomden Raede
» in Vlaenderen, als van onse lieve ende wel beminde die sche-
» penen van der Keure onser voornomde stadt van Ghendt, ende
» ghesien in onsen priveen Raede de transactie, tusshen hun
» ende de voorschreven supplianten aenghegaen den 15 July lest-
» leden, ons toeghesonden met hun voorschreven advies, ende
» waarvan den teneur hier naer volght van woerde te woerde :
» Alsoo de guldebroeders van het gulde van den edelen ridder
» Sint-Jooris binnen dese stadt Ghendt, ghepresenteert hebben
» requeste aen de majesteit enz.... soo is, dat om te voorkomen
» alle disputen ende moeyelycheden die tusshen de voorschre-
» ven schepenen van der Keure ende de voorschreven gulde-
» broeders souden connen ontstaen ende ghemoveert worden ter
» causen van de antreckinghe, die de ghemelde edele heeren
» Schepenen t'sedert de voorseide suppressie ghenomen hebben
» van het gulden huys, ende voordere goederen ende effecten,
» het meer gheseyde gulden gherompeteert hebbende, de voor-
» schreven edele heeren Schepenen emmers hemlieden ghedepu-
» teerde J^r Jacques-Ignaes Peeters, heere van Westerghem, ende
» J^r Jan-François Borluut, heere van Hooghstraete enz., schepenen,
» mitsghaeders dheer ende meester Christiaen-Joseph-Walwein
» Raedt pensionnaris, ende M^{hr} Albert-Xaverius Triest, 1^{er} se-
» cretaris ter eender, ende den advocaet meester Louys van Dam-
» me, ende den procureur Jacques Bernard de Dobbele, d'aude,
» als daer specialyck gheauthoriseert van weghen voornomde
» guldebroeders, volghens de autorisatie van den 7^e July 1727,

» alhier ghesien ter andere, gheaccordeert ende overeengecom-
» men syn op de maniere naervolghende :
» Eerst, dat in cas de Majesteit ghedient is het voornomde
» gulde t'erstellen, het selve sal vermoghen t'exerceren alle syne
» aude functien ende exercitien, mitsghaeders ghenieten van alle
» de privilegien, prerogatieven, eyghendommen ende vrydom-
» men, soo ende ghelyck het selve van daete van de suppressie
» ghedaen ende ghejouisceert heeft, voor soo veele de voorschre-
» ven vrydommen niet contrarie en syn aen de lest gheëmanecrde
» lyste van de majesteit in daten 28 Meye 1723.
» Ten tweeden, dat aen die van het voorschreven gulden sullen
» worden gherestitueert d'archiven, boecken ende pampieren van
» het selve gulden, als oock de silvere vergulde coppen, gaude
» ketene, schilderyen ende andere meubelen, cattheylen ende
» effecten, voor soo veele die alnoch bevonden worden onder
» het bewelt van myn edele heeren schepenen, ende niet de-
» ghene die ghedemanueert ofte van weghen de selve schepenen
» vercocht ofte veraliniert souden moghen wesen.
» Ten derden, dat die van het voornomde gulden wederom
» sullen comen ende ghestelt worden in de volle possessie ende
» besit soo van de concherge ende cappelle als van de voordere
» huysinghen ende cheinsen, het selve gulden in proprieteyte
» toecommende, met expresse conditie nochtans, dat de cheinsen
» by schepenen uytghegheven, alsmede de verpachtinghen van
» huysen, sullen blyven in vigeur ende effect sorteren.
» Ten vierden dat de stadt sal ontfanghen alle de revenuen
» van de goederen van het voornomde gulden tot ende met de
» daete van d'acte van ersteltenisse by de Maj^t te verleenen, ende
» van ghelyeken dat de stadt tot de selve daete het selve gulden
» sal ontlasten van de croisen van de renten, alsmede van de
» fondatien, waarmede het gulden belast is.
» Ten vyfden dat de stadt sal betaelen eene somme van vyf
» hondert gulden courant, om daarmede het guldenhuys ende

» cappelle eenighsints te connen repareren ende meubleren.
» By middel van welcke conventie, die gheen effect en sal
» hebben ten sy de Majesteit ghedient is het voorschreven gulden
» te erstellen, absolutelyck sal cesseren ende vernieticht worden,
» ende blyven de voornomde acte van suppressie van den derden
» April, ende waarmede oock sullen cesseren alle de voordere
» pretentien, die het meer gheseyde gulden ter causen van de
» voorschreven aentreckinghe door de stadt saude connen ofte
» moghen formeren, t'sy uytten hoofde van logementen van mi-
» litaire, ofte uyt wat anderen hoofde het saude moghen wesen,
» niet uytghesondert nochte ghereserveert. Aldus ghedaen desen
» 15 July 1727.....
» Gheneghen wesende ter bede ende begheerte van de selve
» supplianten, hebben ter deliberatie van onse seer lieve ende
» wel beminde suster Maria Elisabeth, by der gratie Gods co-
» nincklycke prinsesse van Hongeryen enz., het voornomde gulde
» van Sint Jooris, onderhouden met den voet- ofte cruysboghe
» binnen onse voornomde stadt van Ghendt, erstellt ende ghe-
» retablisceert, soo wy de selve uyt onse sonderlinghe gratie
» midts desen erstellen ende retabliseren in alle deszelfs aude
» functien ende exercitien, midtsghaeders privilegiën, preroga-
» tiven ende eyghendommen, op den voet van de transactie hier
» boven gheinsereert, waarmede compt te cesseren de voorschre-
» ven suppressie van den derden April 1705, op conditie noch-
» tans, dat de voorschreven supplianten gheene vrijdommen
» nochte exemptien en sullen ghenieten van de provintie, nocht
» stadsrechten op wyn ende bier, die gheconsummeert sal worden
» in hunne conciergerie, ende dat sy niemant en sullen vermog-
» ghen te obligeren van in hunne confrerie te commen, ontbie-
» den daeromme ende bevelen onse seer lieve ende ghetrouwe
» die hooftpresidenten ende luyden van onsen secreten ende
» grooten raede, die president ende luyden van onsen Raede
» in Vlaanderen, ende alle andere onse rechteren, officieren ende

» ondersaeten, dien dit aengaen oft roeren sal moghen, dat sy
» de voornomde supplianten van dese onse gratie, octroy ende
» ersteltenisse, doen, laeten ende ghedooghden rustelyck, vrede-
» lyck ende volcommentlyck ghenieten ende ghebruycken in der
» voeghen ende maniere soo voorschreven is, enz. »

De eerste ernstige verrichting van de gilde was het opstellen van eenen nieuwen *Reghel ende Ordonnantie*. De voornaamste schikkingen van dit reglement, uit 59 artikelen samengesteld, komen op het volgende neder :

1°. Ieder gildebrouder, was gehouden ten minste voor éene pistool, in gelde, als doodschuld in te teekenen. — 2°. De eed, door iederen gildebrouder bij zijne intrede af te leggen, was gelijk aan dien van voortijds. — 3°. Geene eerlooze lieden mochten in de gilde aanvaard worden. — 4°. Het lid, dat eene eerlooze daad bedreef, moest uit de vereeniging gebannen worden. — 5°. Wie drie jaren na elkander den koningsgaai afschoot, werd tot keizer uitgeroepen, en was, uit dien hoofde, gedurende geheel zijn leven vrij van bekostiging in al de banketten en feesten, door de gilde gehouden; hij bekwam de gouden eereketen, die de eed evenwel voor eene som van 50 Carolusgulden mocht afkopen, en genoot, gedurende zijn leven, het voorzitterschap. — 6°. Ieder jaar, op S^t-Jorisdag, waren de leden, op boet, verplicht ter gildekamer te komen, om er lezing te hooren van dezen Reghel, alsmede van de andere verordeningen, door den Eed voorgeschreven; zij waren insgelijks op boet verplicht dien dag de misse in de gildekapel bij te wonen. — 7°. De aanwezigheid der leden was ook verplicht bij iedere inhaling van Vorsten, Landvoogden, Bisschoppen, enz. — 8° en 9°. De vloekers werden gestraft met eene boet, alsook « de gonne die noemen den boosen vijandt, ofte swarten man, » hetzij aan de schieting of in de kamer, en degenen die ontuchtige liedkens zongen of gesprekken voerden. — De meeste overige artikelen hadden betrek tot de schietingen.

1750. — Het eerste feest van belang, dat wij na het heroprichten der voetbooggilde zien vieren, had in dit jaar plaats. Het was eene loterij-schieting tusschen doelen, met 8150 loten, ieder van 6 grooten, waarmede 15 zilverprijzen te winnen waren, ter waarde van 200 pond groote. Onder de vreemde schutters, die een heerlijk onthaal te Gent genoten, waren er zeven van Brugge, die 800 loten namen, en onder andere den vierden prijs (eene zilveren schaal, geschoten door den heer Karel de Villegas), behaalden. De schieting, begonnen den 16 Juli, eindigde den laatsten September 1750.

In dezen tijd werd naar den papegaai geschoten op eene pers, door de gilde op den Kouter opgericht.

In dit jaar ging de gilde eene leening aan van 1000 pond groote, tot kwijting harer schulden en herstelling harer onroerende eigendommen.

1752. — Verscheidene leden der gilde nemen deel aan het schietfeest te Antwerpen, en behalen er zilveren prijzen.

1756. — De jaarlijksche prijsschieting werd dit jaar bijgewoond door schutters van Brugge en Eckloo. Het jaar nadien

1757 neemt zij deel aan de schieting te Brugge, en behaalt er den middelvogel met twee andere prijzen.

De gilde verstaat zich met de koophandelkamer der stad tot het oprichten eener lijnwaadhalle. Na de be- raadslaging, die daarover onder de leden plaats had, stemden er 52 leden voor, en 4 tegen het ontwerp; de eenige reden, die de tegenkanters inbrachten, was dat zij, de Vrijdagmarkt en Lange-Munt bewonende, er belang bij hadden dat de linnenmarkt ter gemelde plaatsen behouden bleef.

De Halle werd dan op kost der gilde gebouwd, on- gelukkiglijk op een gedeelte der schoone galerie, die zoolang tot sieraad van het S'-Jorishof had gediend. Het

gebouw der zegelafel stond aan het einde dezer galerie, met den voorgevel naast het Belfort en het lokaal der S'-Michielsgilde. Deze halle was 548 voet lang op 20 breed, binnen muren; de geheele bouw was 41 1/2 voet lang op 50 voet breed, en kostte meer dan 2175 pond. Ten einde deze uitgave te dekken, vroeg de gilde één groot van ieder stuk lijnwaad, dat ter markt gebracht en verkocht werd.

1758. — Eenige Gentsche schutters begeven zich weder ter prijs- schieting van Brugge, en vellen den opper- en den tweeden zijvogel neder.

Werden er thans geene zoo luistervolle schietspelen meer gehouden als in vroeger tijd, de feesten, binnen het hof van S'-Joris gevierd, waren vast niet minder glansrijk en gulhartig dan de middeleeuwsche banket- ten. Dat het er grootsch toeging, blijkt wel uit de omstandigheid dat er gewoonlijk drie S'-Pietersheeren op genoodigd werden. Behalve deze banketten, werden de gildebreders ook somtijds op « divertissemten of ballen » vergast.

1741. — Een besluit der schepenen van de Keure van 27 Juni 1741 bepaalt, dat er bij elke koningschieting drie prijs- vogels zullen te winnen zijn. De groote stadsklok zal den dag driemaal geluid, de beiaard gespeeld, en de stadstimbaliër en trompetters te werk gesteld worden. De gilde verkreeg daarenboven vrijdom van stadsrech- ten op twee stukken wijn, in het hof, zoo ten dage der schieting als op hunne banketten, te verbruiken.

Dit besluit was genomen naar aanleiding van een decreet, door de keizerin Maria-Theresia verleend, en volgens hetwelk de gilde, met de twee andere schut- terskringen, hare beurt had van te schieten naar drie prijsvogels, ter waarde van 50 pond groote.

1743. — In den oorlog, dien Maria-Theresia tegen hare machtige vijanden had uit te staan, werd het S^t-Jorishof weder door vreemde troepen bezet, die er eene aanzienlijke schade aan toebrachten. De schutters vroegen en bekwamen van de stadsregeering eene schadevergoeding (1) ten beloope van 50 pond groote, voor het bezet van het gildehuis, « sonder regart te nemen op de cappelle ende »
» gildecamer, die als publike plaetsen ghelyck alle »
» andere sijn gheoocpeert gheworden. »

(1) « Supplierende verthoonen reverentelyck, Coninck, heuverdecken, auderlinghen, ende proviseerders van het gilden van den Edelen Ridder S^t Jooris, onderhouden met den voetbogen binnen dese stadt, dat in de maendt July 1743, by ordre van UEd. in alle precipitatie syn afgedaen ende vertransporteert geworden de ornamenten van de capelle van den selven ridderlycken gilde, alsmede de principaelste effecten van den gilden ghevlucht, voor soo veele die transporterelyck waeren, synde de capelle ende gildecamer alsoo gheoocpeert voor magazijn met graen ende meel gebleven tot den x^o Maerte 1748, als wanneer by order van UEd. de sleutels van den huuse syn beweegt ten comptoire van de logementen deser stadt, ende daer t'sedert het geheele huys ook beleyt met graenen ende meel tot op hedent, soo daniglyck dat door de ghemelde occupatie niet alleene remarquabel schaede aen de overghebleven effecten en is veroorzaekt ende toeghebracht, maer bovendien het geheel laecken van den muer boven de sitbank vande cappelle gedevaliseert, in stucken ghetrocken, ende vernietigt, boven dat in de gemelde camer de cassen gheforceert ende gebrocken syn, sonder dat de supplianten tot op hedent over de ghemelde occupatie van weghens de stadt iet syn betaelt, oock niet over de beschaelheden ghedesinteresseert, welke occupatie ter correctie niet minder en can ghenomen worden als op vyftich ponden grooten t'jaers, over de capelle ende groote gildecamer, ende t'sedert den voors. 15 Maerte 1748 voortwaerts van het geheel huys met deselve capelle ende camer t'samen ten advenante van hondert thien ponden grooten t'jaers, in consideratie van de groote schaede aen het baliment, abstract van het deperissement aen de effecten, te meer de supplianten in staete syn te betoonen met de aude rekeningen van den gilde, dat hunne predecresseurs voor de occupatie van de capelle ende groote gildecamer van de stadt hebben ontfanghen tot in de t'seventigh ponden grooten s'jaers, midtsgaeders dat het gilde hebbende het privilegie van weesen belast is met swaere renten ende huysgelden, ende dat UEd. selfs oock gewoon syn aen die van het gilde by te legghen eenighe secoursen in het geval van swaere reparatien, oorsaecke de supplianten hun keeren tot UEd. » (Resolutieboek 1734-1779.)

1750. — Den 13 September hield de gilde hare jaarlijksche schieting naar drie prijsvogels. De geestelijke proost van S^t-Joris, de heer Anselm Bara, die het jaar te voren eenen prijs geschoten had, nam thans weder aan de schieting deel, doch werd door den officiaal des Bissdoms van Gent daarover vervolgd. De gilde trok zich zijner zake aan, en wendde zich tot den Landvoogd, prins Karel-Alexander, aantoonende dat de Bisschop den hem onderhoorigen priesters de schietoefeningen ontzegde, hoewel van oude tijden de geestelijke proosten, zoo te Gent als in andere Nederlandsche steden (1), altijd medegeschoten hadden, zoowel naar de pers als in de doelen. De Landvoogd verleende daarop een besluit, waarbij aan alle gildeproosten, priesters zijnde, oorlof werd gegeven om, zooals voortijds, naar de prijzen te schieten.

1752. — De Landvoogd, prins Karel van Lorreinen, die reeds sedert den 21 Mei 1749 als gildebroeder ingeschreven was, looft drie zilveren prijzen onder zijne medegezellen uit, voor eene schieting, welke op den 12 Juni vastgesteld wordt. Dit gaf der gilde gelegenheid om nog eene dier luisterlijke feesten in te richten, welke aan die van vroegeren tijd mocht doen gedenken. Het gildehof

(1) Eene briefwisseling, door de gilde over dit geschil met een groot getal andere schutterskringen gevoerd, bracht de volgende inlichtingen aan :

Te Brussel mocht de kapelaan zelfs de eerste eereschoten doen.

Te Leuven schoot ten jare 1716 de kannunik Croon den oppervogel; in 1718 schoten aldaar de abt van S^t-Geertruda, te Leuven, en de pastoor van S^t-Geertrudakerk derzelfde stad.

Te Geeraardsbergen schoten pastoors van naburige dorpen met de S^t Andriesen S^t-Sebastiaangilden mede.

Te Brugge, Antwerpen, Aalst, Assche, Oudenaarde, Kortrijk en Binche schoten ook geestelijke personen.

werd versierd met eene triomfark en jaarschriften; de stoet, die uit het lokaal naar den Kouter, plaats der schieting, trok, was ongemeen rijk en schilderachtig. Vooraan werd het geschut der gilde door eene groep slaven voortgetrokken, waarna de boogspanners en pijlrapers aanstapten, gevolgd door de trompetters en timballiers der stad. Daarachter volgde de Faam, met het traditioneele trompet, waaraan het volgende jaarschrift hing: CAROLO MODERATORI SINCERO; naast haar traden twee guidons met standaarden, en zij werd gevolgd door drie triomfwagens, die bespannen waren met vier paarden. Op eenen dezer wagens, sierlijk beschilderd en behangen, waren de deugden van den Landvoogd verbeeld, en voornamelijk: de Voorzichtigheid, Rechtvaardigheid, Gematigdheid en Kloekmoedigheid. Achter deze wagens stapten de Koning, Proost, Overdeken, Deken, Proviseerders en gildebroeders van St-Sebastian; dan die van St-Michiel, en ten laatste die van St-Joris. De stoet trok, tusschen twee reien grenadiers, naar den Kouter, alwaar, te genover de pers, eene prachtige, uitgestrekte estrade opgetimmerd was, bekroond met de wapens van den Landvoogd, en versierd met engelen, die jaarschriften droegen. Te midden dezer estrade was een rijk verhemelte van rood fluweel, met goud omboord, en voorzien van eenen zetel, voor Karel van Lorreinen.

De schieting was om 7 ure des avonds ten einde. De stoet trok in dezelfde orde als bij den optocht naar het St-Jorishof terug, met dit onderscheid, dat den prijswinnaren onderwege door verscheidene notabelen de eerewijn werd aangeboden.

Des avonds werden vreugdevuren ontstoken en prachtige vuurwerken afgeschoten, niet alleen vóór het

gildchhof, maar bij de woonst der prijsschutters. Op het banket, dat den volgenden dag plaats had, waren, onder anderen, de afgevaardigden der Staten van Vlaanderen, de afgevaardigde Commissaren van de twee schepenenbanken der stad, en de staf van prins Karel, aanwezig. De prijswinnaren werden omtrent middernacht plechtig naar hunne woonst teruggeleid.

Dit feest had te veel opgang in Gent gemaakt, om onze schutters niet te bewegen er een gevolg aan te geven. Begerig om den Landvoogd hunne erkenenis te bewijzen, gingen zij hem te Brussel eenen prachtigen kruisboog aanbieden, en tevens uitnoodigen om den 10 September 1732 den prijsvogel te komen schieten. Dit voorstel werd bereidwillig aangenomen.

Daags vóór dit feest deed de Landvoogd zijne luistervolle intrede in de stad; van de Brusselsche poort tot aan de St-Pietersabdij, waar hij afstapte, was hij vergezeld door de voornaamste supposten der Vleeschhouwersnering, prachtig in het groen gekleed, en door den Eed der St-Jorisgilde, in het rood uitgedoscht. Aan den ingang der abdij werd hij verwelkomd door de afgevaardigden der Staten van Vlaanderen, het stedelijk magistraat en de feestvierende gilde. Daags nadien, na in de abdij het noenmaal genomen te hebben, kwam een luistervolle stoet aan de abdij voor hem defileeren, en vervolgens naar den Kouter geleiden. Deze stoet, ingericht door studenten van het College der Paters Augustijnen, was samengesteld gelijk op den 12 Mei, doch ditmaal vermeerderd met een groot getal schoone verbeeldingen, zooals: *St Joris, vechtende met den Draak, om eene christene maagd uit de handen der Heidenen te verlossen*; voorts de Graven en Gravinne van Vlaanderen en andere aanzienlijke personen,

die de gilde vroeger beschermd en verheerlijkt hadden. Zoo zag men er *Karel den Stoute, Maximiliaan van Oostenrijk*, die zich zelve gedurende zijn leven een « voorstander en beschermer van S^t Joris » noemde; *Philips den Schoone*, koning der gilde; *Karel V en Ferdinand*, keizers van Duitschland; *Philip II, Karel van Lorreinen*, de *hertog van Aumale, Philip, hertog van Aremberg*, een bijzonder weldoener der gilde; *Jacob, graaf van Luxemburg*, viermaal koning; *Lamoraal, graaf van Egmond*, insgelijks koning der gilde, en meer anderen. Ieder van deze personages was vergezeld van ridders en lijfjonkers, die hunne wapenen droegen, of toepasselijke rijmen en jaarschriften.

Deze stoet werd voorts door vijf praalwagens opgeluisterd, verbeeldende : 1^o *de Koninginnen en Prinsessen* uit vroegeren tijd, die, gildezusters geweest zijnde, den roem der schuttersvereeniging hadden vermeerderd, en herhaalde maal de oefeningen met den boog en de prijsschietingen hadden bijgewoond. Onder deze vorstinnen waren Christina, koningin van Zweden, en Elisabeth, koningin van Denemark; Maria van Hongarië en Margaretha van Parma, landvoogdessen der Nederlanden; 2^o *de Wagen van Albrecht en Isabella*, waarop dezelfde boog prijkte, waarmede Isabella ten jare 1618 eenen eerevogel had afgeschoten; 3^o *de Maagd van Gent*, in haren tuin gezeten, bewaakt door twee leeuwen, en eenen anderen leeuw in haren schoot dragende; 4^o *de Vier Leden van Vlaanderen*; 5^o *Maria-Theresia en keizer Frans I*, met den aartshertog Jozef, in gezelschap der Hongaren Palfi, Zichi, Esterhazy en Nadasti. Deze wagen was met zes paarden bespannen. Daarna volgden de drie gilden van S^t-Sebastiaan, S^t-Michiel en S^t-Joris.

De Kouter was nog prachtiger dan voor het vorige feest versierd; er stond, behalve de rijke zitplaats voor den Landvoogd, een schoone triomfboog, verbeeldende *de Vreugd van het Vaderland*.

Aleer de schieting aanving, bood eene adellijke jonkvrouw der stad, Anna-Carolina baronnes della Faille, dochter van den heer van Huise, gekleed als amazone en in het uniform der gilde, den Prins den pijl aan, om de eereschoten te geven, waartoe hij als Landvoogd het recht had.

Het verlangen der schutters, om Karel van Lorreinen tot Koning te hebben, werd bevredigd: de Prins velde inderdaad bij de eerste schoten den oppervogel, onder het geestdriftig gejuich der duizende nieuwsgierigen, welke elkaar op den Kouter verdrongen. De aftredende Koning hing hem het halssieraad om, en zoo werd hij naar het gildenhof geleid, welks ingang prachtig met leeuwen en laurierboomen was versierd. Er werd een plechtig *Te Deum* gezongen, waarna men den nieuwen Koning naar den schouwburg bracht om eene vertooning bij te wonen, uitgevoerd door den adel der stad. Dien avond had ook in S^t-Joris een prachtig banket plaats, waarop, onder anderen, een meesterstuk van gebak in wit suiker werd opgedischt. Dit groote tafelstuk verbeeldde namelijk de Onderdanigheid, de Eerbied en de Erkenntenis der hoofdgilde aan het stambuis van Oostenrijk, en de vier Leden des Lands, nederbuigende voor den Keizer, die omringd was van Neptunus en Pallas. De grond verbeeldde eene hertenjacht, in een landschap met rotsen en watervallen, en de keizerlijke familie, met eenen talrijken stoet van ridders en amazonen; bij dit alles was eene menigte jaar- en rijmschriften, op de omstandigheid toepasselijk.

Des nachts was de gansche stad schitterend met witte flambeeuwen verlicht, terwijl den leden van S^t-Joris door de gezellen van S^t-Sebastiaan een prachtig dansfeest werd aangeboden.

Was de behendigheid van prins Karel van Lorreinen inderdaad zoo groot, dat hij met het tweede of derde schot den koningsvogel vellen kon? Het volgende rijm, dat reeds op het uur der schieting ergens te lezen was, doet ons vermoeden dat er bij de schutters een geheim verbond was gemaakt om den vogel... te missen, en den Landvoogd eene eer over te laten, die tot het genootschap zelf moest terugkeeren :

- » Den Koning-Vogel stont ten hemelwaerts verheven,
- » Het scheen hy twyfelde voor wie hy moeste beven
- » En daelen, maer soo hem Prins *Carel* heeft geraekt,
- » Hy heeft met diep oodtmoedt syn compliment gemaekt,
- » En is stracks neergedaelt, blyd' dat hy had ontfangen
- » Den glorieusen slag, naer iedereens verlangen;
- » De blydschap was zoo groot, den Hemel scheurde schier
- » Van toejuiging, geroep, geschreeuw, geklanck, getier.
- » De Borgers, menigt' oock gereyst uyt vremde Landen,
- » Benevens de Confreers, die sloegen in de handen,
- » En riepen overluyt : dat *Coning Carel* leeft,
- » Heel Vlaenderlandt te saem Hem desen wensch toegeeft. »

Den dag na de groote schieting reed de Prins te paard naar Brugge en Oostende, om de vestingwerken alsook de vermaarde houtzaagmolens tusschen deze twee genoemde steden te zien. Den 15 September kwam hij te Gent terug, en werd aan de Brugsche poort weder door de vleeschhouwersnering en een groot getal koetsen, waarin de notabelen der stad gezeten waren, onthaald. Op het stadhuis werd hem door de afgevaardigden der Staten van Vlaanderen een banket aangeboden, waarna eene nieuwe schieting op den Kouter aanving. Ook ditmaal schoot de Landvoogd eenen gaai af.

Eindelijk, na een avondmaal bij den baron van Kie-segem, gouverneur der stad en van het kasteel, en na eene tweede openbare verlichting en dansfeest in den schouwburg, verliet prins Karel onze stad, langs de Keizerpoort naar Brussel terugkeerende.

De feesten hielden daarmede niet op : gedurende geheel de week schoot men nog naar drie andere vogels, welke als prijzen door het magistrat geschonken waren. Stoeten en banketten volgden elkander op.

De lezer zal niet verwonderd zijn te vernemen, dat deze feesten zeer veel geld kostten. De eed had eene som van 55 pond meer uitgegeven dan hij ontvangen had, behalve dat er nog eene som van duizend gulden te betalen bleef. Een gedeelte van dit tekort werd gedeckt door eene leening van 600 gulden, namens de gilde door haren overdeken J^r Pieter-Frans Pycke aangegaan. Onze schutters hadden evenwel op dit tijdstip nog meer schulden, onder andere eene van 855 pond, veroorzaakt door het bouwen der lakenhalle, en daar de jaarlijksche *boni* van het genootschap slechts ongeveer 69 pond beliep, zag het zich gedwongen eene tweede leening van 600 pond te sluiten, alsmede eene ommestelling of belasting van twee gulden 's jaars op hare leden te leggen, voor eenen termijn van zes jaren. Dit laatste inkomen werd hoofdzakelijk gebezigd tot de herstelling van het gildehof.

Niet alleen deed de gilde de beschrijving van dit heuglijk feest, in Vlaamsche en Fransche taal, in druk verschijnen (1), maar besloot bovendien het door een

(1) Namelijk onder den titel :

SoLeMneLe bLYDIsChap en korte beschryvinge der twee uytmuntende vreugde-bedryven verricht door het oudt en souverain hoofdgilde van den edelen Ridder S^t-Joris, binnen de stad Ghendt. — Tot Ghendt by de weduwe P. de Goesm en Soon.

schilderstuk te doen vereeuwigen, en door een verjaarsfeest te blijven gedenken. Zij gelastte eenen Gentschen kunstenaar, namelijk Pieter van Reysschoot, een tafereel te vervaardigen, dat dit luisterlijke schietfeest tot onderwerp zou hebben (1). Het werd op den naamdag van prins Karel, ten jare 1755, die met een kosteloos dansfeest, en met muziek en geschut gevierd werd, plechtig ontvangen.

Wij vinden in de gilderekening van 1751-1752 de volgende opgave van de juweelen, die den schutters op dit tijdstip toebehoorden :

« Eene zilvere masse van den Baljuw; den stifeystock, versierd met eene zilvere plaete.

» Eenen rooden met silver gheborduerten standaert, met de manche van den guidon.

» Het vaendel van de gilde, verciert met een silveren pyckxken ende twee silveren quispels.

» Vijf silveren gautvergulde coppen met hunne deksels (2).

(1) « Item betaelt aen den schilder sieur *Marissal*, de somme van achtentwintigh guldens over het maecten van eene schitse voor de schilderye van de gaeyschietinghe van den prince.....

p. 4-15-4

» Item betaelt aen sieur *Pieter van Reysschoot*, eerst de somme van 63 ponden grooten wisselgelt, ten tweeden 25 ponden grooten, ende ten derden 20 ponden grooten wisselgelt maeckende t' saemen een hondert thien ponden gr. wisselgelt, ter rekenynghe van de schilderye by hem gemaect, verbeeldende de *Gaeyschietinghe*, wanneer syne conincklycke hoogheydt Coninck van desen gilde is gheworden.....

128 6-8

(*Gilderekeningen*, 1758.)

(2) In het *Resolutieboek*, 1754-1779, lezen wij nopens deze koppen het volgende :

« Den grooten vergulden cop met den sceel, aen den ghilde ghejont by hunne Hoogheden Albertus en Isabella, met haerlieder waepenen op den sceel.

» Item den vergulden cop met den sceel, aen den ghilde ghejont by wylent den Prince van Gavere, graeve van Egmont, met syn waepen op den sceel.

» Een silveren gautvergulde schaele in forme van schipken.

» Dry silveren schaelen.

» Een silveren lampken.

» Een silveren bel-ketynghe van seshien schaekels ende twee handhaeven.

» Item eenen grooten magnifiquen silveren gautvergulden cop met syn deeksel, aen den gilde present ghesonden by syne conincklycke hoogheydt den hertoghe Caerel Alexander van Lorreyne ende van Bar, gouverneur ende capiteyn-generael deser Nederlanden, verciert met syne waepens, ter ghedachtenisse dat syne conincklycke hoogheydt coninck bedeghen was van desen gilde den 10 September 1752.

» Item een gaude keten ofte carcant met schaekels, berustende onder d'heer Joos Neyt, onderconinck van desen gilde.

» Eenen silveren gautvergulden kelek met de patine, twee silveren ampullekens met eene zilvere tailliore, berustende in de capellecasse.

» Item een zilvere schaele, in het midden gheteekent met de waepenen van Triest ende syne vrouwe gheseluede.

» Item een zilvere schaele van wylent den heer van Overberghe.

» Item een zilvere schaele met de waepenen van den heer de Croy; in het midden staet eenen Neptunus.

» Item den gonnen aen den ghilde ghejont door den heere marquis de Rhodes, met den sceel, ende syn waepenen op den selven.

» Item eenen vergulden cop met uutgheslaeghen ronden ofte hobbels, met den sceel, waerop staet een silveren meyken, aen den ghilde ghejont door Simon Rodrigo.

- » Item een vergulde schuyte, ghejont by wylent den heere Graeve van Wacken, op den voet gheteeckent met syn waepen.
 - » Item nogh eenen vergulden cop aen den gilde ghejont door Mher Maximiliaen Anthone Rym, heere van Rammelaere, met den scheel ende een ander werck op den selven scheel, waerop staet syne waepen.
 - » Item een lampken, ghejont aen de cappelle van den gilde door den lest overleden heer Graeve van Hasselt.
 - » Eyndelynghe het nieuw vaandel » (1).
- Eenige jaren nadien was dit trezoor met de volgende voorwerpen vermeerderd :
- » Eenen gauden sluyer voor den capiteyn van desen ghilde.
 - » Item oock eene roode panne burse, met haere fonden ghehorduert met silvere, aen desen gulde present gedaen by d'heeren Pieter Triest ende wylent Philippe van der Bruggen.
 - » Item eene waltrappe, dienende voor het peert van den guidon, van roode trijpe, gegarniert met silvere galon ende quispels » (2).
1755. — De gilde richt eene loterij-schieting in, met twaalf zilverprijzen, waartoe zij de vreemde voetbooggezelschappen uitnoodigt. — Het jaar nadien begeeft zij zich met drie diligentien naar een groot schietfeest te Brussel, en blijft zeven dagen weg.
1758. — Tot delging der op de gilde drukkende schulden stemmen de leden nogmaals toe in eene vrijwillige belasting van 2 gulden 's jaars. Twee jaren later werd deze belasting tot 3 gulden verhoogd. Er waren op dit tijdstip

(1) Dit vaandel was ten jare 1736 vervaardigd.

(2) Gilderekeningen van 1771-1778.

niet min dan 245 leden bij St-Joris, waaronder een groot getal aanzienlijke personen, van welke wij hier slechts opnoemen : Jonker Emmanuel-Karel van Hoobrouck, heer van Asper en Singem; Jan-Everaard de Waudripont; Frans-Bernaard de Smet, heer van Leistraat; J. Ghys, D. Van Dycke en Jan Bauters, kannuniken van St^e Pharaïlde; Frans-Albert, baron della Faille, heer van Huise; Jan-Jozef Dons, baron van Lovendegem; Jozef de Gellinck, heer van Tollenare; J.-B. baron de Heems; J^r J.-B. van der Haeghen, heer van Boiaart; J^r Pieter-Frans Delrio, heer van Dentergem; J^r Jacob Wauters; J^r Karel Sersanders, markies de Luna; Pieter-Karel, baron della Faille; J^r Jan van Breughel; J^r J.-B. Patheet; J^r Amand Schoorman; J^r Ignaas van Pottelsberghe, heer van Bois-de-Vigne; Pieter-Lodewijk, burchtgraaf van der Varent; Karel, graaf van Lichtervelde, heer van Laathem; Joris-Adolf d'Olesy; Jacob de Beerlare; Pieter-Frans Pycke van Idegem; Nicolaas-Jozef de Nilsteren, baron van Laren; J^r Jozef-Constant Stalins; J^r Frans van Huffel; J^r K. Frans Mestach, heer van Kuurne; J^r Emmanuël della Faille, heer van Eekloo; J^r Jacob-Rodrigues d'Evora y Vega; Jozef-Emmanuël Delroy; J^r Jan-Frans della Faille, heer van Assenede; Burchtgraaf de Nieuport; Hubert, burchtgraaf de Nieuport, heer van Ruddervoorde; J^r Antoon Triest; Maria-Jozef baron de Thysebaert; Maximiliaan baron della Faille, heer van Oike; Willem de Potter, kannunik, en Alexander van Crombrugghe, proost van St-Baafskerk; Ant. tSerwauters; Theodoor de Jonghe; Karel-Emmanuel baron du Norman, heer van Oxelare; Pieter-Frans du Bois van Wegewalle; Philip Walles; Jos. della Faille, vaandrig; J^r Boudewijn-Ant. van Crombrugghe; Frans baron de Plotho van Ingelmunster; Pieter-Jozef

della Faille, van Zelzate; J^r Albert de Kerchove, baron van Exaarde; J^r Karel Piers, heer van Walle; J^r de la Motte de Fresignies; J^r Daneel Servaes; J^r Phil.-Em. Pycke; J^r Com.-Frans della Faille de Hermois; J^r Jozef-Alex. van Volden; P.-J. de Waha; de Ghellynck van Nokeren; graaf Gage; J^r Jan van Steenberghen; Frans-Antoon van der Mandere; Willem-Ignaas de S^t-Vaast; Boudewijn de Meulenaere, enz., enz.

1765. — De generaal graaf Jozef de Saintignon, bevelhebber-eigenaar van een regiment Dragonders, in dienst der Keizerin, vereert het gilde van S^t-Joris, waarvan hij medegezel is, met eenen der twee standaarden, door de dappere soldaten van zijn regiment bij Maxe, in Saksen, veroverd, en door de Keizerin aan hem opgedragen. Deze gift geschiedde met het verzoek, den standaard in de gildekapel te plaatsen (1), en de schenker van het

(1) « Messieurs, mes très vénérables confrères de S^t-George à Gand.

» Messieurs,

» Sa Majesté notre auguste Souveraine aijant eue la clémence de me donner deux estandards qui ont été remportés par la valeur de mon regiment, à la Journée mémorable de Maxe, en Saxe, l'un je l'ay envoijée à la chapelle de la Vierge miraculeuse de Luxemburg, qui est la patronne et la protectrice du régiment, dont j'aij l'honneur d'être propriétaire. J'ay crue ne pouvoir faire un meilleur usage du second, que de vous l'offrir, messieurs mes confrères, pour être affichée dans l'église de notre vénérable confrairie à Gand, devant qu'el autel il vous plaira, pour qu'el effet Monsieur le baron de Bietach, colonel commandant de mon régiment vous le remettra ou fera remettre, afin que vous eussiez sous vos yeux une des marques non équivoques de la bravoure de vos parents, confrères, amijs et compatriotes, vous priants, messieurs, d'être convaincu de la distinction que je fais de la vénérable confrairie, de laquelle j'ay l'honneur de me dire avec des sentiments qui sont au dela de toutes expressions.

» Messieurs mes confrères,

» Votre très humble et tres obéissant serviteur,
(Signé) Le comte Joseph de Saintignon,
général.

» Puxée, le 21 Juillet 1765. »

(Overgeschreven in het Resolutiebouck, bl. 159.)

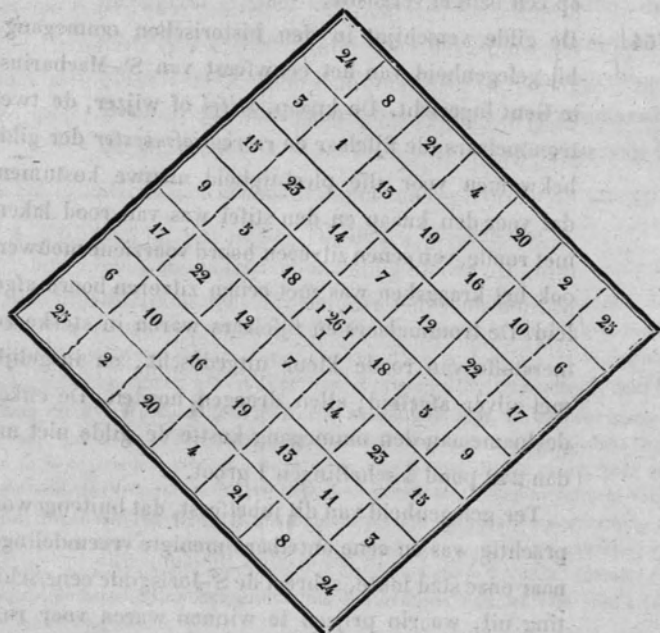
zegeteeken gelastte baron van Bietach, kolonel-bevelhebber zijns regiments, het vaandel te overhandigen, dat door eene afdeeling van gemeld wapen plechtstatig naar de kapel moest gebracht worden. Een schoone stoet, waarin stads keteltrommels en trompetters verschenen, ging den 15 Augusti 1765 het vaandel uit de afspanning halen, waar genaamde kolonel afgestapt was, en naar de gildekapel overbrengen. Hier werd door den Abt van S^t-Pieters eene plechtige muzikmisse en een *Te Deum* gezongen, waarna de gilde de voornaamste officieren van het regiment Dragonders op een banket vergastte.

1764. — De gilde verschijnt in den historischen ommevang, bij gelegenheid van het eeuwfeest van S^t-Macharius, te Gent ingericht. De knaap, *stifei* of wijzer, de twee trommelaars, de sijfelaar en *recreatiefmeester* der gilde bekwamen voor die plechtigheid nieuwe kostumen; dat voor den knaap en den stifei was van rood laken, met ronde, van eenen zilveren boord voorziene mouwen; ook het kraagsken was met eenen zilveren boord afgeleid. De trommelaars en sijfelaars waren in sterke zomerstoffe van roode kleur uitgedoscht, en insgelijks met zilver afgeleid; allen droegen hoeden. De enkele deelname aan den ommevang kostte de gilde niet min dan 242 pond 4 schellingen 1 groot.

Ter gelegenheid van dit jubelfeest, dat buitengewoon prachtig was en eene ontelbare menigte vreemdelingen naar onze stad lokte, schreef de S^t-Jorisingilde eene schieting uit, waarin prijzen te winnen waren voor ruim 109 pond.

1768. — In dit jaar richt de gilde eene groote prijschieting in, tussehen doelen van 518 Gentsche voet lengte, die op 2 Mei aanving, en van zondag tot zondag voortgezet,

eerst den 5 September ten einde liep. Er waren twaalf zilverprijzen te winnen; de hoogste bestond uit twaalf zilveren lepels en vorken, ter waarde van 24 pond groote; de tweede uit een paar kandelaars, van 18 pond groote; de twee hoogste prijzen voor het laagste getal hadden dezelfde waarde. De schutter, die in den zwarten lap schoot, welke te midden des doels was geplaatst, en het getal 26 droeg, was verplicht telkenmale aan den *wijzer* eenen stuiver te geven, en hij, die in een lot de meeste ringen schoot, bekwam eene zilveren doos ter waarde van 4 pond groote. — Zie hier de schikking van het doel :



1770. — De gilde neemt deel aan eene groote schieting naar zeven zilverprijzen, door de gezellen van Brugge beroepen. Daar kampten, onder andere, behalve de schutters van de gilden der twee genoemde steden, die van Kortrijk,

Aalst, Harelbeke, Deinze, Eekloo en Herzele, ten getalle van 88. De Gentenaren, die er met twaalf naar de prijzen schoten, wonnen den vijfden, ter waarde van 10 pond groote wisselgeld. Zij hielden groot hof te Brugge, en schoten in hunne afspanning zestig vuurpijlen af. Deze uitstap kostte het genootschap 15 pond 12 schellingen.

1773. Drie jaren later had eene schieting plaats te Gent, waarop verscheidene kruisboogschutters van Brugge verschenen, die twee zijvogelen nedervelden. De Bruggelingen genoten een oprecht broederlijk onthaal van hunne schietgezellen, die, te hunner eere, daags nadien een vuurwerk vóór hunne afspanning afschoten. Een dergelijke prijskamp had den 5 Augusti 1777 plaats, en werd insgelijks door leden der Brugsche S^t-Jorisgilde bijgewoond.

1772. — Er worden groote herstellingswerken aan het gildehof uitgevoerd, tot beloop eener som van 1400 gulden courant. De groote gildekamer en kapelle, onder andere, worden door het ruimen van den muur, die tusschen beide stond, tot éene plaats veranderd.

1780. — De gildekamer wordt aan de vreemde kooplieden, in den tijd der foore, aan een gulden per voet verhuurd.

Dit jaar wordt het S^t-Jorisseest door ongeveer honderd leden gevierd. Het banket werd bijgewoond door den Abt van S^t-Pieters en den Bisschop van Gent, die wij in de volgende jaren nog dikwijls op dergelijke feesten ontmoeten.

Sedert de schieting, op welke prins Karel van Loreinen den koningsvogel deed neertuimelen, had de gilde geene koningschieting meer gehouden, ten einde deze waardigheid aan een zoo doorluchtig gezelschap te

behouden. Gemelde jaarlijksche schieting werd den 2 Juni 1781 hervat.

Omtrent dit tijdstip werd keizer Jozef II te Gent als Graaf van Vlaanderen ingehuldigd. De voetboog-gilde neemt met de andere schutterskringen en neringen aan den te dier gelegenheid ingerichten praalstoet deel, en zendt eene deputatie bij den Vorst, opdat hij, als zoovele zijner doorluchtige voorzaten, het lidmaatschap zou gelieven te aanvaarden, en eene schieting bijwonen. De Keizer antwoordde, zich in het schieten met den kruisboog te zullen oefenen, doch voor het oogenblik door te veel bezigheden overlast te zijn, om aan zulke oefening te kunnen denken. De deputatie, samengesteld uit J^r Karel-Maria Wauters, Antoon de Rouck, Pieter van Damme, heer van Ter Biezen en Wittevelde, Jan-Lodewijk de Vreese, notaris, Thomas Peulyncx, wijnkoopman, en eenige andere personen, vielen daarop voor den Keizer op de knieën, en smeekten hem, het register der gilde met zijnen naam te willen vereeren. Het verslag over dit bezoek, dat wij aan 't *Resolutieboek* ontleenen, zegt verder dat de Vorst « zich niet alleen de moeite gaf om zich te buigen, » ten einde de gildegzellen te doen opstaan, maar hun toevoegde : « Ik geloof, dat mijn woord voldoet? » Jozef teekende niet, maar noemde zich toch, bij 't einde des verhoors, hun « gildebroeder ».

1781. — Schieting te Aalst. Niet min dan vijftien gilden ontmoetten er elkander bij de pers, namelijk die van Gent, Brugge, Kortrijk, Oudenaarde, Dendermonde, Geeraartsbergen, Eekloo, Liedekerke, Assche, Wachtebeke, Vrasene, Lebbeke, Herzele, Singem en Aalst. Er waren in 't geheel 116 schutters, en vijf prijzen in zilver te verdienen.

In datzelfde jaar werd een bond gesloten tusschen de gilden van Brugge, Aalst, Oudenaarde en Kortrijk, om jaarlijks binnen eene dezer vier genoemde steden, tusschen den 15 Mei en den 15 September, vijf prijzen door de verbondene gilden te laten schieten. Waarom de gilde van Brugge, van wie, tot opbeuring van de voetboogschutterij in Vlaanderen, en tot het onderhouden der vriendschap tusschen de gezellen dezer vereenigingen, dit voorstel uitging, ook de Gentenaren daartoe niet aanzocht, kunnen wij moeilijk begrijpen. De eerste schieting van den bond had plaats te Oudenaarde, den 15 Juli 1782. — Men weet dat, eenige jaren nadien, ook vier Kamers van Rhetorica in West-Vlaanderen eenen dergelijken bond stichtten, die niet alleen bijdroeg om de tooneelkunst door schoone prijzen aan te wakkeren, maar tevens om de liefde voor taal en vaderland aan te vuren, in eenen tijd, dat de overwelldigende vreemdeling alle bedenkelijke pogingen aanwendde om, met de moedertaal, ook de eigene zeden der Vlamingen te vernietigen, en de zucht tot zelfbestaan uit hunne harten te rukken.

Zoo naderen wij aan het jaar 1787, begin van politieke beroeringen in deze gewesten, welke de voorloopers van gewichtige gebeurtenissen waren. De nieuwe stelsels van keizer Jozef II konden Brabanters noch Vlamingen behagen, en de tegenstand aan zijne wetten en verordeningen, die eenen ganschen ommekeer te weeg brachten in de oude wetten en gebruiken, ja in 's lands godsdienst en zeden, werd van dag tot dag algemeener en heviger.

Omtrent het einde der maand Juli eischte de veiligheid der burgers, dat een bestendig korps wierde ingericht om de openbare orde krachtig te handhaven.

Het magistraat nam voor, vrijwilligerscompagnieën te vormen, gelijk er reeds in andere steden der provincie ingericht waren, om alle oneenigheid, twist op oproer te keer te gaan, en dag en nacht te patrouilleeren. De gilde van S^t-Joris kwam evenwel tegen dit ontwerp op, daar dergelijke compagnieën niet mochten tot stand gebracht worden « als wesende strydigh aen de magt ende » oetroyen der souvereïne hooftgildens deser stadt, de- » gonne uyt hunne oprechtinghe ende oetroyen die zyn, » deweleke t' allen tyde (tot dies door de edele heeren » van het magistraet gevraegt ende gemaent zynde), » verplicht zyn de hand te leenen tot behaudenisse van » de algemeene ruste. » (1)

De moeilijkheden werden echter uit den weg geruimd, en wij zien weldra de S^t-Jorisbroeders met de andere drie hoofdgilden der stad Gent en een zeker getal vrijwilligers zich, in de maand Mei, inrichten tot eene dag- en nachtwacht, « zoo te peirde als te voet, » om t'invigileren op de goede policie, en aen te vatten » en in den Amigo te bewegen alle degene die zy zullen » bevinden het goed order in eeniger manieren te beledigen, by overtredinge aen Zyne Majesteyts placcaeten, van de politieke Ordonnantiën ofte anderzints » (2).

De Patriotten, die zich bij S^t-Joris aansloten, waren gekleed met kleine roodlaken uniformen, langs den binnenkant geel; eene zwarte zijden vest en geele laken broek; de officieren droegen gouden en zilveren epauletten; allen, eene cocarde van geel, zwart, rood en wit, en op de borst het wapen der Provincie. Zij vertrokken

(1) Resolutieboek der S^t-Jorigilde, 1787.

(2) D'Office, Heer ende Weth, enz. — Gent, J. Begijn.

alzoo ter parade te Brussel, voorzien van een door de gilde bekostigd muziekkorps.

De gilde verzocht te gelijker tijd aan het magistraat om al de personen, die geen lid harer vereeniging waren en van het vrijwilligerskorps wilden deel maken, als gildebroeders te mogen aanvaarden, mits vrijdom van doodschuld en van jaarlijkschen inleg, zoolang althans die compagnieën, in aanzien van de tijdsomstandigheden, noodig zouden zijn.

Dit verzoek werd door het stadsbestuur ingewilligd, onder beding, dat geene andere vrijwilligers zouden aanvaard worden dan treffelijke ingezetenen, die zich op eigene kosten van al het noodige voorzien moesten, zich naar den regel der gilde gedragen, en voorts ondergeschikt zijn aan een comiteit, dat onder de vier hoofdgilden zou tot stand gebracht worden.

Eene maand later besliste de gilde, dat eenige schutters zelve de wacht zouden doen, indien talrijker patrouillen noodzakelijk mochten worden.

De patrouillen deden hunnen dienst tot de maand October van hetzelfde jaar. In de wachtzaal onderhielden zij den geestdrift onder elkander door het zingen van liederen, vooral van een, getiteld *le Patriotisme des Pays-Bas*, met het volgende refrein :

Pour leur chère Patrie,
Les Belges rémontrans,
Au risque de leur vie,
Maintiennent leur serment.
Lion Belgique !
Dès qu'on te pique,
Tu fais montrer les dents.

Evenals in onzen tijd, zong men toen ook veel onzin :
Tu sais..... vaillamment te défendre, sans répandre

du sang, laat hen de rijmelaar verder zeggen, en doet er onmiddellijk op volgen :

Des mains de la Victoire,
Illustres combattants,
Vous méritez la gloire
Des héros bienfaisans.....
Notre ardente jeunesse
Raconte vos combats.....

enz. Doch rekenen wij hun slechts het goede inzicht aan!

Den 11 October vereenigden zich in de groote zaal van het stadhuis de leden der vier hoofdgilden en de bijgetredene vrijwilligers aan een banket, om elkander te bedanken voor de goede eensgezindheid en vriendschap, die door allen in de handhaving der openbare rust en veiligheid onderhouden waren geweest. Den volgenden dag droegen de afgevaardigden der vier gilden en het comiteit der vrijwilligers hun vaandel op aan de Leden der Staten van Vlaanderen, in algemeene vergadering vereenigd, onder belofte van bij den eersten oproep, hun tot heil van stad of land gedaan, zich onder die banier te komen scharen.

Het bestuur der S^t-Jorisgilde bestond op dit tijdstip uit eenen Koning, Proost, Overdeken, Deken, dertien Provisseerders, drie ouderlingen, eenen baljuw, eenen alpheris, eenen kapitein, eenen greffier, eenen guidon en knaap.

1787. — Het jaar nadien werd te Gent met veel luister en geestdrift de terugkomst gevierd van de afgevaardigden der Staten van Vlaanderen, die de rechten en privilegiën des lands met moed te Brussel hadden voorgestaan. De voetboogschutters, met de drie andere hoofdgilden der stad en het korps vrijwilligers, waaronder eenige te

paard, trokken de afgevaardigden tot ver buiten de stad te gemoet, spanden de paarden hunner rijtuigen uit, en trokken hen voort naar het stadhuis, waar lezing werd gegeven van de verklaring des Landvoogds, dat de oude privilegiën en gebruiken van Vlaanderen zouden gehandhaafd worden. Dit gaf den Gentenaren gelegenheid tot het inrichten van talrijke feesten. Verscheidene leden van den adelstand, onder andere, deden op de Vrijdagmarkt een volksbanket bekostigen, dat om zijne zonderlingheid dient beschreven te worden. Zij deden twee zware, vette ossen en zes schapen slachten, die benevens 6,000 brooden onder 't geluid der triomfklok, het gespeel des beiaards en het losbranden des geschuts, het volk ten beste gegeven werden. Rondom de markt lagen twee stukken Burgondië- en twee stukken Rijnschen wijn, en honderd tonnen bier, die men voor de menigte liet afloopen. Toen alles verslonden was, werden ook de ijdele tonnen, stellingen, enz. het volk ten buit gelaten. Andere volksvermakelikheden werden door de Vrije Schippers, Vleeschhouwers en andere neringen ingericht, en het verdient opmerking, dat geen enkel oogenblik de openbare orde werd gestoord. Maar daags nadien geraakten de gemoederen in eene andere stemming. Het geringe volk wist zich niet te betoomen; geld ontvangen hebbende van de Staten, om zich opnieuw aan de vreugd over te leveren, werd het moedwillig en vermetel, tot zoo ver, dat het zonder de minste redenen in opstand kwam, en zich met duizenden naar de kloosters begaf, waar het geld en drank eischte. Verscheidene geestelijke vereenigingen gaven uit vrees toe; maar toen den volgenden dag (14^e Juni) deze poging vernieuwd werd, moest het magistraat maatregelen nemen om de wanorde te beteugelen. Het

ontbood de dekens der neringen en der vier hoofdgilden, en verzocht hun om den 18^{en}, zijnde marktdag, met al hunne gezellen, des morgens ten zes ure, gewa- pend naar het stadhuis te komen, ten einde de herhaling der plaats gehad hebbende wanordelijkheden te voor- komen. Het oproer bleef daarbij.

1789. — Den 17 November daarna rukten de Patriotten binnen de stad. Eenige schutters namen het oud vaandel, dat in de gildekamer bewaard werd (1), en staken het op 't Belfort tot een noodsein uit. De wind rukte de vlag van den stok af, maar spoedig werd het door de waak- zame gezellen vervangen door de zwarte leeuwenvaan der stad, aan den deken van S^t-Joris door Sanger, den koning der Moerkinderen, overhandigd.

Denzelfden dag kwamen de Patriotten de twee schoone metalen kanonnen der gilde eischen : zij kregen ze nooit meer weder (2).

Den 24 December nam de gilde, op uitnoodiging van het magistraat, deel aan de plechtige inhaling van Hein Van der Noot. Weinige dagen later, namelijk den 4 Januari des volgenden jaars, zien wij de kruisboog- schutters met de andere gilden in den plechtigen op- tocht, die plaats had bij gelegenheid der afkondiging van het manifest der Staten van Vlaanderen, « by Gods » gratie verklaerende, in den naam des volks, dat de » provincie eenen vryen staet, en het volk ontslagen

(1) In 't midden van dit door ouderdom versleten vaandel prijkte de afbeelding van S^t Joris, te paard, met den Draak onder den voet. Deze figuren waren levens- groot. De vlag werd door eenen burger opgenomen en weder naar het gildelokaal gebracht, om er « voor eene eeuwige memorie te worden bewaert. »

(2) Behalve dit paar metalen tweeponders bezat de gilde nog vijf kleinere ijzeren kanons, die bij hare feesten afgeschoten werden.

» was van den eed van getrouwigheid aen Josephus II. »

Den 25 Februari had de plechtige intrede van gene- raal Van der Meersch te Gent plaats. De vijf gilden , opnieuw aanzocht dit feest te helpen opluisteren, beant- woordden dien oproep zoo goed, dat geen enkel lid dezer genootschappen ontbrak : allen verschenen zelfs in de wapenen.

Den 11 Augusti verzochten de voormelde vijf gilden aan de Staten, leden te mogen aanvaarden met eene mindere doodschuld dan tot dien tijd gevorderd was geweest. Dit verzoek ingewilligd zijnde, stelde de S^t-Jo- risgilde de volgende schikkingen voor tot handhaving der weder bedreigde rust :

- « Omme te bewerken ende onderhouden de ruste »
- » ende veyligheid der stad Ghendt, hebben Koning,
- » heuverdeken, deken ende Eed, midsgaeders voordere »
- » supposten van de confrerie van den H. Ridder Mijn- »
- » heer S^t Jooris, binnen de selve stad Ghendt, na voor- »
- » gaende resolutie getrokken den 11 deser loopende »
- » maend ougste 1790, op de groote kamer van desen »
- » gilde vastghestelt, te sullen observeren de volgende »
- » punten ende artikelen :
- » 1. Dat alle de gildebreeders deser confrerie hun »
- » verbinden van onder de compagnie ofte compagnien »
- » van desen gilde te sullen waecken ende patrouil- »
- » leren, soo by daage als by nagte, tot het behouden »
- » de ruste ende veyligheid van deze hoofstadt, t'el- »
- » kens als zy daertoe van wegen den eed van de con- »
- » frerie ende hunne overste sullen wesen aensogt, »
- » op de boete van twee schellingen wisselgeld, ten »
- » profyte van de generaliteyt van desen gilde voor elk »
- » wandevoir.
- » 2. Dat elcken confrater in alle punten, die den

- » dienst betreffen, sal moeten achtervolgen de regle-
- » menten, statuten ende ordonnantien deser confrerie,
- » ende boven dien ook in alle het gene daer omtrent
- » gereguleert ofte geordonneert word by de capiteyns
- » met kennisse ende agreatie van deken ende eed,
- » midsgaeters van de generaliteyt sonder eenigen te-
- » genseg volbrengen ende volkomen de devoiren daeruyt
- » resulterende.
- » 5. Den zondag van elke weke, ten thien uren
- » voormiddag, ende ten thien uren en half just het
- » appel word mids desen gefixeert, om by alle de gil-
- » debroeders hun te begeben op de groote kamer deser
- » confrerie, ten eynde van hun te exerceren in de wa-
- » penkunde, sullende ider een sig daer moeten laeten
- » vinden op de voorseyde uren, op de boete van eenen
- » schelling groote wisselgeld voor elke reyse.
- » 4. De verdere daegen tot exercitie by de genera-
- » liteyt te stellen, sullen mogen gefrequeenteert worden
- » by de iverachtige, zonder dat de non comparerende
- » aen boete schuldig zyn.
- » 5. De moeyelykheden die tusschen de confrereers
- » souden konnen ontstaen sullen door den eed van
- » dezen gilde, ten overstaen van de capiteins, lieute-
- » nanten, sergents, caporael en twee gemeyne worden
- » beslist.
- » 6. In alle resolution, die den dienst betreffen, sul-
- » len ook present syn boven den eed, de capiteyns,
- » lieutenanten, eenen sergeant ende twee gemeyne,
- » benevens eenen coporael van elke compagnie deser
- » confrerie.
- » 7. In het doen der wagten ende patrouillen, mids-
- » gaeters de daegen van feeste ofte parade, sullen alle
- » de confraters stiptelyk moeten aechtervolgen alle de

- » punten ende artikelen, begrepen in het reglement
- » door het comité van de vyf hooftgildens gemaekt,
- » ende gedecreteert door het magistraet deser stad.
- » 8. In geval den nombre van de compagnie van
- » desen gilde grootelykx toeneemt, sal door den eed
- » ende de generaliteyd van de confrerie gemaekt ende
- » geëtablisceert worden eene tweede compagnie, ende
- » alsdan worden gekozen den capiteyn, lieutenanten,
- » sergeanten ende coporaels door de generaliteyt, gelyk
- » ten volgenden artikele is gereguleert (1).
- » 10. In geval eenen van de capiteyns, lieutenanten
- » ofte verdere officieren gepromoveert word ofte syno
- » plaetse quitteert, sal den graed opgevolgt ende opge-
- » schoven worden door den gonnen hem volgende,

(1) « 9. Achtervolgende de voorschreven artikelen, is met meerderheyd van stemmen gekozen :

- » Als Major, den marquis RODRIGUEZ DE VORA Y VEGA;
- » Als eersten Capiteyn, d'heer FRANÇOIS HUJTENS;
- » Capiteyn en second, jonker GASPAR BORLUUT;
- » Eersten Lieutenant, d'heer EGIDIUS VERLINDEN;
- » Tweeden lieutenant, M'her LOUIES BARON COPPENS;
- » Adjudant, d'heer JUDOCUS GOETHALS;
- » Vaendrig, d'heer R. DOUCHEZ;
- » Cadets de drapeaux, CHARLES LE CLERC ende J. DE MEERE;
- » Eersten Sergeant, FRANS TEEUWS;
- » Tweeden Sergeant, PIETER GOETHALS;
- » Derden Sergeant, LUCAS DE KIMPE;
- » Vierden Sergeant, DE CONINCK;
- » Eersten Coporael, JOANNES PYN;
- » Tweeden Coporael, JUDOCUS DE CLERCQ;
- » Derden Coporael, BERNARD BERTRAND;
- » Vierden Coporael, J. FERNAND;
- » Vyfden Coporael, FRANS VAN BAVEGHEM;
- » Zesden Coporael, HENDRIK DE KEERE;
- » Zevenden Coporael, L. VAN ISEGHEM;
- » Achsten Coporael, JOANNES DU NOBELE.

» ende alsoo voorts van den eersten tot den lesten,
» sonder eenige oogluylkinge ofte soo genaemden pas
» droit.

» 11. Soo haest het noodig arrangement wegens de
» wachten ende patrouillen met de voordere gildens
» ende geunierde sal wesen gemaekt, sal elcken con-
» frere hem moeten conformeren na de regulative, die
» ten pointe sal worden genomen.

» 12. Den capiteyn sal aen de generaliteyt vooren-
» stellen de twee gemeyne, die maendelyck tot het
» committé sullen gedeputeert worden ende naer het
» expireren van de maend sullen die door twee andere
» op de bovengemelde wyse geproponceert, geremplacceert
» worden, observerende nochtans die te zullen deputeer-
» ren successivelyk uyt alle de pelotons, te beginnen
» met het eerste voor de eerste maend, met het tweede
» peloton voor de tweede, ende soo voorts.

» 15. De generaliteyt der compagnie sal by meer-
» derheyd van stemmen vermogen af te danken alle
» overste, t' sy capiteyns, lieutenanten ende andere
» bas-officieren, over misgedrag ofte contraventie aen
» eene der reglementen by de compagnie gemaekt ende
» te maeken; boven dien sal de generaliteyt der com-
» pagnie nog magtig syn de gezegde overste te bedan-
» ken zonder redenen te moeten bybrengen. » (1)

De afgevaardigden van de vier andere hoofdgilden
der stad traden den 22 Augusti dit ontwerp bij, hetwelk
daags nadien door de Staten van Vlaanderen aanvaard
werd, met de verklaring, dat geene andere gewapende
korpren buiten deze zouden erkend worden.

(1) Resolutieboek der gilde, 36 r° - 38.

De nieuwe bijtreeders werden niet alleen bij de gilde,
maar ook bij de compagnieën aangesloten, en waren dus
aan het reglement der schutters en de verordeningen der
vrijkorpren onderworpen. Zij mochten hunne officieren
en onderofficieren kiezen, doch deze keus moest door
den Eed der gilde, het magistrat der stad en de Staten
van Vlaanderen bekrachtigd worden.

Den 7 September werden nog sterkere maatregelen
tot handhaving der orde genomen. Van dit tijdstip af
leverden de schutters, alsook de hoofdkamer van Rhetorika,
iederden dag eene wacht van 10 mannen voor de
vergadering der Staten.

Den 9 September legden de vier hoofdgilden en
de Rederijkkamer der *Fonteinisten*, met veel plech-
tigheid, den eed in handen der Staten af. Na eene
muziekmissie in de kerk van S^{te} Pharaïlde te hebben
bijgewoond, om van God « de oude eensgezindheyd
onder de inwooners van Gent » af te smeeken, begaven
de vijf genoemde gilden zich naar het stadhuis, van
waar zij met de Leden der Staten en een schadron Dra-
gonders voort ter Vrijdagmerkt trokken. Zij ontloken
er, in handen van den Auditeur-generaal van Vlaan-
deren, den majoor Van Doorselaer, onder het spelen des
beiaards, het luiden der triomfklok, het geschal der
fanfaren en het losbranden der kanonnen, den volgen-
den eed :

» Dat sweere ik, gildebroeder te zyn van thoofd-
» gilde van binnen de stad Ghend, de katholycke
» roomsche religie t'onderhouden ende vooren te staen,
» hunne hoogmogende heeren Staeten van Vlaande-
» ren, representanten van het volck van diere, alsmede
» heer ende weth dezer stad goet ende getrauwe te
» syn; de rechten, vryheden ende preminentien van den

- » selven gilde te beschermen ende te onderhouden, ende
- » voorts al te doen dat eenen goeden ende getrouwen
- » gildebroeder schuldig is te doen, *alzo moet my God*
- » *helpen ende al zyne heyligen.* »

De krachtige houding en eensgezindheid van de gilden herstelden de orde en 't vertrouwen in de stad Gent, en de Staten, wel wetende dat die verbetering van den toestand aan hen te danken was, stuurden hun eenen vleienden brief toe, met een geschenk van 50 pond groote (11 September 1790) (1).

1791. — De gilde doet eene nieuwe doelkamer bouwen, en besteedt aan dit werk een som van 1990 guldens. Het hof

(1) *De Staten van Vlaenderen.*

« Zeer getrouwe, lieve ende beminde, wy zonden u dese tegenwoordighe om te zeggen, dat wy met veel genoegen ende voldoeninge in Ul. edelmoedige handelwyze de alderoprechste gevoelens vinden van eene waere aenlevinghe aen de belangen van het vaderland en aen het welzyn der goede zaecke.

» Den eed, die Ul. hebben ontlocken, is eene nieuwe kelen dewelcke alle slagte van inwoonderen aen elkanderen vasthecht ende verbind; 't is eenen dobbelen band van vereeninghe tusschen het volck en tusschen die, dewelcke het selve volck verbeelden; wy zyn reets volstrecktelyck overtuygt, dat desen stap eene betere verstandhoudinghe tusschen alle de goede inwoonderen deser hoofdstadt heeft te weeghe gebracht, ende wy durfven verhoppen, dat zy eene volstreckte eendragt der gemoederen en onverbrekelycke vriendschap sal voortbrengen; wy moeten Ul. den hoogsten danck bewysen over de aenmerkelycke diensten, dewelcke Ul. met eenen onvermoeiden geest aen kerck en staet hebben bewesen, en wy syn vooraf versekert, dat die, dewelcke wy van Ul. met recht mogen verwachten, niet min den grootsteh lof en toejuichingen sullen verdienen.

» De arglistighe pooginghen van 's lands vyanden ende verraeders syn vruchteloos; de deugt ende waerheyl verheffen zich onbeschroomt in het midden der leugentaal ende lasteringhen; hoewel eene donckere wolck het claer daghlicht wilt benemen, de glinsterende straelen der heldere sonne dringhen door de duysterheyten verlichten de aerde.

» Wy hebben met erkentnisse aengenomen de wacht, dewelcke Ul. daegelycks voor onse vergaederingszaele hebben aengheboden, ende wy zyn in het vast betrouwen dat de gerustheyt onser beraedslaegingen ende veyligheit van onse personen

of de conciergerie werd op dit tijdstip voor eene som van 86 pond groote 's jaars verpacht, en de groote zaal, gedurende de werkdagen, verhuurd aan de bestuurders van openbare verkoopinghen. Tijdens de soore, die vandoeds bij gelegenheid der Halfvastenmarkt gehouden werd, verpachtte de gilde hare zalen aan de vrcemde en inlandsche kooplieden tot het uitstallen hunner waren. Dat dit een goed hulpmiddel voor het genootschap was, zal men licht begrijpen, als men weet dat iedere koopman niet min dan 10 pond per voet lengte van zijn kraam had op te brengen.

1795

Uitgenoodigd om dit jaar aan eene prijs-schietsing te Eckloo en Ninove deel te nemen, antwoordden de Gent-sche schutters aan de beroepende gilde, door de tijdsomstandigheden daarin verhinderd te zijn. De eenigste schietsing van belang, welke wij in dezen tijd te Gent zien plaats hebben, was de papegaaischietsing van 1795, die de gilde den laatsten harer doorluchtige koningen gaf, namelijk aartshertog Karel-Lodewijk van Oostenrijk.

De inval der Franschen in België was den gilden noodlottig. Reeds in 1791 was eene wet uitgevaardigd, bij welke men al de oude corporatiën en gilden, onder welken vorm ook ingericht, afgeschaft verklaarde (1). In 1796 werd die van S^t-Joris voor de tweede maal

in geene kloekere handen konden overgegeven syn als in die onser medeborgers, voor wiens geluck, welvaeren ende vryheyt wy onophoudelyck onse daeghen besteden; overigh, zeer getrauwe, lieve ende beminde, God neme Ul. in syne heylighe bescherminghe..... »

(1) « Art. XXVIII. — Les anciennes Gardes Nationales, telles que les compagnies d'arquebusiers, chevaliers des Archiers, Arbaletiers; et toute autre, sous quelque forme que se puisse être, sont abolies.... »

(Uittreksel der wet van 5 September 1791, den 14 October deszelfden jaars bekrachtigd.)

te niet gedaan. Ditmaal werden de eigendommen der schutters als nationaal goed verkocht. Bij de veiling, die den 17 December 1797 en 5 Februari 1798 plaats had, werd het gildehof voor eene som van 80,100 livres aan den heer Van der Linden, en het huis op de Botermarkt aan den heer Van de Velde voor 26,000 livres toegewezen.

In de maand Mei 1804 van het bestuur toelating bekomen hebbende om zich opnieuw te vereenigen, trokken de schuttersgilden en de maatschappij van Rhetorika den 4 Juni plechtstatig naar het stadhuis, om er den wensch te onderteekenen, dat het Fransche keizerrijk eeuwig bloeien mocht onder de dynastie van Bonaparte (1).

Nu zien wij weder de banier van S^t Joris in alle openbare feesten en plechtigheden wapperen, maar de zon van luister was voor het genootschap uitgeschenen : voortaan zal het enkel nog eene vereeniging zijn van achtbare burgers, waaronder enkele behendige schutters, doch zonder eenigen invloed in de gemeente (2). Geen eigen lokaal meer bezittende, hielden de S^t-Jorisbroeders hunne oefeningen eerst in het beluik van het voormalig Spanjaardskasteel, verplaatsten in 1812 hunne pers en doelen naar het Bijlokeplein, en vestigden zich in 1818 op Akkergem, waar het genootschap weder tot eenen zekeren bloei kwam. Het waren vooral

(1) Alvorens heringericht te zijn, werden de schutters door het gemeentebestuur van Gent geroepen om de kroning van Napoleon door openbare spelen te vieren. De prijzen bestonden in medaillen, gegraveerd door TIBERGHEN. De oefeningen hadden plaats op S^t-Pietersplein.

(2) In 1814, na het vertrek der Fransche overheden, bewezen de gilden nog dienst aan de stad, en werden daarvoor door het magistrat met eene medaille beloond.

de banketten, bij feestaangelegenheden in de gilde ingericht, die het puik der bevolking in S^t-Joris vereenigde. Wat daartoe veel bijdroeg, was het talent van den zoo geestigen als geleerden NORBERT CORNELISSEN, die geene gelegenheid liet voorbijgaan om zijne medegezellen door een spitsvinnig of kluchtig rijm, in Vlaamsche of Fransche taal, genoeg te geven. Niet alleen werd ieder jubelfeest en banket door dit gezellig en gediensig man met een refrein, somwijlen met eene ernstige redevoering over de vroegere grootheid des genootschaps, gevierd, maar hij leverde gewoonlijk den gildeknaap eenen *Nieuwjaarswensch*, die bijzonder goed geschikt was om den spotzieken Gentenaar te behagen.

Gedurende dit laatste tijdvak beleefde de kruisboog-gilde nog eenige schoone dagen. In 1815, bij gelegenheid der intrede te Gent van den Koning en de Koningin der Nederlanden, werd zij vereerd met het lidmaatschap van Willem I en van den Prins en de Prinses van Oranje, die, naar oud gebruik, eene doodschuld erkenden, en daartoe voor eene som van honderd gouden kronen intekenden.

Het jaar nadien wendde zij zich tot den te 's Hage gevestigden Heraldieken Raad, om een eigen wapen te mogen voeren, met de leus : *Dexteritate duce, comite fortuna*. CORNELISSEN had zich gelast met het opstellen eener beknopte geschiedkundige schets der gilde, waarin al de diensten, in vroeger tijd aan stad en land bewezen, opgesomd waren. Het voorgestelde wapen (1) werd door den Heraldieken Raad goedgekeurd, en daar

(1) *D'argent damassé à la croix de gueules, l'écusson de la ville de Gand sur le tout, pour supports ou tenants deux guerriers armés.*

de Vorst lid en bijzondere beschermer van het genootschap was, mocht het schild de koninklijke kroondragen.

De schikking van het nieuwe gildehof, in de Akker- gemstraat, ter herberg *de Koornbloem*, ten jare 1817 gepacht, veroorzaakte eene aanzienlijke uitgave, die door middel van eene vrijwillige inschrijving gedekt werd. Het werd den 11 Augusti 1818 plechtig geopend.

1820. — Den 6 Augusti dezes jaars werd, ter gelegenheid van de groote Nationale Tentoonstelling van Nijverheid, te Gent ingericht, eene prijschieting gegeven, waaraan meer dan twintig gilden deel namen. Sedert het groote landjuweel van 1499 had Gent zooveel schutters in zijne muren niet vereenigd gezien. De S^t-Jorisbroeders van Brugge deden hunne intrede binnen de stad met eene ongemeene pracht. Zij voeren met de barge binnen, al in roode kleederen op het dek geschaard staande, terwijl een muziekkorps, ook in uniforme, de vroolijkste feestakkoorden aanhief. De barge hield stil bij de Recollettenbrug, en begroette de stad met herhaald kanongeschut.

De stoet der mededingende gilden naar het schietplein was zeer prachtig; de meeste waren, gelijk in vroegere eeuwen, in rijke oorspronkelijk kleedij van verschillende vorm en kleur uitgedoscht, en voerden hunne oude bannieren, schilden en eeretekenen met zich. Onder de opgekomen gilden bemerkte men die van Brugge, Deinze, Tielt, Kortrijk, Nevele, Oudenaarde, Ninove, Eekloo, Aalst, Edingen, Assche, enz. De prijzen, door de stad geschonken, werden behaald: de 1^o door de schutters van Edingen, die ook dien voor de verstafsgelegenheid bekwamen; de 2^o door die van Assche; de 3^o door die van Tielt; de 4^o door de gilde van Deinze, en de 5^o door die van Brugge, aan welke laatste

ook de prijs voor de schoonste kleedij werd toegewezen.

Sedert hare herstelling in 1804 werden door de schutters verscheidene schoone feesten gegeven, als de jubelfeesten van de heeren De Rouck, in 1809; F. Huytens, in 1812; R. Strobbe, in 1855; Ignaas van Tours, in 1855, die zilveren prijzen te schieten gaf, en wien door de gilde, op een groot feestmaal, eene gouden medaille werd aangeboden; Antoon van Damme, in 1856; A.-B. Steven, in 1845. De aanstelling van den heer Jozef van Crombrugghe als koning der gilde, in 1827, en de inhuldiging van dien algemeen geachten magistraat in 1829, werden ook feestelijk gevierd. De heer Van Crombrugghe verrijkte de gilde in 1841 met een prachtig vaandel.

Gedurende dit tijdvak waren de schuttersfeesten des te belangrijker en aantrekkelijker, daar zij opgeluisterd werden door het harmoniemuziek der beroemde maatschappij van S^o Cecilia, die tot in 1856 met haar hetzelfde lokaal betrok.

In 1827 woonde de gilde nog de schieting bij te Brugge, en behaalde er den prijs voor het grootste getal schutters.

In 1845 werd den nieuwen hoofdman, den heer markies Ch.-Rodriguez d'Evora y Vega, een prachtig banket aangeboden, waarop de vergulde beker, door de infante Isabella aan de gilde gegeven, toen zij, in 1617, den vogel afschoot, alsmede de gouden halsketen der oude gildekoningen, voorzien van edelgesteenten, door CORNELISSEN aan den nieuwen voorzitter werd opgedragen (1).

(1) Deze voorwerpen zijn heden nog het eigendom der gilde, evenals eene lamp in verguld zilver, van byzantijschen stijl; het ouden zilveren zegel; de pijl, waarmede

Het te koop veilen van haar park, op Akkergem, had de gilde in 1841 genoodzaakt naar een ander lokaal te gaan (1); zij vestigde zich in de maand Augusti van hetzelfde jaar in eene zeer bekoorlijke plaats, bij de Nieuwe Wandeling, waar zij, geholpen door de bijdragen van aandeelhebbers, en inzonderheid dank aan de mildheid van den heer markies Rodriguez d'Evora y Vega, haren voorzitter, zich een fraai casino in den Italiaanschen trant bouwde, te midden van een groot, schoon park. Dit nieuwe lokaal, den 25 April 1847 plechtig geopend, was getuige van verscheidene prachtige feesten, die in de jaarboeken der St-Jorisgilde dienen vermeld te worden. Wij noemen, onder deze, het aanstellingsfeest van haren koning, den voorzitter Rodriguez, en gedurende hetzelfde jaar 1847, het schitterende avondfeest, dat er den deelnemers aan het Vlaamsch-Duitsch Zangverbond (er waren niet min dan 57 Duitsche en 35 Belgische zanggenootschappen) door de kruisboogschutters aangeboden werd. Ieder Gentenaar herinnert zich nog dien feestavond : al de maatschappijen vereenigden zich op

Karel van Lorreinen in 1732 den koningvogel neervelde; geborduurde schilden, die vroeger bij de ter aarde bestelling van eenen gildebroeder aan het baarkleed gehecht werden; het Pruisisch vaandel; een zijden wimpel der vorige eeuw; standbeeldekens van St Joris, onder andere een van wit marmer; het groot witzijden vaandel van 1844, met geborduurden schild, voorstellende St Joris met den Draak, het wapen der gilde, enz., (gift van Jozef van Crombrugge); het *Schietfeest van 1600*, een schilderij op hout; het *Schietfeest van 1752*, op den Kouter, geschilderd op doek (zeer groot); voorts de portretten van eenige gildekoningen, als van Karel van Lorreinen (met den pijl in de hand); J. Van Crombrugge; markies Rodriguez d'Evora y Vega (1847, geschilderd door J. Godinau); enz.

(1) Het uitgestrekte park in de Akkergemstraat werd door den eigenaar in 34 loten te koop gesteld, en toegewezen voor de som van 48,725 frank. Er werden op de plaats huizen gebouwd.

den Kouter, en trokken, zooals in Duitschland aan de diechterlijke Rijnrovers het gebruik is, verlicht door fakels, en onder de feesttonen der muziek, naar het tooverachtig verlichte schutterspark, waar, op het groote grasplein, een dansfeest was ingericht.

Gemeld lokaal in de Nieuwe Wandeling werd door de gilde betrokken tot het jaar 1860, op welk tijdstip de grond, toebehoorende aan de Vlasmatschappij *de Leie*, ter oprichting van nieuwe fabriekgebouwen benuttigd werd. De gilde huurde bijna rechtover haar oud hof, in de Nieuwe Wandeling, N^o 21, een ander lokaal, waar zij nog heden hare vergaderingen houdt, doch hetwelk ter oprichting eener pers te klein is.

Onze kruisboogschutters hebben zich dus, sedert ongeveer zes jaren, niet in het schieten kunnen oefenen, en deze omstandigheid is zeker niet van aard om eenen gunstigen invloed op het bestaan en de toekomst der aloude gilde uit te oefenen. Laat ons hopen dat de vereeniging, die zooveel eeuwen bestaans telt, zulke gewichtige diensten aan stad en land heeft bewezen, en zooveel machtige en beroemde mannen als medeleden mag opnoemen, weldra haren ouden rang onder onze schutterskringen zal hernemen!

DE JONGE GILDE VAN S^T JORIS.

Behalve de oude en groote S^t-Jorisdilde was er te Gent nog eene jonge, uit de eerste gesproten, en onder vele opzichten aan deze ondergeschikt. Volgens het nieuwe reglement, ten jare 1438 in voege gebracht, werd ieder jaar door de oude gilde een persoon aangewezen om de jonge gilde te besturen. Deze hoofdman moest, beurtelings, tot de kleine neringen en de corporatie der wevers behooren (1). Waarschijnlijk was de jonge gilde samengesteld uit kinderen of bloedverwanten van leden der oude: immers wij weten, dat de deken ieder jaar de drie beste schutters der jonge gilde oorlof verleende om naar de oude over te gaan. Die overgang moest echter door den Eed der groote gilde goedgekeurd worden (2).

De deken van dit genootschap had al de macht van eenen overdeken, echter zonder zich dezen titel te mogen toeëigenen. De deken werd ieder jaar door de leden der jonge gilde gekozen; de verkozene mocht de bediening niet weigeren, tenzij om grondige redenen (3). De jonge gilde vergezelde veeltijds de oude naar de landjuweelen, en had ook met haar menigen twist, die gewoonlijk

(1) Zie DIERICK, *Mémoires sur la ville de Gand*, II, 91.

(2) « Jacob van den Bossche, gheseyt Ruerzele, quam over van het jonghe gilde van S^t Jooris int oude, by accorde van den gheheelen eedt, up den xi January 1560. »
(*Handboek der Jonge gilde*, 1549-1611, bl. 46 verso.)

(3) *Jaarregister van Gent*, en *Prov. Archief*.

door de Schepenen van Gent vereffend werd, zooals bij verordening van dit magistraat van 15 December 1467, 14 Juni 1468 en 4 Maart 1558. Ten dage van hare vogelschieting bekwamen de jonge voetboogschutters twee kannen wijn van de S^t-Sebastiaansgilde (1).

Volgens de uitspraak van 1467 werd der jonge gilde bevolen, de oude of groote gilde, onder wier voorgedij zij stond, onderhoorig te zijn; en zij werd, op verzoek van koningen, dekens en andere bestuurders der voet- en handboogschutters, verwezen tot eene boet van 26 pond parisis, om besteed te worden aan licht in S^t-Joriskapel. — De oorzaak van dit geschil was, dat de jonge gilde, ten dage der koningschieting bij S^t-Sebastiaan, op de oude voetbooggezellen den voorrang genomen had.

In 1422 was keizer dezer gilde Laurens Dullaerde, die van het Gentsche magistraat eenen onderstand van 20 schellingen groote ontving « omme sinen staet mede te houdene (2). »

Het hof der jonge S^t-Jorisdilde was rechtover het Schepenenhuis, nevens het groot gildelhof, zooals blijkt uit de volgende regelen, getrokken uit het Jaarregister van 1467 (8^{en} Maart): « Een huus staende an de plaetse voor Seepenenhuus van ghe- » deele, an het *clyn Scuttershof van Sente Jorisgilde*.... » Dit hof was haar eigendom, aangezien zij het ten jare 1551 verkocht aan Nicolaas van der Hostijne.

In de xv^e eeuw bezat zij, nevens haar lokaal, « up thende an

(1) « Het oude gilde van *Sente Sebastiane* heeft gheplogen ende ghecostumeert te scynkene den ouden gilde van Sente Jooris, ten daghe dat zy haren voghele scieten, iii kannen wyns.

» Item den jonghen gilde van Sente Jooris ten daghe dat zy haren voghel scieten, ii kannen wyns. »

(*Bouck van den grooten gilde mijnsheeren S^t Sebastiaens, onderhouden tot 1550.* — Verzameling van wijlen P. Goetghebuer, nu in het bezit des heeren F. Vanderhaegen.)

(2) *Stadsrekeningen van 1441-1442*, bl. 19.

» den huse van den jonghen ghulde, an de poerte van der hallen, »
een ander huis, dat verhuurd werd.

Op de naamrol van de leden der jonge gilde vinden wij verscheidene aanzienlijke personages opgenoemd. In 1518 telde zij, onder hare 524 leden, 7 edellieden en 6 priesters, doch alle waren metter woon niet te Gent gevestigd; er waren, onder andere, op dit tijdstip niet min dan 18 leden in het naburige Drongen, en 9 in S^t-Martens-Laathem. Behalve deze waren er nog talrijke liefhebbers « bemindere, » die der gilde hunne mildheid betoonden, gelijk onder andere te zien is uit de volgende regelen, overgeschreven uit den Inventaris der haar toebehoorende juweelen, opgemaakt in 1528 : « Item noch eene wettelicke ghifte van » xxx sch. gr. tsiaers erfelic losrente den pennyne xx by Guil- » laume Pingnon, heere van Hoomborghe, gheordonneert ende » ghegheven den voors. jonghen gulde van Sente Jooris, thulpen » der onderhoudenesse ende goddelicke diensten, alzo wel van » provenden ende andersins, al naer uutwysen der nuttelicheden » danof ghepasseert by Scepenen van der kuere in daten van- » den xiii^e in maerte xv^e xxi gheregistreert f^o cxx, onder den » zeghele der stede van Ghendt,.... ende noch daeranne ghe- » hecht eene andre wettelichede oock ghepasseert by scepenen » van der kuere, daer by jonevrauwe Kathelyne Smans, weduwe » vanden zelven Guillaume, noch gaf ende toeleyde ii sch. viii d. » grooten tsiaers ghelycke rente, ter causen daer in verclaert in » daten xxvi Juny xv^e xxiiii gheregistreert f^o ccxxv.... »

Uit voormelden Inventaris der juweelen blijkt, dat de gilde talrijke kostbare juweelen bezat, zoo voor hare kapel in het gildehof, als voortkomstig van de landjuweelen, waar zij prijzen had gewonnen.

De jonge voetbooggilde ging in de eerste helft der xvii^e eeuw te niet.

VIII.

KAPELLEN EN HOSPITAAL DER S^t-JORISGILDE.

Reeds in haar eerste hof, bij de Vijf-Windgaten, bezat de gilde eene kapel, waarbij zij omtrent het midden der xiv^e eeuw een hospitaal stichtte. Na in 1581 haar lokaal op de Hoogpoort gevestigd te hebben, bouwde zij eene bidplaats op de zuidzijde van het kerkhof der S^t-Nicolaasparochie, tegen den kerkmuur, naar de zijde der Veldstraat, en waar de gildebroeders en gildezusters het recht hadden, begraven te worden. Jan de Vreeze stichtte in die kapel eene wekelijksche misse (6 Maart 1406), en wij zien uit de stadsrekeningen dat zij ten jare 1415, met een hulpgeld van het Gentsche magistraat, door Wouter Martins en Dancel van Severen herbouwd werd (1). De kapelnij in deze bidplaats stond ter begeving van den abt van S^t-Pieters, te Gent (2).

(1) Stadsrekeningen van 1412-1415 en 1415-1414. — Zie, voor twee overeenkomsten aangaande de herbouwing dezer kapel, tusschen de kerkmeesters van S^t-Nicolaasparochie en het gildebestuur gesloten : ED. DE BUSSCHER, *La grande Boucherie, à Gand*, voorkomende in de *Annales de la Société des Beaux-Arts et de Littérature de Gand*.

(2) « Kenlic als dat mher Gill. Rens, priester als possesseur ten tyt van nu van eene capelrie ghelegghen in S^{te} Jooris cappelle up S^t Nicolaus keerchhof binnen Gend, de welke cappelrie staet ter collacie van eerwerdegghen vader in Gode myns heeren prelaets van S^{te} Pieters by de vorn. stede, commen es voor scepenen, verkende ende lide dat hy by consente van minen vors. heere also hy seide, uut gheghevene heeft in eene eerfelike cheinse Janne van Overheef, villin hoedemakere, een huus, » enz.

(Jaarregister, 1462, bl. 76. — *Sted. Arch.*)

In het jaar 1489 heerschte de pest te Gent. De toenmalige schepenen bevelen, bij besluit van 26 April, dat al de bewoners der S^t-Nicolaasparochie, wier huizen door de pest besmet waren, op zon- en feestdagen, ten 7 ure des morgens, in deze kapel de mis moesten komen hooren (1).

De bidplaats verdween in den tijd der beeldstormerij, wanneer men ook ophield rondom gemelden parochietempel te begraven. Volgens besluit van 31 Juli 1642 werden er op een deel van het oud kerkhof, ter lengte van 150 voet, huizen gebouwd.

De kapel in S^t-Jorishof, ter Hoogpoort, werd in het jaar 1474 herbouwd, gedeeltelijk op den grond van een « schrifhuusekin, » staande « in den rijne, ande plaetse bij t Scepenenhuus vander » kuere (2). »

Deze kapel, die zicht gaf op de Hoogpoort en de plaats voor het Schepenenhuis, werd gebouwd door Joris Sersanders, voor de som van 79 pond groote (3). Ten einde deze kosten te dekken, vroeg en bekwam de gilde van den graaf van Vlaanderen de machtiging, om van 1475 tot 1478, tweemaal 's jaars, eene loterij in te richten, welker opbrengst uitsluitelijk tot dat doel moest besteed worden. De bisschop van Doornik verleende eenige geestelijke voordeelen aan de nieuwe bidplaats (4).

In 1551 werden twee geschilderde vensters in de kapel geplaatst, die vervaardigd waren door GILLES VAN DER FONTEYNE. De eene stelde de Maagd van Gent, de andere het stadswapen voor (5).

(1) Register BB, 12. — Stedel. Arch.

(2) Jaarregister van Gent, 1474, bl. 116. — Stedel. Arch., en Archief der gilde.

(3) Archief der gilde.

(4) De origineele bulle, met gebroken zegel, berust in 't archief der gilde.

(5) « Betaelt Gillis van der Fonteyne, glaesmaker, ter causen van twee glaesen vensters by hem op laste van scepenen gemaect in de capelle van mynheer S^te Jooris

De kapel moet twintig jaren later weder vernieuwd zijn geworden, daar wij in het *Handboek der gilde* van 1549-1640, onder de in 1571 aanvaarde leden vermeld vinden : « Jooris Popels, » f^e Andries, croisdragher van den Bisschop van Ghendt, ten » daghe als men Sente Jooris authaer wyde. »

De laatste veranderingen, aan deze kapel toegebracht, gebeurden ten jare 1771. Men verplaatste er toen het altaar, met toestemming van den abt van S^t-Pieters.

Het was een gebruik bij de voetboogschutters, elken zon- en feestdag de mis in de kapel te komen bijwonen; dit gebruik werd allengs in wet veranderd, en ieder afwezig lid met eene boet gestraft. Ook op den feestdag van den gildepatroon (den 23 April), kwamen de schutters ten hove, « om te hooren aflesen den regel » ofte ordonnantie, ende in de solemnele misse, die alsdan in de » kapelle van den gilde gecelebreert wordt, » tegenwoordig te zijn.

Bij het overlijden van ieder lid werd er in de kapel eene requiemmis gelezen.

De oudste vermelding van het godshuis of klooster van S^t Joris is van het jaar 1584. Op dit tijdstip werd het door zekeren Jan de Vrient, brouwer en gildebroeder, begiftigd met eene rent van 10 schellingen groote 's jaars, bestemd om soep te koopen, en die den armen, in S^t-Jorishuis verzorgd, uit te deelen. Een andere kruisboogschutter, Nicolaas Sersanders, stichtte er eene maandagsche mis (1).

den grooten ende ouden gilden, deene metter Maegd van Gendt ende dander metter wapene der stede, xi s. gr. »

(1) « Kenlic dat uiter begherten, goeden willen ende giften van Janne den Vrient, brauwer guldebroeder des grooten heeren Sente Joris in Ghendt, den welcken laste daer mede Janne van der Beke, f^e her Robbert, dat hi coepen soude x schelen grooten

In dit gasthuis werden elken nacht dertien bedden gedekt om behoeftige lieden, ter eere van S^t Joris, te herbergen; men gaf hun ook soep, verwarming en andere kleine aalmoesen.

Het bestuur van dit gesticht was aanvankelijk toevertrouwd geworden aan geestelijken, geheeten *Broeders van S^t Joris*, die in 1492 vervangen werden door vier *Zusters van S^t Joris*. De hieronder medegedeelde overeenkomst tusschen den Eed der gilde en den priester en de religieusen van het sticht, maakt ons met die inrichting ten volle bekend. De manier van bediening en aanvaarding van nieuwe Zusters, die den regel der Augustijnersen volgden, de betrekkingen tusschen de geestelijke Zusters en de oversten der gilde, enz., dit alles staat er wijdoopig in uitgedrukt.

De Zusters mochten in stad geene aalmoesen gaan bedelen ten behoeve der arme pelgrims, die zij opnamen, maar waren gehouden van den arbeid hunner handen te leven (1). Hun getal was ten jare 1500 reeds tot dertien aangegroeid.

ten t'jaers 'e eeuwelicher ende erflicher renten, omme daer mede potagie te coepene ende die te deelene den aermen van Sente Joris huuse in Ghendt. Voerts al dies ghelicke meester Claus Sersanders, gildebroeder, meester van den engienen up desen tijt in Ghend, den welcken eenweliche stichte eene messe, ende dat men doen zal te Sente Joris capelle alle maendaeghe eeuwelicke — 7 Juny 1584. »

(*Jaarregister van Gent, 1584, bl. 28. — Sted. Arch.*)

(1) « Kenlic zij allen lieden dat uute dien dat Clays Vranex, als coninc, Joncheere Louis van Massemen, overdekin, Ghiselbrecht vander Schuere, onderdekin, Gheerdt Bosch, Heinric de Vettere, Jooris van der Eecken, Lodewijc van Maercke, Jan Sanders, Jan van den Houle, Adriaen Andries, Matthys de Backere, Cornelius de Bonte, Jan van Mendonc, Jooris de Muntere, Urbaen Jolyt, ende Pieter de Vriese, provi-serers van den grooten ende ouden gulde van den voetboghe dat men houdt binnen dese stede van Ghendt, ter eere van den almoghenden God, der reynder maghet Maria, ende den edelen ruddere Sent Jooris, overmeerckende de duechdelijcke meeninghe ende ordonnance van huere voorders, int onderhouden van den goddelijken diensten ende weercken van caritate tot noch toe onderhouden wesende, also wel int gasthuus ten Vive Wintgaten ende cappelle van Sent Jooris daer neffens staende legen overe dhoeye, als ooc inde cappelle an den Coornhaert ende in de principale capelle van S^t Jooris met huere fundacien ende anderen diensten, staende binnen

De Prieuse was in 't bestuur van het gasthuis geholpen door

des scutters hove, de welcke huere voorsaten omme den dienst Gods te vermeersen, onlanex leden bij consente van scepenen van der kuere alzoot behoort, uute gheghevene hebben ten liven van onsen beminde guldebroeders, h' Heindric Rommelins, meester Jan van Griemeghen, presbiter, Jonevr. Margriete van Lathem, Christoffels dochtere, Jehanne Scollaerts, Gillis dochtere, Margriete Rogier, Jans dochtere, ende Magdalene Denis, Martins dochtere, ende ten lanxsten live van desen zes persoonen tgebruuc ende gheheel besitten van eenen huus, den zelven gulde toebehoorende, staende nevens der voors. cappellen ten Vive Wintgaten, metten lochtijnghe achter tselve huus, streckende lanx den grooten bogaerde tot ande oude Scelde, die Jan Heins lijndrayere in huere heeft; ande noortzijde wijlen ghehuust de weduwe Ghijs, keersmaeesterighe, ende nu toebehoorende den voorn. h' Heindric ende meester Janne. Ende datte omme twalef scell. grooten vlaemsker munten, jaerlic teleken lesten daghe van maerte, den voors. gulde te betalene boven den drien grooten tsaers, diere de helighe geest van S^t Jans keercke up heeft, mids oec tonderhuden vanden zelven huuse van daken ende van mueren, zonder cost of last voorder van den zelven gulde, up de condicie dat tvoors. huus ende lochtijnc naer tleste lijf van den voorn. zes persoonen wederkeeren zaude ter vrijer dispositie ende oirbuere van den zelven gulde, met allen den beteringhen die daer an ghedaen zauden wesen, ende met anderen voorwaerden ende verbanden. Al naer tuutwijsen van eender wettelijker copie daer af zijnde. In daten van den XIII^{ten} daghe van Maerte int jaer XIII^{ten} twee ende neghentich, int scependom mer Adriaens van Raveschoet, ruddere, her Lodewijc van Maercke ende haren ghesellen. ...

» Ende anghemeret de eersame ende devote conversacien, tgoede leven ende duechdelijcke exemple van den voorn. vier vrouwe persoonen, de welcke tselve huus ende lochtijnc onder hemlieden tsamen bewonen, als besloten zijnde, ende hebben van nu thenden van der cappellen een oratorie doen maecken van nieu, de zelve capelle begonnen verchieren, ende thuus repareren, in meeninghen aldaer haer leven te leedene in reinicheden onder den name van den edelen Ruddere S^t Jooris, gheheeten *S^t-Jooris Susteren*, ende onder zulcke ordenen als zij annemen zullen, zo dat naer tvermoeden van diverschen verstandelijcken mannen de eere van den almoghenden God zoude moghen grootelick hier inne gheleggen zijn in toecomenden tijden. Waert zoe dat bij eeneghen duechdelijcken middele ende bij goeden condicien in dese zake zoe voorsien worde dat bij ontfane ende innemene van anderen eerbaren ende devoten dochteren achter volghend dezelve plaetse bewoent mochte bliven van zulcken persoonen, dewelcke vanden zelven hospitale van den peilgrims ende anderen aermen dlast ende oufenijnghe hebben zauden, altijs onvermindert den voorn. gulde zijne proprietieit ende eyghendom vander gheheeller plaetse, hospitale ende cappelle, die zij voort an bewonen zauden, so eyst dat conijnc, dekin

eene onderprieuse en eene procuratis. De kerkjuweelen en andere eigendommen des gasthuizes waren aanvankelijk ter

ende proviserers voorn., uiter name ende bij ghemeenen overeendraghene vanden voors. gulde, ende bij consente van scepenen vander kuere nu iegenwordich, omme de eere ende den dienst Gods te vermeersene, tselve hospitaal van S' Jooris het onderhouden te zine, de duerlidende peilgrims ende andere arme persoonen tamelixt bij religieuse vrouwe persooene ontfanen ende gheantiert te werdene, naer de ghemeene maniere van anderen hospitalen. Ooc omme tgoede upstel ende meeninghe vanden voorn. weerden persoonen twelc zij, zo wij verstaen hebben, gheerne achtervolghen ende vulbringhen zauden, niet te belettene, maer duechdelic daer toe te helpene, mids dat een groot weerc es onsen behaudere Xp'm in zine arme peilgrims vriendelic te ontfane ende die wel te besorghene, hebben ghefont ende geconsenteert. Jonnen ende consenteren bij desen over hemlieden ende huere naercommers, coninghen, dekenen ende proviserers naermaels in eede zijnde, den voors. vier joncvr. Margrietten van Latem, Jehannen Scollaerts, Margrietten Rogiers ende Magdaleenen Denijs boven ghenoumt, ende allen anderen die zij ende huerlieder naercomminghen vort an ontfanen, ende wien zij ende huer naercommers tbewonen vande plaetse inder vormen naer verclaerst consenteren zullen, 't voors. hospitaal van S' Jooris ten Vive Wintgaten binnen Ghendt metter capelle, ooc tvoors. huus met zijnen lochtijnghe, insghelijcx den bogaert met ten twee servoiren liggheende achter tvoors. godshuus, die Jan Heyns voorn. ende Jaqueminne vander Muelene, zijn wijf, metgaders de poorte onder ten Vive Wintgaten met vier gariten te harer beede live hauden. Te wetene den bogaert ende twee servoiren omme elf scellinghen groten, ende de voors. poorte en gariten omme x scell. vi penn. groten. Ooc twelcke stedekin achter den hospitale tot an tservoir, welcke Willem Rade, als nu cnape van den zelven hospitale in huere heeft ieghent gulde omme achtien grooten tsiaers. Alle dese drie parcheelen vallende jaerlicx telcken alfmaerte, mids ooc de andere gariten, mueren ende torren achtervolghende, staende up de oude Scelde, ende alle de plaetse int viercante totten watre, lochtinghe ende huuse voorscreven, also die ghestaen ende ghelegghen zija met allen den ghelaghen, aysementen diere an alle zijden toebehooren ende audenen moghen van vooren tot achtere.

» Omme voort an tvoors. hospitaal ende capelle te besorghene, te bedienene ende te doen bedienene, alle de voorn. plaetsen te bewonene ende te ghebrukene in allen toecommenden tijden, behauden de huringhe van Janne Heyns ende zijnen wive harer beede leven lanc, ende den dienst metten pensioene ende metter huringhe van Willem Rade voors. : ooc tsinen live ofte emmer also langhe als hem t gulde die consenteren zal, insghelijcx behouden den verbande ende voorwaerde tusschen her Heindric ende meester Janne boven ghenomt ende tzelve gulde in versekerteden

bewaking toevertrouwd aan den gildeknaap, die er zijn verblijf hield en een jaarlijksch loon ontving van 12 schellingen

van dien naer tuutwisen vander copie danaf boven mentioen ghemaect es, de welcke twee persoonen ter daten ende ten fine van desen te buten gheghaen zijn, als vander woninghe die zij metten anderen ghenomen hadden ten live int voors. huus ende lochtijnc, ende sonderlinghe behouden de voorwaerden, condicien ende verbanden van lasten ende bate over beede zijden, te wetene vanden gulde over deen zijde, ende de voornomde vier vrouwe persoonen, ende zulcke huere nacommerrighen in alle toecommende tijden over dandere als hier naervolghen ende verclaert staen van artijcle te artijcle.

» Eerst dat zij den name draghen zullen van S' Jooris zusteren, ende zo wanneer zij yemand antveerden willen, zo zullen zij, diere incommen willen, eer zij zullen profes doen, vooren ende alderweerc eerst ghehouden zijn te commene met huere capellaen ende ceneghe huere maghen ende vrienden bij Coninc, dekin ende proviserers van S' Joorisgulde, up eenen zondach na de messe, ende bidden aldaer int selve gulde ontfanghen tzijne, ende de plaetse vanden zelven gulde metten anderen zusteren te moghen besitten huer leven lanc, den zelven gulde presenterende over haer dootghelt een juweelken ofte ghifte, dienende ten aultare up S' Jooriscapelle, tharer discretien, ende beloven als guldesuster thospitaal van S' Jooris te helpen onderhouden ende te doen onderhouden de aerne pelgrims ende andre aerne te helpen ontfanghene ende houffene, de dertien bedden van lynwade saergen culcten ende andersens metgaders allen anderen nootsakelicheden te helpen voorsiene ende besorghene alleene up de bienfaicten ende goetdoen van ouds daer toe gheordonneert als van den gulden weghe hier onder verclaerst.

» tZelve hospitaal te onderhoudene van daken ende weeghen ende andere reparacien sonder den cost of last van den gulde. Dies zullen de zelve zusteren thueren prophijte hebben van allen den gildzusteren, die ontfanen zullen werden int zelve gulde, de twee deelen van drien van al den lijnwade, dat zij thueren doot stellen, ende boven allen costen ontfanghen zal werden.

» Omme twelcke ooc te vercrighene den eedt zijn debvoir ende diligentie doen zal, ende up ditte zal t gulde ende den eedt hemlieden ontfanghen als guldezusteren ende consenteren tinhouden van desen.

» Item werden ghehauden sorghe te draghene ende doen doene drie messen de weke, die t gulde van ouds binnen der capellen van S' Jooris ghewoonlic gheweest heeft te doene, sonder mede ceneghen anderen dienst te belettene, welcke messen tzelve gulde ghehauden wert te betaelne zoot van ouds ghedaen heeft, te wetene seven ende twintich scell. grooten tsiaers. Dies worden zij ooc ghehauden altijts een duere vander capelle open te haudene te strate waert, omme de ghebueren ende

3 penningen groote, bezet op eenige aan het hospitaal toebehoorende eigendommen. Als onderpand stelde deze bewaker zijne

alle andere, dient ghelieven zal, den dienst Gods daerinne te commen hoorne, het zij voor noone of achter noene. Ende bovendien omme tonderhaut van den hospitale zal tvoors. gulde hemlieden jaerlicx besorghen na costume twee latten thuerven, eenen zak zouts, twee halstren boonen, twee halstren eerweten, ende zes stooopen raepolye, aldaer binnen ghelevert mids twalef scellinghen grooten in ghelde jaerlicx ghecostumeert, te ghevene biden gulde over tbedienen vanden zelven hospitale, zo dit al blijct bij de rekeninghen vanden selven gulde van ouds ghedaen.

» Item alle andere diensten die de zusteren oft andre van huerlieder weghe zullen doen ofte doen binnen den godshuse, werden zij ghehouden te doene binnen der capellen. Dies zullen zij ooc de zelve capelle moghen meerderen. lingen ende wijden zoot hemlieden goetdijncken zal, onghemindert altijts den hospitale ende zonder die in andere plecken te transporteerne. Welcke capelle zij ooc onderhouden moeten van allen reparatien, ende S' Jooris allijts stellen boven ten hooghen aultare als patroon vander plaetsen.

» Item up tonderhaut van den hospitale zal den eedt van den gulde vermoghen allijts alst hem ghelieft de visitatie te nemene ende eens tsiaers te minsten, rekeninghe te hebbene ende hoorne van allen den aelmoesenen, bij testamente of andersins den hospitale toegheleit, den gasthuse ende den aermen properlic angaende ende van gheenen andre.

» Item voort werden dezelve zusteren ghehouden up den eersten sondach naer elcken verzwornen maendach te doen doene vigilien met ix lessen ende lauden, ende smaendachs de commendatien ende messe van requiem, over de ziele van alle guldebroeders ende guldezusteren van den voors. gulde, en dat in alder manieren, hetzij in sanghe ofte lesene, ghelijc zij huere anderen goddelijcken dienst onderhouden zullen. Ende up den maendach naer sacraments dach zal den eedt vanden gulde de voors. messe commen hooren ende offeren over alle zielen, te zulcker huere als den eedt ordonneren zal.

» Item zullen voort alle daghen in huerlieder dienst speciale memorie houden vanden edelen ruddere S' Jooris, met eender anthiffone, versekin, collecte ende bedijnghe over alle guldebroeders ende guldezusteren levende ende doode.

» Item werden voort gehouden vigilien met neghen lessen, lauden, commendatien ende eene zielmesse te doene over de ziele van elcken guldebroedege ofte guldezustere int partikeliere als zij dies versocht zijn, daer vooren ontfanghende twalef groote ten minsten.

» Item en zullen de zelve zusteren in gheender manieren omme gaen ofte doen omme gaen voor der lieder duere omme huerlieder aelmoesene, maer zullen leven up haerlieder aerbeit ende up tghuent dat hemlieden God anderssins verleenen zal.

bezittingen in handen van het bestuur des gestichts. In 1452 vinden wij in die plaats Willem van Rade en zijne vrouw Barbara

» Item zullen boven alle desen ghehouden werden den gulde alle jaere te ghevene voor thesit vanden huuse ende lochtijnghe neffens der capellen van S' Jooris twalef scell. grooten tsiaers onder vormen als boven, voort van den grooten bogaerde, servoiren, bleechstedekin, poorte, torren, gariten ende muren alsoe die nu jaerlic ghelden naer tverclaers boven verhaelt, beloopende toter somme van drie en twintich scell. grooten. Comt al dat de voors. zusteren den gulde jaerlicx sculdich zullen zijn wanneer de hueringhen ende liven ghevallen worden ende also langhe als zij die zullen besitten. Ooc metten huuse ende lochtijnc voors. vive ende dertich scell. gr. vlaemscher munten ten paymenten boven ghescreven. Ende zo wie tzij gulde ofte de zusteren jaerlicx meer sculdich wert, die zal den anderen telcken jare de reste uplegghen in zulcken ghelde als telcken daghe van paymente ghemeenlic cours ende ganc hebben zal binnen der stede van Ghendt.

» Item ende omme tvoors. gulde te best te verzeckerne, ghevielt zo dat naermaels den eedt vanden voors. gulde int onderhouden van den hospitale, houffenen van den aermen peelgrims ofte andre refectie ende onderhoudt vande capelle ende goddelijcken diensten voorscreven ofte van eeneghen punten ende artijclen voornomt eenich ghebrec vonden, oft datmen de voors. plaetse in eeneghe andre handt bringhen wilde, hi der gheestelijcker handt oft anderssins, in wat manieren het ware, dat in dien ghevalle tselve ghebrec alvooren ende alderweerc eerst wel ende duechdelic bekent zijnde alzoot behoort, tvoors. gulde onghhouden zal wesen meer eeneghe nieuwe zusterkins de woninghe met den anderen te consenteerne ende alle de ghone diere daerinne zijn zullen uute te laten steervene omme dan huere grond, daer zij altijts inde eerve bliven, weder te andveerdene, zo zij dien dan vinden zullen met allen dien huusen ende refectien diere up zijn, en bevonden zullen werden, ghelijc t gulde ooc doen zaude indien zij van tselfs uute storven zonder hemlieden hier iegen nemmermeer te behelpene bij possessien oft anderssins in eenegher manieren.

» Item ende waert zo dat bij den faulten ende ghebreken vande voors. zusteren tvoors. gulde niet meer zusteren andveerden en wilde, ende dat t gulde tvoors. hospitaal andveerden moeste omme de aermen te houffene ende te doen anthierne ter eeren van Gode ende den edelen Ruddere S' Jooris ende vanden gulde, dat in dat cas de voors. zusteren diere dan noch in zijn, zullen ghehouden werden voor t ghebruuc vanden voors. huuse ende lochtijnghe jaerlicx te ghevene ende betaelne de somme van zesse ende dertich scell. grooten, dats drie waerf meer dan voors. es, omme metten twee deelen vander zelve somme de voors. aerne te onderhandene, welcke somme men up hemlieden zal moghen recouvreren naer de wet vander poort, ende

Guldemonts (1). Het voornaamste onderpand, door hen gegeven, bestond in een huis in de Korte Krevelstege.

niet te min so zaude t gulde ooc themwaert houden alle de bienfauten voors., die tselve gulde den gasthuuse jaerlicx ghecostumeert es toe te legghene.

» Item ende zo wanneer eenich zusterkin bij den eede commen zal omme ontfanghen te zijne als boven, zo zalze met haer brijnghen de copie authentique van desen iegenwordeghe lettre, die men huer lesen zal, de welcke zo dan in alle huere pointen ende artijclen beloven zal te helpene onderhouden ghelijc voors. es.

» Ende mids allen desen pointen ende artijclen wel ende duechdelic onderhouden zijnde, als voors. es, zo beloeft conijnc, dekin ende proviserers vanden zelven gulde uuter name van hemlieden ende vanden ghemeenen gheselscepe van dien ende van huere nacommers, broeders ende zusteren van tvoors. gulde, dat zij den voorn. zusteren ende huere nacommerigghen voors. tselve hospitaal ende gasthuus metter capelle ende met allen de plaetse servoiere ende woninghen boven verhaelt, zullen laten ghebrukene paisivelic, oirbuere ende bewonen tallen daghen, ter eeren ende weerdicheden van den almoghenden God, zijne ghebenedider moeder Maria, ende den edelen ruddere S^t Jooris. Ooc ter hulpe, welvaren ende lavenesse van alle guldebroeders ende guldezusteren levende ende doode, hierin verbindende tselve gulde. In al twelcke scepenen vander kuere voorn. in also verren alst hemlieden angaen mach, gheconsenteert, gheaccordeert ende ghewillekuert hebben, consenteren, accorderen ende willekuere bij desen. Dit was ghedaen den xi^{en} in Aprile int jaer xiiii^e zesse ende negentich naer Paesschen, int scependom mer Roelands van Wedergrate, ruddere, her Daneel Goetghebuers ende huere ghesellen. »

(Op een bijgevoegd stuk papier staat nog het volgende):

« Item noch isser een ander wettelick contract geteeckent ende ghezeghelt sterck ende lanck, daer inne onder andere diversche conditien verclaerst staet, dat zij tselve hospitaal van Sent Jooris zullen onderhouden van xiiii bedden, lijnwaede, saergen, culcten, vier, licht, potaige ende andere alimenten zo van outs ghecostumeert es, omme de aerne pelgremes ende anderen aermen, die daer commen zullen, te connen hoefene, hantierne ende besorghene by huerlieder Zusteren alzoot behoort. »

(Archief der gilde.)

(1) » Wy Lievin de Bels, als coninc, Lodewijc Rijm, als heuverdeken, Symoen Lachengaen, als onderdeken, Jan van Hoedevelde, f^s Claeis, Jacop Arendssone, Jan van Meerendre, Ruuflaert vander Cauderborch, Jan de Langhe, Gillis de Bels, Busaert vander Mugelen, Symon Boele, Jan van der Hellen, Jan Everaert f^s Claeis, Stevin vander Eecken, meester Olivier Poortier ende Joos vander Haghe als proviserers van Sente Joris gulde binnen Ghend, up desen tijt, maken cond ende kenlic allen den ghenen die deze jeghenwoordighe lettre zullen zien of hooren lezen, dat

Ten jare 1425 werden in de hospitaalkapel reeds drie missen in de week gelezen.

De zondagsmis in de kapel van het gildehof sproot voort uit eenen manslag, ten jare 1448 door Thomas van der Stichelen op Lieven van Hecke begaan. Beide zullen gildebreders van S^t-Joris

wij ten orbuere ende profite vanden voors. gulde ende omme de bede ons ghedaen van goeden liede, gheconsenteert ende ghewillekuert hebben, consenteren ende willekuere bij viertute van dezen in de zaken hier onder ghescreven, te wetene: Dat wij ghegheven hebben Willem Rade ende Barbelen Guldemonts zijn wettelic wijf in handen thospitaal van Sente Jorise te Wintgate, haerlieder leven lanc duerende ende ten lanxten live van hem beeden gheheel hebbende ghebrukende ende behoudende daerinne wij hemlieden al nu van juweelen ghegheven hebben te bewaerne. dats te wetene eenen selveren vergulden keelct, weghende een maere ende zeven loet, twee corporale, een cruce met zelvare beslaghen, vier coursulen (elc met zijnen gheeruse, eenen messael, een mettalin candeelerkin, een mettalen handvat, drie tenin ampulle, drie autare dwalen, twee paersberdere, twee lijnen cleedere, die men oorbuert ten autare ende ter tafelen inden vastenen, vier autare cussene ende drie paer gordijnen. Item veertien bedden elc met eenre witte saerge met eenen rooden cruce overtrocken, ellef paer slaepkane, drie oercussene met fluwijnen, eenen mettalenen pot, eenen hanghele, een cleen tanghe, eenen roostere, eenen grooten ijserin staenden candeelere, ende een cleen tenin fuustkin, twee groote mettalin candeelers, eenen ijserin platten candeelere ende eenen autarsteen, — in deser manieren dat Willem ende Baerbele zijn wijf voorseit tvoorn. hospitaal, de cappelle met haren toebehoorten ende de voornoemde cattheylen bewaren zullen gelijck datter toebehoort, haerlieder leven lanc gheduerende, ende ter eerster doot van hemlieden so sal tvoors. gulde heffen haerlieder best bedde, ghestoffert met eender saerge, twee paer slaepkane ende twee oercussene. Ende midsdien de lanxte levende van hemlieden daermede totter achterster doot ghevrijt es. Voort zijn Willem ende zijn wijf voorseit ghehouden ende beloven elc van hemlieden zonderlinghe de aerne die de gratie ende goeddoen van den voorseyden hospital begheeren, wel ende vriendelic te ontfane ende hemlieden duechdelic te goede te laten werdene tgoeddoen datmen den aermen daer gheven ende bewijzen zal. Ende zullen voort de aerne antieren dijnwaet vander cappelle ende vanden hospitale dwaen ofte doen dwaen, alzoodt behooren sal, mids desen Willem ende Baerbelen zijnen wive voors. in pensioene elcx jaers huerlieder leven lanc gheduerende, ghegheven es twalef scell. vijf penn. grooten siaers, hemlieden bewijst van jare te jare te heffene ende te ontfane, te wetene vander vrouwen vanden Sande vander poorte zes scell. groote, up thuus dat staet tusschen der poorte ende den

geweest zijn; de zoon of broeder van den plichtige, Lieven van der Stichelen, bezette eene jaarrent op zijne gronden, te Zottegem gelegen, waarmede de zondagsmisse bekostigd werd (1).

Er werd in de gildekapel eene tweede mis gelezen, voor welke Pieter Gheerds, priester en gildebroeder, in 1468 eene rent van 10 pond groote schonk. Deze mis moest plaats hebben « den eersten werkdach naer den zondach, in lavenesse ende over de zielen van hem, zijne ouders ende alle den guldebroeders ende

hospitale dat der vrouwen kinderen vanden Sande toebehoort, vier scell. vier penn. grooten up thuus dat Jan Spapen suster houdt tharen live, dertien groote ende an Janne van Eecke twalef groote toot hijze besedt heeft. Voort zo zullen Willem ende Baerbele zijn wijf vorseit hebben te haerlieder oorbuere ende profijte den lochtinc binnen den thune ande zijde ter cappellen waert, ende wies zij an thospitael doen maken om haerlieder ghenouchte ofte aysement te hebbene dat zij datte doen mooghen zonder der ghulde cost, altoes den hospitale blivende dat zijre an ghemaect souden hebben. Ende waert bij also dat hem Willem ofte zijn wijf voors. in eeneghen quaden mesdoene mesleedden ofte tompointe daden, ende ment up hemlieden met goeden lieden dat dade blijcken, dat de ghone die den Coninc, dekin ende proviserers wesen sullen, macht hebben Willemme ende zijnen wive uutten vorseiden hospitale te doene, altoes den hospitale blivende dat zij der inne ghegheven hebben. Twelcke ende al dat voorscreven es, Willem ende Baerbele zijn wijf vorseyt, bekent ende verzekert hebben up hemlieden ende up al thare. Ende voort hebben zy in betere zekere den voornomden ghulde in handen ende te conferpande ghestelt haerlieder huus ende stede, staende up tsant, inde curtte Crevelsteghe, Amelbeerghe Quintins ghehuust an deen zijde, ende Gillis De Graeve an dandere, met eenen twintich grooten siaers eerflic daer uute gaende te landcheinsse Joose Pijl, die in de zelve belastinghe vanden voorn. huus tonser presencyen zijn consent ghedaen heeft. Ende omme dieswille dat wij willen dat alle de poincten voorscreven bliven goed vastende van weerden, so hebben wij, coninc, deken ende proviserers hoven ghenoeft, dese lettren ghezeghelt over ons ende over onze naercommeren.... Up den xxiiij^{en} dach van Sporele int jaer 1432. »

(Archief der gilde.)

(1) « Item een oudt compromis vander manslact van Lievin van den Hecke, f^r Jans, danaf men tfait betijde Thomaes van der Stichelen, daer uute de sondach messe spruutte, ghepasseert den xxviii in november xiiii^{en} XLVIII, f LXXXIII Midsgaders twee copien in papiere niet gheteeckent vanden besetter, vanden rente vander zelve messe ghedaen bij Lievin vander Stichelen up zekeren gront ghelegghen tSotteghem voor de wet vanden lande van Sotteghem, in daten den anderen octobre xiiii^{en} vichtich. »

(Inventaris van het archief der gilde.)

» guldezusters..... » onder beding nogtans, dat, zoo de mis niet kon gelezen worden, de gilde verplicht was « te ghevene ende te » betaelne den ghevanghenen int Chastelet eenen braspenninge, » weert twee grooten ende eenen halven (1). »

De bidplaats werd in 1475 herbouwd, zoo wij zien uit de volgende regelen van het *Memorieboek der stad Gent*: « Int jaer » van LXXIII was gheleyt den eersten steen van Sente Jooriscap- » pelle aen de Vijfwintgaten, bij vrouwe Margriete van Yorck, de » huysvrouwe van den hertogh Karle (2). » Dat de daartoe benoedigde kosten geheel of gedeeltelijk door gemelden vorst gedekt werden, blijkt uit eenen brief van aartshertog Maximiliaan aan zijne dochter Margareta, landvoogdes der Nederlanden, waarin hij, over zekere klacht van de Gentsche St-Joriszusters, met betrekking tot de vergrooting en het onderhoud hunner kerk, zegt, dat zij er de « stichters » van zijn (3).

In den tijd der Beeldstormerij werd het gasthuis door de Gentsche Calvinisten geplunderd en afgebroken. Men liet de Zusters evenwel den grond, waar het gestaan had, en noemde daarom het later herbouwde gesticht: *het clooster van de religieusen van Sente Joris*.

De verzorging der arme reizigers in het gasthuis hield ten jare 1607 op, daar de kamer, waar de behoeftigen geherbergd werden, op dit tijdstip instortte, en de gilde die niet deed herstellen. Uit de gasthuisrekeningen blijkt, dat die toestand nog in 1640 niet veranderd was (4).

(1) Archief der gilde. — Jaarregister van 1468, bl. 109.

(2) *Memorieboek*, I, 287.

(3) Correspondentie van Maximiliaan en zijne dochter, gedagteekend uit Augsburg, van 11 April 1515.

(4) « Ende aengaende de 12 schellynghen grooten, die t gulde jaerlicx gheven moet over den dienst, die zij ende hare medezusters de Aerne passanten logierende, int zelve Godtshuus te doene tsedert den jaren 1607 niet betaelt nochte oock ghesonden en zyn de zes stooopen olye, eene zack zauts ende eenen zack herweten

Sedert dit tijdstip tot de afschaffing der kloosters gaven de S^t-Joriszusters onderwijs aan kinderen van begoede lieden, en voorzagen voorts in hun onderhoud met den arbeid hunner handen (1).

De voormelde gift gaf aanleiding tot een geschil tusschen den eed der schutters en de geestelijke vereeniging. Wij lezen hieromtrent in het meergemeld *Handboek der gilde* de volgende regelen, die ons laten zien welken onderstand de schutters gewoon waren aan het sticht te geven : « Aengaende t'different van den » couvente van S^t Jooris zustershuus ende t'gulde van S^t Jooris » nopende de gifte, heml. ghejont. Den heuverdeken ende pro- » viseerders ghesien hebbende de requeste an hemlieden over- » ghegheven van wegghen den couvente van S^{te} Jooris huys, by de » Vyfwintgaeten deser stede, metgaders t'contract daer inne ghe- » mentionneert, ende ghehoort trappoort van twee proviserers, » inde zaeke ghecommitteert gheweest hebbende tot visitatie van- » den voirs. sticx, ordonneren den onderdeken, met adjunctie » van twee proviseurs, te commen in communicatie mette ghe- » committeerde vanden voors. couvente, omme int vriendelycke » te veraccorderene up de partyen inde voors. requeste ghe- » heescht, byzondere angaende de twee lasten turfén, een zack

metgrs. eenen zack boonen tsiaers, daermede zy de Aerne passanten aldaer logie- rende schuldich waeren potaige te gheven, deurdien zy niemant ghedurende den voorn. jaere gheherbercht en hebben ten regarde dat de camere, daer de zelve aerne logieren, in partyen inghevallen ende daernaer by heml. afgebrocken is..... »

(Rekeningen van 1628-1629 tot 1640.)

(1) « Betaelt Joncvr. Cathelijne de Mil, als heuverste ende matre van S^{te} Jooris- huus, tot thien pond gr., over het scheppen, maken ende naeyen van t'zestich dosijnen hemden, zoe mans, vrouwen, knechten, meyssens als kinderhemden, van alle sorten, ten prijse van III s. IV gr. van elke dosijne, deen deur dandere. Dille tot gebruycke van alle de aerne supposten, omme den winter ende kerssavont t'negentich volghende,.... dus hier XXVIII p. X s. gr. »

(Rekening van den Aermen der stede van Gent, 1590-1594.)

» zouts, twee halsters boonen, twee halsters erweten, zes stoopen » raepolye, XII s. gr. tsiaers, over t'bedienen van den hospitaale, » mitsgaders dheelft vande dootschulden vande guldezusters, van » t'gulde wegghen ontfangen..... » — Er werd toen, onder andere, besloten, dat « angaende de dootschulden den onderdeken den » zelve couvente tooghen ende extract leveren zal vanden reke- » nyinghe, omme de zelve ontfanghen dootschulden heml. te » lacten, volghende danof dheelft, omme huerlieder recht daeraf » te recouvreren.... » (17 Augusti 1586.)

Volgens eene verordening der Schepenen van Gent moesten vier bekeerde zondaressen in S^t-Jorishuis, of in eenig ander gees- telijk gesticht, onderhouden worden telkens als deze zich aan- boden, en zulks « in consideratie dat tot stadsdienst door de Pat. » Jesuiëten geineorporeert is geworden voor hun collegie het Fil- » ledieusen clooster, met alle syn incommen, alwaer tot gelyken » nomber bekeerde sondaressen ghehauden wierden (1). »

De kerk werd in 1636 herbouwd. Er hing toen eene klok in den toren, die 112 pond woog.

Gedurende de XVIII^e eeuw werden de goddelijke diensten in de gasthuiskerk verricht door paters Kapucinen (2). In 1784 bedroeg het jaarlijksch inkomen van S^t-Jorishuis de som van 1250 pond 2 schellingen 11 deniers, en de jaarlijksche uitgave 1262 pond 5 schellingen 5 deniers. Niettegenstaande dien bekrompen toe- stand gaven de Zusters in 1791 nog eene som van 15 pond

(1) Akt van 3 November 1588, Register VV, 177. — Sted. Archief.

(2) « Betaelt aen den joncksten Heer Van Dijke ende Paters Capu- cinen, over 5 jaren dienst van de conventuele misse, verschenen den 30 October 1767, comt p. 140-0-0 » Betaelt aen de Paters Capucinen over 250 sermoenen en drij dertig- sten en eenige missen voor ons overledene medesusters, comt 45-6-8 » Betaelt voor 4 jaeren t'assisteren van de solemnele hoogmisse, comt 4-0-0 » Betaelt voor aelmoesen den tydt van 5 jaeren, comt 30-0-0

(Rekeningen van 1765.)

17 schellingen te betalen voor een beeld van S^t Joris, dat 18 pond 18 schellingen kostte, en vervaardigd was door den beeldhouwer DELAGEYE.

Ziehier, om te eindigen, de namen van eenige geestelijke oversten dezès gestichts; het zijn de eenige, die wij in 't overgebleven archief der gilde hebben aangeteekend gevonden :

1^o *Margareta van Lathem*, eerste Mater, overleden ten jare 1516.

2^o *Clara Schaemlose*; zij bestuurde het klooster gedurende een tijdvak van 52 jaren, en ontsliep in den Heer den 20 December 1569.

3^o *Catherine de Mil*. Zij bestuurde gedurende 48 jaren, en overleed den 19 November 1626. — Alle drie werden in de gasthuiskerk begraven.

4^o *Isabella de Rouck*, priorinne in 1774.

5^o *Rosalia Fieres*, » in 1775.

Het S^t-Jorishuis werd in 1797 door de Franschen gesloten en als nationaal goed verkocht. De kapel dient sedert een aantal jaren tot katoenfabriek. Achter de kloostergebouwen, bij het Oude Scheldeken, over de Vijfwindgatstraat, ziet men nog een deel van eenen ronden toren, die vroeger deel maakte van de Gentsche versterkingswerken.

EINDE.

INHOUD.

	Bladz.
I. Oorsprong der gilden; hoe nuttig en belangrijk zij in de middeleeuwen geweest zijn. — Aanteekeningen over eenige gilden van Vlaanderen en Brabant. — Legende van S ^t Joris. — De banier der S ^t -Jorisgilden.	5
II. De groote S ^t -Jorisgilde van Gent, sedert hare inrichting als burgerlijke gilde tot het groote schietspel van 1440	16
III. Het groote schietspel of landjuweel van 1440	61
IV. Sedert het landjuweel van 1440 totdat van 1498	99
V. Het groot landjuweel van 1498	125
VI. Sedert het landjuweel van 1498 tot de afschaffing der gilde in 1705	152
VII. Sedert de heroprichting der gilde in 1727 tot heden	184
VIII. Kapellen en hospitaal der S ^t -Jorisgilde	235

